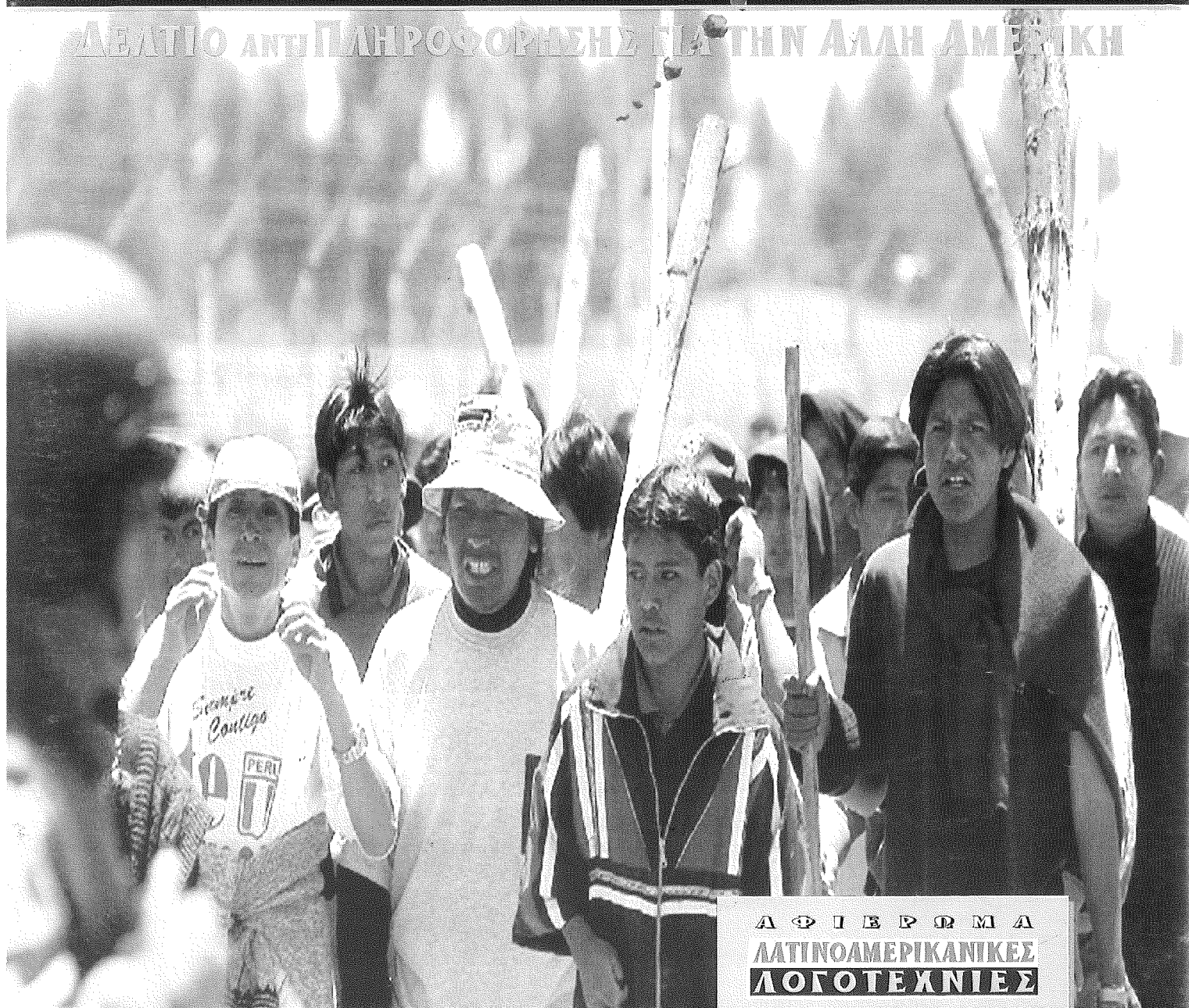

Σήματα Καπνού

ΔΕΛΤΙΟ ΑΝΤΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΛΛΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΛΑΤΙΝΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΕΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΕΣ

Ένα μικρό αφιέρωμα στις λογοτεχνίες της Λατινικής Αμερικής είναι εξοχής καταδικασμένο να είναι μερικό. Η εξέταση του πληθωρικού χαρακτήρα της λογοτεχνικής δημιουργίας της υποηπείρου -το αποσπασματικό, ιστορικό, πολιτικό, μοντερνιστικό, αστυνομικό, θραυτικό και μεταμοντέρνο ροδιστάρισμα, ο σαρκικός ρεαλισμός και οι ξεχωριστές εθνικές λογοτεχνίες είναι ορισμένες μόνο από τις εκφράσεις του- θα απαιτούσε μία πολύ πιο εξαντλητική αντιστοίχηση (κατά την προφορική έκφραση του Εντουάρντο Σαΐντ) μελέτη.

Παρ' όλα αυτά, τα κείμενα και οι συνεντεύξεις που ακολουθούν φιλοδοξούν να μας κάνουν να θυμηθούμε και να στοχαστούμε ορισμένες από τις σημαντικές στιγμές αυτής της δημιουργίας. Ας επιχειρήσουμε, λοιπόν, μια μικρή περιήγηση εκεί όπου ο μύθος συναντά την ιστορία, εκεί όπου το μυθιστόρητο εκφράζει την επιθυμία του συγγραφέα -σε άμεση και ανατροφοδοτική σχέση με το περιβάλλον του- να συλλάβει, να απεικονίσει και να μεταπλάσει την κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα.

• ΕΔΟΥΑΡΔΟ ΓΚΑΛΕΑΝΟ: ΤΟ ΒΟΛΙΒΙΑΝΙΚΟ ΓΑΙΤΑΝΑΚΙ • ΕΙΔΗΣΕΙΣ •

ΖΑΠΑΤΙΣΤΑΣ: ΣΥΜΒΟΥΛΙΑ ΚΑΛΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ • ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ: ΔΥΣΤΥΧΟΣ

ΔΕΝ ΕΦΥΓΕ ΚΑΝΕΙΣ... • «ΚΥΡΙΟΙ, ΘΕΛΟΥΜΕ ΤΟΝ ΚΑΤΑΛΟΓΟ ΤΩΝ ΔΟΛΟΦΟΝΩΝ

• ARGENTINA.INDYMEDIA.ORG: «ΚΑΘΕ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΕΙΝΑΙ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΗΣ • ΕΝΑΣ

ΑΛΛΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΥΠΑΡΚΤΟΣ! ΟΥΡΟΥΓΟΥΑΝ: ΤΟ ΣΗΠΙ ΤΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΩΝ - ΑΡ-

ΓΕΝΤΙΝΗ: ΓΙΑ ΝΑ ΚΑΝΟΥΜΕ ΤΑ ΛΥΚΕΙΑ ΔΙΚΑ ΜΑΣ • ΚΑΠΟΤΕ ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ: ΟΙ ΠΕΙ-

ΛΑΤΕΣ ΤΗΣ ΚΑΡΑΪΒΙΚΗΣ • ΤΟ ΚΛΗΚΟΝ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ: ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΧΟΥΛΙΟ

ΚΟΡΤΑΣΑΡ • ΤΑ ΦΑΝΤΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ: ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΜΑΝΟΥΕΛ ΣΚΟΡ-

ΣΑ • ΚΑΡΛΟΣ ΟΛΙΒΑ ΜΕΝΤΟΣΑ: ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ ΣΤΟ ΛΑΤΙ-

ΝΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ • ΜΑΟΥΡΙΣΙΟ ΡΟΣΕΝΚΟΦ: Η ΖΩΗ, Ο ΑΓΩΝΑΣ,

ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ • «ΚΑΝΕΙΣ ΔΕΝ ΔΙΚΑΙΟΥΝΤΑΙ ΝΑ ΠΑΡΑΜΕΙΝΕΙ ΑΜΕΤΟΧΟΣ...»

• ΤΟ ΞΑΝΑΓΡΑΦΙΜΟ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΤΟΝ ΕΔΟΥΑΡΔΟ ΓΚΑΛΕΑ-

ΝΟ • ΓΙΑ ΤΗ ΒΡΑΖΙΛΙΑΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Σήματα Καπνού

ΔΕΛΤΙΟ ΑΝΤΙΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΛΛΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

Έκδοση της

ΟΜΑΔΑΣ

ΑΝΤΙΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

για τη

ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

Ταχ. Διεύθυνση:

Στέκι Μεταναστών,

Τσαμαδού 13,

Εξάρχεια, Αθήνα

Τηλ.- Fax: 210-9811763

Τηλ.: 0974 973917

E-mail: ompllaam@yahoo.com

Τιμή: 2 euro

Εξώφυλλο:

Βολιβία, Οκτώβριος 2003

Η εξέγερση «της γης των κολασμένων» που ανέτρεψε έναν Πρόεδρο και δίνει περιθώριο 90 ημερών, μετά τις οποίες θα κρίνει τον επόμενο....

ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ
ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ:

ΤΗΛ. 210 - 9589022,
3303991

Τεχνική επιμέλεια - παραγωγή: Η.Τ.

Η αναδημοσίευση και με οποιονδήποτε τρόπο αναπαραγωγή μέσους ή όλου του εντύπου είναι απολύτως θεμιτή και επιθυμητή. Η αναφορά στην πηγή, προαιρετική, μεν ευκατά δε.

Caribbean Sea ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΔΟΥΑΡΔΟ ΓΚΑΛΕΑΝΟ: Το Βολιβιανικό Γαϊτανάκι	3
ΕΙΔΗΣΕΙΣ	4-15
ΖΑΠΑΤΙΣΤΑΣ: ΣΥΜΒΟΥΛΙΑ ΚΑΛΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	16-20
ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ: ΔΥΣΤΥΧΩΣ ΔΕΝ ΕΦΥΓΕ ΚΑΝΕΙΣ	20-21
Η ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΩΝ ΗΠΑ	22
«ΚΥΡΙΟΙ, ΘΕΛΟΥΜΕ ΤΟΝ ΚΑΤΑΛΟΓΟ ΤΩΝ ΔΟΛΟΦΟΝΩΝ»	22-23
ARGENTINA.INDYMEDIA.ORG: «ΚΑΘΕ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΕΙΝΑΙ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΗΣ»	24-26

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΛΑΤΙΝΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΕΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΕΣ 27-52

ΤΟ ΚΑΘΗΚΟΝ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ: ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΧΟΥΛΙΟ ΚΟΡΤΑΣΑΡ	28-30
ΤΑ ΦΑΝΤΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ: ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΜΑΝΟΥΕΛ ΣΚΟΡΣΑ	31-34
ΚΑΡΛΟΣ ΟΛΙΒΑ ΜΕΝΤΟΣΑ: ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ ΣΤΟ ΛΑΤΙΝΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ	35-38
ΜΑΟΥΡΙΣΙΟ ΡΟΣΕΝΚΟΦ: Η ΖΩΗ, Ο ΑΓΩΝΑΣ, ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ	39-41
«ΚΑΝΕΙΣ ΔΕΝ ΔΙΚΑΙΟΥΝΤΑΙ ΝΑ ΠΑΡΑΜΕΙΝΕΙ ΑΜΕΤΟΧΟΣ...»	41-43
ΤΟ ΞΑΝΑΓΡΑΦΙΜΟ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΤΟΝ ΕΔΟΥΑΡΔΟ ΓΚΑΛΕΑΝΟ	44-47
ΓΙΑ ΤΗ ΒΡΑΖΙΛΙΑΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ	48-52

ΕΝΑΣ ΑΛΛΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΥΠΑΡΚΤΟΣ! ΟΥΡΟΥΓΟΥΑΝ: ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ	
ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ: ΓΙΑ ΝΑ ΚΑΝΟΥΜΕ ΤΑ ΛΥΚΕΙΑ ΔΙΚΑ ΜΑΣ	53-54
ΚΑΠΟΤΕ ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ: ΟΙ ΠΕΙΡΑΤΕΣ ΤΗΣ ΚΑΡΑΙΒΙΚΗΣ	55-59

ΓΙΝΕ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΗΣ - ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΡΙΑ ΣΤΑ «ΣΗΜΑΤΑ ΚΑΠΝΟΥ»

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ: 18 EURO ΓΙΑ 6 ΤΕΥΧΗ

Πολλοί και πολλές από σας, μας έχετε ζητήσει να έρχεται το περιοδικό μας στο σπίτι σας. Συμπληρώστε λοιπόν τα στοιχεία σας και **στείλτε μας αυτό το απόκομμα και 18 ευρώ, που είναι η τιμή του περιοδικού + ταχυδρομικά** και εμείς αναλαμβάνουμε να σας στέλνουμε τα ΣΗΜΑΤΑ ΚΑΠΝΟΥ (6 τεύχη το χρόνο) και οποιαδήποτε άλλη έκδοση πραγματοποιούμε.

Το παραπάνω ποσό μπορείτε να μας το στείλετε:

α) Με ταχυδρομική επιταγή: **Αριάδνη Λελάκη, Ανδρούτσου 154, 185 35 Πειραιάς.**

β) Με κατάθεση στο λογαριασμό **017 01 021668 52** της **Αγροτικής Τράπεζας** στο όνομα **Γεωργία Ντούσια**. (Στην περίπτωση αυτή -αποφεύγετε τα έξοδα της επιταγής- στείλτε μας και αντίγραφο της απόδειξης κατάθεσης. Ταχυδρομικά στην παραπάνω διεύθυνση ή με **fax στο 210-3304679**).

Ονοματεπώνυμο.....

Διεύθυνση (οδός και αριθμός).....

Πόλη..... Τ.Κ.....

Τηλέφωνο..... Fax*..... E-mail*.....

(*) Προαιρετικά, αν θέλετε να σας ενημερώνουμε για τις δραστηριότητές μας.

Κεντρική διάθεση: **ΣΤΕΚΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ**, Τσαμαδού 13, **ΑΘΗΝΑ**

Τηλ.- Fax: 210-9811763, Τηλ.: 6944-422738, E-mail: ompllaam@yahoo.com

Διατίθεται επίσης στα βιβλιοπωλεία: «**ΒΑΒΕΛ**» (Λόντου 1 & Ζ. Πηγής, Εξάρχεια), «**ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ**» (Θεμιστοκλέους 37, Εξάρχεια), «**ΠΟΛΙΤΕΙΑ**» (Ασκληπείου 3, Αθήνα), «**ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ**» (Γραβιάς 3-5), «**SOLARIS**» (Μπότσης 6), «**ΟΥΤΟΠΙΑ**» (Σουλτάνη 8), «**UNDERGROUND**» (Καραολή & Δημητρίου 56, Πειραιάς), «**ΑΙΩΝΕΣ**» (Καμνηνών 24 & Οδυσσεύς, Νίκαια), «**ΑΠΡΟΒΛΕΠΤΟ**» (Ρ. Φερράου 25, Ηλιούπολη, τηλ. 210-9940110) και στα περφόρμας της πλατείας Κάνιγγος και της πλατείας Εξάρχειων.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Καφέ «**ΣΤΙΣ ΓΕΙΤΟΝΙΕΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ**», Αρμενοπούλου 5, τηλ. 2310-215462

• Βιβλιοπωλείο «**ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ**», Νίκης 3, Γιάννης Αγγελιδάκης, τηλ. 2310-816056 & 6944-797331

ΣΕΡΡΕΣ: «**ΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ**», Σταγείρων 11, τηλ. 23210-64720

ΠΤΟΔΕΜΑΤΑ: Βιβλιοπωλείο «**ΛΕΚΤΟΡ**», 25ης Μαρτίου 48, τηλ. 24630-53250

ΤΡΙΚΑΛΑ: Τηλ. 6932-581399 **ΑΓΡΙΝΙΟ:** Καφέ «**ΑΛΒΕΛΟΝ**» **ΜΥΤΙΛΗΝΗ:** Τηλ. 22510-43590

ΠΑΤΡΑ: Βιβλιοπωλείο «**ΤΡΟΧΟΣ**», τηλ. 2610-224547 **ΚΑΛΑΜΑΤΑ:** Βιβλιοπωλείο «**ΠΑΝΔΩΡΑ**», Ιατροπούλου 1, τηλ. 27210-26191

ΣΠΑΡΤΗ: Εκδόσεις «**ΙΔΙΟΜΟΡΦΗ**», Δωριέων 45, τηλ. 27310-82203

ΧΑΝΙΑ: • Βιβλιοπωλείο «**ΣΧΗΜΑ**» Δημοκρατίας 38 • Βιβλιοπωλείο «**ΠΟΛΥΕΔΡΟ**» Μπονιαλά 26

ΡΕΘΥΜΝΟ: «**ΚΕΝΤΡΟ ΝΕΩΝ**» Δ. Ρεθύμνης

Το Βολιβιανικό Γαϊτανάκι

Μια τρομακτική έκρηξη αερίου. Αυτή ήταν η λαϊκή εξέγερση που συγκλόνισε την Βολιβία και κατέληξε με την παραίτηση του προέδρου Σάντσες ντε Λοσάδα που το 'σκασε αφήνοντας πίσω του μια εκατόμβη πτωμάτων.

Το αέριο θα το έστελναν στη Καλιφόρνια σε πάρα πολύ χαμηλή τιμή, με αντάλλαγμα κάποια ψίχουλα.

Αλλά ο προορισμός του φυσικού αερίου δεν ήταν ο βασικός λόγος της οργής που ξέσπασε σε όλη τη χώρα. Η αιτία της λαϊκής αγανάκτησης, την οποία η κυβέρνηση, ως συνήθως, την αντιμετώπισε γεμίζοντας με νεκρούς τους δρόμους, ήταν άλλη. Ο κόσμος ξεσηκώθηκε γιατί αρνιέται να δεχτεί ότι με το αέριο πρέπει να γίνει ό,τι έγινε και με το ασήμι, το νίτρο, τον κασσίτερο και όλα τα υπόλοιπα.

Η τραγωδία επαναλαμβάνεται, ο τροχός γυρίζει ξανά και ξανά: εδώ και πέντε αιώνες τα αμύθητα πλούτη της Βολιβίας είναι η δυστυχία των Βολιβιανών που είναι και οι φτωχότεροι της Νοτίου Αμερικής. «Η Βολιβία δεν υπάρχει»: δεν υπάρχει για τα παιδιά της. Την εποχή της αποικιοκρατίας, για περισσότερο από δύο αιώνες, το ασήμι του Ποτοσί ήταν ο κυριότερος αιμοδότης της ανάπτυξης του ευρωπαϊκού καπιταλισμού. Έλεγαν: «Αξίζει ένα Ποτοσί» και εννοούσαν ότι ήταν ανεκτίμητο. Στα μέσα του 16ου αιώνα η πιο μεγάλη πόλη, η πιο ακριβή και η πιο σπάταλη σε όλο τον κόσμο, φτιάχτηκε και μεγάλωσε στους πρόποδες του βουνού απ' όπου έβγαζαν το ασήμι. Αυτό το βουνό, το λεγόμενο Σέρο Ρίκο, καταβρόχθιζε ιθαγενείς.

Εδουάρδο Γκαλεάνο

Οι καταδικασμένοι στα ορυχεία, που δεν είχαν και πολύ ζωή, ήταν αυτοί που έφτιαχναν τα πλούτη των Φλαμανδών, των Γενοβέζων, των Γερμανών τραπεζιτών, των πιστωτών του ισπανικού στέμματος και ήταν αυτοί οι ιθαγενείς που έκαναν δυνατή τη συσσώρευση κεφαλαίων που έκανε την Ευρώπη αυτό που είναι σήμερα.

Απ' όλα αυτά τι έμεινε στη Βολιβία; Έμεινε ένα ξεκοιλιασμένο βουνό, ένας απίστευτα μεγάλος αριθμός νεκρών ιθαγενών από τις κακουχίες και ορισμένα μέγαλα που τα κατοικούν φαντάσματα.

Το 19ο αιώνα, όταν η Βολιβία νικήθηκε στο λεγόμενο πόλεμο του Ειρηνικού, δεν έχασε μόνο τη μόνη της διέξοδο στη θάλασσα και αποκλείστηκε στη καρδιά της Νοτίου Αμερικής, έχασε και το νίτρο.

Σύμφωνα με την επίσημη ιστορική εκδοχή, που είναι και ιστορία των πολέμων, μπορεί η Χιλή να νίκησε σε εκείνο τον πόλεμο, η πραγματική όμως ιστορία αναφέρει ότι ο πιο κερδισμένος ήταν ο Άγγλος επιχειρηματίας Τόμας Νορθ. Χωρίς να ρίξει ούτε τουφεκιά, χωρίς να ξοδέψει ούτε μια δεκάρα, ο Νορθ έγινε ιδιοκτήτης εδαφών που ανήκαν στη Βολιβία και το Περού και έγινε ο βασιλιάς του νίτρου, του πολυτιμότερου -για εκείνη την εποχή- λιπάσματος και τόσο απαραίτητου στα κουρασμένα ευρωπαϊκά χώματα.

Τον 20ό αιώνα η Βολιβία υπήρξε ο κυριότερος προμηθευτής της παγκόσμιας αγοράς σε κασσίτερο. Τα τσίγκινα κουτιά κονσέρβας που τόσο διάσημο έκαναν τον Άντυ Γουόρχολ, ερχόντουσαν από τα ορυχεία που παρήγαγαν κασσίτερο και χήρες. Στα βάθη των στοών η τρομερή σκόνη πυριτίου σκότωνε με ασφυξία. Τα πνευμόνια των εργατών σάπιζαν για να μπορεί ο κόσμος να καταναλώνει φτηνό κασσίτερο.

Κατά τον 2ο Παγκόσμιο Πόλεμο, η Βολιβία συνέβαλλε στον αντιφασιστικό αγώνα πουλώντας το μετάλλευμά της σε τιμή 10 φορές μικρότερη από την, ήδη χαμηλή, τιμή πώλησής του. Τα εργατικά μεροκάματα έπεσαν στο μηδέν, ξέσπασαν απεργίες και τα πολυβόλα ξέρασαν φωτιά. Ο Σιμόν Πατίνιο, ο πλουσιότερος επιχειρηματίας και αφεντικό όλης της Χώρας, δεν χρειάστηκε να ξοδευτεί σε αποζημιώσεις γιατί ο θάνατος από σφαίρα πολυβόλου δεν θεωρείται εργατικό ατύχημα.

Τα χρόνια πέρασαν και η ανύπαρκτη Χώρα εξακολουθεί να είναι άρρωστη. Σειρά τώρα έχει το φυσικό αέριο. Η Χώρα όμως που θέλει να υπάρχει, τώρα απέδειξε πως διαθέτει καλή μνήμη. Πάλι αυτή η παλιά ιστορία του πλούτου που εξαφανίζεται στα χέρια άλλων; «Το αέριο είναι δικό μας», έγραφαν τα παλιά στις διαδηλώσεις.

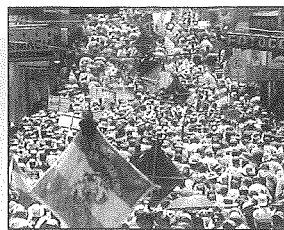
Η μνήμη βλάπτει και διδάσκει: μια Χώρα που θέλει να υπάρχει, μια Χώρα όπου η πλειοψηφία της αποτελείται από ιθαγενείς που δεν ντρέπονται να είναι ό,τι είναι, δεν φτύνει στον καθρέφτη.

Αυτή η Βολιβία, που τόσο κουράστηκε για να πλουταίνει τους άλλους, αυτή είναι η πραγματική Χώρα. Η ιστορία της είναι πλούσια από ήττες και προδοσίες, αλλά και με θαύματα που μπορούν και κάνουν οι περιφρονημένοι όταν παύουν να περιφρονούν τον ίδιο τους τον εαυτό.

ΒΟΛΙΒΙΑ

Ο βολιβιανός λαός κέρδισε την πρώτη μάχη του «Πολέμου του Φυσικού Αερίου»

ΜΕΓΑΛΗ ΛΑΪΚΗ ΕΞΕΓΕΡΣΗ ΕΡΙΞΕ ΤΟΝ ΛΟΣΑΔΑ!

Την ώρα που η παρούσα έκδοση των «Σημάτων Καπνού» βρίσκεται στο τυπογραφείο, ιστορικές είναι οι εξελίξεις στη Βολιβία: ο νεοφιλελεύθερος πρόεδρος Σάντσες Ντε Λοσάδα, μετά από 14 μόνο μήνες στην κυβέρνηση της χώρας (στηριζόμενος, θυμίζουμε, μόλις στο 22% των ψήφων και σ' έναν συνασπισμό που την τελευταία στιγμή απέτρεψε τους κοκαλέρος και τους ιθαγενείς από το να καταλάβουν την εξουσία), παραιτήθηκε εν μέσω λαϊκής κατακραυγής και διέφυγε στο Μαϊάμι. Η νέα, γιγαντιαία και μαχητική κινητοποίηση όλων σχεδόν των τμημάτων της βολιβιανής κοινωνίας κράτησε ένα μήνα και άφησε πίσω της πάνω από 80 νεκρούς και τουλάχιστον 400 τραυματίες.

Η εξέγερση άρχισε στις 19 Σεπτέμβρη, όταν πάνω από 150.000 άτομα διαδήλωσαν σε διάφορες πόλεις για την υπεράσπιση του φυσικού αερίου και των άλλων φυσικών πόρων από τις ιδιωτικοποιήσεις και το ξεπούλημά τους σε πολυεθνικές εταιρείες. Πολύ γρήγορα τα μπλόκα επεκτάθηκαν, οι κινητοποιήσεις εντάθηκαν και η χώρα άρχισε να παραλύει: βίαιες συγκρούσεις και μαζικές πορείες σημειώνονταν σε ολόκληρη τη χώρα και η κεντρική οδική αρτηρία Κοτσαμπάμπα - Σάντα Κρους αποκλείστηκε εντελώς. Την 1η Οκτώβρη, η COB (Συνομοσπονδία Εργαζομένων Βολιβίας) κήρυξε γενική, επ' αόριστον απεργία για την επανεθνικοποίηση του φυσικού αερίου και του πετρελαίου, η οποία μέσα σε λίγες μέρες μετατράπηκε σε καθολική, λαϊκή απεργία φοιτητών, εμπόρων, χειροτεχνών, δασκάλων, πανεπιστημιακών κ.λπ., ενώ και η CSUTCB (Ενιαία Συνδικαλιστική Συνομοσπονδία Βολιβιανών Εργατών Γης), όλα τα συνδικάτα των Μέσων Μαζικής Μεταφοράς και οι εργαζόμενοι στον τομέα της υγείας κήρυσαν επίσης απεργία διαρκείας μέχρι να παραιτηθεί ο Λοσάδα.

Χιλιάδες αγρότες, ιθαγενείς, κοκαλέρος, μικρέμποροι, μεταλλωρύχοι κ.λπ., από το Ορούρο, το Ποτοσί, το Ατσκάτσι, την Κοτσαμπάμπα και άλλες πόλεις, άρχισαν να συρρέουν στην πρω-

τεύουσα Λα Πας και να περικυκλώνουν το Προεδρικό Μέγαρο, το οποίο περιφρουρούσαν μετά δυσκολίας αστυνομία, στρατός και ελεύθεροι σκοπευτές. Η πόλη γέμισε με τανκ και οδοφράγματα· μαγαζιά, επιχειρήσεις και τράπεζες έκλεισαν και τα νοσοκομεία κατέρρευσαν. Ακόμα και το κρατικό τηλεοπτικό κανάλι ανέστειλε τη λειτουργία του, μετά από την παραίτηση δημοσιογράφων που αρνούταν να μεταδώσουν ψεύτικες ειδήσεις σχετικά με τη στυγνή καταστολή. Στις 14 Οκτώβρη, 1.500.000 διαδηλωτές καταδίκασαν τις φοβερές σφαγές των τριών προηγούμενων ημερών, όταν σκοτώθηκαν πάνω από 50 άτομα από σφαίρες σε συνεχείς συγκρούσεις και οδομαχίες ανάμεσα σε βαριά οπλισμένους στρατιώτες και κατοίκους των πιο φτωχών γειτονιών της Λα Πας και της γειτονικής πόλης Ελ Άλτο, που αμύνονταν με πέτρες και σίδερα. Εν τω μεταξύ, άρχισαν οι συλλήψεις αστυνομικών και στρατιωτών που αρνούταν να εκτελέσουν διαταγές, ενώ επιβεβαιώθηκαν και δολοφονίες στρατιωτών από τους ανωτέρους τους όταν αρνήθηκαν να πυροβολήσουν τον άμαχο πληθυσμό.

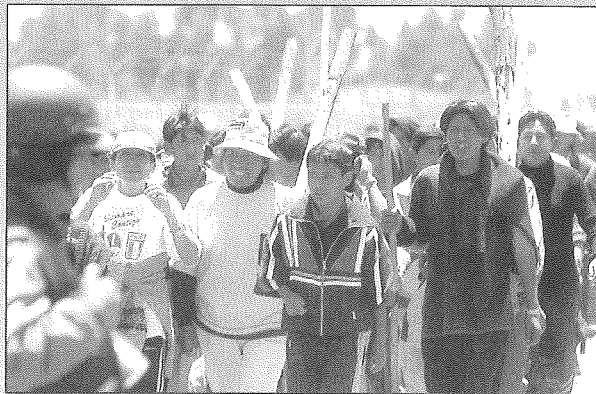
Με το Εθνικό Συντονιστικό για την Ανάκτηση και την Υπεράσπιση του Φυσικού Αερίου, το οποίο συγκροτούν δεκάδες συνδικαλιστικές και κοινωνικές οργανώσεις, συντάχθηκαν, εκτός από αυτούς που προαναφέρθηκαν, και η εκκλησία, καλλιτέχνες, διανοούμενοι, οργανισμοί ανθρωπίνων δικαιωμάτων, οργανώσεις γειτονιάς κ.λπ. Κάποια στιγμή και το MST (Αγρότες Χωρίς Γη) της Βολιβίας, που αριθμεί 200.000 μέλη, προσχώρησε και αυτό στο κίνημα διαμαρτυρίας, ενώ αυξάνονταν και οι απεργοί πείνας από όλα τα κοινωνικά στρώματα, που τελικά έφτασαν τους 1.000. Την ίδια στιγμή οι ΗΠΑ, ο ΟΗΕ, ο Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών και η Ευρωπαϊκή Ένωση δήλωναν την αμέριστη υποστήριξή τους στον Λοσάδα.

Μετά από την παραίτηση τεσσάρων υπουργών των συγκυβερνήτων κομμάτων και την έντονη αντίδραση του ίδιου του αντιπροέδρου της κυβέρνησης Κάρλος Μέσα, ο Λοσάδα, κάνοντας έναν τελευταίο ελιγμό, πάγωσε το σχέδιο για την πώληση του φυσικού αερίου, δηλώνοντας όμως ότι δεν προτίθεται να παραιτηθεί. Αμέσως οι συγκρούσεις κορυφώθηκαν, ενώ οι νεκροί αυξάνονταν. Στις 17 Οκτώβρη, πραγματοποιήθηκε μεγαλειώδης πορεία 300.000 ατόμων που έφτασαν από ολόκληρη τη χώρα στη Λα Πας, η μεγαλύτερη στην ιστορία της χώρας μετά τη μετάβαση στη δημοκρατία. Το βράδυ της ίδιας μέρας, ο Λοσάδα πέταγε προς τις ΗΠΑ. Στη θέση του ορκίστηκε πρόεδρος ο Κάρλος Μέσα, που εξήγγειλε τη διεξαγωγή δεσμευτικού δημοψηφίσματος για το μέλλον του φυσικού αερίου, την επανεξέταση του νόμου του Πετρελαίου και των ιδιωτικοποιήσεων των κρατικών επιχειρήσεων και τη συγκρότηση Συντακτικής Συνέλευσης, πάγιο αίτημα του λαϊκού κινήματος. Επίσης, δήλωσε ότι δεν θα κυβερνήσει μέχρι το 2007, όπως προβλέπεται, αλλά θα διεξάγει εκλογές μέσα σε ένα εύλογο χρονικό διάστημα. Ο Έβο Μοράλες, ηγέτης του MAS, δήλωσε ότι θα δώσει μια περίοδο χάριτος στη νέα κυβέρνηση, ενώ ο Κίσπε του MIP ότι θα παραμείνει σε επαγρύπνηση, όπως και η COB, η οποία διατηρεί τη γενική απεργία μέχρι να ικανοποιηθούν τα αιτήματα που έγιναν αφορμή για τη νέα αυτή εξέγερση.

Η Βολιβία, τα τελευταία χρόνια φαίνεται να ζει σε μια διαρκή εξέγερση: μετά τον «Πόλεμο του Νερού» το 2000, με τουλάχιστον 30 νεκρούς, και τον «Μαύρο Φλεβάρη» του 2003, με τους περισσότερους από 50 νεκρούς, οι τωρινές μαζικές κινητοποιήσεις επιδεινώθηκαν μετά την επιμονή της κυβέρνησης να εξάγει το βολιβιανό φυσικό αέριο στις ΗΠΑ και το Μεξικό μέσω χιλιάνικων λιμανιών, αγνοώντας τη μεγάλη λαϊκή αντίδραση, που τελικά μετατράπηκε στον λεγόμενο «Πόλεμο του Φυσικού Αερίου». Τη στιγμή που η πλειοψηφία των Βολιβιανών καίει ξύλα για να ζεσταθεί, ο μεγάλος ενεργειακός πλούτος της χώρας βρίσκεται στα χέρια πολυεθνικών χάρη σε ένα μυστικό διάταγμα που υπέγραψε ο Λοσάδα πριν από έξι χρόνια. Τα αποθέματα του φυσικού αερίου έχουν εκτιμηθεί σε τουλάχιστον 80.000 εκατ. δολάρια (δύο φορές το κεφάλαιο της Βολιβίας). Η εξαγωγή του φυσικού αερίου που προωθεί το πολυεθνικό κοινοβόριο Pacific LNG (το οποίο αποτελούν οι Repsol, British Gas και Panamerican Gas) θα αποφέρει πάνω από 1.300 εκατ. δολάρια στις πετρελαϊκές εταιρείες και το πολύ 40-70 εκατ. δολάρια στο κράτος.

LA TOMA: Η ΚΑΤΑΛΗΨΗ

Ενα κύμα καταλήψεων σημειώνεται αυτούς τους τελευταίους μήνες σε πολλές χώρες της Λατινικής Αμερικής. Καταλήψεις δρόμων, κυβερνητικών γραφείων, τσιφλικιών, οικοπέδων, αχρησιμοποίητων κτιρίων, εργοστασίων. Καταλήψεις για να προβληθούν αιτήματα αγώνα και για να αποτελέσουν τον τόπο διαμαρτυρίας των κινημάτων. Καταλήψεις για να ικανοποιηθούν ανάγκες της ζωής για να στηθεί ένας πρόχειρος καταυλισμός αστέγων, για να «απαλλοτριωθεί» και να αξιοποιηθεί ένα ακαλλιέργητο αγρόκτημα, για να «ανακτηθεί» από τους εργαζόμενους της μια παραπαίουσα ή κλειστή επιχείρηση. Κινητοποιήσεις και ενέργειες που αγνοούν την υπάρχουσα «έννομη τάξη» και που τις περισσότερες φορές επισύρουν την σκληρή καταστολή. Διαμορφώνουν, ωστόσο, στην πορεία τον αναγκαίο ευνοϊκό συσχετισμό δυνάμεων που θα «νομιμοποιήσει» αυτές τις «παρανομίες», που θα τις κάνει βιώσιμο παράδειγμα. Νόμος είναι το δίκιο του εργάτη, του αγρότη, του άστεγου... Αριστερίστικης προέλευσης σύνθημα, ακολούθησε μια διαδρομή μακρόχρονη μέχρι να φτάσει να υιοθετηθεί από τα χείλια «υπεύθυνων πολιτικών δυνάμεων» της Αριστεράς και στη χώρα μας. Μόνο που από το «νόμος είναι το δίκιο του εργάτη» μέχρι το «νόμος είναι ο νόμος του εργάτη» υπάρχει μια σημαντική απόσταση πολιτικής αντίληψης και πρακτικής, που ας ελπίσουμε πως κάποτε θα καλυφθεί.

Επιμέλεια: Σ.Γ.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ

Η κατάληψη στους λόφους Σαμόρα

«Τι θα κάνεις μέσα;

Οποιοδήποτε πράγμα πιστεύεις πως πρέπει να κάνεις.

Οποιοδήποτε πράγμα ξέρεις να κάνεις.

Οποιοδήποτε πράγμα προτείνεις να κάνεις.

Οποιοδήποτε πράγμα ακόμη δεν έχει γίνει.»

Αυτές οι συνθηματολογικές παραινήσεις βρίσκονται στην προμετωπίδα της εφημερίδας *La Toma* που εκδίδεται από τους συμμετέχοντες στην κατάληψη της περιοχής των λόφων Σαμόρα, στις νότιες παρυφές του Μπουένος Άιρες. Μια απόφαση των συνελεύσεων γειτονιάς της περιοχής που οδήγησε περισσότερους από 100 εθελοντές στην κατάληψη ενός μεγάλου αχρησιμοποίητου κτιρίου στην άκρη του σιδηροδρομικού σταθμού της περιοχής. Το κτίριο ταχύτατα καθαρίστηκε, σουλουπώθηκε και μέσα σε ελάχιστο διάστημα έφτασε να αποτελεί σήμερα ένα σύμβολο κοινοτικής δουλειάς και αντίστασης για την περιοχή. Στην εξώπορτα, αντί για κουδούνι, μια κατσαρόλα αναγγέλλει την άφιξη του επισκέπτη, που μπορεί να αναζητήσει τη διασκέδασή του, την κατάρτισή του ή απλά την φιλοξενία, αφού μέσα στην κατάληψη λειτουργούν ήδη καλλιτεχνικά εργαστήρια, μαθήματα λαϊκής επιμόρφωσης, εστιατόριο, γίνονται συζητήσεις, συναυλίες, εκθέσεις και προβολές. Όπως λένε οι ίδιοι, η «κατάληψη» δεν υπάρχει μόνο σαν χώρος, υπάρχει σε κάθε ένα από τα πράγματα που γίνονται μέσα. «Η κατάληψη ανήκει σε όποιον είναι μέσα, σε όποιον θέλει να μπει ή σε όποιον πρόκειται να μπει».

ΒΟΛΙΒΙΑ

Συνταξιούχοι με... δυναμιτάκια

Στις 15 Αυγούστου, ένα μεγάλο πλήθος συνταξιούχων συγκεντρώθηκε στην πλατεία του Αγίου Φραγκίσκου της Λα Πας διαμαρτυρόμενο για τις διατυπωμένες προθέσεις της κυβέρνησης να περικόψει τις συντάξεις. Μαζί τους ενώθηκαν και άλλες ομάδες διαμαρτυρόμενων πολιτών, για να σχηματισθεί τελικά μια μεγάλη μαχητική πορεία που κατευθύνθηκε προς

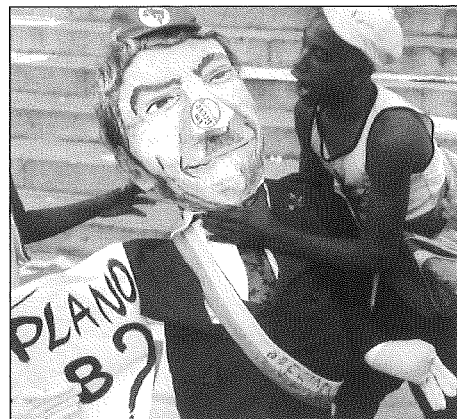

την έδρα της κυβέρνησης. Περνώντας μέσα από τους δρόμους του εμπορικού κέντρου, οι διαδηλωτές πετώντας αυτοσχέδια μικρά δυναμιτάκια υποχρέωσαν όλα τα καταστήματα του κέντρου να κλείσουν. Στη συνέχεια, κατέλαβαν όλο το χώρο της πλατείας μπροστά από το κυβερνητικό μέγαρο, όπου και συνέχισαν για πολλές ώρες τις αντικυβερνητικές τους εκδηλώσεις.

ΒΡΑΖΙΛΙΑ Η στιγμή της αλήθειας

Εδώ σημειώνεται το μεγαλύτερο κύμα καταλήψεων απ' όλες τις χώρες της Λατινικής Αμερικής. Ειδικά το δίμηνο Ιουλίου - Αυγούστου παρατηρήθηκε μια σημαντική αύξηση στον αριθμό των καταλήψεων. Οργανωμένες και καλά προετοιμασμένες ομάδες καταληψιών αστέγων και αγροτών χωρίς γη, αλλά και αυθόρμητες ευκαιριακές συναθροίσεις διεκδικητών βάλθηκαν να θέσουν σε δοκιμασία τις διαθέσεις και την ανοχή της κυβέρνησης Λούλα. Οι προσδοκίες που γέννησε η νίκη του Λούλα στα πιο φτωχά στρώματα του πληθυσμού, που αποτέλεσαν άλλωστε τον βασικό κορμό των υποστηρικτών του, φαίνεται πως πλησιάζουν στη στιγμή της αλήθειας. Αν και η κυβέρνηση καλύπτεται πίσω από νομότυπες δικαστικές αποφάσεις, που ζητάνε πάντα την απομάκρυνση των καταληψιών, για να σηκώσει τα χέρια ψηλά σε ένδειξη αδυναμίας να παρέμβει υπέρ των καταληψιών, στην πραγματικότητα η τύχη των καταλήψεων παίζεται εκεί που παιζόταν πάντοτε, δηλαδή στο συσχετισμό δυνάμεων ανάμεσα στα στρατόπεδα της τάξης και της «αταξίας».

Πρέπει εδώ να επισημάνουμε πως έχει σημειωθεί μια αλλαγή στον τρόπο που εκδηλώνονται οι καταλήψεις. Ενώ πριν γίνονταν μέσα σ' ένα γενικότερο σχεδιασμό που εκτιμούσε διάφορα στοιχεία (συγκυρία, κατάσταση κτήματος, προσφερόμενες δυνάμεις για την κατάληψη), σήμερα όλο και περισσότερο αυθόρμητες ομαδοποιήσεις παίρνουν πρωτοβουλίες. Στην εξέλιξη αυτή έχει συμβάλει και μια αμνηχανία που εκδηλώνεται στις τάξεις του MST, για τη στάση που πρέπει να τηρηθεί απέναντι στην κυβέρνηση Λούλα. Ήδη έχει σημειωθεί μια διάσπαση απόψεων μέσα στο MST, όπως και στην CUT άλλωστε, ανάμεσα στις δυνάμεις του νότιου και νοτιοανατολικού τμήματος της χώρας

(περισσότερο φιλοκυβερνητικοί) και του πιο φτωχού Βορρά (περισσότερο αντικυβερνητικοί). Νέες κινήσεις αγροτών χωρίς γη έχουν εμφανισθεί άλλοτε συνεργαζόμενες με το MST και άλλοτε αυτόνομες, όπως το MLTRST (Κίνημα Απελευθέρωσης Εργαζομένων Αγροτών Χωρίς Γη), το MTR (Κίνημα Αγροτών Εργαζομένων), το MTA (Κίνημα Στρατοπεδευμένων Εργαζομένων).

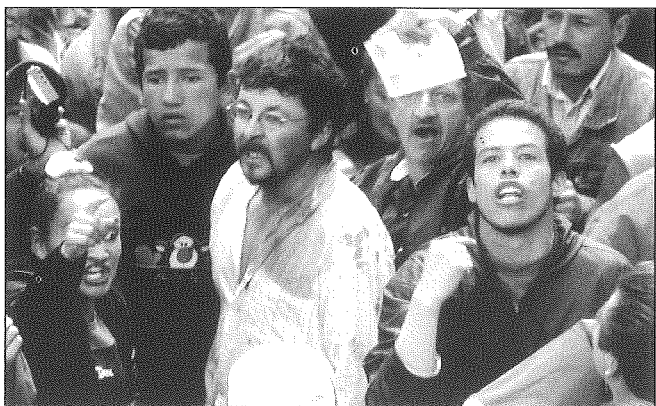
Τους πρώτους 6 μήνες του 2003 σημειώθηκαν 101 εισβολές σε αγροκτήματα, ενώ τον Αύγουστο παρατηρήθηκε ακόμα μεγαλύτερη έξαρση. Αρκετές από τις καταλήψεις αυτές, με την επέμβαση της αστυνομίας δεν επέζησαν. Επίσης, πολλοί κτηματίες έχουν δημιουργήσει τις δικές τους ιδιωτικές αστυνομίες για να αντιμετωπίσουν την πιθανότητα μιας ανεπιθύμητης κατάληψης.

Η ίδια κατάσταση σημειώνεται και σε πολλές πόλεις, όπου έχουμε καταλήψεις οικοπέδων από άστεγους με σκοπό να δημιουργηθούν νέοι οικισμοί εκεί, συνήθως με τη μορφή των παραγκογειτονιών. Η σημαντικότερη από τις καταλήψεις ήταν αυτή της έκτασης που ανήκε στην ιδιοκτησία της Volkswagen, η οποία ξεκίνησε στις 19 Ιουλίου για να τερματισθεί στις 8 Αυγούστου. Η αξιοποίηση έκτασης των 225 τ. χλμ. αποδόθηκε στους ιδιοκτήτες της ύστερα από βίαιη εκκένωση των 7.000 καταληψιών. Ήταν μια πραγματική πολεμική επιχείρηση που διεξήγαγαν 800 άνδρες της στρατιωτικής αστυνομίας με τη βοήθεια ελικoptέρων, πυροσβεστικών οχημάτων και σκυλιών. Οι άστεγοι καταληψίες σε ανοιχτή γενική συνέλευση αποφάσισαν να μην αντισταθούν από το φόβο μιας ενδεχόμενης σφαγής και καθώς ανάμεσά τους υπήρχαν 3.000 παιδιά.

Οι άστεγοι συντεταγμένα προχώρησαν στη δημιουργία ενός άλλου στρατοπέδου στην ύπαιθρο και περιμένουν για την επόμενη απόπειρα.

ΚΟΛΟΜΒΙΑ

«Θα βγείτε
όταν έρθει το φως»

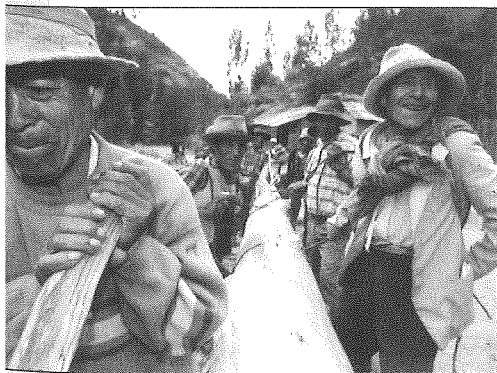

Οι αλλεπάλληλες μακράς διάρκειας διακοπές ρεύματος που σημειώνονται στις παράλιες περιοχές της Καραϊβικής οδήγησαν, το πρώτο δεκαπενθήμερο του Αυγούστου, τους κατοίκους πολλών πόλεων σε μαζικές και βίαιες εκδηλώσεις διαμαρτυρίας. Καταχένα, Ριοάτσα, Σάντα Μάρτα, Μοντερία κ.ά. έγιναν το θέατρο εξεγέρσεων. Οδοφράγματα, αποκλεισμοί εθνικών οδών, καταλήψεις κυβερνητικών κτιρίων, επιθέσεις στα γραφεία ιδιωτικών εταιριών διανομής ηλεκτρικού ρεύματος. Την τροφοδοσία της περιοχής σε ρεύμα έχουν αναλάβει δύο εταιρίες. Οι κάτοικοι διαμαρτύρονται επίσης και για τα ακριβά τιμολόγια που καλούνται να πληρώσουν, ενώ κατηγορούν τις εταιρίες πως εσκεμμένα προχωρούν στις διακοπές ρεύματος για να υποχρεώσουν τους κατοίκους να πληρώσουν τα τιμολόγια που χρωστάνε. Στην πόλη Σολεδάδ διαδηλωτές σφράγισαν τα γραφεία της εταιρίας Electricaribe, κλειδώνοντας μέσα και τους υπαλλήλους της, δηλώνοντας πως θα τους αφήσουν να βγουν όταν έρθει το φως.

ΠΕΡΟΥ

«Τα τρένα
δεν θα περάσουν»

Στις 14 Αυγούστου, έγιναν σκληρές συγκρούσεις για τον έλεγχο της σιδηροδρομικής γραμμής που οδηγεί στο Machu Picchu, ανάμεσα στις ειδικές δυνάμεις της αστυνομίας και τους αγρότες της Ιερής Κοιλιάδας. Οι αγρότες διαμαρτύρονται για κακή διαχείριση από την πολιτεία των τεράστιων εσόδων που εισπράττει από τους τουρίστες που επισκέπτονται την περιοχή της ινκαϊκής πόλης του Machu Picchu. Οι συγκρούσεις επεκτάθηκαν και στην πόλη Ογιανταϊντάμπο, ενώ η απεργία που κηρύχθηκε σε

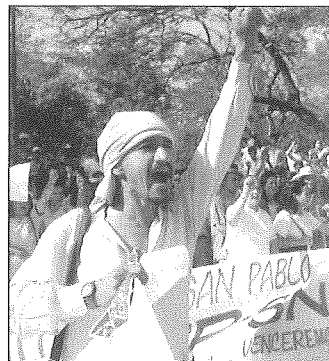

ολόκληρη την επαρχία Ουρουμπάμπα είχε απόλυτη επιτυχία και αποκλειστηκαν όλοι οι δρόμοι της περιοχής. Ο δήμαρχος της πόλης Ογιανταϊντάμπο ξεκαθάρισε: «Τα τρένα δεν πρόκειται να περάσουν».

ΠΑΡΑΓΟΥΑΗ

«Οι Χωρίς
Γη»

Στις 30 Αυγούστου ξεκίνησε η προσπάθεια χιλιάδων χωρικών να καταλάβουν κτήματα σε διάφορα σημεία της χώρας. Οι ομάδες αυτών των χωρικών είναι οπλισμένες και αυτοαποκαλούνται «Οι Χωρίς Γη». Συμμετέχουν στην Εθνική Αγροτική Οργάνωση και έχουν την υποστήριξη του αριστερού κόμματος Ελεύθερη Πατρίδα. «Οι Χωρίς Γη» έχουν καταρτίσει έναν κατάλογο με κτήματα υποψήφια προς κατάληψη, τα περισσότερα των οποίων ανήκουν σε Βραζιλιάνους μεγαλοτσιφλικάδες και τράπεζες.

Το σημαντικό στην περίπτωση της Παραγουάης είναι πως τη φύλαξη ορισμένων κτημάτων έχουν αναλάβει δυνάμεις του 1ου Σώματος Στρατού, γεγονός που μαρτυρά τη σοβαρότητα της κατάστασης, αλλά και πιθανόν να προοιωνίζει τραγικές εξελίξεις.

ΟΥΓΟΥΓΟΥΑΗ

Ένα νοσοκομείο
κάθε μέρα

Από τις 16 Αυγούστου οι γιατροί και το νοσηλευτικό προσωπικό των δημόσιων νοσοκομείων έχουν προχωρήσει σε απεργία διαρκείας, έχοντας μισθολογικά αιτήματα και διαμαρτυρόμενοι για τις σχεδιαζόμενες ιδιωτικοποιήσεις. Ο σχεδιασμός της δράσης τους προέβλεπε την κατάληψη ενός νοσοκομείου κάθε μέρα. Συνολικά 10 νοσοκομεία πέρασαν στον έλεγχο του προσωπικού. Σε κάθε κατειλημμένο νοσοκομείο καταργείται η διοίκησή του και ο πλήρης έλεγχός του περνάει στα χέρια των απεργών.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

ΜΕΞΙΚΟ

Νέες δολοφονίες
αγωνιστών δικηγόρων

Την ώρα που η υπόθεση της δολοφονίας της δικηγόρου και αγωνίστριας για τα ανθρώπινα δικαιώματα Ντίγνα Οτσάα (βλ. Σ.Κ. τεύχη 10, 12) κλείνει ως «αυτοκτονία», δύο ακόμα δολοφονίες φανερώουν σε ποια κατάσταση βρίσκεται η χώρα στο θέμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μετά την «αλλαγή» και την άνοδο του PAN στην εξουσία. Η πρώτη αφορά στην Γκρισέλντα-Τερέζα Τιράδο Εβανχέλιο, υπέρμαχο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ιδιαίτερα των δικαιωμάτων των ιθαγενών Τοτονάκος και Νάουατλ, στη Σιέρρα Νόρτε της Πουέμπλα. Η Τιράδο, 36 ετών και μητέρα ενός 10χρονου κοριτσιού, πυροβολήθηκε εξ επαφής έξω από το σπίτι της, στις 6 Αυγούστου. Εκτός από δικηγόρος και καθηγήτρια Πολιτικών Επιστημών, υπήρξε ιδρυτικό μέλος της Ανεξάρτητης Οργάνωσης της Τοτονάκα (OIT), είχε διατελέσει μέλος δύο ιθαγενικών δήμων και αυτόν τον καιρό ήταν σύμβουλος του Ομοσπονδιακού Εκλογικού Ινστιτούτου (IFE).

Εξάλλου, στις 17 Αυγούστου, στο Χουτσιτάν της Οαχάκα, βρέθηκε δολοφονημένος από χτύπημα στο κεφάλι με τούβλο ο 49χρονος Κάρλος Σάντσες Λόπες. Ο Σάντσες ήταν τοπικός βουλευτής και ιδρυτικό στέλεχος της Συμμαχίας Εργατών, Αγροτών και Φοιτητών του Ισθμού (COCEI). Ως δικηγόρος εργατικών δικαιωμάτων ήταν σύμβουλος του Συμβουλίου Πολιτών του δήμου Ουνιόν Ιδάλγο (CCU), που εδώ και μήνες ζητά την αποπομπή του δημάρχου Αρμάντο Σάντσες για διαφθορά. Η διαμάχη αυτή έχει ήδη κοστίσει τη ζωή σε ένα άτομο (βλ. Σ.Κ. τεύχος 16, σελ. 10), ενώ ο ηγέτης του CCU Κάρλος Μάνσο και άλλα 2 άτομα βρίσκονται φυλακισμένα. Την απελευθέρωσή τους ζητά και το Εθνικό Ιθαγενικό Κογκρέσο (CNI). Πίσω από τη διαμάχη κρύβονται και οικονομικά συμφέροντα που ενοχλούνται από την αντίσταση στο Σχέδιο Πουέμπλα Παναμά.

Ο Κάρλος Σάντσες, πριν από τη σαντινιστική επανάσταση, είχε βοηθήσει πολλούς Νικαραγουανούς αγωνιστές, συμπεριλαμβανομένου

του Ορτέγα, να κρυφτούν στο Χουτσιτάν.

Ο αδερφός του Έκτορ έχει διατελέσει ομοσπονδιακός γεροισιαστής με το PRD και ήταν αυτός που είχε παρουσιάσει τους Ζαπατίστας

στο Κογκρέσο το 2001. Επίσης ήταν υποψήφιος κυβερνήτης της Οαχάκα, αλλά έχασε σε μια αμφισβητούμενη εκλογική αναμέτρηση από τον υποψήφιο του PRI Χοσέ Μουράτ. Το 1999 επέζησε με μια σφαίρα στο πόδι από απόπειρα δολοφονίας εναντίον του. Τότε είχε κατηγορήσει ευθέως τον Μουράτ.

Για τη δολοφονία του αδελφού του υπεύθυνοι θεωρούνται τόσο ο δήμαρχος του Ουνιόν Ιδάλγο, Αρμάντο Σάντσες, όσο και ο κυβερνήτης της Οαχάκα, Μουράτ. Στην κηδεία παρευρέθηκαν 2.000 άτομα.

Την ίδια ώρα, τρεις ευρωπαϊκές οργανώσεις δικηγόρων αποφάσισαν να απονεύμουν μετά θάνατον το Διεθνές Βραβείο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων «Ludovic Trarieux» (που παλιότερα είχε πάρει και ο Μαντέλα) στη δολοφονημένη Ντίγνα Οτσάα. Μαζί της θα βραβευθεί και η συνάδελφός της Μπάρμπαρα Σαμόρα, η οποία επίσης δέχεται απειλές, όχι μόνο γιατί μέχρι πρότινος χειριζόταν την υπόθεση Οτσάα, αλλά και γιατί είναι η δικηγόρος πολλών γνωστών πολιτικών κρατουμένων, συμπεριλαμβανομένου του Κάρλος Μάνσο και του Βάσκου Λορένσο Γίονα - βλ. παρακάτω.

πηγές: La Jornada, El Universal,
www.narconews.com

Βουλευτικές εκλογές: 58% αποχή!

Στις 6 Ιουλίου διεξήχθησαν οι βουλευτικές εκλογές με την αποχή να φτάνει στο 58,32% (συμμετείχαν μόνο 26.968.317 ψηφοφόροι). Διευκρινίζουμε πως οι βουλευτικές εκλογές αφορούν μόνο στη νομοθετική εξουσία και δεν έχουν σχέση με τις προεδρικές που αφορούν στην εκτελεστική. Παρακάτω, παραθέτουμε τα αναλυτικά αποτελέσματα, αν και λόγω της μεγάλης αποχής δεν προσφέρονται για συμπεράσματα. Αξίζει να σημειωθεί πως το PVEM (πράσινοι οικολόγοι), που στήριξε τον πρόεδρο Φοξ του PAN στις προεδρικές του 2000, σε αυτές τις εκλογές

συνεργάστηκε με το PRI σε 97 εκλογικά διαμερίσματα, όπου έλαβαν περίπου 14%. Το ποσοστό αυτό μοιράστηκε στα δύο κόμματα και από εκεί προέρχεται το νούμερο στην παρένθεση. Αν συνεχιστεί η συμμαχία αυτή, τότε θα έχουν μια πολύ ισχυρή σχετική πλειοψηφία στη βουλή. Τα κόμματα με λιγότερο από 2% δεν μπαίνουν στη νέα βουλή.

Κόμμα	Ποσοστό %	Έδρες
PRI	24,03 (36,96)	224
PAN	31,88	153
PRD	18,23	95
PVEM	4,15 (6,50)	17
PT	2,48	6
Convergencia	2,34	5
México Posible	0,94	0
PAS	0,77	0
Fuerza Ciudadana	0,48	0

PLM	0,42	0
PSN	0,28	0

Το μόνο ασφαλές συμπέρασμα από τις εκλογές είναι πως οι Μεξικανοί στην πλειοψηφία τους δεν ελπίζουν πια πως τα πολιτικά κόμματα, και κυρίως το κυβερνών δεξιό PAN, μπορούν να τους εξασφαλίσουν ένα καλύτερο μέλλον. Και δεν έχουν άδικο. Από την ανάληψη της κυβέρνησης Φοξ έχει σημειωθεί, σύμφωνα με πανεπιστημιακές μελέτες, μείωση 14,5% στους πραγματικούς μισθούς, ενώ μόνο στο 2003 έχει μειωθεί κατά 5,8% η αγοραστική ικανότητα. Με τον βασικό μισθό μπορεί να αγοράσει κανείς μόνο το 18,7% των αναγκών αγαθών.

πηγή: La Jornada

Συλλήψεις Βάσκων φερόμενων ως μελών της ETA

Εντείνεται στο Μεξικό το ανθρωποκυνηγητό για τη σύλληψη Βάσκων, φερόμενων ως μελών της ETA. Στις 26 Απριλίου συνελήφθη ο Λορένσο Γιόνα (πρόσφυγας εδώ και 23 χρόνια) κατηγορούμενος για τρομοκρατική ενέργεια το 1981. Όπως καταγγέλλει η σύζυγός του, το ζευγάρι 40 μέρες πριν τη σύλληψη είχε δεχθεί επίσκεψη από 2 Ισπανούς που τους έταξαν «λαγούς με πετραχήλια» για να συνεργαστούν με την κυβέρνηση Αθνάρ στην εξάρθρωση των Βάσκων του Μεξικού. Κάτι που βέβαια αρνήθηκαν, εισπράττοντας απειλές που δεν έπεσαν στο κενό... Έτσι επιβεβαιώνεται η εφημερίδα *La Jornada* που καταγγέλλει πως οι Ισπανοί πράκτορες δρουν ανενόχλητοι στη χώρα, κάτι που επισήμως διαψεύδεται. Όπως υποστηρίζει η δικηγόρος του Μπάρμπαρα Σαμόρα, ο Γιόνα την ημέρα που κατηγορείται ότι συμμετείχε στην ενέργεια βρισκόταν στο Μεξικό ζητώντας άδεια παραμονής, όπως αποδεικνύεται από τα έγγραφα. Παρ' όλα αυτά, και παρά το γεγονός ότι έχει αποκτήσει μεξικανική υπηκοότητα, στα τέλη Αυγούστου το δικαστήριο αποφάσισε την έκδοσή του. Από τότε ο Γιόνα άρχισε απεργία πείνας.

Στις 4 Ιουλίου συνελήφθη στην πρωτεύουσα άλλος ένας Βάσκος, που εκδόθηκε αμέσως στην Ισπανία χωρίς να τηρηθεί καμιά νομική διαδικασία. Εκεί κατήγγειλε στον ΟΗΕ και τη Διεθνή Αμνηστία ότι τον υποβάλλουν σε βασανιστήρια για να αποσπάσουν ομολογίες σχετικά με τρομοκρατικές ενέργειες που έχουν γίνει προ 10ετίας. Σύμφωνα με τη Μεξικανική Επιτροπή Υποστήριξης της Χώρας των Βάσκων, το 2002 ο ΟΗΕ αφιέρωσε περισσότερες από 60 σελίδες της ετήσιας αναφοράς του για τα βασανιστήρια στην Ισπανία. Περισσότερες από τις μισές περιπτώσεις αφορούν Βάσκους. Ανάλογες καταγγελίες κάνει και η Διεθνής Αμνηστία.

Λίγες μέρες μετά και στα πλαίσια της επιχείρησης «Ντονόστι», που διεξάγουν εδώ και ένα χρόνο από κοινού οι μεξικανικές και ισπανικές αστυνομικές αρχές, συνελήφθησαν σε διάφορες περιοχές της χώρας 6 Βάσκοι και 3 Μεξικανοί, ενώ άλλος ένας Βάσκος συνελήφθη στην Ισπανία. Οι Βάσκοι κατηγορούνται για τρομοκρατικές ενέργειες κατά τη δεκαετία του '80 (που έχουν παραγραφεί), αλλά και για πλαστογραφίες, ξέπλυμα χρήματος και χρηματοδότηση της ένοπλης οργάνωσης. Στους «παγωμένους» λογαριασμούς των Μεξικανών φερόμενων ως συνεργατών τους βρίσκονται κατατεθειμένα ποσά που φτάνουν τα 90 χιλιάδες δολάρια.

Στο επόμενο διάστημα και παρά τις καταγγελίες για τα βασανιστήρια, οι συλληφθέντες αναμένεται να εκδοθούν. Τα τελευταία 9 χρόνια οι μεξικανικές αρχές έχουν εκδόσει 26 Ισπανούς πολίτες, τους περισσότερους ως τρομοκράτες.

Τα πρόσφατα γεγονότα δεν παρέλειψαν να καυτηριάσουν εντονότατα και οι Ζαπατίστας με ειδική ανακοίνωση στις 20 Ιουλίου, όπου επιμένουν ότι υπάρχει μυστική συμφωνία ανάμεσα στις δύο χώρες για πάταξη τόσο του βασκικού κινήματος όσο και του ζαπατιστικού (βλ. και Σ.Κ., τεύχος 16). Άγνωστο παραμένει αν η αυγουσιτιάτικη επίσκεψη στο Μεξικό του Ισπανού δικαστή Γκαρόν σχετίζεται με την υπόθεση.

πηγή: *La Jornada*

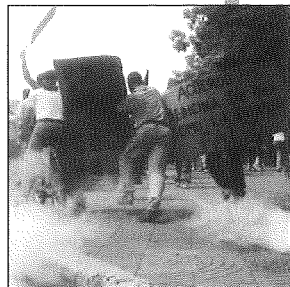
ΔΟΜΙΝΙΚΑΝΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Κοινωνικός αναβρασμός

Δύσκολες στιγμές περνάει ο λαός της Δομινικανής Δημοκρατίας. Η οικονομική κρίση στην οποία έχει βυθιστεί η χώρα δεν φαίνεται να μπορεί να αντιμετωπιστεί, καθώς ο συνεχώς αυξανόμενος πληθωρισμός εκτοξεύει τις τιμές των προϊόντων κατανάλωσης, των καυσίμων και των βασικών υπηρεσιών στα ύψη. Ταυτόχρονα, η συνεχής υποτίμηση του πέσο έναντι του δολαρίου επιδεινώνει την κατάσταση. Η νεοφιλελεύθερη πολιτική των ιδιωτικοποιήσεων που ακολουθεί ο Ιπόλιτο Μεχία κατόρθωσε μέσα σε δύο χρόνια -χρόνο ρεκόρ- να διπλασιάσει το εξωτερικό χρέος. Η ιδιωτικοποίηση των επιχειρήσεων ηλεκτρισμού είχε σαν αποτέλεσμα διακοπές ρεύματος διάρκειας μέχρι και 24 ωρών.

Η εναρμόνιση με τις σκληρές πολιτικές του ΔΝΤ οδήγησε το 66% των Δομινικανών σε καθεστώς φτώχειας. Εκατό χιλιάδες άνθρωποι έχασαν τις δουλειές τους σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα. Η κατάσταση που επικρατεί θυμίζει την Αργεντινή πριν την εξέγερση του Δεκέμβρη του 2001. Και ενώ συμβαίνουν όλα αυτά, η κυβέρνηση δείχνει έμπρακτα την άνευ όρων υποστήριξή της στην επιθετική πολιτική του Μπους στέλνοντας 300 στρατιώτες στο κατεχόμενο Ιράκ.

Μπροστά στην αδιέξοδη κατάσταση, ο δομινικανός λαός αντιδρά. Στις 11 Ιουλίου ανακοινώνεται γενική απεργία κατά των συμφωνιών του ΔΝΤ. Η αντίδραση γενικεύεται σε πολλές πόλεις της χώρας. Κορμοί δέντρων χρησιμεύουν στον αποκλεισμό δρόμων, πέτρες και χειροποίητες βόμβες κατά αστυνομικών και μέσων μαζικής μεταφοράς. Κύμα διαμαρτυριών μπροστά από κυβερνητικά κτίρια. Η αστυνομική καταστολή πολύ άγρια. Δακρυγόνα και μεταλλικές σφαίρες. Η αντίδραση του κόσμου μεγαλύτερη. Επικρατεί χάος. Η αστυνομική βαρβαρότητα ξέσπασε ακόμα και σε μια διαδήλωση διαμαρτυρίας παιδιών της κατασκήνωσης που ανταποκρίθηκαν στο κάλεσμα της Συλλογικότητας Λαϊκών Οργανώσεων και πραγματοποιήθηκε στις 2 Αυγούστου. Τα παιδιά με δάδες διαδήλωσαν ειρηνικά θέλοντας ο κόσμος να μάθει ότι ο λαός τους υποφέρει και ότι η φτώχεια και η μιζέρια έχουν αφήσει χωρίς ελπίδα γονείς που δεν έχουν γάλα για να θρέψουν τα παιδιά τους. Η διαδήλωση τελείωσε με λιποθυμίες, καθώς η αστυνομία εξαπέλυσε δακρυγόνα και ο φόβος των σφαιρών οδήγησε στον πανικό και στο ποδοπάτημα πολλών παιδιών. Τραγικός απολογισμός σε διάστημα ενός μήνα (μέσα Ιουλίου – μέσα Αυγούστου): πέντε νεκροί, εκατοντάδες τραυματίες από σφαίρες και δεκάδες συλλήψεις.

ΧΙΛΗ Ο διωγμός των Μαπούτσε συνεχίζεται

Σε παρωδία εξελίσσεται τους τελευταίους μήνες η δίκη των Μαπούτσε με τον νέο αντιτρομοκρατικό νόμο 19.805 που ψηφίστηκε το Μάιο του 2002. Κατηγορούμενοι είναι οι Ανισέτο Μορίν Κατριμάν και Πασκουάλ Πιτσούν Παϊγιανό, ηγέτες ιθαγενικών κοινοτήτων, και η Πατρίσια Τρονκόσο Ρόμπλες, ακτιβίστρια του κινήματος υπέρ των ιθαγενών Μαπούτσε, πεμπτοετής φοιτήτρια της Θεολογίας στο πανεπιστήμιο του Βαλπαράϊσο (αποβλήθηκε από αυτό μετά τη σύλληψή της). Οι παραπάνω είχαν συλληφθεί αρχικά ως υποκινητές των επεισοδίων κατά τη διάρκεια των κινητοποιήσεων στις 12 με 16 Δεκεμβρίου 2001, κατά τα οποία κουκουλοφόροι προέβησαν σε εμπρησμό, με αποτέλεσμα να υποστεί ζημιές η κατοικία του Χουάν Αγκουστίν Φιγκερόα Γιοβάρ, ενός από τα 7 μέλη του Συνταγματικού Δικαστηρίου, πρώην υπουργού και ιδιοκτήτη γης στην περιοχή των Μαπούτσε, αλλά και να καούν κάπου 100 εκτάρια δασικής έκτασης. Αργότερα τους απαγγέλθηκε και η κατηγορία της φυσικής ατυργίας για πράξεις τρομοκρατικού εμπρησμού ατομικής περιουσίας, δημόσιας περιουσίας και τρομοκρατικής απειλής για καταστροφή ατομικής περιουσίας. Ενάγοντες, εκτός από το κράτος και τον Φιγκερόα, είναι και οι Οσβάλντο Καρβάλ, επιχειρηματίας, πρώην οικονομικός σύμβουλος της χούντας του Πινοσέτ, ιδιοκτήτης έκτασης 240 εκταρίων με τουριστικές επενδύσεις, και ο Χοσέ Λούσιγκερ, γαιοκτήμονας ευγενικής γερμανικής καταγωγής. Αυτοί και αρκετοί άλλοι -συμπεριλαμβανομένης της Εκκλησίας- έχουν αποκτήσει με φωτογραφικά διατάγματα μεγάλες εκτάσεις στη γη των Μαπούτσε. Η δίκη ξεκίνησε τον Απρίλιο στην πόλη Αγκόλ. Έξω από το δικαστήριο οι Μαπούτσε διαδήλωναν δυναμικά, αλλά ειρηνικά, δημιουργώντας γιορτινή ατμόσφαιρα με τύμπανα και χορούς. Μέσα στην κατάμεστη αίθουσα παρευρίσκονταν, μεταξύ άλλων, αντιπρόσωποι της Διεθνούς Αμνηστίας, η πρόεδρος του Κ.Κ. Γκλάντις Μαρίν κ.ά. Οι μάρτυρες κατηγορίας κατέθεταν ανωνύμως, πίσω από παραβάν, με ειδικό μηχανισμό που αλλοίωνε τη φωνή και κάποιες φορές μέσω κλειστού κυκλώματος από άλλη αίθουσα. Παρ' όλα αυτά, οι ψευδομάρτυρες δεν άντεξαν στις πιέσεις τις υπεράσπισης και σύντομα η σκευωρία άρχισε να καταρρέει. Έτσι κινητοποιήθηκαν μηχανισμοί προβοκάτσας για να αναστραφεί το κλίμα, με εμπρησμούς 3 φορτηγών στον αυτοκινητόδρομο της περιοχής. Όμως, βουλευτής του συγκυβερνώντος Σοσιαλιστικού Κόμματος δήλωσε δημόσια πως επρόκειτο για παραστρατιωτικούς με στολές παραλλαγής. Τελικά, οι κατηγορούμενοι αθωώθηκαν πανηγυρικά.

Ωστόσο, είναι πρωτάκουστο για τη Χιλή να κερδίζουν ιθαγενείς μια δικαστική διαμάχη απέναντι στο κράτος και έναν δικαστικό, πρώην υπουργό, και γαιοκτήμονα. Κι έτσι, τον Ιούλιο το Ανώτατο Δικαστήριο ακύρωσε την προηγούμενη απόφαση παραπέμποντας εκ νέου τους κατηγορούμενους σε δίκη και προκαλώντας νέες κινητοποιήσεις των Μαπούτσε, οι οποίοι πλέον φαίνονται διατεθειμένοι να προσφύγουν ακόμα και σε διεθνείς οργανισμούς.

Γενική απεργία «μετά 20 έτη»

Επιτυχημένη χαρακτηρίστηκε από τους διοργανωτές της η πρώτη γενική απεργία στα 13 χρόνια από τη μεταπολίτευση. Οι ηγέτες της Κεντρικής Ένωσης Εργαζομένων - CUT υποστηρίζουν πως στην κινητοποίηση της 13ης Αυγούστου που είχαν εξαγγείλει μαζί με άλλες συνδικαλιστικές οργανώσεις, όπως οι Σύλλογοι Εργαζομένων (CCTT), το ποσοστό συμμετοχής άγγιξε το 80%! Αντίθετα, η κυβέρνηση μιλά για αποτυχία της απεργίας και παραδέχεται το πολύ ένα 30% συμμετοχής, ενώ, σύμφωνα με έρευνα του καναλιού TV Chilevisión, την απεργία υποστήριξε το 63% των ερωτηθέντων. Και όλα αυτά παρά το κλίμα τρομοκρατίας που η κυβέρνηση, τα ΜΜΕ και οι εργοδότες είχαν καλλιεργήσει τις προηγούμενες μέρες, απειλώντας με καταστολή από τους 3.700 καραμπινιέρους που είχαν καταλάβει το Σαντιάγο, με επιβολή κατάστασης έκτακτης ανάγκης, με κυρώσεις στους δημοσious υπαλλήλους και με απολύσεις των ιδιωτικών.

Ωστόσο, αναλυτές παραδέχονται πως οι κινητοποιήσεις επικεντρώθηκαν κυρίως στην πρωτεύουσα, χωρίς να σημαίνει πως έλλειψαν από τις άλλες πόλεις. Παρέλυσαν κυρίως τον δημόσιο τομέα (δημόσιες υπηρεσίες, νοσοκομεία, εκπαιδευτικά ιδρύματα, δήμους) και λιγότερο τον ιδιωτικό, όπου είναι έντονος ο φόβος της απόλυσης και της ανεργίας, αλλά και η απουσία ισχυρών συνδικάτων.

Το χορό των κινητοποιήσεων άνοιξαν την παραμονή οι φοιτητές που, με συνθήματα για προάσπιση της Δημόσιας Παιδείας και για απελευθέρωση των πολιτικών κρατουμένων (συμπεριλαμβανομένων των Μαπούτσε), έστησαν οδοφράγματα, κόβοντας την κυκλοφορία για αρκετή ώρα, ενώ κάποιοι επιτεθηκαν με βόμβες μολότωφ στα McDonalds και ένα σταθμό της Shell και συγκρούστηκαν με την αστυνομία.

Την επομένη, πρωταγωνιστές ήταν οι 13.000 οδηγοί των ταξί «κολεκτίβος» που έσβησαν τις μηχανές. Κάποιες εκατοντάδες από αυτούς μπλόκαραν με τα αυτοκίνητά τους κομβικά σημεία της πρωτεύουσας προκαλώντας τη βάνουση επίθεση των καραμπινιέρων. Γενικά, οι κινητοποιήσεις είχαν τόσο ειρηνικές μορφές (καθιστικές διαμαρτυρίες, κασερολάσος) όσο και βίαιες με πετροπόλεμο, εμπρησμούς ενός λεωφορείου κι ενός περιπολικού, αλλά και μια έκρηξη βόμβας.

Σύμφωνα με την κυβέρνηση, στόχος της απεργίας ήταν οι εργοδότες, λόγω των άσχημων συνθηκών εργασίας που επιβάλλουν, ενώ σύμφωνα με τους εργοδότες ήταν

η κυβέρνηση, αφού οι περισσότεροι απεργοί δουλεύουν στο Δημόσιο. Στην πραγματικότητα, πέρα από τα συνδικαλιστικά αιτήματα της κάθε συντεχνίας, αυτό που καταδικάστηκε από το σύνολο των εργαζομένων ήταν η νεοφιλελεύθερη πολιτική, οι ιδιωτικοποιήσεις και η επιδείνωση της κατάστασης των εργαζομένων. Το θετικότερο ίσως είναι ότι επιτέλους η γραφειοκρατική ηγεσία της CUT έδειξε σημάδια δραστηριοποίησης ικανά να αφυπνίσουν τη χιλιανή εργατική τάξη.

πηγές: www.rebellion.org,
El Siglo / La insignia

ΚΑΝΑΔΑΣ

Ο «πόλεμος του χιονιού»:

Ιθαγενείς αντιστέκονται στους Χειμερινούς του 2010

Σημαντική αντίσταση από τους ιθαγενείς πληθυσμούς συναντά η διοργάνωση των Χειμερινών Ολυμπιακών Αγώνων του 2010 στο Βανκούβερ του Καναδά. Οι ιθαγενείς που διαμένουν στο British Columbia αρνούνται τα σχέδια για τη δημιουργία μεγάλων τουριστικών συγκροτημάτων στην περιοχή τους και διαμαρτυρούν σε αθλητές και τουρίστες να «μείνουν μακριά».

Τα κριτήρια επιλογής της συγκεκριμένης περιοχής του Καναδά από τη ΔΟΕ ήταν κατά κύριο λόγο η «ασφάλεια», καθώς και η «αρμονία» της ζωής των κατοίκων της. Ωστόσο, οι διαμένοντες ιθαγενείς είναι αποφασισμένοι να σταματήσουν την κατασκευή τεράστιων ξενοδοχειακών μονάδων και τη δημιουργία μεγάλων κέντρων με πίστες για σκι, αφού η τουριστική ανάπτυξη, αφ' ενός θα πλήξει τμήματα γης που κατέχουν οι τοπικοί πληθυσμοί του British Columbia, αφ' ετέρου θα απειλήσει όσους ζουν από το κυνήγι και το ψάρεμα.

Εκτός από τους διοργανωτές όμως, οι αντιστεκόμενοι ιθαγενείς έχουν να αντιμετωπίσουν και ομάδες ιθαγενών που θεωρούν τους Αγώνες σαν μια ευκαιρία να προβληθεί η περιοχή τους. «Όποιος στηρίζει τους Αγώνες του 2010, θα συμβάλει στην παραβίαση των διεθνώς αναγνωρισμένων δικαιωμάτων του ιθαγενικού λαού», τονίζουν οι πρωτοπόροι του «πολέμου του χιονιού». Η Ολυμπιακή Επιτροπή σίγουρα δεν είχε την αναμενόμενη «ευλογία» των τοπικών πληθυσμών, αντίθετα συνάντησε ένα ισχυρό «Όχι στους Ολυμπιακούς».

πηγή: www.argentina.indymedia.org

Ατιμωρησία

Ενώ στις 11 Σεπτεμβρίου συμπληρώθηκαν 30 χρόνια από το πραξικόπημα του Πινοσέτ, η κυβέρνηση σοσιαλιστών-χριστιανοδημοκρατών του Ρικάρντο Λάγος προωθεί μέτρα αμνήστευσης των υπευθύνων για χιλιάδες δολοφονίες, εξαφανίσεις και βασανιστήρια. Προωθείται η απαλλαγή όσων δίνουν πληροφορίες και η μείωση των ποινών όσων ήδη διώκονται, ανάλογα με το βαθμό συμμετοχής τους. Χιλιάδες χαμηλόβαθμοι αναμένεται να επωφεληθούν. Παράλληλα, η κυβέρνηση αρνείται να ακυρώσει την αμνηστία που η ίδια η χούντα (!) είχε κηρύξει το 1976. Τα νέα μέτρα επικροτήθηκαν από τη Δεξιά και την ηγεσία του στρατού, αλλά εξόργισαν τους συγγενείς των θυμάτων, 13 από τους οποίους ξεκίνησαν απεργία πείνας.

πηγές: www.rebellion.org, www.po.org.ar

ΚΟΥΒΑ

Δορυφορική παρέμβαση της κυβέρνησης Αθνάρ

στην κουβανέζικη τηλεόραση

Παραβίαση της διεθνούς νομοθεσίας αποτελεί η διάθεση στις υπηρεσίες των ΗΠΑ του δορυφόρου της ισπανικής εταιρίας Hispasat, για να παρεμβληθεί στον ραδιοηλεκτρονικό χώρο της Κούβας και να μεταδίδει προπαγανδιστικές πληροφορίες εναντίον του Φιντέλ Κάστρο. Η ραδιοηλεκτρονική παρέμβαση Martí, που θα εκπέμπει διαμέσου του δορυφόρου, δημιουργήθηκε από την αμερικανική κυβέρνηση, ενώ πρόεδρος της Hispasat είναι ο Pedro Antonio Martín Marín, πρώην γραμματέας της ισπανικής κυβέρνησης.

Η συμφωνία για τη χρήση του ισπανικού δορυφόρου θα διαρκέσει 7 χρόνια και συνιστά ξεκάθαρη ανάμειξη της κυβέρνησης Αθνάρ και των ισχυρών ισπανικών πολυεθνικών εταιριών στις συγκρουσιακές σχέσεις μεταξύ ΗΠΑ και Κούβας. Όπως χαρακτηριστικά δήλωσε ο διευθυντής του Γραφείου Μεταδόσεων της TV Martí, «αυτή είναι μια σημαντική στιγμή για το λαό της Κούβας, που θα μπορέσει να σπάσει το μονοπώλιο στην πληροφορία που κατέχει η κυβέρνηση του Φιντέλ Κάστρο».

Τρεις νεκροί, ένας ανήλικος τραυματίας

Η απόπειρα διαφυγής μιας ομάδας κακοποιών στις ΗΠΑ απαγόντας ένα αλιευτικό καράβι είχε ως αποτέλεσμα το θάνατο των τριών ανδρών και το σοβαρό τραυματισμό ενός 10χρονου αγοριού. Το περιστατικό συνέβη στις 14 Ιουλίου, στο λιμάνι της La Colona, όταν τρεις άντρες οπλισμένοι κατάφεραν να επιβιβαστούν σε ένα ψαράδικο, κρατώντας ως ομήρους υπό την απειλή ενός περιστροφικού μια γυναίκα και τους δύο γιους της, ηλικίας 10 και 17 ετών. Μετά από συμπλοκή, ακούστηκαν αλληπάλληλοι πυροβολισμοί, από τους οποίους σκοτώθηκαν οι τρεις άνδρες, αφού πρώτα είχαν πυροβολήσει στο κεφάλι το μικρό αγόρι, το οποίο διακομίστηκε στο νοσοκομείο σοβαρά τραυματισμένο.

Όπως αποδείχθηκε, οι τρεις νεκροί, που είχαν διαπράξει πολλά εγκλήματα στο παρελθόν, είχαν σκοπό να διαφύγουν στις ΗΠΑ, κάνοντας χρήση του γνωστού νόμου που εδώ και 40 χρόνια παρέχει άσυλο, διαμονή και δυνατότητα σε πολλούς που διώκονται ποινικά στην Κούβα να φτάνουν παράνομα στις Ηνωμένες Πολιτείες. Θυμίζουμε ότι και τον Απρίλη είχαν γίνει απόπειρες απαγωγής δύο αεροπλάνων, αλλά και μιας βάρκας με 50 ομήρους, με προορισμό τις ΗΠΑ.

πηγή: www.elperiodico.com, www.rebellion.com

ΚΟΛΟΜΒΙΑ

Συμφωνία FARC-ELN

διαδικασία προσέγγισης. Πρέπει να γίνουν πάρα πολλά βήματα ακόμα για τον ολόπλευρο συντονισμό των δύο κινημάτων. Ωστόσο, η κρίσιμότητα της πολιτικής κατάστασης στην Κολομβία, η ολοένα και μεγαλύτερη ανάμιξη των ΗΠΑ στη χώρα αυτή και η πίεση που ασκούν τομείς του λαϊκού κινήματος πάνω στις δύο οργανώσεις για να παραμερισθούν οι διαφορές τους, φαίνεται πως είναι παράγοντες που έχουν ρίξει το βάρος τους γι' αυτή την προσέγγιση. Στα μέσα Αυγούστου έγινε συνάντηση ηγετικών κλιμακίων των δύο οργανώσεων, από την οποία προέκυψε η παρακάτω κοινή ανακοίνωση που δόθηκε στη δημοσιότητα.

Πληθαίνουν οι ενδείξεις πως στην Κολομβία οι δύο κύριες αντάρτικες οργανώσεις, οι FARC (Επαναστατικές Ένοπλες Δυνάμεις της Κολομβίας) και ο ELN (Στρατός Εθνικής Απελευθέρωσης) βρίσκονται σε μια

Κοινή ανακοίνωση FARC - ELN

ΤΑ ΑΝΤΑΡΤΙΚΑ ΚΙΝΗΜΑΤΑ FARC ΚΑΙ ELN ΣΥΜΦΩΝΟΥΝ ΝΑ ΑΓΩΝΙΣΤΟΥΝ ΑΠΟ ΚΟΙΝΟΥ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗΝ ALCA, ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΚΟΛΟΜΒΙΑ ΚΑΙ ΤΙΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΙΣ.

Οι FARC και ο ELN πληροφορούν τον κολομβιανό και τον λατινοαμερικάνικο λαό πως πρόσφατα συναντηθήκαμε στα βουνά της Κολομβίας οι ηγέτες των δύο αντάρτικων οργανώσεων, μέσα σ' ένα περιβάλλον συντροφικότητας, αδελφότητας και αμοιβαίου σεβασμού. Συμφωνήσαμε πλήρως στα παρακάτω:

1. Χαρακτηρίζουμε το σημερινό καθεστώς του Ουρίμπε Βέλες εχθρικό προς την ειρήνη, πολεμοκάπηλο, δημιουργό εξαθλίωσης για τη μεγάλη πλειοψηφία των Κολομβιανών και δουλικά προς την ιμπεριαλιστική πολιτική.
2. Εξαιτίας αυτών των χαρακτηριστικών επιβεβαιώνουμε πως όσο η παράνομη κυβέρνηση του Ουρίμπε Βέλες παραμένει στις φασιστικές και милитарιστικές πολιτικές της, δεν θα προωθήσουμε καμιά προσπάθεια πολιτικής προσέγγισης και εθνικού διαλόγου.
3. Ωστόσο, επαναλαμβάνουμε την πρόθεσή μας για ειρήνη και αναζήτηση πολιτικών διεξόδων στην κοινωνική και ένοπλη σύγκρουση που αιμορραγούν την Κολομβία μας.

Με αυτή μας την πρόθεση επιμένουμε να:

- α. προωθήσουμε όλες τις πολιτικές προσπάθειες που τείνουν προς την ειρήνη με κοινωνική δικαιοσύνη και την αναζήτηση εναλλακτικών πολιτικών απέναντι στην ALCA και στο σχέδιο Κολομβία
- β. εμμείνουμε στην πολιτική ανταλλαγής αιχμαλώτων πολέμου και πολιτικών κρατούμενων που βρίσκονται στα χέρια των δύο πλευρών
- γ. υποστηρίξουμε τους αγώνες του κολομβιανού λαού ενάντια στις καταστροφικές ιδιωτικοποιήσεις, στην καταστολή που ασκείται σε κάθε δίκαιη κοινωνική διαμαρτυρία, τους αγώνες που υπερασπίζονται τη δημόσια κληρονομιά και την εθνική κυριαρχία.
4. Καλούμε τον κολομβιανό λαό και τη διεθνή κοινή γνώμη να κινητοποιηθεί και να καταγγείλει τις αντιδημοκρατικές πολιτικές της σημερινής κυβέρνησης που επιζητεί να περικόψει και τις ελάχιστες δημοκρατικές, πολιτικές και κοινωνικές ελευθερίες των πολιτών μέσα από την εφαρμογή του αντιτρομοκρατικού νόμου, την πολιτική «δημοκρατικής ασφάλειας» και την εμπλοκή του άμαχου πληθυσμού στον πόλεμο.
5. Απορρίπτουμε το δημοψήφισμα που εξήγγειλε το καθεστώς για τις προσεχείς ημέρες, μέσω του οποίου επιχειρεί την ενίσχυση της κρατικής τρομοκρατίας, τον στρατιωτικοποιημένο αυταρχισμό και την παράδοση

της εθνικής μας κυριαρχίας.

6. Επιβεβαιώνουμε ξανά πως μπροστά στη σημερινή κοινωνική και πολιτική κρίση που ζούμε στην Κολομβία, επιβάλλεται σε όλες τις δημοκρατικές, πατριωτικές, επαναστατικές και αντάρτικες δυνάμεις να εργασθούμε για τη συγκρότηση μιας νέας δημοκρατικής και πατριωτικής κυβέρνησης που θα αναλάβει το έργο της ανοικοδόμησης και της εθνικής ενότητας, μέσα στο πλαίσιο της υπεράσπισης της κυριαρχίας μας και της αξιοπρέπειας των εθνικών πλειοψηφιών.

Αναλαμβάνουμε την υποχρέωση να κάνουμε την Κολομβία μια πατρίδα δίκαιη για όλους. Οι FARC και ο ELN εμμένουμε με ανανεωμένες δυνάμεις και επαναστατική ζωντάνια στους δρόμους που χαράξαμε στα 39 χρόνια της ύπαρξής μας, κρατώντας ψηλά τις ενωτικές, πατριωτικές και αντιιμπεριαλιστικές μας σημαίες.

ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΟΝ ΙΜΠΕΡΙΑΛΙΣΜΟ,
ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ

ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗΝ ΟΛΙΓΑΡΧΙΑ,
ΓΙΑ ΤΟ ΛΑΟ

ΜΕΧΡΙ ΤΗΝ ΤΕΛΙΚΗ ΝΙΚΗ

Η ΚΟΛΟΜΒΙΑ
ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΥΣ

ΟΥΤΕ ΕΝΑ ΒΗΜΑ ΠΙΣΩ...
ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ Ή ΘΑΝΑΤΟΣ

Για τις FARC, Γραμματεία
του Κεντρικού Γενικού Επιτελείου

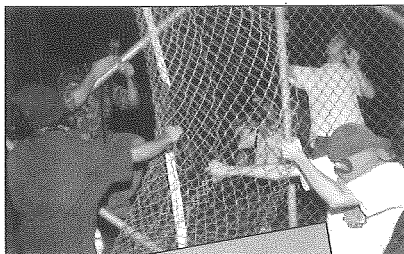
Για τον ELN, Κεντρική Διοίκηση

ΠΟΥΕΡΤΟ ΡΙΚΟ

Έκλεισε η βάση του Βιέκες!

Αντεκδίκηση του FBI

Η εισβολή χιλιάδων διαδηλωτών και οι μεγάλες καταστροφές σημάδεψαν την αποχώρηση του βορειοαμερικανικού στρατού από το μικρό νησί Βιέκες του Πουέρτο Ρίκο. Ούτε οι αστυνομικές δυνάμεις ούτε οι παρευρισκόμενοι πολιτικοί -που ήθελαν να επωφεληθούν του γεγονότος- κατάφεραν να συγκρατήσουν τη λαϊκή οργή. Και ήταν λογικό: μετά από 6 δεκαετίες κατοχής, μετά από χιλιάδες τόνους βομβών ναπάλμ και βλημάτων απεμπλουτισμένου ουρανού που κατέστρεψαν το περιβάλλον και αύξησαν κατά 26% τον καρκίνο, μετά από ατυχήματα που άφησαν νεκρούς και τραυματίες και μετά από 4 χρόνια τοπικού και διεθνούς αγώνα με πράξεις ανυπακοής που κατέληξαν σε 1.700 συλλήψεις σε ένα νησί 10.000 κατοίκων, ο λαός του Βιέκες έβγαλε το άχτι του! Με το να καίει σημαίες και να καταστρέφει εγκαταστάσεις, οχήματα και πλοίαρια δεν εξέφραζε μόνο την οργή του για τη βορειοαμερικανική πολιτική, αλλά και για το γεγονός πως δεν υπάρχουν ενδείξεις αποκατάστασης του φυσικού περιβάλλοντος ούτε επιστροφής των εδαφών στο λαό (παρά στο κράτος) ούτε ανάπτυξης του νησιού που έχει μαραζώσει. Μάλιστα, με ανακοίνωσή της στις 30 Αυγούστου, η Επιτροπή για τη Διάσωση και την Ανάπτυξη του Βιέκες (CRPDV) τονίζει πως ο αγώνας ενάντια στα οικονομικά συμφέροντα που θέλουν να εκμεταλλευθούν το νησί συνεχίζεται. Επισημαίνει δε πως τα άρθρα που εμφανίστηκαν στους *New York Times* για το θέμα είτε ήταν εντελώς ρατσιστικά είτε -όταν αναφέρονταν στις οικολογικές επιπτώσεις από την ανάπτυξη- στην πραγματικότητα εξυπηρετούσαν άλλα μεγάλα συμφέροντα που αποσκοπούν σε επενδύσεις οικολογικού τουρισμού στην περιοχή. Πάντως, η νίκη του Δαβίδ έναντι του Γολιάθ στο Βιέκες γίνεται α-

κόμη μεγαλύτερη αν σκεφτεί κανείς ότι δεν κλείνει μόνο το πεδίο βολής Γκαρσία, αλλά και οι εγκαταστάσεις του Comando Sur, ενώ αποχωρούν 2.500 στρατιωτικοί από τη βάση Roosevelt Roads στο νησί Λα Σέιμπα, τη δεύτερη μεγαλύτερη ναυτική βάση των ΗΠΑ, που είχε χρησιμοποιηθεί σε επιχειρήσεις όπως η εισβολή στη Γρενάδα. Σύμφωνα με επίσημες δηλώσεις, ήταν δυσβάσταχτο το οικονομικό κόστος της αντιπαράθεσης με τους ακτιβιστές.

Και ενώ στις 10 Ιουνίου απελευθερώθηκε μετά από 140 μέρες κράτηση και ο Ισμαέλ Γκουαντελούπε Τόρρες, ο τελευταίος κρατούμενος ακτιβιστής, τη νύχτα της 20ής Ιουνίου το FBI εισέβαλε με ένταλμα στις εγκαταστάσεις της τοπικής οργάνωσης CRPDV για να κατασχέσει χάρτες, φωτογραφίες, λίστες με διευθύνσεις και τηλεφώνια και άλλα «πειστήρια εγκλήματος», όπως αναφέρθηκε.

Πάντως, η νίκη του Βιέκες σημάδεψε την Πρώτη Συνάντηση του Ημισφαιρίου Ενάντια στη Στρατιωτικοποίηση που πραγματοποιήθηκε -που αλλού;- στο Σαν Κριστόμπαλ ντε Λας Κάσας της Τσιάπας στις 6 με 9 Μαΐου. Συμμετείχαν 996 άτομα από 35 χώρες, στην πλειοψηφία τους γυναίκες, που τόνισαν πως είναι εκείνες που υποφέρουν περισσότερο από τη στρατιωτικοποίηση και τους πολέμους. «Οι στρατιώτες μαζί με τα εδάφη θεωρούν κτήμα τους και τις γυναίκες».

πηγές: www.rebellion.org,
<http://ProLibertadWebTripod.com>

ΟΝΔΟΥΡΑ

Διεθνείς συναντήσεις και δολοφονία οικολόγου

Περισσότεροι από 800 εκπρόσωποι 172 οργανώσεων από 21 χώρες συγκεντρώθηκαν στην Ιντουμπίκα της Ονδούρας για την Ημερίδα Αντίστασης, το 2ο Φόρουμ Ενάντια στα Φράγματα, για το Νερό και τη Ζωή των Λαών και για την 3η Εβδομάδα για τη Βιολογική και Πολιτισμική Διαφορετικότητα. Οι συναντήσεις σηματοδεύτηκαν από τη δολοφονία του οικολόγου Αρτούρο Ρέγιες στις 18 Ιουλίου. Μόλις μια ημέρα πριν το όνομά του είχε αναφερθεί σε λίστα ατόμων που δέχονται απειλές, που είχε ανακοινώσει η Επιτροπή Συγγενών των Κρατουμένων και Εξαφανισμένων της Ονδούρας (COFADEH). Πολλοί ακτιβιστές έχουν σκοτωθεί μέχρι σήμερα και τουλάχιστον άλλοι 15 (συμπεριλαμβανομένων και ιερέων) δέχονται απειλές για τη ζωή τους.

ΗΠΑ Προληπτική καταστολή σε οικολόγους

Το τριήμερο 16-18 Μαΐου, στην πόλη Σεν Λούις του Μιζούρι, κατά τη διάρκεια της διεθνούς συνόδου Biodevastation 7, αστυνομικοί χωρίς τα προσωπικά τους διακριτικά εισέβαλαν βίαια και χωρίς ένταλμα στα γραφεία του Κόμματος των Πρασίνων και σε άλλα οικήματα και τα λεηλάτησαν, ενώ ταυτόχρονα προέβησαν σε συλλήψεις 27 ακτιβιστών. Οι οικολόγοι καταγγέλλουν πως η καταστολή έγινε σε συνεργασία με παράγοντες και ιδιωτικούς αστυνομικούς των εταιρειών βιοτεχνολογίας για να ματαιώσει τη διαδήλωση της 18ης Μαΐου.

πηγή: www.greenparty.org

ΕΚΟΥΑΔΟΡ

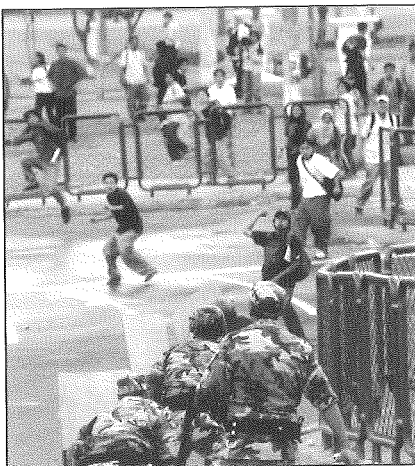
Η ρήξη της κυβέρνησης Γκουτιέρρες με τη λαϊκή της βάση

Από τους πρώτους μήνες που βρέθηκε στην εξουσία, ο πρόεδρος Γκουτιέρρες, που ανέλαβε τη διακυβέρνηση της χώρας τον περασμένο Ιανουάριο, αντιμετωπίζει μια έντονη λαϊκή δυσφορία, ως αποτέλεσμα της πολιτικής που ακολούθησε. Μέχρι πρόσφατα, ο πολιτικός αυτός ηγέτης απολάμβανε ένα κύρος μέσα στον κόσμο της Αριστεράς και στο ιθαγενικό κίνημα, καθώς συμμετείχε ενεργά στην κινητοποίηση της 21ης Ιανουαρίου του 2000, με την οποία ανατράπηκε το διεφθαρμένο καθεστώς του Τζαμίλ Μαουάντ (για τα γεγονότα εκείνης της περιόδου, βλ. «Σήματα Καπνού», τεύχος 13, Ιούλιος 2002). Ο Γκουτιέρρες ανέβηκε στην εξουσία με την υποστήριξη του Κόμματος της Πατριωτικής Κοινωνίας (PSP) στο οποίο ανήκει ο ίδιος, του Πολυπολιτισμικού Κινήματος Πατσασκούτικ (PK) που εκφράζει τους ιθαγενικούς πληθυσμούς, καθώς και του Λαϊκού Δημοκρατικού Κινήματος (MPD), αριστερού προσανατολισμού. Στο υπουργικό συμβούλιο που σχηματίστηκε στην αρχή της χρονιάς εκπροσωπούσαν και τα τρία αυτά κόμματα. Από τις προεκλογικές εξαγγελίες είχε καλλιεργηθεί η εντύπωση ότι αυτός ο συνασπισμός θα στήριζε τα λαϊκά στρώματα, που είχαν πληγεί από την παρατεταμένη οικονομική δυσπραγία και τις νεοφιλελεύθερες πολιτικές λιτότητας της τελευταίας εικοσαετίας, καθώς και τους ιθαγενείς, που μετά από αιώνες περιθωριοποίησης εμφανίστηκαν δυναμικά στο προσκήνιο και διεκδικούν αυτονομία.

Από τις πρώτες εβδομάδες όμως, ο πρόεδρος άφησε κατά μέρος τις προεκλογικές εξαγγελίες και έσπευσε να δεσμευτεί απέναντι στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο ότι θα πάρει τα απαραίτητα μέτρα για την εξυπηρέτηση του χρέους και για τη δημοσιονομική προσαρμογή. Αυτό σημαίνει περικοπές των κοινωνικών δαπανών, ιδιωτικοποιήσεις και επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης των εισοδηματικά ασθενέστερων κοινωνικών τάξεων. Η λαϊκή δυσφορία δεν άργησε να εκφραστεί με απεργιακές κινητοποιήσεις.

Ο προηγούμενος Μάιος σηματοδεύτηκε από τις απεργιακές κινητοποιήσεις των εκπαιδευτικών, που ζητούσαν αύξηση μισθών και απόδοση των πόρων που προέβλεπε ο κρατικός προϋπολογισμός για την παιδεία. Στα μέσα του περασμένου Ιουνίου η απεργία τερματίστηκε, μετά από επίπονες διαπραγματεύσεις με τον υπουργό των Οικονομικών, ο οποίος δεν ήταν πρόθυμος να αποκλίνει από τις συστάσεις του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Ενεργητικό ρόλο στην αίσια έκβαση των διαπραγματεύσεων έπαιξε η υπουργός Παιδείας Ρόσα Μαρία Τόρρες, του κόμματος Πατσασκούτικ.

Την εποχή που ολοκληρώνονταν οι διαπραγματεύσεις με τους εκπαιδευτικούς, άνοιγε ένα νέο μέτωπο με τους εργαζόμενους της κρατικής εταιρίας πετρελαίων (Petroecuador). Σε συνάντησή του με το διοικητικό συμβούλιο της εταιρίας, ο υπουργός Ενέργειας Κάρλος Αρμπολέδα, του PSP, παρουσίασε ένα σχέδιο ιδιωτικοποίησης των πέντε σημαντικότερων πετρελαιοπηγών, επικαλούμενος τα οικονομικά προβλήματα της εταιρίας και τις ανάγκες της σε ρευστό. Ο εκπρόσωπος των εργαζόμενων, Ντιέγκο Κάνο, διαφώνησε με αυτό το σχέ-

διο, που θα οδηγούσε στην αποδυνάμωση της εταιρίας και σε απολύσεις προσωπικού, και οι εργαζόμενοι στην Petroecuador κατέβηκαν σε απεργία με αίτημα να μην υλοποιηθούν τα σχέδια του υπουργού. Οι ελλείψεις σε βενζίνη, ως επακόλουθο της απεργίας, προκάλεσαν τη δυσφορία των μεσοστρωμάτων, κυρίως, που διαθέτουν αυτοκίνητο και ένωσαν να πλήττονται από αυτή την ιστορία. Η κυβέρνηση από την πλευρά της άσκησε, με τη βοήθεια επιχειρηματικών κύκλων και μέσω ενημέρωσης, μια επικοινωνιακή πολιτική στη βάση της καταγγελίας των υποτιθέμενων συντεχνιών του δημόσιου τομέα, που νιάζονται τάχα μόνο για την τσέπη

τους και όχι για το κοινωνικό σύνολο. Αυτή η εκστρατεία παραπληροφόρησης έφερε αντιμέτωπους τους εργαζόμενους της Petroecuador με την κοινή γνώμη και τους υποχρέωσε σε αναδίπλωση. Επιπλέον, η κυβέρνηση κατηγόρησε τον Κάνο και άλλους δέκα συνδικαλιστές για δολιοφθορά σε έναν πετρελαιοαγωγό που υπέστη διάρρηξη, με αποτέλεσμα να ενταθεί το πρόβλημα της παροχής πετρελαίου στους καταναλωτές. Ο Κάνο βρίσκεται τώρα στην παρανομία, ενώ η οικογένειά του αντιμετωπίζει απειλές για τη ζωή της. Ο υπουργός Ενέργειας μπόρεσε να επιβληθεί απέναντι στους εργαζόμενους στα πετρέλαια και, αμέσως μετά, ακολούθησε η παραίτηση του αρχηγού του Γενικού Επιτελείου των Ενόπλων Δυνάμεων, γιατί είχε αρνηθεί να στείλει το στρατό να χτυπήσει τους απεργούς. Η παραίτηση έγινε δεκτή από τον Γκουτιέρρες και αναμένεται να γίνουν ευρύτερες εκκαθαρίσεις στην ηγεσία του στρατού και της αστυνομίας, ώστε να προωθηθούν άνθρωποι του προέδρου.

Από τα μέσα Ιουνίου, το ιθαγενικό κίνημα υιοθέτησε μια έντονα κριτική στάση απέναντι στην κυβέρνηση. Στη σύνοδο κορυφής των ιθαγενικών κοινοτήτων που συνδέονται με την CONAIE, επιδόθηκε ψήφισμα στον πρόεδρο Γκουτιέρρες, στο οποίο ζητείται να επαναπροσανατολιστεί η οικονομική πολιτική της χώρας, να μεταρρυθμιστεί η δικαστική εξουσία, να έχει μεγαλύτερη συμμετοχή στην άσκηση πολιτικής η κοινωνία των πολιτών και να χρηματοδοτηθεί το πρόγραμμα αγροτικής μεταρρύθμισης. Επιπλέον, εκφράζεται η απαίτηση να μη συμμετάσχει η χώρα στο σχέδιο Κολομβία, να πραγματοποιηθεί δημοψήφισμα για το ζήτημα της ένταξης της χώρας στην ALCA, να παγώσει η πληρωμή του εξωτερικού χρέους και να προωθηθούν προγράμματα κοινωνικής πολιτικής προς όφελος του ιθαγενικού πληθυσμού. Τέλος, ζητείται να απομακρυνθούν από την κυβέρνηση οι οικονομικοί υπουρ-

γοί και ο υπουργός Ενέργειας. Η στάση της CONAIE προοιωνίζει ένα νέο γύρο κινητοποιήσεων.

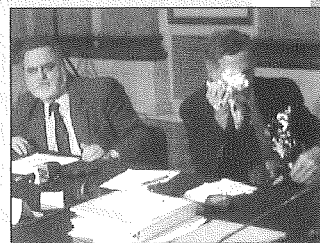
Έχοντας αποστασιοποιηθεί το ιθαγενικό κίνημα από τις κυβερνητικές επιλογές, μέσα στις τάξεις του Πατσακούτικ, που είναι ο πολιτικός βραχίονας της CONAIE, τέθηκε το ζήτημα του αν θα έπρεπε να παραμείνει το κόμμα αυτό στον κυβερνητικό συνασπισμό. Ως προς αυτό το καίριο ερώτημα, τα στελέχη του διχάστηκαν. Υπήρξαν υπουργοί που παραιτήθηκαν από μόνοι τους ή απομακρύνθηκαν από τον ίδιο τον Γκουτιέρρες, γιατί αντιτάχθηκαν ανοιχτά στις κυβερνητικές επιλογές. Χαρακτηριστικά παραδείγματα ήταν αυτά του Βιρχίλιο Ερνάντες, υφυπουργού Προεδρίας, που παραιτήθηκε καταγγέλλοντας τη διαφθορά του περίγυρου του Γκουτιέρρες, καθώς και της υπουργού Παιδείας Ρόσα Μαρία Τόρρες που απομακρύνθηκε από τη θέση της διότι διαφώνησε με μια κυβερνητική απόφαση για προμήθεια εκπαιδευτικού υλικού μεγάλου κόστους από το εξωτερικό (η υπόθεση μυρίζει λοβιτούρα). Υπήρξαν, όμως, και κομματικά στελέχη που δε συμφωνούσαν με την απομάκρυνση από τον κυβερνητικό συνασπισμό και φαίνονταν διατεθειμένα να αποδεχτούν την επιλογή του προέδρου για συμμόρφωση με τις επιταγές του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Ένα, μάλιστα, ηγετικό στέλεχος του Πατσακούτικ, ο Μιγκέλ Γιούκο, ενεπλάκη σε ύποπτη οικονομική συναλλαγή (συμφωνία για πληρωμή οφειλών μιας χρεοκοπημένης τράπεζας μέσω των εσόδων της Ηλεκτρικής Εταιρίας του Εκουαδόρ). Η ουσία, όμως, είναι ότι το Πατσακούτικ απέτρεψε με τη στάση του τη θεσμοθέτηση μιας σειράς αντεργατικών μέτρων που ήθελε να περάσει ο Γκουτιέρρες τον περασμένο Μάιο. Κατά τη διάρκεια του Ιουνίου και του Ιουλίου, οι υπουργοί του κόμματος αυτού ήλθαν επανειλημμένα σε αντίθεση με τον πρόεδρο για διάφορες επιλογές του. Σύμφωνα με τις τελευταίες πληροφορίες που έχουμε στη διάθεσή μας, ο Γκουτιέρρες απομάκρυνε όλους τους υπουργούς του Πατσακούτικ από την κυβέρνηση, στις αρχές Αυγούστου. Πιο πριν, το MPD είχε αποφασίσει να παραιτηθεί από κάθε κυβερνητική θέση, διαχωρίζοντας τη θέση του από τη δεξιά στροφή του περιβάλλοντος του προέδρου.

Κάπου εδώ φαίνεται πως τελειώνουν οι ελπίδες και οι ψευδαισθήσεις που έτρεφαν τα λαϊκά στρώματα για μια ριζοσπαστική κυβερνητική πολιτική με κοινωνικές ευαισθησίες. Από τη στιγμή που ο πρόεδρος επιλέγει τη συμμόρφωση με τις επιταγές του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, η κοινωνική πολιτική μπαίνει στην άκρη. Τώρα, ο Γκουτιέρρες αναζητεί συμμαχίες με τους τραπεζίτες και με τους επιχειρηματίες της παράκτιας ζώνης. Πιθανός κυβερνητικός εταίρος μπορεί να είναι το δεξιό Χριστιανικό Κοινωνικό Κόμμα. Όσο για τον ιθαγενικό πληθυσμό και τα ευρύτερα στρώματα των εργαζόμενων, δε φαίνεται να έχουν άλλο δρόμο μπροστά τους, εκτός από αυτόν που τόσο καλά γνωρίζουν: το δρόμο του μαζικού κινήματος.

Από τη δράση της οργάνωσης «ΖΑΧΑΡΟΠΛΑΣΤΕΣ ΧΩΡΙΣ ΣΥΝΟΡΑ»

Στις 28 Αυγούστου, κατά τη διάρκεια εκδήλωσης για την ALCA στο μέγαρο Ιταμαράτι του Ρίο ντε Ζανέιρο, ένα μέλος της πολιτικής και ψυχαγωγικής οργάνωσης «Ζαχαροπλάστες Χωρίς Σύνορα» πέταξε μια τούρτα στον Βορειοαμερικάνο πρεσβευτή Peter Allgeier. Ο ακτιβιστής ζαχαροπλάστης συνελήφθη και η οργάνωση, εξηγώντας την ενέργεια του μέλους της, διένειμε την παρακάτω προκήρυξη:

«Ρίο ντε Ζανέιρο, 28 Αυγούστου 2003

Σήμερα, εκπρόσωποι κυβερνήσεων από χώρες της Αμερικής ήλθαν στο Ρίο για να συζητήσουν για την ALCA. Η ALCA είναι μια συμφωνία ελεύθερου εμπορίου που, όπως και η NAFTA, θα επιφέρει στους λαούς της ηπείρου απώλεια δικαιωμάτων που προστατεύουν την εργασία, τη φύση και τους καταναλωτές. Θα επιφέρει, επίσης, τη συγκέντρωση του πλούτου και θα οδηγήσει τους εργαζόμενους στη φτώχεια.

Εδώ και μερικά χρόνια οι λαοί της Αμερικής συζητάνε για την ALCA σε διάφορα μέρη της ηπείρου μας, στο Κέμπεκ, στο Κίτο ή το Σάο Πάολο. Στη Βραζιλία, πριν από ένα χρόνο, δέκα εκατομμύρια άνθρωποι είπαν όχι σ' αυτή τη συμφωνία, μέσα από ένα δημοψήφισμα. Το κόμμα που τώρα βρίσκεται στην κυβέρνηση πήρε μέρος σ' αυτό το δημοψήφισμα, αλλά κατόπιν το εγκατέλειψε, φοβούμενο πως θα αρχίσει να εκπληρώνει τις επιθυμίες του λαού.

Η σημερινή κυβέρνηση όχι μόνο δεν θέλει ν' ακούσει αυτό που λέει ο κόσμος, αλλά επίσης υποστηρίζει πως η πορεία ένταξης και απορρόθμησης της οικονομίας είναι αναπόφευκτη. Όλες οι κοινωνικές εξελίξεις είναι έργο του ανθρώπου και γι' αυτό η αλλαγή είναι πάντοτε μέσα στις δυνατότητές μας. Αυτή τη δύναμη οι κυβερνήσεις δεν θέλουν να τη γνωρίζουμε κι εμείς χρειάζεται να το θυμόμαστε κάθε στιγμή.

Άλλος κόσμος είναι όχι μόνον δυνατός, αλλά ήδη βρίσκεται και σε κίνηση. Κερδίζει δύναμη στους δρόμους του Σιάτλ, στις ζαπατίστικες κοινότητες και στις γειτονίες του Μπουένος Άιρες. Αργά ή γρήγορα θα κερδίσει.

Στό πνεύμα του Γκρούτσο, του Άρπο, του Τσίκο και του Ζίπο, χαιρετίζουμε τους πρεσβευτές Adhemar Bahadrian, Peter Allgeier και όλους τους εκπροσώπους που διαπραγματεύονται την ALCA.

Να φύγουν όλοι!

Ζαχαροπλάστες χωρίς σύνορα

Τμήμα του Ρίο ντε Ζανέιρο»

ΖΑΠΑΤΙΣΤΑΣ Συμβούλια Καλής Διακυβέρνησης

Εν μέσω θέρους, οι Ζαπατίστας, μέσα από μια σειρά πολυσέλιδων ανακοινώσεων του υποδιοικητή Μάρκος, γνωστοποίησαν μια σειρά αποφάσεων που αφορούν κυρίως την εσωτερική αναδιοργάνωσή τους:

- 1) Καταρχήν, ανακοινώθηκε πως διακόπτουν κάθε επαφή με την ομοσπονδιακή κυβέρνηση και τα πολιτικά κόμματα και πως οι ζαπατιστικοί πληθυσμοί επιβεβαίωσαν ότι η αντίσταση θα είναι η κυριότερη μορφή του αγώνα τους.
- 2) Για την ανακοίνωση και επεξήγηση των εσωτερικών οργανωτικών αλλαγών, 30 αυτόνομοι εξεγερμένοι ζαπατιστικοί δήμοι ζήτησαν από τον υποδιοικητή Μάρκος να αναλάβει προσωρινά το ρόλο του εκπροσώπου τους - πέραν από το ρόλο του εκπροσώπου του EZLN που έχει.
- 3) Σε ό,τι αφορά την εσωτερική αναδιοργάνωση, δημιουργούνται 5 Συμβούλια Καλής Διακυβέρνησης, το καθένα από τα οποία συνενώνει αρκετούς αυτόνομους δήμους (Στην ουσία δημιουργείται ένας τρίτος βαθμός αυτοδιοίκησης μετά την κοινότητα και τον αυτόνομο δήμο). Τα Συμβούλια Καλής Διακυβέρνησης θα εδρεύουν στα παλιά «Αγουασκαλιέντες», που μετονομάζονται πλέον σε Caracoles (σαλιγκάρια ή κοχύλια, ιθαγενικός συμβολισμός για τη σπείρα). Η ίδρυση των Συμβουλίων και τα εγκαίνια των Caracoles γιορτάστηκαν σε ένα από αυτά, το Οβεντίκ στις 8, 9 και 10 Αυγούστου. Στις 4 Αυγούστου διέψευσαν τις φήμες πως κατά τη διάρκεια του εορτασμού θα είχαν επαφές με την κοινοβουλευτική διαμεσολαβητική επιτροπή COCOPA.
- 4) Ανακοινώθηκε η έναρξη λειτουργίας του ζαπατιστικού ραδιοφωνικού σταθμού «Radio Insurgente. La voz del EZLN» (Εξεγερμένο Ραδιόφωνο. Η φωνή του EZLN).
- 5) Προειδοποίησαν τον υπουργό Εξωτερικών Σχέσεων ότι διαθέτουν τα απαιτούμενα μέσα και οργάνωση για να εμποδίσουν την εφαρμογή του Σχεδίου Πουέμπλα Παναμά.
- 6) Η Γενική Διοίκηση του EZLN (δηλαδή η στρατιωτική αρχή της οργάνωσης) προειδοποίησε αυστηρά τους παραστρατιωτικούς που βρίσκονται σε αναβρασμό ότι πλέον δε θα παραμείνουν ατιμώρητοι. Ανέφερε χαρακτηριστικά ότι αντί για «οφθαλμό αντί οφθαλμού» και «οδόντα αντί οδόντος» θα κάνει... «προσφορές με δύο οφθαλμούς για κάθε ένα και ολόκληρη οδοντοστοιχία για κάθε δόντι»! Αυτή τη λεπτομέρεια δεν φαίνεται να την πρόσεξαν όσοι αναλυτές έσπευσαν να μιλήσουν για απόσυρση του Ζαπατιστικού Στρατού.

Στις 19 Αυγούστου δόθηκε στη δημοσίωση και η πρώτη ανακοίνωση ενός Συμβουλίου Καλής Διακυβέρνησης, αυτού που εδρεύει στο caracol Roberto Barrios. Αναφέρεται στα προ-

βλήματα από τα σχέδια τουριστικών επενδύσεων στην περιοχή που διχάζουν τον ιθαγενικό πληθυσμό, αλλά και στις συνεχείς παρενοχλήσεις του ομοσπονδιακού στρατού σε 2 τουλάχιστον αυτόνομους δήμους.

Αξιζει να σημειωθεί πως την ανακοίνωση δεν υπογράφει ο Μάρκος, κάτι που σημαίνει ότι έληξε η προσωρινή του ιδιότητα ως εκπροσώπου των αυτόνομων δήμων.

Σε αυτό το τεύχος παραθέτουμε εκτενή αποσπάσματα από τις δηλώσεις του Μάρκος, που αφορούν κυρίως στους λόγους που οδήγησαν στις εσωτερικές αλλαγές, δηλαδή σε κάποια προβλήματα που αντιμετώπισαν οι αυτόνομοι δήμοι κατά τη λειτουργία τους, καθώς και στις αρμοδιότητες και τις πρώτες ενέργειες των νέων Συμβουλίων Καλής Διακυβέρνησης.

«**Η** ιστορία των Αυτόνομων Εξεγερμένων Ζαπατιστικών Δήμων (Α.Ε.Ζ.Δ.) είναι σχετικά νέα, έχει συμπληρώσει τα 7 χρόνια και μπαίνει στα 8. Αν και είχαν εξαγγελθεί με αφορμή το σπάσιμο του στρατιωτικού κλοιού το Δεκέμβριο του 1994, άργησαν λίγο χρόνο να συγκεκριμενοποιηθούν.

Σήμερα, η άσκηση της ιθαγενικής αυτονομίας είναι μια πραγματικότητα στα ζαπατιστικά εδάφη, και είμαστε περήφανοι να λέμε ότι καθοδηγήθηκε από τις ίδιες τις κοινότητες. Σε αυτή τη διαδικασία, ο EZLN επιδόθηκε μόνο στο να συντροφεύει και να παρεμβαίνει όταν υπάρχουν διενέξεις ή παρεκτροπές. Γι' αυτό και η φωνή του EZLN δεν συνέπιπτε με αυτή των αυτόνομων δήμων. Αυτοί εξέφραζαν απευθείας καταγγελίες, εκκλίσεις, διευκρινίσεις, συμφωνίες, αδελφοποιήσεις (δεν είναι λίγοι οι Α.Ε.Ζ.Δ. που διατηρούν σχέσεις με δήμους άλλων χωρών, κυρίως της Ιταλίας). Εάν τώρα οι Α.Ε.Ζ.Δ. ζήτησαν να εκπληρώσει ο EZLN χρέη εκπροσώπου, είναι γιατί εισήχθησαν σε ένα ανώτερο στάδιο οργάνωσης και, γενικευμένη αυτή, δεν αντιστοιχεί σε έναν μόνο δήμο ή σε κάποιους να το ανακοινώσουν. Γι' αυτό η συμφωνία ήταν να είναι ο EZLN αυτός που θα δώσει στη δημοσιότητα αυτό που τώρα αλλάζει.

Τα προβλήματα των αυτόνομων αρχών, στην προηγούμενη περίοδο, μπορούν να ομαδοποιηθούν σε δύο τύπους: αυτά που αφορούν στη σχέση τους με την εθνική και διεθνή κοινωνία των πολιτών και αυτά που αφορούν στην αυτοδιοίκησή τους, δηλαδή στις σχέσεις με τις ζαπατιστικές και μη ζαπατιστικές κοινότητες.

Στη σχέση τους με την εθνική και διεθνή κοινωνία των πολιτών, το βασικό πρόβλημα είναι ότι δεν υπάρχει ισορροπημένη ανάπτυξη των αυτόνομων δήμων, των κοινοτήτων που βρίσκονται εντός τους και ακόμη και των οικογενειών των ζαπατίστας που ζουν εκεί. Δηλαδή, οι πιο γνωστοί Α.Ε.Ζ.Δ. (όπως αυτοί που είναι έδρες των ήδη καταργηθέντων «Αγουασκαλιέντες») ή οι πιο εύκολα προσβάσιμοι (πιο κοντινοί στα αστικά κέντρα ή με πρόσβαση στο δρόμο) δέχονται περισσότερα προγράμματα και περισσότερη υποστήριξη. Το ίδιο συμβαίνει με τις κοινότητες. Οι πιο γνωστές και αυτές που βρίσκονται δίπλα στο δρόμο τυγχάνουν μεγαλύτερης προσοχής από τις «κοινωνίες των πολιτών».

Στην περίπτωση των οικογενειών των ζαπατίστας, συμβαίνει η κοινωνία των πολιτών, όταν επισκέπτεται τις κοινότητες ή δουλεύει σε

προγράμματα ή εγκαθίσταται ως κατασκήνωση ειρήνης, να δημιουργεί συχνά μια ειδική σχέση με μία ή διάφορες οικογένειες της κοινότητας. Λογικά, με παραγγελίες, δώρα ή ειδική μεταχείριση, αυτές οι οικογένειες έχουν περισσότερα πλεονεκτήματα από τις υπόλοιπες, αν και είναι όλες ζαπατιστικές. Δεν είναι σπάνιο, επίσης, αυτοί που έχουν επαφή με την κοινωνία των πολιτών, λόγω της θέσης που καταλαμβάνουν στην κοινότητα, στον αυτόνομο δήμο, στην περιφέρεια ή στη ζώνη, να δέχονται ειδική μεταχείριση και δώρα που πολλές φορές δίνουν αφορμή για σχόλια στην υπόλοιπη κοινότητα και δεν ακολουθούν την ζαπατιστική αρχή «στον καθένα σύμφωνα με τις ανάγκες του».

Θα πρέπει να διευκρινίσω πως δεν πρόκειται για καμιά διεστραμμένη σχέση ούτε για αυτό που κάποιος με αλαζονεία αποκάλεσε «εσκεμμένη αντανάρκτη τακτική», αλλά για κάτι φυσικό στις ανθρώπινες σχέσεις. Παρ' όλα αυτά, μπορεί να προκαλέσει ανισορροπία στην κοινοτική ζωή αν δεν υπάρχουν αντίβαρα σε αυτή την ειδική μεταχείριση.

Σε ό,τι αφορά στη σχέση με τις ζαπατιστικές κοινότητες, το «να διοικείς υπακούοντας» εφαρμόστηκε χωρίς διακρίσεις. Οι αρχές πρέπει να βλέπουν αν εφαρμόζονται οι αποφάσεις των κοινοτήτων, οι αποφάσεις τους πρέπει να κοινοποιούνται σε τακτά διαστήματα και το «βάρος» του συλλογικού μαζί με το «πέραν ή φωνή» που λειτουργεί σε όλες τις κοινότητες μετατρέπονται σε έναν επιβλέποντα δύσκολο να παρακαμφθεί. Ακόμα κι έτσι υπάρχουν περιπτώσεις κάποιων που επιδίδονται στην εξαπάτηση και τη διαφθορά, αλλά δεν πάνε μακριά. Είναι αδύνατο να κρύψει κανείς τον παράνομο πλουτισμό στις κοινότητες. Ο υπεύθυνος τιμωρείται με το να κάνει συλλογικό και να αποκαταστήσει στην κοινότητα αυτό που παράνομα πήρε.

Όταν η αρχή παρεκτρέπεται, διαφθείρεται ή, για να χρησιμοποιήσω έναν όρο που λέμε εδώ, «λουφάρει», απομακρύνεται από τη θέση της και μια νέα αρχή την αντικαθιστά. Στις ζαπατιστικές κοινότητες η θέση της αρχής δεν αμοιβάται (κατά τη διάρκεια που κάποιος είναι αρχή, η κοινότητα τον βοηθά να συντηρείται), εκλαμβάνεται ως μια εργασία προς όφελος της κοινότητας και αλλάζει εκ περιτροπής. Όχι λίγες φορές εφαρμόζεται από την κοινότητα για να τιμωρήσει την οκνηρία ή την αδιαφορία κάποιου μέλους της, όπως σε κάποιον που λείπει συχνά από τις συνελεύσεις της κοινότητας, τον τιμωρούν δίνοντάς του μια θέση δημοτικού αξιωματούχου ή επιτρόπου του εχίδο.

Αυτή η μορφή αυτοδιοίκησης (που εδώ παρουσιάζω τελείως συνοπτικά) δεν είναι εφεύρεση ή προσφορά του EZLN. Έρχεται από πιο

μακριά και όταν γεννήθηκε ο EZLN λειτουργούσε ήδη πολύ καιρό, αν και μόνο σε επίπεδο κοινότητας.

Είναι εξαιτίας της υπέρμετρης ανάπτυξης του EZLN (όπως ήδη έχω εξηγήσει συνέβη στα τέλη της δεκαετίας του '80) που αυτή η πρακτική περνά από το τοπικό στο περιφερειακό. Λειτουργώντας με τοπικούς υπεύθυνους (τους επιφορτισμένους από την οργάνωση στην κάθε κοινότητα), περιφερειακούς (για μια ομάδα κοινοτήτων) και της ζώνης (για μια ομάδα περιφερειών), ο EZLN είδε πως με φυσικό τρόπο αυτοί που δεν έκαναν τη δουλειά τους αντικαθίσταντο από άλλους. Αν και εδώ, μια και επρόκειτο για μια οργάνωση πολιτικο-στρατιωτική, ο αξιωματικός έπαιρνε την τελική απόφαση.

Με αυτό θέλω να πω πως η στρατιωτική δομή του EZLN «μόλυνε», κατά κάποιο τρόπο, μια παράδοση δημοκρατίας και αυτοδιοίκησης. Ο EZLN είναι, για να το πούμε έτσι, ένα από τα «αντιδημοκρατικά» στοιχεία σε μια σχέση κοινοτικής άμεσης δημοκρατίας (άλλο αντιδημοκρατικό στοιχείο είναι η Εκκλησία, αλλά αυτό είναι θέμα άλλου κειμένου).

Όταν οι Α.Ε.Ζ.Δ. τίθενται σε εφαρμογή, η αυτοδιοίκηση όχι μόνο περνά από το τοπικό στο περιφερειακό, αλλά διαχωρίζεται κιόλας (πάντα ως τάση) από τη «σκιά» της στρατιωτικής δομής. Στο διορισμό ή την αντικατάσταση των αυτόνομων αρχών, ο EZLN δεν παρεμβαίνει για κανένα λόγο και έχει περιορισθεί μόνο να επισημαίνει πως, μια και ο EZLN λόγω των αρχών του δεν αγωνίζεται για την κατάληψη της εξουσίας, κανένας από τους αξιωματικούς του στρατού ή τα μέλη της CCRI δεν μπορεί να καταλάβει θέση αρχής στην κοινότητα ή τους Α.Ε.Ζ.Δ. Αυτοί που αποφασίζουν να συμμετάσχουν στις αυτόνομες κυβερνήσεις οφείλουν να παραιτηθούν οριστικά από την οργανωτική τους θέση στον EZLN.

Δε θα επεκταθώ πολύ στο θέμα της λειτουργίας των Αυτόνομων Συμβουλίων [...], παρ'όλα αυτά δε θέλω να μένει η εντύπωση πως είναι κάτι το τέλειο και να εξιδανικεύεται. Το «να διοικείς υπακούοντας» στα ζαπατιστικά εδάφη είναι μια τάση και δεν εξαιρείται από σκαμπανεβάσματα, αντιφάσεις και παρεκτροπές, αλλά είναι μια κυρίαρχη τάση. Για το ότι έχει αποβεί προς όφελος των κοινοτήτων, μιλά το γεγονός ότι έχει καταφέρει να επιβιώσει σε συνθήκες διώξεων, παρενοχλήσεων και φτώχειας, που σπάνια μπορούμε να συναντήσουμε στην ιστορία της ανθρωπότητας. Και όχι μόνο αυτό, αλλά τα Αυτόνομα Συμβούλια κατάφεραν να προωθήσουν, με τη θεμελιώδη υποστήριξη των «κοινωνιών των πολιτών», ένα τιτάνιο έργο: να χτίσουν τις υλικές συνθήκες για την αντίσταση.

Επιφορτισμένα να κυβερνήσουν μια επικράτεια σε εξέγερση, δηλαδή χωρίς καμιά θεσμική υποστήριξη και κάτω από διώξεις και παρενοχλήσεις, τα Αυτόνομα Συμβούλια επικεντρώθηκαν σε δύο θεμελιώδη ζητήματα: την υγεία και την εκπαίδευση.

Στην υγεία, δεν περιορίστηκαν να κατασκευάσουν κλινικές και φαρμακεία

(πάντα υποστηριζόμενοι από τις «κοινωνίες των πολιτών», δεν πρέπει να το ξεχνάμε), αλλά εκπαιδεύσαν αρμόδιους για την υγεία και διατηρούν μό-νιμες καμπάνιες κοινοτικής υγιεινής και πρόληψης ασθενειών. [...]

Στην εκπαίδευση, σε περιοχές που δεν υπήρχαν σχολεία, πόσο μάλλον δά-σκαλοι, τα Αυτόνομα Συμβούλια (με την υποστήριξη των «κοινωνιών των πολιτών», δε θα κουραστώ να το επαναλαμβάνω) έχτισαν σχολεία, επιμόρ-φωσαν δασκάλους και σε ορισμένες περιπτώσεις μέχρι που δημιούργησαν τη δικιά τους παιδαγωγική και εκπαιδευτική ύλη. Εγχειρίδια αλφαριθμητισμού και αναγνωστικά παραδίδονται από τις «επιτροπές εκπαίδευσης» και τους δασκάλους, μαζί με «κοινωνίες των πολιτών» που ξέρουν από αυτά τα θέ-ματα. Σε μερικές περιοχές (όχι σε όλες, είναι η αλήθεια) ήδη έχει επιτευχθεί να πηγαίνουν στο σχολείο τα κορίτσια, που προπατορικά ήταν αποκλεισμέ-να από τη γνώση. Αν και έχει επιτευχθεί να μην πουλιούνται πια οι γυναίκες και να επιλέγουν ελεύθερα το ταίρι τους, συνεχίζει να υφίσταται στις ζαπα-τιστικές περιοχές αυτό που οι φεμινίστριες ονομάζουν «διάκριση λόγω φύ-λου». Ο επονομαζόμενος «επαναστατικός νόμος των γυναικών» απέχει πο-λύ ακόμα από το να εκπληρωθεί.

[...] Σε μερικές περιοχές οι ζαπατιστικές βάσεις έκαναν συμφωνίες με δα-σκάλους της δημοκρατικής παράταξης του συνδικάτου [...], ώστε να μην κάνουν δουλειά ενάντια στους αντάρτες και να σέβονται την ύλη που προ-τείνουν τα Αυτόνομα Συμβούλια. Ζαπατίστας όπως είναι έτσι κι αλλιώς, οι δημοκρατικοί αυτοί δάσκαλοι αποδέχθηκαν τη συμφωνία και την τήρησαν στο ακέραιο.

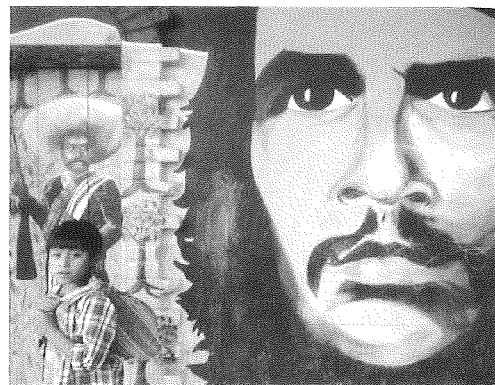
Ούτε οι υπηρεσίες της υγείας ούτε της εκπαίδευσης καλύπτουν όλες τις ζαπατιστικές κοινότητες, είναι αλήθεια, αλλά μεγάλο μέρος τους, η πλειο-νότητα έχει πια τρόπο να προμηθευτεί ένα φάρμακο, να εξεταστεί για μια ασθένεια και να υπάρχει ένα όχημα για μεταφορά στην πόλη σε περίπτωση σοβαρής ασθένειας ή ατυχήματος. Ο αλφαριθμητισμός και το «δημοτικό» μό-λις που γενικεύονται, αλλά μια περιοχή έχει ήδη αυτόνομο γυμνάσιο, από ό-που στα σίγουρα αυτές τις μέρες «αποφοιτά» μια νέα γενιά αποτελούμενη από ιθαγενείς άντρες και -προσοχή!!!- γυναίκες.

Η εκπαίδευση είναι δωρεάν και οι «επιτροπές εκπαίδευσης» καταβάλλουν προσπάθεια (επαναλαμβάνω: με την υποστήριξη των «κοινωνιών των πολι-τών») ώστε κάθε μαθητής να έχει ένα τετράδιο κι ένα στυλό, χωρίς να χρει-άζεται να πληρώνει γι' αυτό.

Στην υγεία γίνεται προσπάθεια να είναι επίσης δωρεάν. Σε μερικές ζαπατι-στικές κλινικές οι σύντροφοι πια δεν πληρώνουν ούτε την επίσκεψη ούτε το φάρμακο ούτε την εγχείριση (εάν αυτή είναι αναγκαία και εάν είναι εφικτό να γίνει με τις δικές μας συνθήκες) και στις υπόλοιπες πληρώνεται μόνο το κόστος του φαρμάκου, όχι όμως και η επίσκεψη ή η ιατρική φροντίδα. Οι κλινικές μας έχουν την υποστήριξη και την απευθείας συμμετοχή ειδικευ-μένων γιατρών, χειρουργών, γιατρών, νοσοκόμων της εθνικής και διεθνούς κοινωνίας των πολιτών, όπως και φοιτητές και ασκούμενους Ιατρικής και Οδοντιατρικής του UNAM και του UAM και άλλων ινστιτούτων ανώτερων σπουδών. Όχι απλώς δεν παίρνουν ούτε ένα πέσο, αλλά πολλές φορές βά-ζουν κι απ' την τσέπη τους.

Ξέρω, πολλοί θα σκέφτονται πως μοιάζει με ανακοίνωση της κυβέρνησης και ότι απομένει μόνο να πω ότι «ο αριθμός των φτωχών μειώθηκε» ή κα-μιά τέτοια «φοξοδιά», αλλά όχι, εδώ ο αριθμός των φτωχών αυξήθηκε γιατί ο αριθμός των ζαπατίστας αυξήθηκε και το ένα πάει με το άλλο.

Εκτός από την εκπαίδευση και την υγεία, τα Αυτόνομα Συμ-βούλια κοιτούν τα προβλήματα γης, εργασίας και εμπορί-ου, όπου σημειώνεται πρόοδος. Επίσης, κοιτούν θέματα στέγασης και σίτισης, όπου είμαστε ακόμα στην αρχή. Ε-κεί που πάμε κάπως καλά είναι στον πολιτισμό και την ε-

νημέρωση. Στον πολιτισμό προωθούνται, πάνω απ' όλα, η υπεράσπιση της γλώσσας και των πο-λιτισμικών παραδόσεων. Στην ενημέρωση, μέσα από διάφορους σταθμούς ζαπατιστικού ραδιο-φώνου, μεταδίδονται ειδήσεις σε ιθαγενικές γλώσσες. Επίσης, σε τακτά διαστήματα και εναλ-λασσόμενα με μουσικές όλων των ειδών, μεταδί-δονται μηνύματα που καλούν τους άντρες να σέ-βονται τις γυναίκες και τις γυναίκες να οργανω-θούν και να απαιτήσουν το σεβασμό των δικαιω-μάτων τους. Και, όχι τίποτα άλλο, αλλά η κάλυ-ψη μας στον πόλεμο του Ιράκ ήταν πολύ ανώτε-ρη από του CNN (κάτι που αν το καλοεξετάσεις δεν σημαίνει και πολλά).

Τα Αυτόνομα Συμβούλια επίσης διαχειρίζονται τη δικαιοσύνη. Τα αποτελέσματα δεν είναι πα-ντού τα ίδια. Σε ορισμένες περιοχές (π.χ. στο San Andrés Sacamchén de los Pobres) μέχρι και οι πρίστας καταφεύγουν στην αυτόνομη αρχή για-τί, λένε, «αυτοί πράγματι ασχολούνται και λύ-νουν το πρόβλημα». Σε άλλες περιοχές, όπως θα εξηγήσω τώρα, παρουσιάζονται προβλήματα.

Εάν η σχέση των Αυτόνομων Συμβουλίων με τις ζαπατιστικές κοινότητες είναι γεμάτη αντιφά-σεις, η σχέση με τις μη ζαπατιστικές κοινότητες είναι μια σχέση συνεχούς τριβής και σύγκρου-σης.

Στα γραφεία των μη κυβερνητικών οργανώσεων που υπερασπίζονται τα ανθρώπινα δικαιώματα (και στη Γενική Διοίκηση του EZLN) υπάρχουν αρκετές καταγγελίες ενάντια στους ζαπατίστας για υποτιθέμενες παραβιάσεις ανθρωπίνων δι-καιωμάτων, αδικίες και αυθαιρεσίες. Στην περί-πτωση των καταγγελιών που δέχεται η Γενική Δι-οίκηση, επιστρέφονται στις επιτροπές ζώνης για να διερευνηθεί αν αληθεύουν και, σε μια τέτοια περίπτωση, να επιλυθεί το πρόβλημα μαζεύο-ντας τους αντίδικους για να επιτευχθεί συμφω-νία. Αλλά στην περίπτωση των οργανισμών υπε-ράσπισης ανθρωπίνων δικαιωμάτων υπάρχουν αμφιβολίες και σύγχυση γιατί δεν έχει διευκρινι-στεί σε ποιον πρέπει να απευθύνονται: στον EZLN ή στα Αυτόνομα Συμβούλια;

[...] Υπάρχει, επίσης, το πρόβλημα των διαφο-

ρών ανάμεσα στο θετικό δίκαιο και τα επονομαζόμενα «ήθη και έθιμα» (όπως τα λένε οι νομικοί) ή «το δρόμο της καλής σκέψης» (όπως λέμε εμείς). Η επίλυση αυτού του τελευταίου εναπόκειται σε αυτούς που έχουν κάνει την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ζωή τους. Ή, όπως στην περίπτωση της Ντίγνα Οτσόα (που για την ειδική εισαγγελία δεν ήταν παρά μια υπάλληλος γραφείου -λες και το να είσαι υπάλληλος γραφείου είναι κάτι υποτιμητικό-, αλλά για τους διωκόμενους για πολιτικούς λόγους ήταν, και είναι, μια υπερασπίστρια), θάνατό τους. Σε ό,τι αφορά στον ξεκάθαρο ορισμό για το σε ποιον πρέπει να απευθύνονται για αυτές τις καταγγελίες, αυτό εναπόκειται στους ζαπατίστας [βλ. παρακάτω στις αρμοδιότητες των Συμβουλίων Καλής Διακυβέρνησης].

Εν τέλει, δεν είναι λίγα τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η ιθαγενική αυτονομία στα ζαπατιστικά εδάφη. Για να γίνει προσπάθεια να επιλυθούν μερικά από αυτά, πραγματοποιήθηκαν σημαντικές αλλαγές στη δομή και τη λειτουργία. [...]

Για να γίνει προσπάθεια αντιμετώπισης της έλλειψης ισορροπίας στην ανάπτυξη των αυτόνομων δήμων και κοινοτήτων· για να διαμεσολαβούν στις διενέξεις που θα μπορούσαν να εμφανιστούν μεταξύ αυτόνομων δήμων και μεταξύ αυτόνομων και κυβερνητικών δήμων· για να επιλαμβάνονται των καταγγελιών ενάντια στα Αυτόνομα Συμβούλια για παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των διαμαρτυριών και των διαφωνιών, για να διερευνούν το κατά πόσο αληθεύουν, για να διατάζουν τα Αυτόνομα Συμβούλια τη διόρθωση αυτών των λαθών και για να επιτηρούν την τήρησή τους· για να επιτηρούν την πραγματοποίηση προγραμμάτων και κοινοτικών εργασιών στους Α.Ε.Ζ.Δ., φροντίζοντας να τηρούνται οι προθεσμίες και ο τρόπος που συμφωνήθηκε από τις κοινότητες και για να προωθούν την υποστήριξη των κοινοτικών προγραμμάτων στους Α.Ε.Ζ.Δ.: για να επιτηρούν την τήρηση των νόμων, σύμφωνα με τους οποίους, σε κοινή συμφωνία με τις κοινότητες, λειτουργούν οι Α.Ε.Ζ.Δ.: για να υποδέχονται και να καθοδηγούν την εθνική και διεθνή κοινωνία των πολιτών, ώστε να επισκέπτεται κοινότητες, να προωθεί παραγωγικά προγράμματα, να εγκαθιστά κατασκηνώσεις ειρήνης, να πραγματοποιεί έρευνες (προσοχή: που να οφελούν τις κοινότητες) και όποια άλλη δραστηριότητα επιτρέπεται στις εξεγερμένες κοινότητες· για να προωθούν και να εγκρίνουν, με κοινή απόφαση με την CCRI-CG (Παράνομη Ιθαγενική Επαναστατική Επιτροπή - Γενική Διοίκηση) του EZLN, τη συμμετοχή συντρόφων και συντροφισσών των Α.Ε.Ζ.Δ. σε δραστηριότητες και γεγονότα έξω από τις εξεγερμένες κοινότητες και για να επιλέγουν και να προετοιμάζουν αυτούς τους συντρόφους και τις συ-

ντρόφισσες· εν ολίγοις, για να φροντίζουν ώστε στην εξεγερμένη ζαπατιστική επικράτεια, αυτός που διοικεί, να διοικεί υπακούοντας, θα θεσμοθετηθούν στις 9 Αυγούστου του 2003 τα επονομαζόμενα «Συμβούλια Καλής Διακυβέρνησης».

Έδρες τους θα είναι τα Caracoles, θα υπάρχει ένα Συμβούλιο Καλής Διακυβέρνησης για κάθε εξεγερμένη ζώνη που θα αποτελείται από 1 ή 2 απεσταλμένους καθενός από τα Αυτόνομα Συμβούλια της ζώνης.

Συνεχίζουν να είναι αρμοδιότητες αποκλειστικές της κυβέρνησης των Α.Ε.Ζ.Δ.: η απονομή δικαιοσύνης, η κοινοτική υγεία, η εκπαίδευση, η στέγαση, η γη, η δουλειά, η διατροφή, το εμπόριο, η πληροφόρηση και ο πολιτισμός, η διέλευση από την περιοχή.

Η CCRI σε κάθε ζώνη θα επιτηρεί τη λειτουργία των Συμβουλίων Καλής Διακυβέρνησης για να αποφεύγονται πράξεις διαφθοράς, έλλειψης ανεκτικότητας, αυθαιρεσίας, αδικίας και παρεκτροπής από τη ζαπατιστική αρχή «να διοικείς υπακούοντας».

Το κάθε Συμβούλιο Καλής Διακυβέρνησης έχει το όνομά του, διαλεγμένο από τα αντίστοιχα Αυτόνομα Συμβούλια:

Το Συμβούλιο Καλής Διακυβέρνησης Selva Fronteriza (που περιλαμβάνει από το Μαρκές ντε Κομίγιας, την περιφέρεια Μόντες Ασούλες και όλους τους δήμους των συνόρων με τη Γουατεμάλα μέχρι την Ταπατσούλα) ονομάζεται **«ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΠΙΔΑ»**, και συγκεντρώνει τους Α.Ε.Ζ.Δ. General Emiliano Zapata, San Pedro De Michoacán, Libertad de los Pueblos Mayas, Tierra y Libertad. [Αντιστοιχεί σε πληθυσμούς ιθαγενών Τοχολαμπάλ, Τσελάτλ και Μαμ. Έχει έδρα το caracol Λα Ρεαλιδάδ.]

Το Συμβούλιο Καλής Διακυβέρνησης Tzots Choj (που περιλαμβάνει μέρος των εδαφών όπου βρίσκονται οι κυβερνητικοί δήμοι Οκοσίνγκο, Αλταμιράνο, Τσανάλ, Οτσούκ, Ουιστάν, Τσιλόν, Τεοπίσκα, Αματενάνγκο ντελ Βάγιε) ονομάζεται **«ΚΑΡΔΙΑ ΤΟΥ ΟΥΡΑΝΙΟΥ ΤΟΞΟΥ ΤΗΣ ΕΛΠΙΔΑΣ»** και συγκεντρώνει τους Α.Ε.Ζ.Δ. 17 de Noviembre, Primero de Enero, Ernesto Che Guevara, Olga Isabel, Lucio Cabanas, Miguel Hidalgo, Vicente Guerrero. [Αντιστοιχεί σε πληθυσμούς Τσελάτλ, Τσοτσίλ και Τοχολαμπάλ. Έχει έδρα το caracol Μορέλια.]

Το Συμβούλιο Καλής Διακυβέρνησης Selva Tzeltal (που περιλαμβάνει μέρος των εδαφών όπου βρίσκεται ο κυβερνητικός δήμος του Οκοσίνγκο) ονομάζεται **«Ο ΔΡΟΜΟΣ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ»** και συγκεντρώνει τους Α.Ε.Ζ.Δ. Francisco Gómez, San Manuel, Francisco Villa, Ricardo Flores Magón. [Αντιστοιχεί σε πληθυσμούς Τσελάτλ. Έχει έδρα το caracol Λα Γκαρρούτσα.]

Το Συμβούλιο Καλής Διακυβέρνησης Zona Norte de Chiapas (που περιλαμβάνει μέρος των εδαφών όπου βρίσκονται οι κυβερνητικοί δήμοι του βορρά της Τσιάπας από το Παλένκε ως το Αματάν) ονομάζεται **«ΝΕΟΣ ΣΠΟΡΟΣ ΠΟΥ ΘΑ ΠΑΡΑΓΕΙ»** και συγκεντρώνει τους Α.Ε.Ζ.Δ. Vicente Guerrero, Del Trabajo, La Montaña, San José en Rebeldía, La Paz, Benito Juárez, Francisco Villa. [Αντιστοιχεί σε πληθυσμούς Τσολ, Σόκε και Τσελάτλ. Έχει έδρα το caracol Ρομπέρτο Μπάρριος.]

Το Συμβούλιο Καλής Διακυβέρνησης Altos de Chiapas (που περιλαμβάνει μέρος των εδαφών όπου βρίσκονται οι κυβερνητικοί δήμοι των Άλτος (Υψίπεδα) της Τσιάπας και εκτείνεται ως τους Τσιάπα ντε Κόρσο, Τούξ-τλα Γκουτιέρρες, Βερριόσαμπάλ Οκοσκοκούαουτλα και Σινταλάπα) ονομάζεται **«ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΑΡΔΙΑ ΤΩΝ ΖΑΠΑΤΙΣΤΑΣ ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ»** και συγκεντρώνει τους Α.Ε.Ζ.Δ. San Andrés Sacamchén de los Pobres, San Juan de la Libertad, San Pedro Polhó, Santa Catarina, Magdalena de la Paz, 16 de Febrero, San Juan

Apostol Cancuc. [Αντιστοιχεί σε πληθυσμούς Τσοτσίλ και Τσελτάλ. Έχει έδρα το caracol Οβεντίκ.]

Μεταξύ των πρώτων προθέσεων των Συμβουλίων Καλής Διακυβέρνησης είναι οι εξής:

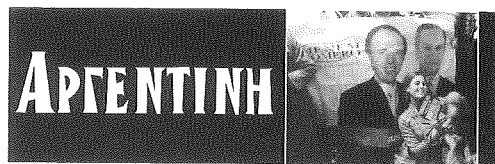
1) Δε θα επιτραπεί πια οι δωρεές και οι ενισχύσεις της εθνικής και διεθνούς κοινωνίας των πολιτών να προορίζονται για ένα συγκεκριμένο άτομο ή μια κοινότητα ή έναν συγκεκριμένο αυτόνομο δήμο. Το Συμβούλιο Καλής Διακυβέρνησης θα αποφασίζει, μετά από εκτίμηση της κατάστασης των κοινοτήτων, το πού θα είναι πιο αναγκαίο να κατευθύνεται αυτή η υποστήριξη. Το Συμβούλιο Καλής Διακυβέρνησης επιβάλλει σε όλα τα προγράμματα τον επονομαζόμενο «αδελφικό φόρο», που είναι το 10% του συνολικού ποσού του προγράμματος. Δηλαδή εάν μια κοινότητα, ένας δήμος ή ένας σύλλογος δέχεται οικονομική υποστήριξη για ένα πρόγραμμα, θα πρέπει να παραδίδει το 10% στο Συμβούλιο Καλής Διακυβέρνησης, ώστε αυτό να το διαθέτει σε άλλη κοινότητα που δεν δέχεται υποστήριξη. Σκοπός είναι να εξισορροπηθεί λίγο η οικονομική ανάπτυξη των κοινοτήτων σε αντίσταση. Στα σίγουρα δεν θα γίνουν δεκτά περισσεύματα, ελεημοσύνες ούτε επιβολή προγραμμάτων.

2) Ως ζαπατίστας θα αναγνωρίζονται μόνο τα πρόσωπα, οι κοινότητες, οι συνεταιρισμοί και οι εταιρίες παραγωγής και εμπορίου που θα είναι καταγεγραμμένες σε ένα Συμβούλιο Καλής Διακυβέρνησης. Έτσι, θα αποφευχθεί να περνούν για ζαπατίστας άτομα που όχι μόνο δεν είναι, αλλά και που είναι αντι-ζαπατίστας (αυτή είναι η περίπτωση μερικών συνεταιρισμών παραγωγής οργανικού καφέ). Το πλεονάσμα ή τα οφέλη από τη διακίνηση προϊόντων ζαπατιστικών συνεταιρισμών και εταιριών θα παραδίδονται στα Συμβούλια Καλής Διακυβέρνησης για να υποστηρίξουν τους συντρόφους και συντρόφισσες που δεν μπορούν να διακινήσουν τα προϊόντα τους ή δεν λαμβάνουν κανενός είδους υποστήριξη.

3) Συχνά ανέντιμα άτομα εξαπατούν την εθνική και διεθνή κοινωνία των πολιτών παρουσιάζόμενοι στις κοινότητες ως ζαπατίστας, σταλμένοι υποτίθεται σε «μυστική ή ειδική αποστολή» να ζητήσουν χρήματα για αρρώστους, προγράμματα, ταξίδια κ.λπ. Μερικές φορές, μάλιστα, φτάνουν στο σημείο να προσφέρουν εκπαίδευση σε υποτιθέμενες, και ψεύτικες, γιάφκες του EZLN, στην Πόλη του Μεξικού. Στην πρώτη περίπτωση εξαπατούνται διανοούμενοι, καλλιτέχνες και επαγγελματίες και όχι λίγοι υπάλληλοι τοπικών κυβερνήσεων. Στη δεύτερη, είναι νεαροί φοιτητές τα θύματα του ψέματος. Ο EZLN ξεκαθαρίζει ότι δεν έχει καμιά γιάφκα στην Πόλη του Μεξικού και δεν προσφέρει καμιά εκπαίδευση. Αυτοί οι κακοί άνθρωποι, σύμφωνα με τις πληροφορίες μας, είναι αναμειγμένοι σε ληστείες και τα χρήματα που λαμβάνουν, που υποτίθεται τα ζητούν για τις κοινότητες, χρησιμοποιούνται για προσωπικό όφελος. Ο EZLN έχει ξεκινήσει έρευνα για να τεκμηριώσει την υπαιτιότητα αυτών που καταχρώνται το όνομά του και εξαπατούν τον καλό και έντιμο κόσμο. Καθώς είναι δύσκολο να έρθει κανείς σε επαφή με τη Γενική Διοίκηση του EZLN για να επιβεβαιώσει εάν ένα άτομο είναι ή όχι μέλος του EZLN ή βάση υποστήριξης κι εάν είναι αληθινό ή όχι αυτό που λέει, τώρα θα φτάνει να έρχεται σε επαφή με ένα από τα Συμβούλια Καλής Διακυβέρνησης (αυτό της ζώνης από όπου λέει πως προέρχεται ο «απατεώνας») και είναι θέμα μερικών λεπτών να του πουν εάν είναι αλήθεια ή όχι, εάν είναι ή όχι ζαπατίστα. Γι' αυτό, τα Συμβούλια Καλής Διακυβέρνησης θα εκδώσουν πιστοποιητικά, που ωστόσο θα πρέπει να επιβεβαιώνονται.

Αυτές και άλλες αποφάσεις θα παρθούν από τα Συμβούλια Καλής Διακυβέρνησης (που λέγονται έτσι, διευκρινίζω εγώ, όχι γιατί είναι "καλά" από μόνα τους, αλλά για να τα διαχωρίζουμε ξεκάθαρα από την "κακιά κυβέρνηση")».

Γ.Κ.

Δυστυχώς, δεν

Εχει ολοκληρωθεί ήδη το πρώτο διάστημα της νέας κυβέρνησης Κίρτσονερ και οι προσδοκίες φαίνεται να ξαναζωντανεύουν για μεγάλο τμήμα της κοινής γνώμης. Η παρουσία των Φιντέλ, Λούλα και Τσάβες στην ορκωμοσία του νέου προέδρου συνέβαλαν στο «προοδευτικό» στίγμα της νέας κυβέρνησης. Οι πρώτες πολιτικές κινήσεις ξάφνιασαν πολλούς, ακόμα και αυτούς που υποστήριζαν προεκλογικά ότι Κίρτσονερ και Μένεμ είναι δυο διαφορετικά ονόματα της ίδιας πολιτικής. Ως άξιος συνεχιστής του περονισμού, ο νέος πρόεδρος ταξιδεύει στις διάφορες επαρχίες και με θεαματικές ενέργειες προσπαθεί να πείσει, και μάλλον τα καταφέρνει ως τώρα, ότι έχει την πολιτική βούληση αποφασιστικά και γρήγορα να βάλει τάξη στο χάος που επικρατεί στη χώρα. Έτσι, ικανοποιεί τα οικονομικά αιτήματα των εκπαιδευτικών της επαρχίας Έντρε Ρίος που βρίσκονταν σε απεργία τρεις μήνες, καθώς επίσης και τις αντίστοιχες διεκδικήσεις των συναδέλφων τους στην επαρχία Τουκουμάν. Υπόσχεται οικονομική βοήθεια στους πλημυροπαθείς της Σάντα Φε, απομακρύνει τον Μπρινσόνι από αρχηγό του στρατού, ωστόσο δεν κάνει το ίδιο με τον αρχηγό της αστυνομίας (περιορίζεται στην αλλαγή χαμηλόβαθμων στελεχών) και το κυριότερο αναγκάζει τον πρόεδρο του ανώτατου δικαστηρίου Νασαρρένο, υπό την πίεση καταγγελιών, σε παραίτηση. Δέχεται τις Μητέρες της Πλατείας Μαΐου, και άλλες οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων και αφήνει ανοιχτό το θέμα της αλλαγής των νόμων Punto Final και Obediencia Debida που είχε ψηφίσει η κυβέρνηση Αλφονσίν, εξασφαλίζοντας έτσι ατιμωρησία για όλους τους ενόχους της τελευταίας δικτατορίας.

Ενισχύεται και διευρύνεται με δική του πρωτοβουλία η Mercosur με τη συμμετοχή της Βενεζουέλας, ως απαραίτητο και επιθυμητό μέλος.

Όλα αυτά, λοιπόν, συμβάλλουν στο προφίλ του «προοδευτικού» και «διαφορετικού» προέδρου, τόσο που και η Έμπε ντε Μποναφίνι από τις Μητέρες δηλώνει ότι «ο Κίρτσονερ μάς γεννά μεγάλες προσδοκίες, δεν μπορούμε να πούμε ακόμα ελπίδες. Δεν είναι σαν τους προηγούμενους προέδρους όπως είχαμε πιστέψει» (El Clarín 4-6-03).

Είναι χαρακτηριστικό άλλωστε ότι τις πρώτες μέρες της προεδρίας του το 22%, εκλογικό ποσοστό του Κίρτσονερ στις πρόσφατες εκλογές, μετατράπηκε σε 92% ποσοστό θετικής εικόνας. Σε αυτό συνέ-

Έφυγε κανείς...

βαλαν βέβαια εκτός από τις θεαματικές πολιτικές του ενέργειες και οι πολιτικές του εξαγγελίες. Εξαγγελίες για «εθνικό καπιταλισμό», καθώς και κοινωνική κινητικότητα, για ένα κράτος που θα ικανοποιήσει τα συμφέροντα όλων και θα διαπραγματευτεί με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, αλλά όχι σε βάρος των κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων, όχι με κόστος την πείνα και την εξαθλίωση. Όλα αυτά παραπέμπουν στην πρώτη περίοδο του Περόν, με τη βασική διαφορά βέβαια ότι τα χρόνια εθνικής αυτάρκειας έχουν παρέλθει προ πολλού και η Αργεντινή είναι πια μια ημιαποικία σε πλήρη εξάρτηση με το ιμπεριαλιστικό κεφάλαιο.

Αναδιοργάνωση της χώρας, λοιπόν, ή απλά μια ακόμα επίφαση που συσκοτίζει και αποδιοργανώνει πολλά μαχητικά κομμάτια και οργανώσεις;

Σαφώς πρόκειται για το δεύτερο. Μόνο που το σκηνικό της αναδιοργάνωσης γρήγορα θα καταρρεύσει μπροστά στις πιέσεις-δεσμεύσεις της χώρας στους διεθνείς οργανισμούς. Αυτές τις δεσμεύσεις προσπαθεί να διαπραγματευτεί με όσο το δυνατόν καλύτερους όρους ο υπουργός Οικονομικών Λαβάγια, γνωστός από την προηγούμενη κυβέρνηση. Τριετές σχέδιο συζητιέται αυτές τις μέρες για την αποπληρωμή μέρους του εξωτερικού χρέους, που μεταφράζεται απλά ως περισσότερα χρήματα για τις τράπεζες, περισσότερο χρόνο για την κυβέρνηση και μεγαλύτερη φτώχεια (αν μπορεί να έχει πια περιεχόμενο αυτή η φράση) για τους εργαζόμενους και ανέργους.

Πέρα όμως από τις διεθνείς πιέσεις, η κυβέρνηση θα έχει σύντομα να αντιμετωπίσει τη μη ανοχή του μεγάλου κεφαλαίου, που δεν φαίνεται να επικροτεί τις μέχρι τώρα πολιτικές αποφάσεις του Κίρτσνερ. Ήδη η ψήφιση πρόσφατου νόμου που επιβάλλει την παραμονή του κεφαλαίου πολυεθνικών εταιρειών τουλάχιστον τρεις μήνες σε τράπεζες της χώρας, καθώς και οι εξαγγελίες για πάταξη της φοροδιαφυγής προκαλούν δυσφορία και αντιδράσεις.

Είναι δεδομένο, λοιπόν, ότι η σημερινή κυβέρνηση προσπαθεί να νομιμοποιηθεί στο μεγαλύτερο μέρος της κοινωνίας, κάτι που δεν της εξασφάλισε το εκλογικό ποσοστό, με μια σειρά θεαματικών μέτρων που σε καμιά περίπτωση -ως τώρα τουλάχιστον- δεν πρόκειται για μέτρα οικονομικού χαρακτήρα, όπως αυξήσεις μισθών, θέσεις εργασίας, κρατικοποιήσεις επιχειρήσεων κ.λπ. Μόνο που

ιστορικά έχει αποδειχθεί ότι δεν μπορεί να είναι βιώσιμη καμιά πολιτική με αριστερή φρασεολογία και δεξιά πρακτική.

Πώς πέρασε όμως η Αργεντινή από το προσκήνιο της εξέγερσης και της ανυπακοής στην κυβέρνηση Κίρτσνερ; Τι έγινε, λοιπόν, το πολυσυζητημένο σύνθημα «que se vayan todos» («να φύγουν όλοι»), πώς το 40% περίπου της αποχής στις προηγούμενες εκλογές του 2001 και το μεγάλο ποσοστό της Αριστεράς έφτασε μόλις στο 3%; Πώς από τις καθημερινές κινητοποιήσεις των ανέργων, τις συνελεύσεις γειτονιάς, τις καταλήψεις εργοστασίων, την εξέγερση του Δεκέμβρη του 2001 προέκυψε το εκλογικό αποτέλεσμα που ενισχύει το παλιό πολιτικό σκηνικό, που όχι μόνο δεν έφυγε κανείς, αλλά επέστρεψαν τα φαντάσματα του περονισμού (Κίρτσνερ, Μένεμ, Σάα) ως η μόνη και πολλά υποσχόμενη πολιτική σταθερά;

Η όποια απάντηση επιχειρηθεί θα πρέπει να αναζητηθεί στην περίοδο που προηγήθηκε των εκλογών. Ήδη προεκλογικά η κυβέρνηση Ντουάλντε είχε καταφέρει να εξωραΐσει το πολιτικό σκηνικό με το άνοιγμα του *corralito* (δηλ. των «παγωμένων» τραπεζικών καταθέσεων) κι έτσι οι μικροκαταθέτες δεν έχουν λόγο πια να φωνάζουν «να φύγουν όλοι», με τη διανομή τροφίμων και περισσότερων σχεδίων εργασίας στους ανέργους, με την επιστροφή του 13% (ποσό που είχε παρακρατηθεί από τους μισθούς το 2001) σε κάποιους τομείς του δημοσίου τομέα και με υποσχόμενη αύξηση 50 πέσος σε ορισμένους ιδιωτικούς υπαλλήλους. Όλα αυτά, βέβαια, με τη βοήθεια του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, όπου κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού ενέκρινε νέα δανειοδότηση, ενώ ταυτόχρονα εξακολουθεί να θέτει τους όρους της αποπληρωμής και να πιέζει για αλλαγή νομικού πλαισίου.

Ως αντάλλαγμα, η κυβέρνηση Ντουάλντε επεδίωξε να ανακτήσει τον κοινωνικό έλεγχο και να επιβάλει τη λειτουργία των θεσμών. Έτσι, προχώρησε δυο εβδομάδες μόλις από τις εθνικές εκλογές σε καταστολή των πιο μαχητικών κομματιών του κινήματος, όπως είναι το κατελιγμένο εργοστάσιο Zanon, η βιοτεχνία Brukman και οι *riqueteros* Mosconi. Στις περιπτώσεις Zanon και Mosconi η αλληλεγγύη και η μαζικότητα των κινητοποιήσεων ανέτρεψαν τα σχέδια της κυβέρνησης, όχι όμως και στην περίπτωση της Brukman, όπου οι εργαζόμενοι εξακολουθούν να αγωνίζονται αλλά έξω από το χώρο της βιοτεχνίας, την οποία φρουρούν μέρα νύχτα ισχυρές αστυνομικές δυνάμεις.

Επίσης, η ερμηνεία αυτής της αλλαγής πολιτικού σκηνικού θα πρέπει να αναζητηθεί στην πολυδιάσπαση της Αριστεράς και στην ανυπαρξία ενός άλλου ισχυρού πολιτικού πόλου, χωρίς βέβαια αυτό να σημαίνει ότι στην αντίθετη περίπτωση θα ήταν εξασφαλισμένη και η εκλογική νίκη. Η πλειοψηφία των αριστερών κομμάτων καλούσε σε αποχή εκτός από την Izquierda Unida (Ενωμένη Αριστερά, κεντροαριστερά!) και το Partido Obrero (Εργατικό Κόμμα, τροτσκιστές), που, παρά την πολιτική τους διαπίστωση ότι οι εκλογές είναι πλήρως καθορισμένες από την αστική τάξη, συμμετείχαν. Κυρίως, όμως, έχει να κάνει με μια πιο συνολική στάση της Αριστεράς, όπου, αφού βιάστηκε να ονομάσει την προηγούμενη περίοδο «επαναστατική» ή «προεπαναστατική», στη συνέχεια εγκλωβίστηκε και περιορίστηκε στον έλεγχο των οργανώσεων των ανέργων κάτω από το σύνθημα της εξασφάλισης όσο το δυνατό περισσότερων σχεδίων εργασίας, χωρίς να καταφέρει να οξύνει τις κοινωνικές αντιθέσεις και να ενισχύσει τις όποιες αρνήσεις υπήρξαν.

Το σίγουρο πάντως είναι, πέρα από την απαισιοδοξία που γεννά το νέο πολιτικό σκηνικό, ότι η πρώτη ύλη της ταξικής συνείδησης, όπως η αλληλεγγύη και η συλλογικότητα, έχει κερδηθεί μέσα από τις κινητοποιήσεις που προηγήθηκαν, αλλά σαφώς η ταξική συνείδηση έχει μακρύ δρόμο και, όπως αλλού, έτσι και εδώ δεν υπάρχει κανένας μαγικός τρόπος που να μετατρέπει το άθροισμα των κινητοποιήσεων σε συλλογική και επαναστατική ανταρσία.

Η στρατιωτική παρουσία των ΗΠΑ στην Αργεντινή

Στις 9 Οκτώβρη θα διεξαχθούν στην Αργεντινή οι μεγαλύτερες κοινές στρατιωτικές ασκήσεις που έχουν πραγματοποιηθεί στη Λατινική Αμερική. Τα κοινωνικά κινήματα της περιοχής μιλάνε για «πραγματική εισβολή». Η άσκηση Aguila III θα τελεί κάτω από τη διοίκηση μιας ομάδας έμπειρων (με συμμετοχή στις εισβολές στο Αφγανιστάν και το Ιράκ) αξιωματικών του στρατού των ΗΠΑ και θα πάρουν μέρος στρατιωτικές δυνάμεις από την Αργεντινή και τις ΗΠΑ, ενώ θα παραβρίσκονται παρατηρητές από τη Βραζιλία, τη Χιλή, την Παραγουάη, την Ουρουγουάη και τη Βολιβία. Θα διεξαχθεί στις επαρχίες Μεντόσα και Σαν Λουίς και θα χρησιμοποιηθούν εκτός από τις χερσαίες δυνάμεις και 80 πολεμικά αεροσκάφη. Σκοπός της άσκησης είναι η «εξουδετέρωση μιας ανατρεπτικής δύναμης». Ας σημειωθεί πως αυτές οι ασκήσεις είχαν αναβληθεί πριν από λίγους μήνες εξ αιτίας του ισχυρού αντιαμερικανικού αισθήματος που διαπερνούσε το λαό της Αργεντινής, λόγω των γεγονότων στο Ιράκ.

Από το 1989, η Νότια Διοίκηση του στρατού των ΗΠΑ πραγματοποιεί στρατιωτικές ασκήσεις στην Αργεντινή και στρατοπεδεύει τις δυνάμεις της σε στρατηγικές ζώνες, όπως η Σάλτα στο βορρά και η Γη του Πυρός στο νότο της χώρας. Οι ασκήσεις παρουσιάζονται σαν επιχειρήσεις κοινωνικής βοήθειας, αλλά στην πραγματικότητα εντάσσονται σε μια συνολική γεωπολιτική στρατηγική που αποσκοπεί στον απόλυτο έλεγχο των κινήματων διαμαρτυρίας, στη λεηλασία των φυσικών πόρων και στην επιβολή των περιφερειακών σχεδίων που έχουν επεξεργασθεί, όπως η ALCA, το Σχέδιο Κολομβία και το Σχέδιο Πουέμπλα - Παναμά.

Η πολιτικοστρατιωτική σχέση που διατηρεί η κυβέρνηση Κίρτσερ με τις ΗΠΑ δεν απομακρύνεται από τη σχέση που είχαν οι προηγούμενες κυβερνήσεις. Όλες οι κυβερνήσεις έχουν ενδώσει στις πιέσεις των ΗΠΑ και δεν ζητούν την έγκριση του Κοινοβουλίου προκειμένου να διεξαχθούν οι ασκήσεις. Παράλληλα, έχουν ενδώσει και στην απαίτησή τους να μην υπόκεινται οι στρατιωτικοί που βρίσκονται στο έδαφος της Αργεντινής στους νόμους αυτής της χώρας και ακόμη να μην διατρέχουν τον κίνδυνο να παραπεμφθούν σαν εγκληματίες πολέμου στα διεθνή δικαστήρια. Ας σημειωθεί πως 43 χώρες στον κόσμο έχουν υπογράψει διμερή συμφωνία με τις ΗΠΑ για τη μη παραπομπή Βορειοαμερικανών στρατιωτικών στα διεθνή δικαστήρια.

Οι ασκήσεις Aguila III διεξάγονται σε μια εποχή που επεκτείνεται διαρκώς η στρατιωτική παρουσία των ΗΠΑ στις χώρες της Νότιας Αμερικής. Μία από τις θεωρούμενες κρίσιμες περιοχές είναι η περιοχή των Τριπλών Συνόρων, μεταξύ Βραζιλίας, Αργεντινής και Παραγουάης. Τα υπουργεία Άμυνας των τριών αυτών χωρών αποδέχτηκαν την πρόταση των Ηνωμένων Πολιτειών για κοινές περιπολίες στους ποταμούς Ιγκουασού και Παρανά. Το Πεντάγωνο προσφέρει δυνάμεις και τη λογιστική υποστήριξη (ταχύπλοα, συσκευές κατασκοπείας και ραντάρ). Το πρόσχημα είναι πως εδώ «βρίσκονται, προς το παρόν κοιμισμένοι, πυρήνες τρομοκρατίας», αλλά στην πραγματικότητα στόχος είναι ο έλεγχος των κοιτασμάτων γλυκού νερού. Πρόκειται για έναν υπόγειο ωκεανό γλυκού νερού που εκτείνεται από τη βόρεια Βραζιλία ως την πάμπα της Αργεντινής και θεωρούνται τα μεγαλύτερα αποθέματα γλυκού νερού στον κόσμο. Ας μην ξεχνούμε πως πολλοί ειδικοί έχουν προβλέψει πως οι πόλεμοι του 21ου αιώνα θα γίνονται για τα αποθέματα του γλυκού νερού.

Σ.Γ.

ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ

«Κύριοι,

«Δεν θέλουμε καταλόγους νεκρών, θέλουμε καταλόγους των δολοφόνων.

Δεν συγχωρούμε, δεν ξεχνάμε ούτε τους δολοφόνους ούτε τους φίλους των δολοφόνων».

Έμπε ντε Μπιοναφίνι (1986)

Στην ιστορία της Αργεντινής, όπως άλλωστε και όλης της Λατινικής Αμερικής, έχουν καταγραφεί πολλές δικτατορίες. Η τελευταία, αυτή των Βιντέλα, Βιόλα και Γκαλιέρι (1976-1983) παραμένει ανοιχτό κεφάλαιο, παρά τους νόμους του Αλφονσίν *Obediencia Debida* και *Punto Final* (1986), με τους οποίους εξασφαλίστηκε ατιμωρησία για όλους τους κατώτερους στρατιωτικούς υπαλλήλους και τους απανταχού φίλους της δικτατορίας. Το πρόσχημα παλιό και πολύ-χρησιμοποιημένο: «Εκτελούσαν εντολές ανωτέρων».

Όμως, οι 30.000 αγνοούμενοι και δολοφονημένοι της επταετίας δεν μπορούν να ξεχαστούν ούτε και βολεύονται με προσχήματα. Δεν είναι μόνο μνήμη. Βρίσκονται εκεί που αντιστέκεται το χθες και το σήμερα. Μια μικρή αναδρομή στην ιστορία και το παρόν των Μητέρων της Πλατείας Μαΐου είναι αρκετή για να καταλάβει κανείς ότι δεν πρόκειται απλώς για λογοτεχνικό σχήμα, αλλά για πραγματικότητα που συγκινεί κάθε φορά που συμβαίνει.

Τις τελευταίες μέρες του Ιουλίου, το θέμα της ατιμωρησίας των συνεργών της δικτατορίας επανήλθε στο πολιτικό προσκήνιο, μετά από αίτημα του ισπανού δικαστή Μπαλτάσαρ Γκαρσόν, γνωστού από την υπόθεση Πινοσέτ, για έκδοση και εκδίκαση 46 στρατιωτικών στην Ισπανία. Κατηγορούνται για βασανιστήρια και εκτελέσεις Ισπανών υπηκόων. Λίγες μέρες μετά, η Γαλλία, η Ιταλία και η Ελβετία προχώρησαν σε αντίστοιχα διαβήματα. Το θέμα βέβαια δεν προέκυψε ξαφνικά. Οι ενέργειες του Μπαλτάσαρ Γκαρσόν ήταν γνωστές εδώ και ένα χρόνο περίπου, αλλά οι στρατιωτικοί είχαν την προστασία του νομοθετικού διατάγματος 1581/2001 του Ντε Λα Ρούα που απαγόρευε την έκδοση εγκληματιών και την εκδίκαση εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας σε άλλη χώρα από αυτή που έγιναν. Είχαν, επίσης, την προστασία του πρώην αρχηγού του στρατού Ρικάρντο Μπρινσόνι.

Οι καταστάσεις όμως φαίνεται να γίνονται πιο δύσκολες για αυτούς. Ο Κίρτσερ προχώρησε την Παρασκευή 25/7 στην κατάργηση του διατάγματος Ντε Λα Ρούα, ανοίγοντας έτσι το δρόμο για την εκδίκαση των συνεργών της δικτατορίας στο εξωτερικό. Το νέο διάταγμα 408/2003 αναγνώρισε αυτό που προϋπήρχε στο Σύνταγμα εδώ και ενάμιση αιώνα περίπου και ο δικαστής Κανικόμπα Κορράλ δεν είχε άλλη επιλογή από το να προχωρήσει στην προληπτική κράτηση των 46 στρατιωτικών μέχρι να ολοκληρωθεί η διαδικασία της έκδοσής τους στο εξωτερικό.

Θέλουμε τον κατάλογο των δολοφόνων»

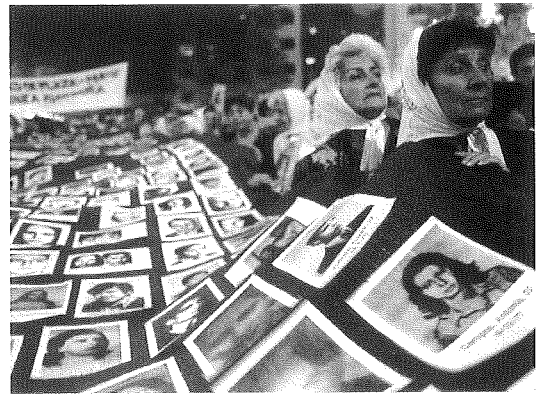
Δύσκολα μπορεί κανείς να ερμηνεύσει την ενέργεια αυτή του νέου προέδρου έξω από το πλαίσιο της προσπάθειας να αυξήσει τη δημοτικότητα του, αλλά και να υπερασπιστεί τη χαμένη αξιοπιστία των θεσμών και των πολιτικών. Δεν είναι τυχαίο, άλλωστε, ότι τους τελευταίους μήνες, μετά την αναγκαστική παραίτηση του Νασαρένο από το Ανώτατο Δικαστήριο, η εικόνα που έχουν οι πολίτες για τη δικαιοσύνη έχει «βελτιωθεί». Για το Ανώτατο Δικαστήριο για παράδειγμα, το ποσοστό επιδοκimasίας των ενεργειών του αυξήθηκε από 2% σε 11% (Página 12, 28/7). Το πολυσυζητημένο σύνθημα «να φύγουν όλοι, να μη μείνει κανείς» πρέπει να καταγραφεί στην Ιστορία ως μια ακόμα αυθόρμητη εκδήλωση αγανάκτησης και όχι ως απόρροια πολιτικής συνείδησης. Δυστυχώς, σε αυτό βοηθάει και η σημερινή κατάσταση των κινημάτων.

Το ίδιο δύσκολο, όμως, μπορεί κάποιος να εμπιστευθεί την όλη νομική διαδικασία και να ισχυριστεί ανεπιφύλακτα ότι θα οδηγήσει και στην οριστική φυλάκισή τους. Αντίθετα μάλιστα, οι επιφυλάξεις είναι πολλές και κατ' όλα βάσιμες. Το γεγονός ότι για 20 ολόκληρα χρόνια όλοι αυτοί οι στρατιωτικοί κυκλοφορούσαν ελεύθεροι στην Αργεντινή, το χρονοβόρο της νομικής διαδικασίας, τα νομικά τερτίπια της αστικής δικαιοσύνης που ήδη έχουν αρχίσει να εκμεταλλεύονται οι στρατιωτικοί και οι φίλοι τους, καθώς και το προηγούμενο του Πινοσέτ, δεν αφήνουν πολλά περιθώρια για πανηγυρισμούς.

Το θέμα της επικείμενης έκδοσης των 46, όπως ήταν αναμενόμενο άλλωστε, προκάλεσε θύελλα συζητήσεων. «Να δικαστούν σε ξένο έδαφος ή στην Αργεντινή;» Η Έμπε ντε Μποναφίνι απαντά με το δικό της τρόπο: «Θα προτιμούσα οι εγκληματίες να δικάζονταν εδώ. Περισσότερο από όλους ο Αλφρέδο Αστίς¹. Εμείς θα θέλαμε να τον δούμε καταδικασμένο εδώ, γιατί ήταν αυτός που απήγαγε τις δικές μας μητέρες, πράγμα για το οποίο μιλούν πολύ λίγο. Αλλά, σε αυτή την περίπτωση, οι εγκληματίες δεν θα βρεθούν στην φυλακή γιατί, αν τελικά φυλακιστούν, θα τους στείλουν σε φυλακές που θα είναι σαν να έστειλναν εμένα στο Σπίτι των Μητέρων».

Είναι αυτονόητο βέβαια ότι για να δικαστούν στη χώρα που διέπραξαν τα εγκλήματα θα πρέπει το Ανώτατο Δικαστήριο να χαρακτηρίσει αντισυνταγματικούς τους νόμους του Αλφονσίν και συνεπώς να προτείνει την κατάργησή τους, όπως ζητούν εδώ και χρόνια οι Μητέρες, οι Γιαγιάδες της Πλατείας Μαΐου, οργανώσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα κόμματα της Αριστεράς. Μπορεί, όμως, να περιμένει κανείς από δικαστές κληροδοτημένους από τη δικτατορία και νομοθέτες που ψήφισαν και δέχτηκαν τους παραπάνω νόμους να προχωρήσουν στην ακύρωσή τους;

Υπάρχουν, βέβαια, και αυτοί που ισχυρίζονται, και δεν είναι μόνο ο Φλορένσιο Βαρέλα, δικηγόρος τριών κατηγορούμενων, ότι θα απειληθεί η εθνική κυριαρχία της χώρας, αν τελικά πραγματοποιηθεί η έκδοση των 46 στην Ισπανία (*La Nación*, 3/8). Σαφώς πρόκειται για όλους αυτούς που στο μυαλό τους και συνεπώς και στο λεξιλόγιό τους υπάρχει μόνο η λέξη έθνος και στο έθνος χωράνε όλοι. Οι βασανιστές, οι εγκληματίες μιας δικτατορίας, οι φασίστες... χωράνε όλοι. Είναι οι ίδιοι που υπερασπίζονται ως απόλυτη αξία την ζωή των εγκληματιών πολέμου, των φασιστών, των βασανιστών, των δικτατόρων. Είναι αυτοί που χρησιμοποιούν το πρόσχημα της εθνικής κυριαρχίας για να δαιμονίσουν την ατιμωρησία, ενώ δικαιολογούν κάθε μορφή καταπάτησης της κυ-

ριαρχίας που σχετίζεται με την οικονομία και την κοινωνία και είναι από τους πρωτεργάτες της παράδοσης της χώρας στο ξένο κεφάλαιο. Τα συμβόλαια της τηλεφωνίας, του πετρελαίου, των δισδίων συζητούνται στη Νέα Υόρκη, στο Λονδίνο, στο Παρίσι, στη Μαδρίτη και κανένας απ' αυτούς δεν μιλά για εθνική κυριαρχία, με το πρόσχημα ότι «αυτό είναι μέρος της πολιτικής και όχι της δικαιοσύνης». Μόνο που, δυστυχώς γι' αυτούς, η γενοκτονία της τελευταίας δικτατορίας είναι μέρος της πολιτικής και η πολιτική βούληση που δεν διευκολύνει δια παντός την ατιμωρησία είναι νόμιμη και κυρίως ευκατά.

Αν, λοιπόν, προκύπτει θέμα συζήτησης από την κατάργηση του νομοθετικού διατάγματος και την εκδίκαση των 46 στο εξωτερικό, δεν είναι η απειλή της εθνικής κυριαρχίας, αλλά η χρήση του ίδιου νόμου από όλους όσοι επινοούν με μεγάλη ευκολία «τρομοκράτες» και επιδιώκουν την εξόντωση τους οπουδήποτε είναι δυνατόν.

Αν προκύπτει θέμα συζήτησης δεν είναι το μέλλον του έθνους της Αργεντινής, αλλά ποιο θα είναι το μέλλον αυτών που βασάνισαν, εξαφάνισαν και δολοφόνησαν αγωνιστές που έτυχε να είναι υπήκοοι αυτής της χώρας. Γιατί οι 46 είναι μόνο αυτοί που εναντίον τους εκκρεμούν κατηγορίες ή υπάρχουν ήδη, όπως στην περίπτωση του Αστίς, καταδικαστικές αποφάσεις για δολοφονίες ή εξαφανίσεις ξένων υπηκόων. Για τις εξαφανίσεις, τους βασανισμούς και τις δολοφονίες των Αργεντινών όμως, ποιος θα τιμωρηθεί;

T.X.

1. Ο Αλφρέδο Αστίς καταδικάστηκε το 1990 στη Γαλλία για τη δολοφονία των μοναχών Ντουκέ και Ντομόν. Ήταν προς το τέλος του 1977 όταν με το πρόσχημα της αναζήτησης της αδελφής του κατάφερε να διεισδύσει στις Μητέρες της Πλατείας Μαΐου και στη συνέχεια να προχωρήσει στην εξαφάνιση των δύο μοναχών και της Ασουκένα Βιγιαφλόρ, από τις πρώτες Μητέρες της οργάνωσης.

«Κάθε άνθρωπος είναι ανταποκριτής»

Συνέντευξη της MARILINA WINIK*

στην Ε.Ν. για τα «Σήματα Καπνού»

–Τι έχει προσφέρει η εμπειρία του Indymedia Αργεντινής; Τι προβλήματα υπάρχουν και πώς αντιμετωπίζονται;

Το Indymedia Αργεντινής γεννήθηκε τον Απρίλιο του 2001, στην αρχή σαν μια προσπάθεια αντιπληροφόρησης και ενάντια στην ALCA (Ζώνη Ελεύθερου Εμπορίου των Χωρών της Αμερικής), για την οποία οργανώνονταν πολλές διαδηλώσεις εκείνη την εποχή στην Αργεντινή, κυρίως στο Μπουένος Άιρες. Έτσι δημιουργήθηκε το Indymedia Αργεντινής. Τρεις σύντροφοι έστησαν την σελίδα, ο Σεμπασιτιάν έγγραφε, ο Νικίτο είχε αναλάβει το τεχνικό μέρος και ο Χουάν τις φωτογραφίες κ.λπ. Μετά την εξέγερση της 19ης και 20ής Δεκεμβρη του 2001, πολλοί σύντροφοι είδαμε τη σελίδα, ήρθαμε σε επαφή με το Indymedia και η συλλογικότητα του Μπουένος Άιρες απέκτησε 20 άτομα.

Το Indymedia είναι ένα παγκόσμιο, ανοιχτό δίκτυο και η κάθε συλλογικότητα σε κάθε μέρος τού δίνει τη μορφή που χρειάζεται. Και η μορφή που πήρε το Indymedia Αργεντινής αρχικά, όταν άρχισε να δημιουργείται το Indymedia Μπουένος Άιρες και το Indymedia Ροσάριο, είναι πολύ διαφορετική από τη μορφή που έχει στην Ευρώπη. Γιατί αυτό που εμείς κάνουμε είναι ουσιαστικά αντιπληροφόρηση με την ξεκάθαρη ιδέα ότι ταυτόχρονα βοηθάμε τα κινήματα και δίνουμε δημοσιότητα σε αυτά που τα μαζικά μέσα δεν δίνουν σημασία. Στην δεκαετία του '90, για παράδειγμα, τα κινήματα των ανέργων (MTD) πάντα παρουσιάζονταν με ένα φανταστικό τρόπο, ως βίαιοι κ.λπ. που δεν είχε να κάνει με την πραγματική δουλειά που οι σύντροφοι έκαναν. Στις 19 και 20 του Δεκεμβρη με κάποιο τρόπο εμφανιστήκαμε πολύ πολιτικοποιημένοι, χωρίς να συμμετέχουμε σε καμία οργάνωση, αλλά με έντονη πολιτική ανησυχία. Έπρεπε να βρούμε έναν τρόπο σύνδεσης με την αντιπληροφόρηση, ενώ ταυτόχρονα ήμασταν πολιτικά ανήσυχοι. Όχι μόνο να διαχειριζόμαστε την ηλεκτρονική σελίδα, αλλά ταυτόχρονα να μπορέσουμε να τη διευρύνουμε και να της δώσουμε την επιθυμητή μορφή. Στη διάρκεια του περασμένου χρόνου, διαμορφωθήκαμε ως συλλογικότητα και ήρθαμε σε επαφή με τα διάφορα κινήματα. Αυτό που κάναμε ήταν να δουλεύουμε στις γειτονιές, με τα κινήματα των ανέργων, και συγκεκριμένα με τη Συντονιστική Ανίμπαλ Βερόν, με την οποία δουλεύαμε περισσότερο από ό,τι με άλλα. Τους τελευταίους τρεις μήνες έχουμε ξεκινήσει ένα πρόγραμμα οπτικοακουστικής εκπαίδευσης, αλλά όχι στο δικό μας χώρο. Εμείς έχουμε τα μέσα, καθώς υπάρχουν σύντροφοι που σπουδάζουν κινηματογράφο και σύντροφοι που γνωρίζουν και έχουν μηχανήματα, αλλά το κάνουμε σε άλλους χώρους, αφού με τα κινήματα των ανέργων νιώθουμε πολύ συντροφικά. Και με τα κατειλημμένα εργοστάσια επίσης. Υπάρχουν σύντροφοι που ταξιδεύουν αρκετά στα εργοστάσια, κυρίως στη Ζανόν, και δουλεύουν σε προγράμματα οπτι-

κοακουστικής εκπαίδευσης. Κυρίως διδάσκουν τη χρήση υπολογιστών, όχι μόνο για το Indymedia αλλά για πιο διευρυμένη χρήση. Το ίδιο γίνεται και στις συνελεύσεις και σε όλα τα μέρη. Η ιδέα είναι ότι θέλουμε να παράγουμε ένα διαφορετικό μοντέλο πληροφόρησης, όχι μόνο να κατεβαίνουμε στις διαδηλώσεις, να τραβάμε φωτογραφίες και να τις ανεβάζουμε στο διαδίκτυο. Έχει να κάνει με τη δυνατότητα αλλαγής.

Στην Αργεντινή το ίντερνετ δεν είναι μαζικό. Είναι περισσότερο προνομιακό, λιγότερο από το 1% του πληθυσμού έχει πρόσβαση. Από την άλλη θεωρούμε σημαντικό να διατηρήσουμε την ιστοσελίδα, να τη στηρίξουμε γιατί υπάρχει και κόσμος που δεν βρίσκεται στη χώρα. Μόνο οι ηγέτες των κινημάτων και οι φοιτητές έχουν πρόσβαση στο ίντερνετ και χρησιμοποιούν το Indymedia πολύ, για τον κόσμο όμως των κινημάτων εμείς ακολουθούμε την πολιτική του γραπτού λόγου, των προγραμμάτων διδασκαλίας, των φωτογραφιών κ.λπ. Φυσικά, η σελίδα είναι το βασικό μας εργαλείο και χρησιμεύει στο να γίνονται γνωστές ένα σωρό ειδήσεις που διαφορετικά δεν θα τις γνώριζε ο κόσμος. Αλλά συνεχίζουμε να πιστεύουμε ότι η πιο σημαντική δουλειά του Indymedia Αργεντινής είναι έξω από την σελίδα του ίντερνετ.

–Πώς αντιμετωπίζετε το ζήτημα της ομοφωνίας;

Η ομοφωνία στις συζητήσεις είναι ένα θέμα. Γιατί οι συζητήσεις της συλλογικότητας είναι αρκετά ιδεολογικές και όταν δεν υπάρχει ομοφωνία είναι γιατί υπάρχουν σύντροφοι που σχετίζονται πολιτικά με διαφορετικές οργανώσεις και μερικές φορές είναι πολύ δύσκολο να υπάρξει. Γενικά, οι συζητήσεις μας είναι μέχρι τελικής πτώσης, γιατί στην πραγματικότητα δεν έχουν να κάνουν με πρακτικά θέματα, αλλά με ιδεολογικά και πολιτικά. Από μία άποψη έχει μεγάλο ενδιαφέρον, γιατί πολλοί σύντροφοι δεν έχουν υπάρξει ποτέ σε πολιτική οργάνωση και μαθαίνουν να συζητούν πολιτικά μέσα στο Indymedia. Πάντα αποφασίζουμε με ομοφωνία και όταν δεν τα καταφέρνουμε φαίνεται.

–Υπάρχουν άλλες ομάδες εναλλακτικής ενημέρωσης;

Υπάρχει μία συλλογικότητα που ονομάζεται Ανρέδ (www.anred.org), είναι ένα πρακτορείο ειδήσεων που δουλεύει βασικά με τα κινήματα των ανέργων, με τη Συντονιστική Ανίμπαλ Βερόν, δημοσιεύει τα ανακοινωθέντα της. Μέσα στα κινήματα των ανέργων επίσης υπάρχει Τύπος και τα εργοστάσια έχουν μια καθημερινή εφημερίδα που ονομάζεται *Nuestra Lucha* (Ο Αγώνας μας). Είναι μια εργατική εφημερίδα που τη βγάζουν δύο σύντροφοι από τα κατειλημμένα εργοστάσια και αποτελεί μια περιληψη των πραγμάτων που γίνονται. Οι συνελεύσεις, επίσης, έχουν τις σελίδες τους και το υλικό τους. Υπάρχουν επίσης ομάδες βίντεο και ένας ραδιοφωνικός σταθμός που τον λειτουργεί η Κομμουνιστική Νεολαία (Juventud Comunista) από τη δεκαετία του '80. Υπάρχει, επιπλέον, ένα Δίκτυο Ανταποκριτών (Red de Corresponsales), που αποτελείται από φοιτητές δημοσιο-

γραφίας. Στις διαδηλώσεις μιλάνε στον ραδιοφωνικό σταθμό, δίνουν πληροφορίες, κάνουν ρεπορτάζ. Στις 19 Δεκέμβρη του 2002, ένα χρόνο μετά τη λαϊκή εξέγερση, προσπαθήσαμε να συντονίσουμε όλες αυτές τις ομάδες.

Η Αργεντινή είναι μια πολύ μεγάλη χώρα και είναι πολύ δύσκολο μερικές φορές να έρθεις σε επαφή με άλλες ομάδες σε άλλες περιφέρειες. Προσπαθούμε να συντονίσουμε ένα δίκτυο αντιπληροφόρησης. Μου έκανε εντύπωση στο ταξίδι μου τώρα στην Ευρώπη η ποσότητα των συλλογικοτήτων που υπάρχουν. Υπάρχουν σελίδες και σελίδες στο ίντερνετ και ομάδες βίντεο και όλες μεγάλες και με καλή οργάνωση. Δεν ξέρω για την Ελλάδα, αλλά σε άλλα μέρη της Ευρώπης είναι πολύ δυνατές.

–Τι σχέση έχει το Indymedia Αργεντινής με άλλα κινήματα, με άλλες ομάδες Indymedia ή εναλλακτικής πληροφόρησης στη Λατινική Αμερική;

Βασικά, υπάρχουν δύο περιπτώσεις που σύντροφοι του Indymedia ταξίδεψαν σε άλλα μέρη. Η μία ήταν τον Οκτώβρη του περασμένου χρόνου όταν συνέβαινε κάτι στην Ουρουγουάη και οι εκεί σύντροφοι ζήτησαν ένα φωτογράφο από το Indymedia Αργεντινής. Εμείς εκείνη την στιγμή είχαμε λίγα χρήματα και ένας φωτογράφος μας μπορούσε να ταξιδέψει. Η άλλη ήταν στη Βολιβία, όπου πήγαν τρεις σύντροφοι από το Indymedia Αργεντινής. Το Indymedia Βολιβίας είχε πολλά προβλήματα κατά τη διάρκεια όλου του χρόνου. Ταξίδεψαν και το ταξίδι τους ήταν καταπληκτικό. Και πιστεύω ότι οι ανταποκρίσεις, οι φωτογραφίες ήταν μια πολύ μεγάλη ευθύνη. Σε μια στιγμή κρίσης πολύ ενδιαφέρουσα για τη Βολιβία. Επιπλέον, πήγαν εκεί με την αποστολή να εξοπλίσουν την ομάδα αντιπληροφόρησης του Indymedia Βολιβίας.

–Το Indymedia Αργεντινής αποτελεί κομμάτι άλλων πρωτοβουλιών που κάνουν κοινωνική δουλειά (κοινωνικά κέντρα, συνελεύσεις) ή έχει τη δική του παρουσία;

Υπάρχουν σύντροφοι που συμμετέχουν σε άλλες οργανώσεις, σε πολιτικά κόμματα, σε πολιτιστικές πρωτοβουλίες, σε άλλες συλλογικότητες δηλαδή, όχι μόνο στο Indymedia. Αλλά, φυσικά, η πλειοψηφία των συντρόφων είναι περισσότερο συγκεντρωμένη στη δουλειά του Indymedia. Και αυτό απαιτεί πολύ χρόνο, γιατί δεν είναι μόνο η σελίδα στο ίντερνετ αλλά και η δουλειά στις γειτονιές.

Εμείς βρισκόμαστε σε ένα γραφείο ενός κατελημμένου κτιρίου από μια συνέλευση γειτονιάς. Κάθε βδομάδα έχει βάρδια ένα μέλος του Indymedia. Αυτό έχει να κάνει με το ότι αν βρίσκεσαι σε ένα μέρος όπου μοιράζεσαι τον ίδιο χώρο και είναι ένας χώρος ανοιχτός, ταυτόχρονα εμπλέκεσαι στον ίδιο βαθμό με τη συνέλευση. Στη συνέλευση αυτή της γειτονιάς συμμετέχουν γείτονες και οργανώσεις, ανακατεμένοι από κοινού.

–Με τι θέματα ασχολείται η συνέλευση γειτονιάς;

Γενικά όλες οι συνελεύσεις δουλεύουν με επιτροπές. Υπάρχει επιτροπή ανέργων, πολιτιστική επιτροπή, επιτροπή παραγωγικών προγραμμάτων, οργανώνει συσσίτια όπου ο κόσμος μπορεί να φάει... Υπάρχουν πολλές επι-

τροπές που δουλεύουν μέσα στις συνελεύσεις. Η ιδέα είναι να δημιουργηθεί μια διαδικασία με ένα διαφορετικό πρόγραμμα που έχει να κάνει με την κάλυψη των αναγκών που υπάρχουν στη γειτονιά από τη μια, και από την άλλη με τη δημιουργία πολιτικής συνείδησης. Όπως σε αυτή, το ίδιο συμβαίνει και σε όλες τις συνελεύσεις. Οι διάφορες επιτροπές ενώνονται, όπως ενώνονται και οι διάφορες συνελεύσεις και κάνουν προγράμματα μαζί.

–Και πώς παίρνονται οι αποφάσεις;

Η κάθε επιτροπή είναι αυτόνομη. Κάθε βδομάδα στη γενική συνέλευση η κάθε επιτροπή κάνει προτάσεις και μετά ψηφίζουν. Δηλαδή αυτό που ψηφίζεται στις συνελεύσεις δεν έχει να κάνει συγκεκριμένα με τις επιτροπές, αλλά με τις κινήσεις που δημιουργούνται σε κάθε μία από τις συνελεύσεις. Για παράδειγμα, για μια πορεία, για μια δράση υποστήριξης του ενός ή του άλλου κινήματος αυτό που γίνεται είναι ότι τοποθετούνται όσοι θέλουν να μιλήσουν με κάποιο περιορισμό στο χρόνο ομιλίας. Ψηφίζονται τα θέματα. Βγαίνει η ατζέντα της εβδομάδας και ψηφίζουν για τα δύο ή τρία πιο σημαντικά. Μετά από αυτό τοποθετούνται οι ομιλητές για κάθε θέμα που τους ενδιαφέρει να συμμετάσχουν. Όταν τελειώσουν διαβάζονται όλες οι προτάσεις και γίνεται ψηφοφορία.

–Τα πολιτικά κόμματα προσπαθούν να ειςχωρήσουν στις συνελεύσεις γειτονιάς, να τις χειραγωγήσουν;

Φυσικά! Νομίζω ότι δεν το έχουν καταφέρει. Όμως πολύς κόσμος που στην αρχή συμμετείχε, γιατί η συνέλευση είναι ένας χώρος πλειοψηφικής αντιπροσώπευσης όπου μπορούν να εκφράσουν τα ενδιαφέροντά τους άτομα που δεν ανήκουν σε κανένα πολιτικό κόμμα, πλέον δεν συμμετέχει στις συνελεύσεις γειτονιάς. Δεν πιστεύω ότι είναι η μοναδική εξήγηση. Αλλά πιστεύω ότι μέχρι κάποιο σημείο τα κόμματα της Αριστεράς, τα παραδοσιακά ή τα περισσότερο ριζοσπαστικά, είδαν τις συνελεύσεις σαν ένα πολύ ενδιαφέρον χώρο για να κάνουν πολιτική περισσότερο μαζί. Άρχισαν να εφαρμόζουν μια στρατηγική περισσότερο ανοιχτή ακούγοντας τα αιτήματα των γειτόνων, ήρθαν στις συνελεύσεις για να περάσουν γραμμή. Βέβαια, δεν είναι ο μόνος λόγος που μειώθηκε ο αριθμός και η ποιότητα των γειτόνων που συμμετείχαν στις συνελεύσεις. Έχει να κάνει με το γεγονός ότι πολλά από τα άτομα που ήρθαν αρχικά στις συνελεύσεις, ως ένα νέο τόπο συμμετοχής, καθώς δεν είδαν συγκεκριμένα αποτελέσματα στον μικρό χρόνο λειτουργίας και σε εκλογική περίοδο, αποφάσισαν να τις ε-

γκαταλείψουν. Και αυτό συνέβη γιατί δεν ήταν αρκετά πολιτικοποιημένοι και πίστευαν ότι θα αλλάξουν τα πράγματα σε δύο μήνες.

–Έχουν αλλάξει καθόλου τα πολιτικά κόμματα της Αριστεράς μετά την εξέγερση;

Έχουν αλλάξει πολύ. Τώρα είναι περισσότερο γνωστά και αναγνωρισμένα.

–Η διαδικασία των συνελεύσεων είναι σε εξέλιξη; Και ίσως πιο ώριμη;

Ναι, φυσικά! Οι συνελεύσεις συνεχίζονται και, εκ των πραγμάτων, σε κάθε αγώνα οι συνελεύσεις πάντα υποστηρίζουν τα διάφορα κινήματα ως συνέχεια της διαδικασίας των κοινωνικών αγώνων και σίγουρα υπάρχει πάρα πολύς κόσμος που συνεχίζει χωρίς να εγκαταλείπει τις συνελεύσεις.

–Τι απέμεινε από το *Que se vayan todos* (Να φύγουν όλοι);

Όπως εγώ το βλέπω, υπήρξε αρχικά μια λαϊκή εξέγερση. Επιτέλους, ο κόσμος βγήκε στους δρόμους στις 19 και 20 του Δεκέμβρη του 2001. Και όταν μιλάω για κόσμο εννοώ τη μεσαία τάξη που ενδιαφέρθηκε και βγήκε στο δρόμο να διαδηλώσει γιατί ζούσε σε κατάσταση οικονομικής καταστολής που ήταν ήδη αβάσταχτη με το πάγωμα των αποταμιεύσεων. Και όλη η μεσαία τάξη βγήκε στους δρόμους για να διαμαρτυρηθεί. Πιστεύω ότι στις 19 και 20 του Δεκέμβρη ήταν μια λαϊκή εξέγερση, από κει και πέρα αν πούμε ότι έχουμε επανάσταση θα ήταν πολύ απλοϊκό.

Θυμάμαι στο Παγκόσμιο Κοινωνικό Φόρουμ, ένας Κολομβιανός μιας οργάνωσης για τα ανθρώπινα δικαιώματα είπε ότι τελικά η Αργεντινή έγινε μια χώρα της Λατινικής Αμερικής. Αυτό που πιστεύω ότι συνέβη σε αυτό το επίπεδο είναι ότι άνοιξε ένας χώρος στον οποίο μέχρι εκείνη την στιγμή ηγούνταν τα πολιτικά κόμματα. Το τέλος της δικτατορίας σημάδεψε έντονα όλες τις κοινωνικές τάξεις. Πιστεύω ότι ο κόσμος ξύπνησε από μια προσωπική ανάγκη. Μετά αυτό το προσωπικό εξελίχθηκε σε διάφορα κινήματα. Οι συνελεύσεις δημιουργήθηκαν μετά τις 19 και 20 του Δεκέμβρη, αλλά τα κινήματα των ανέργων, τα εργοστάσια κάτω από εργατικό έλεγχο υπήρχαν από πριν. Αυτό που συνέβη είναι ότι άρχισαν να έχουν μια κίνηση περισσότερο μαζική και περισσότερο ενδιαφέρουσα, όπως και όλες οι πολιτικές διαδικασίες.

Όμως, νομίζω ότι δεν γίνεται να μην θυμόμαστε και η έλλειψη ανεκτικότητας έγινε σαφής. Δεν γίνεται επανάσταση σε δύο μέρες και αυτό το παράδειγμα έχει γίνει αντιληπτό. Η επανάσταση χτίζεται κάθε μέρα, με αλλαγή του τρόπου σκέψης, με αλλαγή της λογικής, με καθημερινή δουλειά, με εξέλιξη. Πιστεύω ότι ο κόσμος είναι πιο αφυπνισμένος και οργανώνεται, και αυτό μου φαίνεται πολύ θετικό. Αν η επανάσταση εξελιχθεί στην Αργεντινή, μακάρι, δεν ξέρω, εγώ θα χαίρόμουν πολύ. Αλλά μου φαίνεται πολύ άδικο για τους άλλους αγώνες στη Λατινική Αμερική όλα αυτά τα χρόνια, και όχι μόνο για τη Λατινική Αμερική, αλλά και για όλες τις υπανάπτυκτες χώρες. Είναι πολύ άδικο γιατί λόγω αυτών των δύο ημερών εμείς έχουμε την αξίωση να λέμε ότι θα κάνουμε επανάσταση.

Πιστεύω πως ναι, υπάρχει μια αλλαγή και μάλιστα πολύ ενδιαφέρουσα στην Αργεντινή. Αλλά είναι κάτι που άρχισε και, όπως όλες οι πολιτικές διαδικασίες, δεν θα καθοριστεί από τις εκλογές, αλλά θα καθοριστεί από τον τρόπο με τον οποίο χτίζεται. Έτσι βλέπω αυτό που συμβαίνει στην Αργεντινή. Ανεβάσματα και κατεβάσματα, χτίσιμο, καταστολή. Όλα επηρεάζουν τα κινήματα. Ζούμε σε κατάσταση τρομοκρατίας. Υπάρχουν σύντροφοι στις φυλακές, γίνονται εξώσεις ή εκτοπισμοί από κοινωνικά κέντρα με μεγάλη καταστολή. Δεν ζούμε σε δημοκρατία, μόνο σε τυπική δημοκρατία. Και όχι μόνο εμείς. Τώρα που ταξιδεύω στην Ευρώπη βλέπω κόσμο που καταδιώκεται, ανθρώπους χωρίς χαρτιά στις

φυλακές σαν εγκληματίες. Γι' αυτό νομίζω ότι ο αγώνας πρέπει να αναζητήσει άλλους τρόπους δράσης.

Στην Αργεντινή έχουμε τους εξαφανισμένους συντρόφους. Μια γενιά χαμένη. Εμείς είμαστε η επόμενη γενιά. Είναι μια πραγματικότητα υπαρκτή στην Αργεντινή. Αλλά υπάρχει και η δουλειά που κάνουν οι HIJOS (τα παιδιά των εξαφανισμένων), οι Madres (οι μητέρες των εξαφανισμένων), η ποιοτική δουλειά που κάνουν στην Αργεντινή.

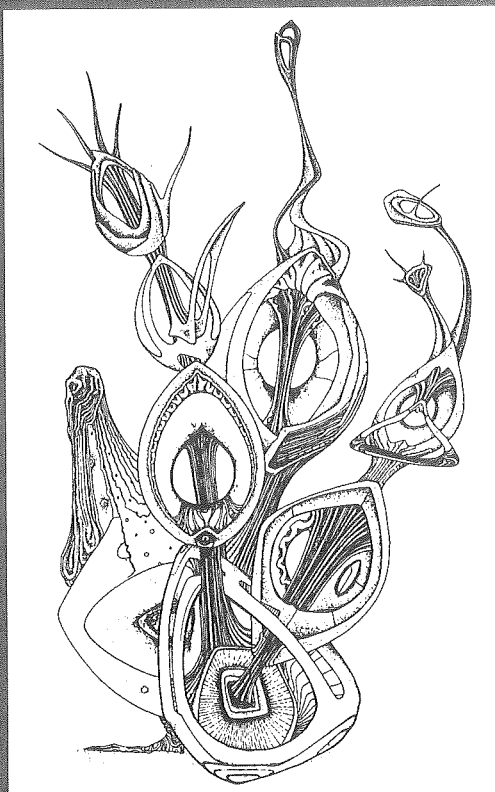
Αυτοί οι 30.000 εξαφανισμένοι σε μία χώρα των 30.000.000, σχεδόν το 1%, έπαιξαν βασικό ρόλο στην ιστορία της Αργεντινής. Αλλά πιστεύω ότι πρέπει να πας πιο πέρα από τους εξαφανισμένους. Πρέπει να τους θυμόμαστε, πρέπει να γνωρίζουμε τη δουλειά που έκαναν και να τους επαναφέρουμε στη μνήμη με τη δουλειά που κάνουμε σήμερα. Δεν πρέπει να ξεχνάμε τους 30.000 που σκότωσαν, που δολοφόνησαν. Τους παίρνουμε σαν παράδειγμα για να αλλάξουμε τα πράγματα.

Το Indymedia έχει δύο παραδείγματα. Τον Ροδόλφο Γουόλς, συγγραφέα-δημοσιογράφο, που δολοφονήθηκε από τις ένοπλες δυνάμεις, και τον Ραϊμόντο Γλέισαρ, που ήταν παραγωγός κινηματογράφου, έκανε πολιτικό κινηματογράφο βάσης, που επίσης δολοφονήθηκε από τις ένοπλες δυνάμεις. Έχουμε αυτές τις δύο αναφορές από τη δημοσιογραφία της δεκαετίας του '70. Ένας που έκανε κινηματογράφο και ένας που έγραφε. Ο Ροδόλφο Γουόλς διέδωσε τη φράση που χρησιμοποιούμε και εμείς σήμερα «κάθε άνθρωπος είναι ανταποκριτής». Έφτιαξε ένα μυστικό δίκτυο πληροφόρησης και είχε την ιδέα να μεταδίδεται από άνθρωπο σε άνθρωπο. Και ο Ραϊμόντο Γλέισαρ έκανε φοβερές ταινίες και πριν από ένα χρόνο κάποιοι σύντροφοι έφτιαξαν ένα ντοκιμαντέρ για τη ζωή του που προβλήθηκε σε γειτονιές και συνελεύσεις. Έτσι, έχουμε αυτές τις δύο προσωπικότητες πάντα στη μνήμη. Και είναι εξαφανισμένοι. Πώς θα επανακτήσουμε αυτό που οι σύντροφοι έκαναν; Συνεχίζοντας μπροστά. Και όχι μόνο μιλώντας για τη χαμένη γενιά, αν και είναι αλήθεια.

Έπειτα, δεν είναι μόνο ο αγώνας στην Αργεντινή αλλά σε όλα τα μέρη της Λατινικής Αμερικής. Είναι πολύ σημαντικό να μην χάσουμε την ταπεινότητα, γιατί πιστεύω ότι η Αργεντινή πρέπει να μάθει από τον αγώνα της Λατινικής Αμερικής, από τον αγροτικό κόσμο, από αγώνες που δεν έχουν τόση δημοσιότητα όσο ο αγώνας της Αργεντινής τα τελευταία χρόνια.

* Η Marilina Winik είναι μέλος του Indymedia Αργεντινής.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΛΑΤΙΝΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΕΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΕΣ

Ένα μικρό αφιέρωμα στις λογοτεχνίες της Λατινικής Αμερικής είναι εξαρ-
χής καταδικασμένο να είναι μερικό. Η εξέταση του πληθωρικού χαρακτήρα
της λογοτεχνικής δημιουργίας της υποηπείρου -το αποαποικιακό, ιστορικό,
πολιτικό, μοντερνιστικό, αστυνομικό, ιθαγενικό και μεταμοντέρνο μυθιστό-
ρημα, ο μαγικός ρεαλισμός και οι ξεχωριστές εθνικές λογοτεχνίες είναι ορι-
σμένες μόνο από τις εκφράσεις του- θα απαιτούσε μια πολύ πιο εξαντλητική
αντιστική (κατά την προσφιλή έκφραση του Εντουάρντ Σαϊντ) μελέτη.

Παρ' όλα αυτά, τα κείμενα και οι συνεντεύξεις που ακολουθούν φιλοδοξούν
να μας κάνουν να θυμηθούμε και να στοχαστούμε ορισμένες από τις σημα-
ντικές στιγμές αυτής της δημιουργίας. Ας επιχειρήσουμε, λοιπόν, μια μικρή
περιήγηση εκεί όπου ο μύθος συναντά την ιστορία, εκεί όπου το μυθιστόρημα
εκφράζει την επιθυμία του συγγραφέα -σε άμεση και ανατροφοδοτική σχέ-
ση με το περιβάλλον του- να συλλάβει, να απεικονίσει και να μεταπλάσει την
κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα.

–Νομίζω ότι το καλύτερο θα ήταν να ξεκινήσουμε αυτή τη συνέντευξη από εκεί που την αφήσαμε στην Μπραζίλια: ποιοι είναι οι πολιτικοί, κοινωνικοί και πολιτισμικοί παράγοντες που καθόρισαν την εμφάνιση της νέας λατινοαμερικάνικης λογοτεχνίας και ποια είναι τα βασικά της γνωρίσματα;

Χ.Κ.: Το πρώτο πρόβλημα είναι ότι δεν είμαι κοινωνιολόγος ούτε και κριτικός λογοτεχνίας· η κριτική μου ικανότητα είναι αρκετά αμφίβολη. Επιπλέον, δε γνωρίζω σε βάθος τις κοινωνικοπολιτικές και πολιτιστικές συνθήκες κάθε χώρας χωριστά, γι' αυτό και δεν μπορώ να απαντήσω για το σύνολο της Λατινικής Αμερικής. Αντίθετα, γνωρίζω λίγο καλύτερα την περίπτωση της Αργεντινής, γι' αυτό και η απάντησή μου θα επικεντρωθεί στη λογοτεχνία αυτής της χώρας. Σε πολλές περιπτώσεις αυτά που θα πω νομίζω ότι έχουν ισχύ για όλες τις χώρες της Λατινικής Αμερικής. Οι παράγοντες που έχουν καθορίσει τη νέα λογοτεχνία θα μπορούσαν να συνοψιστούν στην έκφραση: «βαθμιαία απόκτηση συνείδησης των λαών μας». Παρόλο που οι λαοί μας απέκτησαν συνείδηση του εαυτού τους την περίοδο της Ανεξαρτησίας, τα χρόνια που ακολούθησαν, τουλάχιστον στην Αργεντινή, αυτό δε μεταφράστηκε σε ανάπτυξη της συνείδησης αυτής. Θα υποστηρίζα το αντίθετο: περιήλθαμε σε μία κατάσταση μαρasmus, οπισθοδρόμησης και επαναπαυτήκαμε «στις δάφνες που μπορέσαμε να κατακτήσουμε», όπως λέει ο εθνικός μας ύμνος. Θα πρέπει να φτάσουμε στον 20ό αιώνα, και πιο συγκεκριμένα στο τέλος της τρίτης δεκαετίας, για να δούμε αυτή τη συνείδηση να εκδηλώνεται με σαφήνεια. Στην Αργεντινή υπάρχουν ενδείξεις ήδη από το 1915 ή το 1920. Είναι, όμως, στην τρίτη δεκαετία όταν η απόκτηση συνείδησης εκδηλώνεται με μεγαλύτερη αποφασιστικότητα. Αυτή η αλλαγή, την οποία σήμερα παρατηρούμε σε τόσες χώρες της Λατινικής Αμερικής, αυτή η αναζήτηση ταυτότητας και η ανατροπή όλων των δομών, ήταν μία ιστορική και κοινωνική εξελικτική διαδικασία, η οποία αναπόφευκτα βρήκε αντανάκλαση και στη λογοτεχνία. Όπως πάντα σε αυτές τις περιπτώσεις, υπάρχει μία προφανής διαλεκτική. Υπάρχουν συγγραφείς-πρόδρομοι που διεγείρουν την προσοχή των μαζών και υπάρχει μία συνείδηση στις μάζες που αφυπνίζει τη συνείδηση των συγγραφέων. Αυτά τα δύο είναι πολύ δύσκολο να διαχωριστούν. Αφήνω τους ειδικούς να ασχοληθούν με την οικονομική και κοινωνικοπολιτική πλευρά του θέματος και, μετά από αυτές τις λίγο πολύ γενικές παρατηρήσεις, θα αναφερθώ στους πολιτισμικούς παράγοντες που ευνόησαν την εμφάνιση αυτής της νέας λογοτεχνίας. Πιστεύω ότι οι πρώτες σαφείς αλλαγές στη σφαίρα της κουλτούρας δεν παρουσιάζονται στο επίπεδο της θεματολογίας, όπως τόσο καιρό υποστηρίζεται, αλλά σε

Το καθήκον

Συνέντευξη του ΧΟΥΛΙΟ ΚΟΡΤΑΣΑΡ

στον Βούλγαρο συγγραφέα και μεταφραστή του Κορτάσαρ, Rumen Stoyanof.

Δημοσιεύτηκε στο μεξικανικό περιοδικό Plural, τ. 217, τον Οκτώβριο του 1989

αυτό της γλώσσας. Δε μιλώ με όρους στρουκτουραλιστικούς, κάθε άλλο, αναφέρομαι σε κάτι πολύ απλό. Μέχρι περίπου το 1920 ή το 1925 ένας Λατινοαμερικάνος συγγραφέας δε διαφοροποιούνταν σημαντικά από έναν Ισπανό. Η θεματολογία ήταν ολότελα διαφορετική και υπήρχαν ξεχωριστές μορφές, αρκούσε όμως να αντιπαράβάλει κανείς κείμενα ισπανικά της εποχής με αργεντίνικα, βενεζολάνικα ή μεξικάνικα για να διαπιστώσει ότι οι διαφορές δεν ήταν μεγάλες ούτε ριζικές. Υπήρχε μία μιμητική αντιγραφή της γλώσσας της Βασιλικής Ισπανικής Ακαδημίας, της ορθής και πρέπουσας ομιλίας. Η σχολική διδασκαλία δε γινόταν ποτέ στην ιδιαίτερη γλώσσα των λαών μας, ήδη διαφοροποιημένη και με δικά της χαρακτηριστικά, αλλά, αντίθετα, η γλώσσα αυτή αντιμετωπιζόταν με περιφρόνηση και τα πρότυπα μας ήταν ο Λόπε ντε Βέγα, ο Θερβάντες κ.ά. Με δυο λόγια, ο κάτοικος της Λατινικής Αμερικής έπρεπε να συνειδητοποιήσει ότι ο πολιτισμός συνίσταται στο να μιλάς και να γράφεις στα ισπανικά της Ιβηρικής.

Αίφνης, όμως, τα πράγματα αλλάζουν· υπάρχει και εδώ μία απόκτηση συνείδησης. Μπορούσε ήδη να το παρατηρήσει κανείς στα τέλη του αιώνα σε ορισμένα βιβλία του Περού, της Αργεντινής και του Μεξικού, στα οποία οι συγγραφείς τους χρησιμοποιούσαν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της γλώσσας που μιλιόταν στις χώρες τους. Δεν πιστεύω ότι τα βιβλία αυτά έτυχαν από τα κυρίαρχα στρώματα της εποχής τους, τους κριτικούς ή ακόμα και από τους αναγνώστες που θεωρούσαν τους εαυτούς τους καλλιεργημένους μιας θετικής αποδοχής. Ήταν φαινόμενα γραφικά, απόπειρες αλλόκοτες και λαϊκίστικες που δεν σήμαιναν πολλά στη γνώμη των αναγνώστων. Στην πραγματικότητα, όμως, σήμαιναν πάρα πολλά γιατί ήταν αυτά που είχαν το δίκιο με το μέρος τους. Και ξαφνικά, το φαινόμενο αυτό ξεσπά με όλη του την ορμή. Δεν μπορώ να προσδιορίσω την ακριβή ημερομηνία, χοντρικά, όμως, ανάμεσα στη δεκαετία του '20 και του '30 (αναφέρομαι στην Αργεντινή) συνυπάρχουν και τα δύο αυτά είδη γραφής. [...]

Είναι αυτονόητο ότι όταν ο συγγραφέας γράφει στην πραγματική του γλώσσα δεν προσπαθεί ποτέ να αντιγράψει κλασικά πρότυπα, στη δική μας περίπτωση τα ισπανικά. Είναι προφανές ότι σε αυτή την περίπτωση αγγίζει τις ρίζες του λαού του, τις ρίζες μιας θεματολογίας αυθεντικής. Η απόκτηση συνείδησης εκφράζεται, λοιπόν, με την αποδοχή και τη χρήση της ομιλούμενης και ζωντανής γλώσσας. [...]

Για να ολοκληρώσω την απάντηση, από τη στιγμή που οι Περουβιανοί, οι Μεξικανοί, οι Αργεντινοί και οι Χιλιανοί αποφασίζουν να γράψουν με τον τρόπο που βλέπουν και ζουν τη γλώσσα τους, η νέα λατινοαμερικάνικη λογοτεχνία έχει γεννηθεί. Έχει γεννηθεί γιατί κάθε χώρα εκφράζει τη δική της αλήθεια, τα προβλήματα και τις αναζητήσεις της. Και έχει γεννηθεί γιατί όλοι οι πειραματισμοί είναι πλέον εφικτοί και επιπλέον αναγκαίοι. Είναι ένα είδος παρθένας γης στην

του συγγραφέα

οποία μπορεί κανείς να εισχωρήσει σε βάθος ανυπολόγιστο. [...]

–Η λατινοαμερικάνικη λογοτεχνία είναι παραδοσιακά συνδεδεμένη με την ισπανική, τη δυτικοευρωπαϊκή και, αργότερα, τη βορειοαμερικανική. Πώς θα περιέγραφε τις σχέσεις που υπάρχουν και τις αλλαγές που επήλθαν μετά τον Πόλεμο;

Η ερώτηση αυτή αναφέρεται στην ιστορία της λογοτεχνίας της Λατινικής Αμερικής. Απλουστεύοντας αναγκαστικά και ακολουθώντας τη σειρά των λογοτεχνιών που ανέφερες, σε ό,τι έχει να κάνει με την ισπανική –και αυτό σχετίζεται με όσα λέγαμε στην προηγούμενη ερώτηση–, υπήρξε κατά τη διάρκεια του πρώτου τρίτου του 20ού αιώνα μια αργή αποσύνδεση, ένας απογαλακτισμός που στις μέρες μας είναι πλέον οριστικός. Αυτό δε σημαίνει ότι στη Λατινική Αμερική δεν εκτιμάται η ισπανική λογοτεχνία, τόσο η κλασική όσο και η σύγχρονη. Απεναντίας, κάθε καλλιεργημένος αναγνώστης στη Λατινική Αμερική τρέφει μεγάλο θαυμασμό για τη λογοτεχνία αυτής της χώρας. Όσον αφορά, όμως, στην επίδρασή της στη λογοτεχνική δημιουργία, πιστεύω ότι αυτό που μπορεί να ονομαστεί «η περίοδος της ισπανικής επιρροής» έχει ουσιαστικά τερματιστεί και οι Ισπανοί είναι οι πρώτοι που το αναγνωρίζουν. Οι νέοι συγγραφείς και αναγνώστες της Ισπανίας στρέφονται, μάλιστα, με ενθουσιασμό προς την ισπανοαμερικανική λογοτεχνία, προκαλώντας, εκτός των άλλων, το θυμό των συγγραφέων της «παλιάς φρουράς», οι οποίοι καταφέρνουν να εναντιώνονται υποστηρίζοντας ότι διαστρεβλώνουμε τη γλώσσα και ότι λίγο πολύ γράφουμε σε μια αργκό ακατανόητη. [...]

Η λογοτεχνία της Δυτικής Ευρώπης, αντίθετα, άσκησε το πρώτο μισό του 20ού αιώνα καθοριστική επίδραση σε όλες τις χώρες της Λατινικής Αμερικής. Σήμερα συνεχίζει να αποτελεί έναν παράγοντα που πρέπει να λαμβάνουμε υπόψη, παρόλο που μια πολιτική προάσπισης της λατινοαμερικάνικης ταυτότητας, συχνά συνυφασμένη με έναν εθνικισμό με τον οποίο ελάχιστα συμφωνώ, υποστηρίζει ότι ο μόνος τρόπος για να γράψει κανείς καλά στη Λατινική Αμερική είναι στρέφοντας την πλάτη του στην Ευρώπη. Πιστεύω, προσωπικά, ότι στο χώρο του πολιτισμού δεν μπορείς να στρέψεις την πλάτη σου σε κανέναν. Είναι άλλο πράγμα να τηρείς μία στάση θετική, να γνωρίζεις δηλαδή τι συμβαίνει έξω από τα ιδιαίτερα πολιτισμικά σύνορα, να λαμβάνεις με θετικό τρόπο διδάγματα ή επιρροές, και κάτι εντε-

λώς διαφορετικό να υιοθετείς μία στάση υποταγής, να μιμείσαι και να αντιγράφεις ρεύματα που φτάνουν στις χώρες μας από τη Δυτική Ευρώπη μέσω της μόδας. Αρκεί να παρατηρήσουμε προσεκτικά σε τι συνίσταται αυτή η «νέα λατινοαμερικάνικη λογοτεχνία» για να αντιληφθούμε ότι τα έργα αυτής της λογοτεχνίας που πραγματικά αξίζουν προϋποθέτουν μια γνώση και μια αφομοίωση, με τη θετική έννοια που προανέφερα, της λογοτεχνίας όλου του κόσμου, και όχι μόνο της δυτικοευρωπαϊκής. Ας φέρουμε στο νου μας το *Εκατό χρόνια μοναξιάς* του Γκαρσία Μάρκες. Το περιεχόμενο και η γραφή του θα ήταν κάτι το ακατανόητο αν δεν προσμετρούσαμε ολόκληρη την πολιτισμική κληρονομιά που εκτείνεται από τον Όμηρο μέχρι τον Τζέιμς Τζόις. Για το λόγο αυτό, είναι σημαντικό να κατανοήσουμε ότι, ενόσω οι Λατινοαμερικάνοι συγγραφείς εμπιστεύονται όλο και περισσότερο τα εκφραστικά τους μέσα και στρέφονται με αυξανόμενο ενδιαφέρον προς μια ιδιαίτερη θεματική, την ίδια στιγμή, οι καλύτεροι από αυτούς παραμένουν άγρυπνοι στα μηνύματα που φθάνουν απ' έξω. Πρόκειται για έναν μηχανισμό αμοιβαίο. Από την άλλη, κι εσύ πρέπει να το γνωρίζεις καλά από τη στιγμή που μου κάνεις αυτές τις ερωτήσεις, οι χώρες της Δυτικής και της Ανατολικής Ευρώπης δείχνουν αυξανόμενο ενδιαφέρον για τη λογοτεχνία που μέχρι πριν λίγο αγνούσαν ή εκλάμβαναν κυριολεκτικά ως λογοτεχνία του «Τρίτου Κόσμου». [...]

Σχετικά με τη βορειοαμερικανική λογοτεχνία τώρα, έχω την εντύπωση ότι η επίδρασή της είναι εύκολο να προσδιοριστεί, δεδομένου ότι μπορεί να ταξινομηθεί σε συγκεκριμένες χρονικές περιόδους. Κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου οι χώρες της Λατινικής Αμερικής παρέμειναν αποκλεισμένες πολιτιστικά από την Ευρώπη, καθώς, λόγω του ναυτικού αποκλεισμού και άλλων παραγόντων, δεν τους έφταναν βιβλία, και ήταν τότε (αν και αυτή η κατάσταση άρχισε να διαμορφώνεται λίγο πριν) που οι χώρες της Λατινικής Αμερικής στράφηκαν προς τις Ηνωμένες Πολιτείες ως ένα είδος προμηθευτή λογοτεχνικού υλικού. Όπως πάντα, επρόκειτο για έναν αμοιβαίο μηχανισμό, καθώς τότε, μάλιστα, συνέπιπτε με μία εξαιρετική στιγμή στη λογοτεχνική δημιουργία αυτής της χώρας, μετά την περίφημη «χαμένη γενιά» που τα έργα της έγιναν γνωστά από τη δεκαετία του '30, στιγμή κατά την οποία εμφανίστηκαν μορφές που μπορούν να χαρακτηριστούν γιγάντιες, όπως ο Χέμινγουεϊ, ο Φώκνερ, ο Ο'Νηλ, και άλλοι ενδιαφέροντες συγγραφείς, όπως ο Στάινμπεκ, ο Κόλντγουελ και τόσο άλλοι. Οι Λατινοαμερικάνοι εκδότες έσπευσαν να μεταφράσουν τα πιο σημαντικά έργα αυτών των συγγραφέων και εμείς, όσοι ήμασταν νέοι ή σχετικά νέοι, ανακαλύψαμε και καταβροχθίσαμε μία λογοτεχνία που μας ξάφνιαζε με τη ζωντάνια της και με

τις ομοιότητες που διατηρούσε με τη δική μας, δεδομένου ότι ήταν η λογοτεχνία μίας χώρας πολύ διαφορετικής από τις δικές μας, το ίδιο όμως νέας, ζωντανής, επίσης με προβλήματα μετανάστευσης, ανάμιξης φυλών, με γλωσσολογικούς και γλωσσικούς μετασχηματισμούς. [...]

Ο κύκλος αυτός έκλεισε αρκετά απότομα μετά το τέλος του Πολέμου. Γιατί; Από τη μία διότι έπαψαν να υπάρχουν οι μεγάλοι συγγραφείς: τη θέση τους πήρε μια άλλη γενιά που, παρά το ότι είναι ενδιαφέρουσα και έχει δώσει συγγραφείς όπως ο Καπότε και ο Σάλιντζερ, ανάμεσα σε άλλους, μαρτυρά ένα ποιοτικό χάσμα στο σύνολό της, σε σχέση με συγγραφείς όπως ο Φώκνερ ή ο Χέμινγουεϊ. Τότε, αφού είχε αποκατασταθεί η επικοινωνία με την Ευρώπη, δημιουργήθηκε εκ νέου μία πολιτισμική γέφυρα και εγκαθιδρύθηκε μία ισορροπία πιο επιθυμητή και πιο ικανοποιητική. Σήμερα, ο μέσος αναγνώστης διαβάζει βιβλία βορειοαμερικάνικα, γαλλικά, ιταλικά και των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης, ανάλογα με τις μεταφράσεις που του προσφέρουν οι εκδοτικοί οίκοι.

–Ποιος είναι σήμερα ο ρόλος του Ισπανοαμερικανού συγγραφέα στην κοινωνική, πολιτική και πολιτιστική ζωή; Τι αλλαγές έχουν συμβεί τα τελευταία είκοσι χρόνια;

Ξεκινώ την απάντηση από το τέλος. Οι αλλαγές των τελευταίων είκοσι χρόνων μου φαίνονται πολύ μεγάλες. Ίσως χρειάζεται να επεκτείνουμε αυτή την περίοδο στα τριάντα χρόνια, μιας και είναι προφανές ότι μεγάλο μέρος της λογοτεχνίας που είναι για μας σημαντική εγκατέλειψε αυτά τα τριάντα χρόνια ό,τι θα μπορούσε να ονομαστεί η «τέχνη για την τέχνη» ή η «καθαρή φαντασία», για να εισέλθει σε μία θεματολογία που, διατηρώντας τη δημιουργική της ελευθερία, την ίδια στιγμή αντανάκλα μία σχέση κάθε φορά πιο άμεση και στενή, κάθε φορά πιο ενεργή με την κοινωνικοοικονομική, πολιτική και ιστορική πραγματικότητα των χωρών μας. [...]

Εκτός από τις περιπτώσεις των συγγραφέων της «ελίτ» –κάτι που σχεδόν πάντα αποτελεί έναν ευφημισμό που αντικαθιστά το «συγγραφείς της Δεξιάς»– οι οποίοι έχουν την τάση να αυτο-απομονώνονται από το φόβο μήπως η δημιουργία τους μολυνθεί κατά την επαφή της με την πραγματικότητα, αυτής της μειοψηφικής ομάδας στην οποία παρ' όλα αυτά υπάρχουν συγγραφείς πολύ καλοί, η συντριπτική πλειοψηφία των συγγραφέων που μας ενδιαφέρουν σήμερα είναι άτομα που θα μπορούσαν, υπό μία ευρεία, έννοια να χαρακτηριστούν ως αριστεροί. Μιας Αριστεράς λιγότερο ή περισσότερο επαναστατικής, λιγότερο ή περισσότερο στρατευμένης. Πρόκειται για συγγραφείς που, ρητά ή υπόρρητα, τρέφουν για τα βιβλία τους την επιθυμία να ασκήσουν μία διπλή επίδραση στον αναγνώστη. Από τη μία, να του αφυπνίσουν το ενδιαφέρον και το πάθος που μπορεί να διεγείρει η ανάγνωση καθεαυτή, και από την άλλη –και αυτό είναι το πιο σημαντικό– να τον μετασχηματίσουν με μία έννοια επαναστατική. [...]

Τίθεται, λοιπόν, εδώ το σημαντικότερο ζήτημα της στράτευσης του συγγραφέα. Το βίωσα ως προσωπικό πρόβλημα από την εποχή που πήγα για πρώτη φορά στην Κούβα, όπου απέκτησα ένα πολιτικό κριτήριο που μέχρι τότε δεν είχα. Είναι ένα σοβαρό πρόβλημα διότι πολλοί κριτικοί, αναγνώστες και συγγραφείς της επαναστατικής Αριστεράς στη Λατινική Αμερική είναι υπερβολικά αδιάλλακτοι και θεωρούν ότι η στράτευση ενός συγγραφέα δε θα πρέπει να περιορίζεται στο γραπτό του έργο, αλλά θα πρέπει να περιλαμβάνει και μία διαρκή ανάμιξη στα πολιτικά πράγματα. Ανάμιξη που μπορεί να φτάσει πολύ μακριά, ακόμα και στην ένοπλη πάλη. Είναι ένα σύνθετο θέμα, δεδομένου ότι μπορεί να γίνει αντικείμενο του χειρότερου μανιχαϊσμού. [...]

Θεωρώ ότι πρόκειται, σε τελική ανάλυση, για ένα ζήτημα ηθικής. Αν ένας Λατινοαμερικάνος συγγραφέας της Αριστεράς ανταποκρίνεται σε προσωπικό επίπεδο στη δέσμευση που αυτή υποδηλώνει (στη διαρκή δηλαδή υπεράσπιση του αγώνα απελευθέρωσης των λατινοαμερικάνικων λαών από τον ιμπεριαλισμό) και σε προσωπικό επίπεδο δεν προδίδει αυτή τη στάση, τότε στο λογοτεχνικό του έργο κανείς δεν μπορεί να του ζητήσει, κανείς δε δικαιούται να του ζητήσει να προσκολληθεί σε έναν φορμαλισμό, στη συγγραφή πολιτικών ή λογοτεχνικών κειμένων με προορισμό τις λαϊκές τάξεις: βιβλία εύπεπτα με περιεχόμενο πολιτικό και επαναστατικό. Αυτό δεν το δέχομαι. Πιστεύω ότι, για έναν συγγραφέα, η αληθινή επαναστατική αποστολή συνίσταται στο να υπερβαίνει όσο μπορεί τον εαυτό του και τον καιρό του, το οποίο ορισμένες φορές σημαίνει να γράφει βιβλία δύσκολα ή ακόμα και ακατανόητα, και να πέφτει στην αιώνια παραδοξότητα, σκληρή και τραγική, αλλά αναγκαία, του να μην είναι κατανοητός από τους σύγχρονούς τους. Είναι η περίπτωση του Σένμπεργκ στη μουσική, του Τζόις στη λογοτεχνία και ορισμένων από εμάς στα πράγματα που κάνουμε ή που έχουμε κάνει. Το σημαντικό είναι να αποδείξεις ότι η προσωπική σου στάση είναι μια σαφής στάση υπεράσπισης του αγώνα των λαών της Λατινικής Αμερικής. Αν αυτό φαίνεται από τα έργα και από μία ανένδοτη στάση: αν δε συμμαχείς με τον εχθρό και δεν δέχεσαι τις υποτροφίες που ο ιμπεριαλισμός μάς προσφέρει: αν δεν αποδέχεσαι τα δολάρια τους, για να τα ξοδέψεις μετά ανερυθρίαστα τη στιγμή που όλος ο λαός υποφέρει γιατί του τα απέσπασαν βίαια: αν δεν κάνεις τίποτα από όλα αυτά και αντιμετωπίζεις την πραγματικότητα έχοντας επίγνωση της σημερινής κατάστασης και του καθήκοντος του συγγραφέα, σε αυτή την περίπτωση η ελευθερία της λογοτεχνικής δημιουργίας πρέπει να είναι απεριόριστη και εγώ υπεραμύνομαι αυτής, τη στηρίζω και την πραγματώνω, σε ό,τι με αφορά προσωπικά. [...]

μετάφραση Κ.Π.

Τα φαντάσματα της Ιστορίας

Συζήτηση του ΜΑΝΟΥΕΛ ΣΚΟΡΣΑ¹

με τον Χιλιανό δημοσιογράφο Μανουέλ Οσόριο.

Δημοσιεύτηκε στο μεξικανικό περιοδικό

Plural, τ. 151, τον Απρίλο του 1984

Για τη συγγραφή των μυθιστορημάτων σου βασίστηκες σε ένα συγκεκριμένο ιστορικό γεγονός, την αγροτική εξέγερση στο Σέρρο ντε Πάσκο, το 1961. Αυτό σου δημιούργησε μία ένταση ανάμεσα στα πραγματικά γεγονότα, την επίσημη Ιστορία για αυτά και το έργο της φαντασίας, τη μυθοπλασία...

— Βρέθηκα απέναντι σε ένα μεγάλο πρόβλημα: δεν ήθελα να γράψω φανταστικό μυθιστόρημα. Επρόκειτο για τη συγγραφή ενός κύκλου μυθιστορημάτων, στηριγμένων σε ένα ιστορικό πλαίσιο όχι μόνο συγκεκριμένο, αλλά και πολύ αυστηρό, και την ανάδειξη αληθινών γεγονότων και μόνο. Συνάντησα δυσκολίες γιατί οι μεγάλες φαντασιακές καταδύσεις πρέπει να είναι ολοκληρωτικές και, αν είσαι υποχρεωμένος να αναφέρεσαι πάντα σε συγκεκριμένες καταστάσεις και συγκεκριμένους ανθρώπους, έρχεσαι αντιμέτωπος με κάτι πολύ εύθραυστο και αυτό φυσικά μπορεί να σε αρρωστήσει.

Διέθετα έναν προσανατολισμό και ένα σχέδιο από την αρχή. Διαφορετικά, θα ήταν δύσκολο να γράψω έναν κύκλο πέντε βιβλίων, σχεδόν δύο χιλιάδων σελίδων, χωρίς μία ιδέα, προπαντός αν στο πέμπτο

Ο Μανουέλ Σκόρσα, ο Περουβιανός συγγραφέας, συμμετέχει στα μέσα της δεκαετίας του '60 στην εξέγερση των ιθαγενών αγροτών στις Κεντρικές Άνδεις του Περού. Πάνω σε αυτό το θέμα έχει γράψει έναν κύκλο πέντε μυθιστορημάτων: *Redoble por Rancas* (Τύμπανα βροντάνε για το Ράνκας), *Garabombo el invisible* (Η ιστορία του Γκαραμπόμπο του αόρατου), *El jinete insomne* (Ο άπνους καβαλάρης), *Cantar de Agapito Robles* (Το τραγούδι του Αγαπίτο Ρομπλες) και *La tumba del relámpago* (Ο τάφος της αστραπής).

Ο Μανουέλ Σκόρσα πέθανε. Ταξίδευε με το αεροπλάνο προς τη Λατινική Αμερική. Ζούσε εδώ και μερικά χρόνια στο Παρίσι. Εξόριστος, παρά τη θέλησή του στην αρχή, κάπως απογοητευμένος στη συνέχεια, αποφάσισε να παραμείνει. Συχνά, όμως, γυρνούσε στη χώρα του και τη Λατινική Αμερική. Είχαμε συναντηθεί αρκετές φορές. Πάντοτε εγκάρδιος, ενθουσιώδης, ανήσυχος. Υπήρχε μία θλίψη κρυμμένη στη ματιά του, πίσω από τα μαύρα φωτεινά του μάτια. Ήταν το Περού ενσαρκωμένο σε ένα μόνο άτομο, αυτή η χώρα που τόσο τον βάραινε, που τον συνόδευε σαν ένας έρωτας αμείλικτος. Ενσάρκωνε ταυτόχρονα το Περού των ιθαγενών, το σύγχρονο, εκδυτικοποιημένο Περού των μιγάδων, και το χάσμα ανάμεσα σε αυτά τα δύο, τον ξεριζωμό, το μίσος, το σύμπλεγμα, το φόβο και τη βία που τα τροφοδοτούσε. Τραγωδία ενός Περού που ζει την ήττα της ινκαϊκής αυτοκρατορίας και την πτώση της ισπανικής. Αυτή είναι η πραγματικότητα που αποικίζει όλα του τα μυθιστορήματα, αυτή είναι η πραγματικότητα της ίδιας του της ζωής. Είχαμε ιδωθεί πριν λίγους μήνες. Δεν ξέραμε ότι αυτή θα ήταν η τελευταία φορά που θα βλέπομασταν και εγώ δεν ήξερα ότι αυτές οι γραμμές θα γράφονταν έτσι...

ήθελα να φανερώσω το λόγο της επιβίωσης των μύθων στην ήπειρό μας. Γιατί, σήμερα, μύθοι; Στην πραγματικότητα, η ερώτηση θα μπορούσε να γίνει αλλιώς: γιατί όχι διαύγεια, την εποχή των πολυεθνικών και της μαζικής επικοινωνίας;

Βασίστηκα απευθείας στα γεγονότα:

ανάμεσα στο 1960 και το 1963 πήρα μέρος σε μία από τις μεγάλες αγροτικές εξεγέρσεις που συνέβησαν στο Περού. Μία από τις χιλιάδες εξεγέρσεις που, εκτός από αυτήν του Τουπάκ Αμάρου, έχουν χαθεί στη λήθη. Ο «πλανήτης των ιθαγενών» χάνεται από την Ιστορία χωρίς να έχει πει ούτε λέξη. Εμείς θα επιθυμούσαμε να υπάρχουν μαρτυρίες. Πόσο σημαντικό και απαραίτητο θα ήταν να διαθέτουμε αυτές τις μαρτυρίες!

Η εξέγερση του 1960 διάρκεσε τρία χρόνια. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου προκλήθηκαν αναρίθμητες σφαγές, οι παραδοσιακές σφαγές για τις οποίες κανείς δε μαθαίνει τίποτα. Εγώ σε αυτές ήμουν παρών, πρώτα ως μέλος και έπειτα ως γενικός γραμματέας του Κοινοτικού Κινήματος. Ήταν μία μικρή οργάνωση που υπερασπιζόταν τη θεωρία του Χοσέ Κάρλος Μαριάτεγκι ότι το μεγαλύτερο απόθεμα επαναστατικού δυναμικού στη Λατινική Αμερική ήταν οι ιθαγενείς αγρότες. Εκείνη τη χρονιά οι αγρότες Κέτσουα εξεγέρθηκαν στο Περού γιατί προκλήθηκαν καταστάσεις ακραίες: οι τιμές των ορυκτών της περιοχής κατέρρευσαν και τα μεταλλεία πέταξαν βάνουσα στην ύπαιθρο χιλιάδες ανθρώπους, τη στιγμή που οι τσιφλικάδες εκτόπιζαν από τη γη τους το μεγαλύτερο μέρος των χωρικών. Οι άνθρωποι αυτοί βρέθηκαν τότε αντιμέτωποι με μία κατάσταση οριακή: δεν είχαν πού να πάνε. Κατοικώντας στις στέπες των υψιπέδων, πιο ψηλά τούς ήταν αδύνατο να πάνε. Γιατί πάνω από τα 4.500 μέτρα υπάρχει μόνο ο ουρανός. Ξεκίνησαν τότε τη μεγάλη τους μάχη, έναν πόλεμο βουβό που εκτυλίχθηκε στην ανωνυμία. Συμμετείχα σε αυτά τα γεγονότα και με σημάδεψαν για πάντα. Παρακολούθησα ανίσχυρος τις πιο τρομακτικές σκηνές: φυλακίσεις, εκτελέσεις, εισβολές του στρατού, σφαγές. Ο Τύπος δεν έδινε καμία πληροφόρηση και όσοι θέλησαν να καταγγείλουν την κατάσταση υπέστησαν διώξεις. Εγώ, μαζί με άλλους, καταδικάστηκα με την κατηγορία της «απειλής της κρατικής ασφάλειας».

Ήταν όταν κατάφερες να έρθεις στο Παρίσι.

— Με περίμεναν πέντε χρόνια φυλακής γι' αυτό και αποφάσισα να φύγω από τη χώρα. Πριν όμως έρθω στο Παρίσι, γνωρίζοντας ότι διακινδύνευα τη φυλακή, γύρισα παράνομα στον τόπο της σύγκρουσης και συγκέντρωσα όσες μαρτυρίες μπόρεσα. Με αφορμή αυτά τα γεγονότα άρχισα να φαντάζομαι μια σειρά μυθιστορημάτων στα οποία επέλεξα να μην εμφανίζομαι. Δεν επρόκειτο για την αφήγηση των αναμνήσεών μου, αλλά για την παρουσίαση ενός ξεχωριστού κεφαλαίου του αγώνα που εδώ και τέσσερις αιώνες στερούνταν μαρτύρων. Το μεγαλείο της αντίστασης των Κέτσουα στους δυνάστες τους είναι άγνωστο. Σε μία

ιστορία των αγροτικών κινημάτων που γράφτηκε πρόσφατα από έναν Περουβιανό κοινωνιολόγο, υποστηρίζεται ότι μόνο στο νότο του Περού, ανάμεσα στο 1922 και το 1930, εκδηλώθηκαν 697 εξεγέρσεις. Κατά μέσο όρο, 80 εξεγέρσεις το χρόνο! Χιλιάδες ανθρώπων δολοφονημένοι, για τους οποίους δε λέγεται ούτε μία λέξη.

Την ίδια εποχή που ξέσπασε αυτή η εξέγερση, ο Ούγκο Μπλάνκο οργάνωνε τον ξεσηκωμό των αγροτών στο νότο. Ο αντίκτυπός του στη χώρα ήταν τεράστιος: ακολούθησε αρχικά ένα πραξικόπημα και στη συνέχεια η στρατιωτική επανάσταση του Βελάσκο Αλβαράδο. Μετά από τον ξεσηκωμό των χωρικών, πρόβαλε το αντάρτικο. Μιλάνε δραματικά για τη «σιωπή των ιθαγενών», για την «αδιαφορία των ιθαγενών», για τα «ανέκφραστα μάτια του ιθαγενή». Αυτό δεν ισχύει. Έπρεπε να είναι κανείς *πίσω* από αυτά τα μάτια, όπως ήμουν εγώ. Έχω το ίδιο αίμα με αυτούς, η μητέρα μου είναι ιθαγενής, και μπορώ να επικοινωνήσω μαζί τους.

Εκτός από την εξιστόρηση των γεγονότων, οι αφηγήσεις είναι διαποτισμένες από το μυθικό στοιχείο. Μπορεί κανείς να αντιληφθεί το μυθικό υπόστρωμα της μακράς παράδοσης των προ-κολομβιανών πολιτισμών.

— Τα βιβλία μου διαθέτουν δύο επίπεδα ανάγνωσης. Από τη μία, είναι η ιστορία μιας αγροτικής εξέγερσης που αιωνίως ξεκινά και αιωνίως καταστέλλεται. Υπό αυτή την έννοια είναι μία συγκεκριμένη ιστορική ανάγνωση, γιατί το αποτρόπαιο μοτίβο εξέγερσης-σφαγής, είναι το τραγικό μοτίβο της αποικιακής μας ιστορίας. Από την άλλη, διαθέτουν μία σαφή μυθική ανάγνωση. Αν, παραδείγματος χάριν, στο

Αγγελία²

Το βιβλίο αυτό είναι το απελπιστικά αληθινό χρονικό ενός μοναχικού αγώνα: του αγώνα που ανάμεσα στο 1950 και το 1962 διεξήγαν οι κάτοικοι κάποιων χωριών, ορατών μόνο στους στρατιωτικούς χάρτες των στρατοπέδων που τα ισοπέδωσαν. Οι πρωταγωνιστές, τα εγκλήματα, η προδοσία και το μεγαλείο, έχουν εδώ τα πραγματικά τους ονόματα.

Ο Έκτορ Τσακόν, ο Νικτάλοπε, αφανίζεται εδώ και δεκαπέντε χρόνια στη φυλακή *Σέπα*, στη ζούγκλα του Αμαζονίου. Τα αποσπάσματα της πολιτοφυλακής αναζητούν ακόμα τα ίχνη του πολύχρωμου πόντσο του Αγαπίτο Ρόμπλες. Στη Γιανακότσα, ένα χλωμό απόγευμα, αναζήτησα μάταια τον τάφο του Νίνιο Ρεμίχιο. Για τον Φερμίν Εσπινόσα θα μας πληροφορήσει καλύτερα η σφαίρα που τον ξεπάστρεψε στη γέφυρα του ποταμού Ουαλιάγα. [...]

Ο συνταγματάρχης Μαροκίν παρέλαβε τα αστέρια του στρατηγού. Η *Cerro de Pasco Corporation*, για τα συμφέροντα της οποίας ιδρύθηκαν τρία νέα νεκροταφεία, ανακοίνωσε στον τελευταίο της ισολογισμό κέρδος είκοσι πέντε εκατομμυρίων δολαρίων. Περισσότερο από μυθιστοριογράφος, ο συγγραφέας είναι ένας μάρτυρας. Οι φωτογραφίες που θα δημοσιευτούν σε έναν ξεχωριστό τόμο και οι ηχογραφήσεις των βιαιοπραγιών, αποδεικνύουν ότι οι υπερβολές του βιβλίου δεν είναι παρά αβρές περιγραφές της πραγματικότητας.

Ορισμένα γεγονότα και η τοποθέτησή τους στο χρόνο, ορισμένα ονόματα, έχουν, κατ' εξαίρεση, παραλλαχθεί, για να προστατευθούν οι δίκαιοι από τη δικαιοσύνη.

Μανουέλ Σκόρρα

Jinete insomne ο χρόνος σταματά –γιατί, κατά τη γνώμη μου, ο χρόνος σε ορισμένες κουλτούρες σταματά–, αν το νερό, τα ποτάμια, οι καταρράκτες και οι χείμαρροι ακινητοποιούνται και καλύπτουν τη στέπα μετατρέποντάς τη σε λίμνη, δεν είναι επειδή εγώ επινόησα μία διασκεδαστική φαντασιακή κατασκευή ή μία στιλιστική δημιουργία, αλλά γιατί αυτό αποτελεί ένα σημαντικό κομμάτι της Ιστορίας. Με αυτόν τον τρόπο θέλω να παρουσιάσω έτσι τη στιγμή της ακινητοποίησης της Ιστορίας.

Παρατηρώ ότι οι έννοιες του χρόνου που επικρατούν στο μεγαλύτερο μέρος της Λατινικής Αμερικής δεν είναι οι ίδιες με αυτές που επικρατούν στη Δύση. Σε αρκετά χωριά του Περού συναντάμε ένα «πάνω» και ένα «κάτω» χωριό. Βλέπουμε, ωστόσο, ότι και τα δύο μέρη βρίσκονται σε μία πεδιάδα. Γιατί υπάρχουν «πάνω» και «κάτω» χωριά εκεί που δεν υπάρχουν λόφοι; Διότι επικρατεί ακόμα μία κοσμοαντίληψη που διαιρεί τον κόσμο στις έννοιες «πάνω» και «κάτω», αντίληψη που οι ρίζες της ανάγονται στην προ-κολομβιανή εποχή. Υπάρχουν λαοί που έχουν σταματήσει στον 16ο, τον 17ο, τον 18ο ή τον 19ο αιώνα. Η Λατινική Αμερική είναι ένα αρχιπέλαγος από σταματημένους χρόνους, χωρίς σύνδεση μεταξύ τους. Για το λόγο αυτό, όλα τα βιβλία της πενταλογίας, εκτός από το τελευταίο, έχουν μυθικές προβολές.

Το έχω επαναλάβει αρκετές φορές: το μεγάλο ερώτημα είναι όχι γιατί ένα βιβλίο ή περισσότερα είναι μυθικά, αλλά γιατί *όλη* η λατινοαμερικάνικη λογοτεχνία είναι από τη γέννησή της μυθική. Στην πραγματικότητα, ο μύθος διατρέχει τη λογοτεχνία μας από την ανακάλυψη της Αμερικής, γιατί ήταν η μόνη δυνατότητα που απέμενε στους κατακτημένους λαούς να συνεχίσουν να υπάρχουν. Στους λαούς προσφερόταν μία Ιστορία δυσβάσταχτη, στην οποία αυτοί *δεν είχαν θέση*. Η Κατάκτηση υπέταξε τους επιζώντες των αμερικανικών πολιτισμών σε μία ιστορικότητα που τους αρνούσαν την ύπαρξη, που τους αμφισβητούσε την ανθρώπινη ιδιότητα, την ικανότητα για ζωή. Έτσι, τους ξερίζωσαν βίαια από την Ιστορία. Ως αποτέλεσμα, βλέπουμε ότι λίγο μετά την Κατάκτηση άρχισε να ξεπροβάλλει μία άμυνα σχεδόν ενστικτώδης που παράγει μία σειρά απαντήσεων και αντιδράσεων μυθικού χαρακτήρα, το υπόστρωμα του οποίου είναι περισσότερο κοινωνικό και ιστορικό παρά λογοτεχνικό.

Πιστεύω ότι αυτές οι μυθικές απαντήσεις προσφέρονταν ως *μέσα* για την ενσωμάτωση και την συμπερίληψη των νικημένων στον ρου της Ιστορίας, από την οποία η Κατάκτηση τούς απέβαλε. Έτσι ο μύθος *επινοεί* μία άλλη Ιστορία, σαν μία κρύπτη όπου καταφεύγει για να προφυλαχθεί ή να αμυνθεί μία κοινωνία στην οποία είχε απομείνει

μονάχα ο δρόμος της τρέλας.

Στην τέχνη μία από τις πιο καταστροφικές και ουτοπικές θεωρίες υποστηρίζει ότι η «καλλιτεχνική δημιουργία» πραγματοποιείται από άτομα ξεχωριστής ιδιοφυΐας και ταλέντου. Στην πραγματικότητα, το πιο βαθύ υποκείμενο της τέχνης, τόσο της «υψηλής» όσο και της «λαϊκής», είναι η συλλογική δράση ενός συνόλου ανθρώπων που μοιράζονται ένα χώρο, ένα χρόνο και κοινές ιστορικές περιπέτειες. Με αυτή την έννοια, το πρόβλημα του μύθου δεν είναι ένα πρόβλημα ατομικό, ο μύθος είναι πρώτα ένα γεγονός ιστορικό και κοινωνικό και μετά λογοτεχνικό. Από εκεί πηγάζει η «αυθεντικότητα» της λατινοαμερικάνικης λογοτεχνίας και το «ταλέντο» των συγγραφέων της. Ιστορία ιδιαίτερη, τραγική –παρεμφερής με αυτή των άλλων αποικισμένων ηπείρων, την Αφρική και την Ασία...–, μαγιά για το μοναδικό της βιβλίο.

Ας δούμε τη διαδικασία συγγραφής των βιβλίων σου...

— Στη δική μου περίπτωση, βασίζομαι σε καταστάσεις υπερβολικά ακριβείς. Δεν μπορούσα να γράψω παρά στο εσωτερικό μιας ιστορικής πραγματικότητας που με υποχρέωνε να παίζω σκάκι σε δύο σκακιέρες. Αυτό τελικά με οδήγησε στο νοσοκομείο, γιατί δεν είναι πάντα δυνατό να συγκρατείς αυτό το φαντασιακό βάρος για τόσο μεγάλο διάστημα χωρίς κόστος. Αυτό είναι το ένα επίπεδο. Καθώς, όμως, στο χώρο της λογοτεχνικής δημιουργίας είμαι ταπεινός –και είμαι ταπεινός γιατί έχω διαβάσει τα μεγάλα βιβλία της ανθρωπότητας–, δεν είχα την ψευδαίσθηση ότι η εξυπνάδα ή η λογική μου θα κατάφερναν να ερμηνεύσουν αυτά τα γεγονότα και κατέφυγα στις ιδιότητες του ονείρου. Αν αυτό που επιθυμούσα ήταν να κάνω μία ιστορική μεταφορά, το υλικό των ονείρων ήταν το πλέον κατάλληλο για το σκοπό μου. Πάνω απ' όλα, αν στη Λατινική Αμερική οι ιδεολογίες είναι το αποτέλεσμα θεωριών που αναπτύχθηκαν στην Ευρώπη ή, χειρότερα, στις Ηνωμένες Πολιτείες. Οι ιδεολογίες μας είναι συχνά ψευδείς ή ανίσχυρες. Ωστόσο, υποστηρίζω ότι ο μοναδικός ιδεολογικός τομέας στη Λατινική Αμερική που έχει κατορθώσει να είναι διαυγής είναι η λογοτεχνία.

Στα μυθιστορήματα υπάρχει ένας βαθμός πιστότητας ως προς την πραγματική ιστορία.

— Στο τέταρτο βιβλίο, το *Cantar de Agapito Robles*, ο Αγαπίτο Ρόμπλες είναι ένα πρόσωπο υπαρκτό. Στο τελευταίο μέρος, όταν περιγράφεται η τελευταία σφαγή, φτάνει ο στρατός για να επιτεθεί στην κοινότητα που έχει ξεγεραθεί και ο Αγαπίτο Ρόμπλες, που καταλαβαίνει ότι για μία ακόμα φορά ο αγώνας ήταν ανώφελος, αρχίζει να

χορεύει. Ξεκινά ένας μεγαλειώδης χορός στον οποίο συμμετέχει όλη η κοινότητα. Μίλησα με τον λοχαγό που ήταν στην περιοχή και μου είπε: «Δεν μπορούσα να ανοίξω πυρ εναντίον αυτού του κόσμου που χόρευε». Αυτή τη διαμαρτυρία, στα όρια του μεγαλείου, είναι αυτό που θέλησα να αναδείξω. Η μεταφορά αυτή δεν είναι λογοτεχνική, δεν ανήκει στην ιστορική λογοτεχνία. Ήθελα να δείξω πώς η ανωτερότητα και η ηθική ομορφιά του χορού ακύρωσαν τη σφαγή.

Οι χαρακτήρες μου είναι πρόσωπα που αντιμετωπίζουν καταστάσεις εξωπραγματικές, που πραγματοποιούν άθλους ακατόρθωτους. Έτσι μετατρέπονται σε αληθινά ανθρώπινα όντα. Έγραψα την Ιστορία που κανείς στο διεφθαρμένο και άδικο μιγαδικό Περού δεν τολμά να γράψει. Εγώ, αντίθετα, τα γεγονότα που συμβαίνουν τα αφηγούμαι. Στο *Τύμπανα χτυπάν στο Ράνκας*, το δικαστήριο επιδοκίμασε τη δολοφονία της ηγεσίας ενός συνδικάτου από μεγαλοκτηματία, παρουσιάζοντάς την ως «συλλογική καρδιακή ανακοπή».

Τίθεται, λοιπόν, το πρόβλημα: Πώς θα περάσουμε από τον μυθικό στο σύγχρονο χρόνο; Πώς θα επιλύσουμε την αντίφαση ανάμεσα σε μία αντίσταση που καταφεύγει στο μύθο και τη σύγκρουση με την ιστορική συνείδηση; Με άλλα λόγια, πώς θα βγούμε από μία τυπική αποικιακή ιστορική πραγματικότητα;

— Ο μόνος δυνατός χρόνος για τα έθνη μας είναι ο χρόνος του Τρίτου Κόσμου. Ο Τρίτος Κόσμος φτάνει στην Ιστορία καθυστερημένος. Εγκαταλείπει το μύθο για να αντικρίσει την απόλυτη εξαθλίωση. Αυτή η μετάβαση από το μύθο στη συνείδηση είναι σκληρή και οδυνηρή. Στα πέντε μου βιβλία επιχείρησα το πέρασμα από τη μυθική στη σύγχρονη κοινωνία. Παραδείγματος χάριν, στο πέμπτο βιβλίο, *La tumba del*

relámpago, δεν υπάρχει το δέος και η απλοϊκότητα των μυθικών χρόνων. Τα πρόσωπα *κατανοούν*, μιλάνε για την Κουβανική Επανάσταση, για τον ιμπεριαλισμό· αποκτούν συνείδηση τού ότι ανήκουν σε αυτή την εποχή. Το βιβλίο τελειώνει με κείμενα που έγραψα για τον Τύπο, τον καιρό που οι διώξεις που υπόκειντο οι χαρακτήρες μου στο Περού απαιτούσαν μία δημόσια τοποθέτηση. Μου φαίνεται ότι η μυθολογική ερμηνεία από μόνη της είναι αφελής και επικίνδυνη. Θαυμάζω για την ομορφιά τους ορισμένα μυθικά βιβλία, ο μύθος όμως είναι, παράλληλα, μια μορφή αδυναμίας. Εγώ φιλοδοξώ να παρουσιάσω μία ιστορία ζωντανή. Για το λόγο αυτό, τα βιβλία μου είναι μία πορεία προς τη συνείδηση.

Ίσως γι' αυτό το έργο μου είχε τέτοιο αντίκτυπο και μεταφράστηκε σε 28 γλώσσες. Γιατί οι στόχοι μου δεν ήταν απλά και μόνο λογοτεχνικοί, ήταν «πολιτικοί», με μία νέα έννοια του όρου. Συνήθως, οι συγγραφείς ζουν τη φαντασία πριν από την πραγματικότητα. Στη δική μου περίπτωση, έζησα αυτά τα βιβλία *πρώτα* στην πραγματικότητα και *μετά* στη φαντασία. Για μένα, τα βιβλία είναι ένα γιατρικό. Όταν στη Λατινική Αμερική κονιορτοποιούνται όλες οι αξίες, όταν, για παράδειγμα, σε μία σύγκρουση η κυβέρνηση αφανίζει ένα ολόκληρο χωριό, απομένει τότε η δυνατότητα να γραφτεί ένα βιβλίο και το βιβλίο ξαναοίγει την αντιπαράθεση. Η εξέγερση των κοινοτήτων του Σέρρο ντε Πάσκο —μία από τις χιλιάδες που διατρέχουν κρυφά την Ιστορία της ηπείρου μας— θα είχε θαφτεί στη λήθη. Με την εμφάνιση του *Τύμπανα χτυπάν στο Ράνκας* ξαναοίγει η συζήτηση και ο ίδιος ο πρόεδρος Βελάσκο υποχρεώνεται να απελευθερώσει τον πρωταγωνιστή αυτού του βιβλίου Έκτορ Τσακόν, τον Νικτάλοπε, ο οποίος βρισκόταν στη φυλακή. Αυτός ο φτωχός αγρότης έβγαινε από τη φυλακή, με έναν τρομακτικό και αιματοβαμμένο φάκελο τετρακοσίων χρόνων συγκαλυμμένης σφαγής.

μετάφραση Κ.Π.

1. Ο Μανουέλ Σκόρσα γεννήθηκε στη Λίμα το 1928. Το 1949 εξορίστηκε, λόγω της πολιτικής του δράσης, στο Μεξικό. Επιστρέφοντας στο Περού, εξέδωσε βιβλία ποίησης και συμμετείχε στους αγώνες των αγροτών ενάντια στους μεγαλοαγιοκτήτες. Το 1966 αυτοεξορίστηκε στο Παρίσι, απ' όπου επέστρεψε πάλι το 1978 για να συμμετάσχει στην πολιτική ζωή της χώρας. Πέθανε σε αεροπορικό δυστύχημα το 1983, κατευθυνόμενος με άλλους συγγραφείς στην Κολομβία για την παρακολούθηση ενός λογοτεχνικού συνεδρίου. Στα ελληνικά έχουν εκδοθεί τα βιβλία του *Redoble por Rancas* (*Τύμπανα βροντάνε για το Ράνκας*, εκδόσεις Παρατηρητής), *Garabombo el invisible* (*Η ιστορία του Γκαρμπομπού του αόρατου*, εκδόσεις Δεληθανάση), και *La danza inmóvil* (*Ο ακίνητος χορός*, εκδόσεις Καστανιώτη).

2. Προλογικό σημείωμα στο πρώτο βιβλίο της πενταλογίας, *Redoble por Rancas*.

Προφορικός λόγος και αντίσταση στο λατινοαμερικάνικο μυθιστόρημα

...είμαι ακόμα η ανάμνηση ενός σπαθιού

κι ενός μοναχικού ήλιου που δύει

που διαλύεται σε χρυσό, σε σκιά, σε τίποτα...

είμαι αυτός που ζηλεύει αυτούς που ήδη έχουν
πεθάνει

Χόρχε Λουίς Μπόρχες

Το λατινοαμερικάνικο μυθιστόρημα κάνει την εμφάνισή του με το σχηματισμό των εθνών. Όπως συμβαίνει με κάθε θεμελιακή λογοτεχνία, έχει προηγηθεί μια ποιητική εποποιία. Τα καλύτερα παραδείγματα αυτής της ιστορικής οικοδόμησης είναι τα ποιήματα του Χοσέ Ερνάντες και του Αντρές Μπέγιο. Κατόπιν, το μυθιστόρημα αρχίζει να ανεξαρτητοποιείται σαν είδος. Τα έθνη χρειάζονται ιστορικές και καθημερινές αφηγήσεις της πορείας τους και όχι μόνο στιχουργίες της καταγωγής τους.

Παραδοσιακά, η πεζογραφία του 19ου αιώνα έχει χαρακτηριστεί ως ηθοπλαστική αφήγηση, συνδεδεμένη με τις επιθυμίες των εθνικών αστικών τάξεων να εκπαιδεύσουν ηθικά ένα λαό ακαλλιέργητο και ανεξέλεγκτο. Αυτή η προέλευση δεν είναι διαφορετική από την προέλευση του ευρωπαϊκού μυθιστορήματος του 18ου και του 19ου αιώνα. Οι ίδιες προσδοκίες που έχουν οι Χούστο Σιέρρα, Χοσέ Μαυρόλ, Εστέμπαν Ετσεβερρία, Χόρχε Ίσαακς, Μανουέλ Παίνο, Μασάδο δε Ασίζ, Ντομίνγκο Φαουστίνο Σαρμιέντο, Χουάν Μπαουτίστα Αλμπέρδι, Σίριλο Βιγιαβέρδε, συναντιούνται στους Ντίκενς, Μπαλζάκ, Ζολά, Βικτόρ Ουγκό, Στήβενσον, Γουόλτερ Σκοττ, Ντε Κέιρος και Ντοστογιέφσκι.

Και στις δύο περιπτώσεις, η κλασική μυθιστοριογραφία είναι η προσπάθεια να βγάλουμε τις καλύτερες φωτογραφίες μας απέναντι στον καθρέφτη. Αυτές στις οποίες έχουμε φροντίσει το χτένισμά μας, το χαμόγελο, τα ρούχα και έχουμε για φόντο το καλύτερο τοπίο. Αυτό φιλοδοξεί το μυθιστόρημα του 19ου αιώνα, το πορτρέτο της πλαστής συνήθειας. Έτσι, τα μεγάλα λατινοαμερικάνικα μυθιστορήματα του 19ου αιώνα είναι η σκηνοθεσία μιας κοινωνικής και ηθικής σύγκρουσης που επιλύεται πάντοτε υπέρ του καλού. Και το καλό, ειρήσθω εν παρόδω, ποτέ δεν κατοικούσε στη Λατινική Αμερική, αλλά σε λαούς μακρινούς, στη γαλ-

του ΚΑΡΛΟΣ ΟΛΙΒΑ ΜΕΝΤΟΣΑ¹

για τα «Σήματα Καπνού»

λική και αγγλοσαξονική Ευρώπη που διαμόρφωνε τη συμπεριφορά εκείνη που μιμούταν οι πολιτικοί και οι λόγιοι για να πετύχουν την ανεξαρτησία. Ανάμεσα στον Πολιτισμό και τη Βαρβαρότητα, η μυθιστοριογραφία του 19ου αιώνα πάντα διαλέγει τον πρώτο και, έτσι, η λογοτεχνία μπαίνει σε μια οδυνηρή εξορία από την καθημερινή ζωή.

Παρά την απόσταση αυτή, η λογοτεχνία του 19ου αιώνα είναι πολύ σημαντική. Η σημασία της βρίσκεται στο τυχαίο και σ' αυτό που αποσιωπάται. Η μελέτη της σκηνοθεσίας στη μυθιστοριογραφία είναι καθοριστική για την κατανόηση αυτού που η αριστοκρατία των αναδόμενων εθνών της Λατινικής Αμερικής περιθωριοποίησε από τον γραπτό λόγο. Έτσι, γίνεται δυνατή αυτή που πιθανώς είναι η σπονδυλική στήλη της λατινοαμερικάνικης λογοτεχνίας (αν σήμερα μπορούμε ακόμα να υποστηρίξουμε μια τόσο φιλόδοξη γενίκευση): η διαρκής σύγκρουση ανάμεσα στον προφορικό και τον γραπτό λόγο.

Από την αντιπαράθεση αυτή και με την ιστορία αυτή, η λατινοαμερικάνικη λογοτεχνία φτάνει στην ωρίμανση και την ανεξαρτητοποίησή της στα τέλη του 19ου αιώνα. Τα κινήματα της περιοχής που προωθούν αυτή την εξέλιξη είναι ο μοντερνισμός, ο μεταμοντερνισμός και η αβάν-γκαρντ. Αν και σε πολλές από τις απόψεις τους η μνήμη λειτουργεί ακόμα σαν μια επιθυμία λήθης (το σημαντικό είναι ο χρόνος που έχει περάσει στις Ηνωμένες Πολιτείες και την Ευρώπη, οι διαθέσιμες γλώσσες, η διεθνική ανταλλαγή και η επιθυμητή οριστική μεταμόρφωση των λατινοαμερικάνικων χωρών), το κεντρικό σημείο αυτών των κινήματων δεν βρίσκεται, όπως υπαινισσόταν για πολύ καιρό η

κριτική, στη στρεβλή σχέση με τους προηγμένους Ευρωπαίους. Βρίσκεται στη διάσωση του προφορικού λόγου, που ταυτόχρονα είναι η διάσωση της φαντασίας, της πίστης, των ελπίδων και των απογοητεύσεων των λαών. Από τους Χοσέ Μαρτί, Βάγιε Ινκλάν, Οράσιο Κιρόγα, Ρουμπέν Νταρίο, Φεδερίκο Γκαμπόα, Λεοπόλδο Λουγκόνες, Χοσέ Ενρίκε Ροδό και Λόπες Βελάρδε μέχρι τους Βισέντε Ουιδόμπρο, Χόρχε Λουίς Μπόρχες, Μασεδόνιο Φερνάντες, Ολιβέριο Χιρόντο, Χαβιέρ Βιγιαουρρούτια, Χοσέ Γκοροστίσα, Κάρλος Πελίσερ, Χόρχε Κουέστα, Μάριο δε Αντράδε, Γκαμπριέλα Μιστράλ, Όσβαλντ δε Αντράδε, Πάμπλο Νερούδα, Αλέχο Καρπεντιέρ, Μιγκέλ Ανχελ Αστούριας, Λουίς Καρδόσα υ Αραγόν, Σέσαρ Βαγιέχο, αυτό που παρατηρείται είναι ότι δεν υπάρχει λατινοαμερικάνικη λογοτεχνία κατ' εικόνα και ομοίωση του δυτικού κανόνα. Υπάρχει, αντίθετα, μια αμείωτη ποικιλία που φιλτράρεται στις γραπτές αφηγήσεις και επαναθεμελιώνει τη λογοτεχνία της Λατινικής Αμερικής στον 20ό αιώνα.

Μέσα στα κινήματα με ηπειρωτικό χαρακτήρα πρέπει να αναφερθεί και ένα άλλο είδος μυθιστοριογραφίας που από την αρχή επικεντρώνεται στην άμεση περιγραφή του κόσμου. Αναφέρομαι σε αυτό που έχει επονομαστεί «λογοτεχνία της γης» και που απαντάται κυρίως στα έθνη όπου η προγονική σχέση των ιθαγενών με τη φύση δημιουργεί ιδιαίτερες σημασίες. Μερικά από τα έργα που δείχνουν τη σημασία αυτής της μυθιστοριογραφίας είναι: *Don segundo sombra* του Ρικάρδο Γκοϊράλδες στην Αργεντινή, *La vorigine* του Χοσέ Εουστάσιο Ριβέρα στην Κολομβία, *Canaima* του Ρόμουλο Γκαγιέγος στη Βενεζουέλα, και *Los de debajo* του Μαριάνο Ασουέλα στο Μεξικό.

Όλη αυτή η σχηματοποίηση δεν συνεπάγεται ότι έχει ξεπεραστεί το δύσκολο πρόβλημα της ασυνέχειας και η ρήξη με τη λογοτεχνική παράδοση. Είναι εκείνη η εποχή, για παράδειγμα, που εξαφανίζονται οι περισσότερες ιθαγενείς γλώσσες από την ήπειρο. Το πολιτικό πρόταγμα των ανεξάρτητων εθνών και ακόμα και οι επαναστατικοί σχεδιασμοί που σηματοδοτούν ιστορικές αλλαγές στη Λατινική Αμερική (αναφέρομαι στην περίπτωση του Μεξικού και αργότερα της Κούβας) περιλαμβάνουν εχθρικές πολιτικές απέναντι στις πολιτισμικές και κοινωνικές δομές του πληθυσμού. Μέχρι σήμερα δεν υπάρχει ούτε μία κυβέρνηση που να προωθεί πολιτικές κοινωνικού μετασχηματισμού που να διαφέρουν ριζικά από τους ηγεμονικούς σχεδιασμούς που υπαγορεύουν οι

παγκόσμιες αυτοκρατορίες. Αυτό δεν μπορεί να το αλλάξει η λογοτεχνία. Έχει, όμως, έναν κοινωνικό ρόλο, και παίζοντάς τον επιλέγει να διαμορφωθεί μέσα από συγκεκριμένες φωνές και εικόνες

που πρέπει να υπερισχύσουν στο χρόνο απέναντι σε άλλες.

Κατά την άποψή μου, στη Λατινική Αμερική συνεχίζεται η μετάδοση του μυθοπλαστικού αφηγηματικού μέσω αυτού που ονομάζεται, με τρόπο μεγαλόστομο, συλλογική μνήμη και που φορέας της είναι η προφορική παράδοση. Αυτή είναι που αναλαμβάνει την καθημερινή έκφραση του φαντασιακού. Δεν θα μπορούσε να εξηγηθεί με άλλο τρόπο η σημασία της λατινοαμερικάνικης λογοτεχνίας κατά τον 20ό αιώνα και η σύγχρονη ύπαρξή της ως μιας αφήγησης που εξακολουθεί να προσφέρει ανεξάντλητες σημασίες και εικόνες του κόσμου. Αυτό είναι διπλά αξιόπαινο, αν παρατηρήσουμε ότι, παρά τον επείγοντα χαρακτήρα που έχει η ανάκτηση της ιστορίας της λατινοαμερικάνικης λογοτεχνίας, αυτό που υπάρχει είναι μια τρομακτική απόσταση των αναγνωστών από τις θεμελιακές μυθιστοριογραφίες τους. Υπάρχει βαθιά άγνοια και περιφρόνηση για την παλαιότερη λογοτεχνία. Εδώ ο Μαρτίν Λουίς Γκουσμάν, ο Αλέχο Καρπεντιέρ ή η Τερέσα δε λα Πάρρα δεν είναι διαχρονικό ανάγνωσμα, όπως είναι σε άλλα μέρη ο Πόε, ο Φλομπέρ ή η Έμιλυ Μπροντέ. Οι Λατινοαμερικάνοι συγγραφείς εξαφανίζονται γρήγορα από τα βιβλιοπωλεία, το να βρεις τα έργα τους συνεπάγεται μια τεράστια προσπάθεια, που βοηθάται μόνο εν μέρει από τις ογκώδεις εκδόσεις των κρατικών εκδοτικών οίκων. Ούτε λόγος να γίνεται για τη δημιουργία κριτικού έργου για αυτούς τους συγγραφείς που, πλέον, φιλοδοξούν μόνο στην τυχαία ανάγνωση.

Επιμένω, το πρόβλημα της γραπτής μνήμης στην περιοχή εξακολουθεί να επιλύεται μέσω του προφορικού λόγου. Ο Περουβιανός κριτικός Κορνέχο Πολάρ σημείωνε τη σημασία της προφορικής παράδοσης, στο εξαιρετικό βιβλίο του που πήρε τον τίτλο του από έναν στίχο του Βαγιέχο: «Γράφοντας στον αέρα». Έτσι είναι, η μνήμη στη

Λατινική Αμερική, από τη στιγμή της θεμελιακής της ρήξης, της κατάκτησης από την ισπανική αυτοκρατορία, δεν έχει άλλη επιλογή παρά μόνο να διαμορφωθεί σε ένα χώρο που πρέπει να διαγραφεί: στο χώρο του προφορικού λόγου, στο χώρο του ανέφικτου γραπτού λόγου. Και ακόμα κι έτσι, συμβαίνει αυτό το παράδοξο: οι μορφές της μνήμης επιμένουν γιατί είναι το κεντρικό στοιχείο της αντίστασης ενός πολιτισμού που συνεχώς γίνεται αντικείμενο άρνησης και καταστροφής.

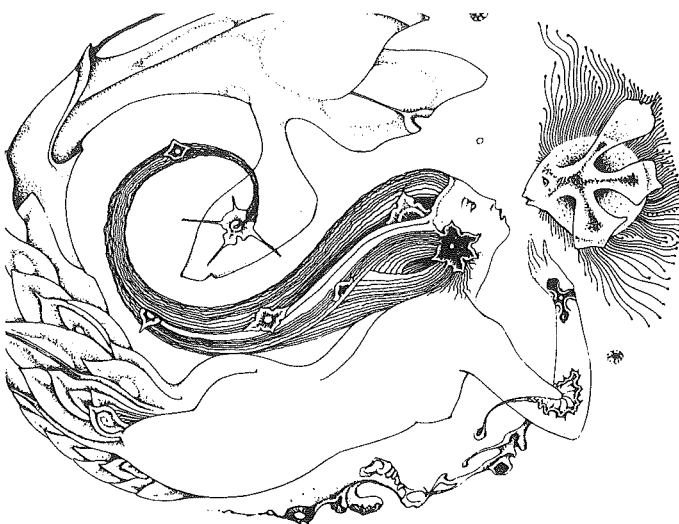
Παραδείγματα των παραπάνω είναι τα μυθιστορήματα που δημοσιεύονται γύρω στα μέσα του 20ού αιώνα. Εκείνη την περίοδο, αυτό που παρατηρείται, πέρα από ένα ασυνήθιστο εμπορικό φαινόμενο, είναι το ειλικρινές άνοιγμα των συγγραφέων στη διήγηση της καθημερινής ζωής. Οι συγγραφείς αντιλαμβάνονται το ανεξάντλητο δυναμικό της αποκαλούμενης λαϊκής κουλτούρας. Τα έργα των Γκαρσία Μάρκες, Κάρλος Φουέντες, Χούλιο Κορτάσαρ, Χοσέ Δονόσο, Χοσέ Λεσάμα Λίμα, Ροσάριο Καστεγιάνος και Μάριο Βάργκας Γιόσα είναι ένα φαινόμενο που μπορεί να εξηγηθεί δεδομένης της απίστευτης δημιουργίας και καταστροφής που τα περιβάλλει. Είναι έργα στα οποία η αφηγηματική μορφή έχει καταφέρει να ενσωματώσει τόσο το μυστήριο και το φως του ποιήματος όσο και την αυστηρότητα και το διανοητικό παιχνίδισμα του δοκιμίου. Εκτός από τους συγγραφείς που ήδη ανέφερα, την εποχή αυτή καθιερώνονται οι δοκιμιογράφοι Χοσέ Κάρλος Μαριάτεγι, Αλφόνσο Ρέγιες και Εσεκιέλ Μαρτίνες Εστράδα, οι ποιητές Μάριο Μπενεντέτι και Οκτάβιο Πας, και πολλοί άλλοι μυθιστοριογράφοι, όπως οι Ερνέστο Σάμπατο, Σίρο Αλεγρία, Χοσέ Μαρία Αργέδας, Βιρχίλιο Πινιέρα, Αγουστίν Γιάνιες, Χοσέ Ρεβουέλτας, Ελένα Γκάρρο, Χουάν Ρούλφο, Ρόα Μπάστος, Χουάν Κάρλος Ονέτι, Μανουέλ Πουίγκ.

Το ίδιο το φαινόμενο της πολιτικής καταστροφής της Λατινικής Αμερικής (είναι η εποχή της εγκαθίδρυσης των πιο θηριωδών δικτατοριών, το προσώμιο των βορειοαμερικανικών εισβολών στην Κεντρική Αμερική και της στρατιωτικής δικτατορίας στη Χιλή, η αρχή των ένοπλων αντιστάσεων, η διαμόρφωση μεγαλουπόλεων και η εξαθλίωση και η εγκατάλειψη της υπαίθρου, το τέλος των προστατευτικών πολιτικών λόγω μιας οικονομικής κρίσης που θα πλήξει την περιοχή τις δεκαετίες '80 και '90 και που θα περιορίσει καθοριστικά το κράτος προνοίας), μπορεί να δώσει ένα κλειδί για την ερμηνεία της εκρηκτικότητας και της ασυνέχειας στο έργο των Λατινοαμερικάνων συγγραφέων. Γιατί πολλοί από αυτούς είναι συγγραφείς μόνο ενός ή δύο σημαντικών έργων; Υπάρχει, ακριβώς εξαιτίας των αρνητικών κοινωνικών και πολιτικών συνθηκών, μία ασυνήθιστη εγγύτητα του συγ-

γραφέα με την καθημερινότητα. Οι συγγραφείς βρίσκονται υποχρεωμένοι να πάρουν πολιτικές θέσεις και να συγγράψουν τα έργα τους σε καταστάσεις δικτατορίας, πολέμου, καταστολής, εξορίας και φτώχειας, κάτι που τους κρατάει πολύ κοντά στον κοινό και καθημερινό λόγο. Ταυτόχρονα, όμως, αυτό προκαλεί μια σχιζοφρενική κατάσταση που δεν μπορεί να διατηρηθεί για πολύ καιρό. Η ιστορία του Λατινοαμερικανού διανοούμενου, που επιλέγει μια πεισματική υποστήριξη επαναστατικών σχεδιασμών ή που μετατρέπεται σε έναν ακραίο συντηρητικό, ήταν κοινός τόπος κατά το δεύτερο μισό του 20ού αιώνα.

Το πιο ενδιαφέρον σε αυτή τη λογοτεχνία είναι το πώς επιλύει το πρόβλημα της καταγγελίας και το πώς αντανakλά την αντίσταση μετά από την ήττα που βιώνεται τον 20ό αιώνα. Νομίζω ότι οι συγγραφείς το κάνουν με δύο τρόπους: ξαναδιαβάζοντας, στη λαϊκή και ηττημένη κουλτούρα, ένα μύθο με ευρύ βεληνεκές, στον οποίο ο μυθοπλαστικός ήρωας είναι πάντα δευτερεύων. Θα μπορούσαμε να αποκαλέσουμε αυτό τον πρώτο τρόπο *γραφής της σιωπής*. Ο δεύτερος τρόπος λειτουργεί ακριβώς αντίθετα, δίνει έμφαση στην καθημερινή ζωή του ήρωα και προβάλλει ως μέσο αντίστασης τη μεγέθυνση του καθημερινού. Δεν είναι μυθική λογοτεχνία, είναι *λογοτεχνία τελετουργική*. Και δεν αποβλέπει στη σιωπή, αντίθετα, αποβλέπει στη διαφυγή μέσα στο χάους. Και στις δύο περιπτώσεις ο τρόπος αντίστασης είναι η αποφυγή της σύγκρουσης. Είναι και οι δύο δομές μπαρόκ που αρνούνται το ρομαντικό πρόταγμα μιας ηρωικής διεξόδου από την επιβολή της κυριαρχίας. Οι τρόποι αυτοί μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε διαφορετικούς βαθμούς και να αναμιχθούν μεταξύ τους. Θα προσπαθήσω να τους αναπτύξω με τρία μικρά παραδείγματα.

Πιστεύω ότι η πρώτη περίπτωση, της λογοτεχνίας που αποβλέπει στη σιωπή, μπορεί να εντοπιστεί στο πιο σημαντικό μυθιστόρημα της μεξικανικής λογοτεχνίας: το *Πέδρο Πάραμο* του Χουάν Ρούλφο. Σε αυτό, η σύγκρουση είναι αρχέγονη και τα πιο σοβαρά γεγονότα για ένα άτομο εξακολουθούν να συμβαίνουν μετά το θάνατο και είναι αντικείμενο αέναης διήγησης. Γι' αυτό ακριβώς είναι δυνατή η ευτυχία, η επιθυμία, η αγάπη, το μίσος ή η χαρά. Η ήττα είναι τέτοια και τόσο παλιά που δεν υπάρχει περίπτωση να εξαφανιστεί. Αυτός είναι ο κόσμος των ζωντανών και των νεκρών, φαίνεται να λέει ο Ρούλφο, τίποτα δεν θα τον αλλάξει. Γι' αυτό ακριβώς η ευτυχία και η δυστυχία συμβαίνουν μέσα σε ένα θάνατο χωρίς τέλος. Από αυτή την άποψη, καμιά πολιτική εξουσία δεν μπορεί να εξαλείψει την καθημερινότητά μας, κανένας ήρωας δεν μπορεί να μας σώσει, ούτε

όμως μπορεί κανένας να μας εξαφανίσει.

Το δεύτερο παράδειγμα, της τελετουργικής λογοτεχνίας, μπορεί να εντοπιστεί σε δύο συγγραφείς πολύ διαφορετικούς: τον Χούλιο Κορτάσαρ και τον Χουάν Κάρλος Ονέτι. Αναφέρομαι, προφανώς, στο *Κουτσό* και το *Ναυπηγείο*. Και στα δύο έργα, αυτό που υπάρχει είναι η επιβεβαίωση του καθημερινού κόσμου, της πόλης στον Κορτάσαρ και των ερειπίων που άφησε ο μοντερνισμός και ο πολιτισμός στον Ονέτι. Στους δύο κόσμους υπάρχει μια εμμονή στη διάρκεια. Στη λογοτεχνία του Κορτάσαρ υπάρχει σαν επιθυμία ευτυχίας, ευρυμάθειας, σκληρότητας, κυνηγιού, παιχνιδιού και απώλειας, σαν δημιουργία ατελείωτων ερωτικών σκηνών και διαλόγων και, ιδιαίτερα, σαν επανάληψη με στόχο να βρεθεί ένα στοιχείο διαφορετικό και να καταστραφεί η συνήθεια. Στον Ονέτι, αντίθετα, αυτό που συμβαίνει είναι πιο τρομακτικό. Η αβουλία, η πλήξη και η απάθεια οδηγούν τον ήρωα στην αδυσώπητη εξαφάνισή του. Παύει να νιώθει, ξεχνάει την αγάπη, τις ζήλιες και τον τρόπο, και τότε είναι που δημιουργεί έναν κόσμο τυχαίο και σκληρό. Όπως στην καπιταλιστική μαζική παραγωγή, οι ήρωες του Ονέτι επαναλαμβάνουν τις πράξεις τους: βιάζονται, σκοτώνουν, πίνουν και σταματούν να αντιλαμβάνονται. Μερικές φορές μας διηγούνται δύο ή τρεις εκδοχές των συμβάντων: ο αφηγητής δεν ξέρει πραγματικά τι έγινε.

Αν και οι δύο αφηγηματικοί τρόποι που έθεσα ως παραδείγματα επιλέγουν εξ αρχής διαφορετικές στρατηγικές, πρέπει να σημειωθεί ότι και οι δύο παρουσιάζουν έναν μηδενιστικό χαρακτήρα. Πιστεύω ότι αυτό οφείλεται στην προτεραιότητα που δίνουν στην προφορική διήγηση του καθημερινού κόσμου. Τελικά, η προφορικότητα, ο καθημερινός λόγος, εκμηδενίζονται. Η ουσία τους είναι η εξαφάνιση.

Μια συζήτηση υπάρχει μόνο μια φορά και μετά θολώνει. Η λατινοαμερικάνικη λογοτεχνία κατοικεί ακριβώς σε αυτό το κατώφλι: διηγείται για να εξαφανιστεί. Παρόμοια είναι η ζωή σε μια περιοχή όπου κυριαρχεί η επιβεβλημένη και χωρίς εναλλακτικές λύσεις φτώχεια.²

Η κοινωνική ανισότητα, η παράλογη φτώχεια και η σιγουριά ότι «η πρόοδος» είναι κάποια ετικέτα ληγμένου προϊόντος υποδεικνύουν ότι ο χώρος της πολιτικής στη Λατινική Αμερική είναι ο χώρος της ήττας. Το ίδιο και ο χώρος της αφήγησης που δημιουργεί το φαντασιακό της περιοχής. Δεν υπάρχει κανένας ουτοπικός μελλοντικός σχεδιασμός. Υπάρχει, ναι, μια αποσπασματική μνήμη, δύσπιστη στον γραπτό λόγο και γοητευμένη από τη χίμαιρα της σιωπής. Η συλλογική αφήγηση και η πεζογραφία στη Λατινική Αμερική είναι μία αφήγηση μπαρόκ, χωρίς κέντρο, χωρίς όρια και χωρίς συγκεκριμένες μορφές, που επιθυμεί όλα όσα δεν είναι. Μία από τις σταθερές του λατινοαμερικάνικου διηγήματος είναι αυτή: εκεί όπου δημιουργείται ένας μυθιστορηματικός ήρωας, εκεί πρέπει να καταστραφεί.

Αυτός ο μηδενιστικός χαρακτήρας, κατά τα άλλα, δεν περιορίζεται στο παρελθόν της λατινοαμερικάνικης λογοτεχνίας. Οι συγγραφείς ενδιαφέρονται για την πολιτική ή κοινωνική αφήγηση, η διάσωση της μνήμης γίνεται μέσω του προφορικού λόγου, και, μου φαίνεται, αυτό συνεπάγεται μια απογοήτευση που τα διαπερνάει όλα. Σκέφτομαι, τώρα, δύο σύγχρονα διηγήματα στα οποία η γλώσσα δημιουργεί ήρωες που κατά κάποιο τρόπο πρέπει να συγκρουστούν και να εξαφανιστούν. Πρόκειται για τα *Αύγουστος* του Βραζιλιάνου Ρούμπεμ Φονσέκα και *Πόλεμος στον Παράδεισο* του Μεξικάνου Κάρλος Μοντεμαγιόρ. Τα δύο κείμενα μοιάζουν να ζουν στο σύνορο που περιέγραψε ο Ρούλφο:

«Εκείνη τη νύχτα επέστρεψαν τα όνειρα. Γιατί αυτή η έντονη θύμηση τόσων πραγμάτων; Γιατί όχι απλά ο θάνατος αντί για τούτη την απαλή μουσική του παρελθόντος;»

Μετάφραση: Ν. Τ.

1. Ο Κάρλος Ολίβα Μεντόσα είναι Μεξικανός συγγραφέας και διδάσκει Αισθητική και Ελληνική Φιλοσοφία στο UNAM. Συνεργάζεται με περιοδικά και εφημερίδες σε θέματα κριτικής λογοτεχνίας και φιλοσοφίας, μεταξύ των οποίων είναι το λογοτεχνικό ένθετο της μεξικανικής εφημερίδας *La Jornada*. Πριν από λίγες μέρες του αποδόθηκε το Εθνικό Βραβείο Δοκιμίου του Μεξικού. Το κείμενο αυτό γράφτηκε ειδικά για τα Σήματα Καπνού.

2. Από τους 5.600 εκατομμύρια ανθρώπους που κατοικούν στον πλανήτη, τα 1.400 εκατομμύρια ζουν σε συνθήκες ακραίας φτώχειας. Η πλειονότητα αυτών των ανθρώπων κατοικεί στις υποανάπτυκτες χώρες και σχεδόν 1.000 εκατομμύρια «ζουν» σε αγροτικές περιοχές, με λιγότερα από 370 ή 275 δολάρια το χρόνο. Περίπου 550 εκατομμύρια άνθρωποι ξαπλώνουν κάθε βράδυ πεινασμένοι. Γύρω στα 1.000 εκατομμύρια ενήλικοι σε όλο τον κόσμο είναι αναλφάβητοι και 500 εκατομμύρια παιδιά δεν πηγαίνουν στο σχολείο. Οι γεωγραφικές ζώνες που συγκεντρώνουν τον μεγαλύτερο αριθμό φτωχών είναι η Αφρική και η Ασία. Στη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική το 61% του αγροτικού πληθυσμού ζει σε συνθήκες φτώχειας.

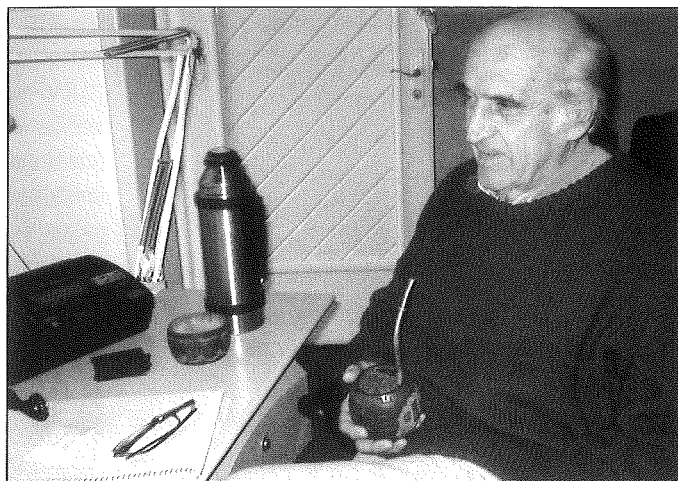
ΜΑΟΥΡΙΣΙΟ ΡΟΣΕΝΚΟΦ

Η ζωή, ο αγώνας, το έργο του

Συνάντησα τον Μαουρίσιο Ρόσενκοφ το πρωί της 4ης Ιουνίου του 2003, στο σπίτι του, στη γειτονιά Πούντα Καρρέτας, πολύ κοντά στη μέχρι πριν λίγα χρόνια ομώνυμη φυλακή και σήμερα τεράστιο εμπορικό κέντρο! Είδα έναν ήρεμο, ευγενικό, ηλικιωμένο άντρα, με χαμογελαστά μάτια να απολαμβάνει το μάτε του, καθισμένος απέναντι στην παμπάλαια γραφομηχανή του που θεωρεί αναντικατάστατη και περιτριγυρισμένος από τις φωτογραφίες της κόρης και της εγγονής του. Αυτή η πρώτη εικόνα απέιχε από αυτό που περίμενα να δω –αλήθεια τι;– συναντώντας έναν ηγέτη των Τουπαμάρους, έναν άνθρωπο που πέρασε 12 χρόνια στην απομόνωση, όμηρος της δικτατορίας, μια αναφορά για την ουρουγουανή, και όχι μόνο, εξεγερμένη Αριστερά.

Μαουρίσιο Ρόσενκοφ: ένας ξεχωριστός άνδρας, μια ξεχωριστή προσωπικότητα, συναρπαστικός και γοητευτικός. Δημοσιογράφος, κομμουνιστής, Τουπαμάρο, πολιτικός κρατούμενος, δραματουργός, όπως ο ίδιος δηλώνει «*πάντα συγγραφέας*»... Ο «Λεονέλ», ο ηγέτης του Κινήματος Εθνικής Απελευθέρωσης (MLN-Tupamaros), συνελήφθη το 1972 και από το Σεπτέμβριο του 1973 μέχρι τον Απρίλη του 1984 παρέμεινε φυλακισμένος και απομονωμένος.

Γεννήθηκε στη Φλορίδα της Ουρουγουάης το 1933. Γονείς του ήταν ο Ισαάκ και η Ρόζα¹ Πολωνοί, Εβραίοι, αριστεροί. Ο πατέρας του υπήρξε ένας από τους ιδρυτές του Συνδικάτου της Αγούχα². Ο Ρόσενκοφ έζησε τα παιδικά του χρόνια και την πρώτη του νιότη σε μια Ουρουγουάη που ευημερούσε. Ήταν σχεδόν ενήλικος όταν η κατάσταση άρχισε ν' αλλάζει, η Ουρουγουάη να βρίσκεται σε οικονομική κρίση, να διχάζεται, να ελπίζει, ν' αγωνίζεται. Ο Μαουρίσιο Ρόσενκοφ διαμορφώνεται μέσα από το MLN, την εφημερίδα *El Popular* και τη γειτονιά Παλέρμιο (είναι η γειτονιά που ζουν οι νέγροι του Μοντεβιδέο), τις παραδό-

σεις των Εβραίων και τις ουρουγουανές συνήθειες, τη ζωή στην πόλη, αλλά κι αυτή της υπαίθρου, όπου έζησε ως δημοσιογράφος και ακτιβιστής από τα «μέσα» τις απεργίες στους ορυζώνες του Treinta y Tres (1956) και όπου γνώρισε τον Σεντίκ- με τον οποίο από τότε έγιναν αχώριστοι σύντροφοι-, τις επαφές του με τον Σαλβαδόρ Αλιέντε, τον Ερνέστο Γκεβάρα και τον Φιντέλ Κάστρο, αλλά και με ανθρώπους της παραδοσιακής γειτονιάς και της κουλτούρας της χώρας.

Η πολιτική του δράση και η φυλακή

Η πολιτική του δράση, ξεκίνησε από το πανεπιστήμιο. Υπήρξε ηγέτης του φοιτητικού κινήματος και από τα ιδρυτικά στελέχη της Κομμουνιστικής Ένωσης Νεολαίας. Συνέχισε την πολιτική του δράση ως δημοσιογράφος. Αργότερα υπήρξε ένας από τους ηγέτες του αντάρτικου κινήματος των Τουπαμάρους, που, όπως λέει: «*Ήταν ένα κίνημα ατόμων πολλών και διαφορετικών προελεύσεων: κομμουνιστών, σοσιαλιστών, χριστιανών κ.λπ., και που δεν εμφανίστηκε στην πόλη, όπως πιστεύουν πολλοί, αλλά ξεκίνησε στην ύπαιθρο ως αγροτικό κίνημα. Εγώ διεκδικώ ακόμα, με τα λάθη που κάναμε, όλες τις φωτιές που ανάψαμε*». Ο Ρόσενκοφ δε διευκρινίζει τα λάθη, αφού κάτι τέτοιο θα ήταν πιθανόν γι' αυτόν μια «αναξιοπρεπής πράξη», μη αλληλέγγυα προς όλους αυτούς που χάθηκαν στο δρόμο...

Το 1972, ενώ ήταν διοικητής του αντάρτικου πόλης, συνελήφθη και μετά από μήνες συνεχών βασανιστηρίων φυλακίστηκε με άλλους συντρόφους σε διάφορες φυλακές της χώρας. Οι συνθήκες φυλάκισης ήταν βάνουες: «*11 χρόνια ήμουν στη φυλακή και 10 μήνες υπό ανάκριση. Ήμασταν 9 όμηροι από το MLN. Έλεγαν οι στρατιωτικοί: "Αφού δεν μπορούμε να τους εκτελέσουμε, ας τους τρελάνουμε". Κρεμούσαμε μια κλωστή στο ταβάνι με τον ευσεβή πόθο να κινηθεί ώστε να πιστέψουμε ότι υπάρχει αέρας. Περπατούσαμε διαγώνια, 3 μικρά βήματα και μισή στροφή, όταν βέβαια μας επιτρεπόταν να περπατάμε. Γιατί, κάποτε μείναμε σχεδόν ένα χρόνο καθισμένοι σ' ένα σκαμνάκι με την πλάτη στην πόρτα και το πρόσωπο κολλημένο στον τοίχο κι άλλοτε πάλι όρθιοι, χωρίς καν να μπορούμε να περπατάμε. Ένας σύντροφος έμεινε 4 χρόνια έτσι. Κατά τη διάρκεια της φυλάκισής μας δεν επικοινωνούσαμε ούτε μεταξύ μας ούτε με άλλους κρατούμενους. Είχαμε μια μόνο επίσκεψη κάθε μήνα, για 30 λεπτά, κατά την οποία ήμασταν περικυκλωμένοι από ένοπλους φρουρούς και σκυλιά, το κεφάλι μας ήταν καλυμμένο, είχαμε χειροπέδες και επικοινωνούσαμε*

με την οικογένειά μας μέσα από διπλό κάγκελο».

Στην πραγματικότητα βρίσκονταν υπό καθεστώς ομηρίας, υπό τη συνεχή απειλή ότι θα τους δολοφονούσαν, εάν οι Τουπαμάρους προέβαιναν σε οποιαδήποτε ενέργεια κατά της δικτατορίας. Σε αυτό το απάνθρωπο πλαίσιο το μόνο που δεν μπορούσαν να τους στερήσουν ήταν η φαντασία. «Φτιάξαμε έναν φανταστικό κόσμο στον οποίο μπαίναμε και βγαίναμε. Όμως, κάποιες φορές η λεπτή κλωστή που ένωνε τη φαντασία με την πραγματικότητα έσπαγε και κάποιοι σύντροφοι δεν μπορούσαν να βγουν και τρελαίνονταν. Δύο από τους εννέα συλληφθέντες τρελάθηκαν κι ένας πέθανε».

Το 1986, λίγο μετά από την απελευθέρωσή του, έδωσε μια διάλεξη όπου καταδεικνύει με μοναδικό τρόπο ότι ο άνθρωπος είναι ικανός να αγωνίζεται και να βρίσκει μέσα στοιχειώδους επιβίωσης ακόμα κι εκεί που φαίνεται αδύνατον να υπάρχουν. «Έχω επιβιώσει περισσότερο από 11 χρόνια χωρίς να δω ανθρώπινο πρόσωπο, θαμμένος σε μια εσοχή 2X1, χωρίς να βλέπω το φως ούτε το πράσινο, χωρίς άλλη διασκέδαση από το να παρατηρώ τη σχολαστική δουλειά των αραχνών στις γωνίες. Δε θα μπορούσα να επιβιώσω αν δεν είχα γεμίσει αυτό το πηγάδι με όνειρα. Γιατί εκεί έφταναν, ένας Θεός ξέρει από πού, τα παιδιά μας για να παίξουν μαζί μας και οι συντρόφισσές μας για να ν' αγκαλιαστούμε. Πόσες φορές, όταν δε με παρακολουθούσε ο φρουρός, ξάπλωσα πάνω στο τσιμέντο για να μαζέψω ήλιο στην παραλία! Κι είναι αδύνατον να φανταστείτε πόσο με ενοχλούσαν οι λουόμενοι που καθώς περνούσαν από δίπλα μου μού πετούσαν άμμο! Τότε ενοχλημένος πήγαινα να πιω ένα αναψυκτικό. Αλλά εκεί προέκυπτε το πρόβλημα πού να κρύψω το μπουκάλι, αφού καθημερινά γίνονταν έλεγχοι στο κελί ώστε να μην υπάρχει τίποτε άλλο εκτός από τα φαντάσματα. Αν ο αξιωματικός έβρισκε ένα μπουκάλι στο κελί μου μπορούσε να με ανακρίνει: "Από πού έβγαλες τα λεφτά για να αγοράσεις την coca cola;" Η απόκρυψη των αντικειμένων της φαντασίας ήταν μια ολόκληρη οδύσσεια».

Στην τουαλέτα τούς πήγαιναν μια φορά την ημέρα, με συνέπεια «να γεμίζει η κύστη ως τον εγκέφαλο». Βρήκαν ανακούφιση στο πρόβλημα όταν έμαθαν να ανακυκλώνουν τα ούρα τους, που τους έδωσε επιπλέον και τη δυνατότητα να καταπίνουν κάτι υγρό όταν πολύ συχνά για τιμωρία τους άφηναν χωρίς νερό. Η απομόνωσή τους ήταν τέτοια που έμαθαν για το θάνατο του Αλιέντε

3 χρόνια μετά, οπότε έμαθαν επίσης και την ανατροπή του Σομόσα και αυτό χάριν ενός τεχνάσματος που βρήκαν και που το έλεγαν «το πρακτορείο ειδήσεων Associated Press». Πήγαιναν μια

φορά την ημέρα στην ίδια τουαλέτα που πήγαιναν και οι φύλακές τους, οι οποίοι χρησιμοποιούσαν χαρτί εφημερίδας για να σκουπιστούν. Κάποιες φορές είχαν την τύχη να βρουν ένα απόκομμα εφημερίδας στη λεκάνη της τουαλέτας, από το οποίο μπορούσαν να διαβάσουν ένα απόσπασμα μιας είδησης, που μετά το μετέδιδαν στους υπολοίπους με μορς.

Το έργο του

Όταν διηγείσαι τη ζωή ενός Ουρουγουανού εκείνης της εποχής και με αυτά τα χαρακτηριστικά είναι εκ προοιμίου σαν να διηγείσαι τη ζωή πολλών άλλων. Σε αυτή τη δίνη της εποχής βρίσκεται η σχέση του δημοσιογράφου, κομμουνιστή και έπειτα Τουπαμάρου Ρόσενκοφ, αλλά και οι εμπνεύσεις των συγγραφικών δημιουργιών του. Όπως λέει ο ίδιος: «Κάθε εκδήλωση καλλιτεχνική, πολιτιστική ή όποια άλλη ανθρώπινη έκφραση, δεν μπορεί να θεωρείται παρά ως ειδική προβολή μιας άποψης της πραγματικότητας κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες κοινωνικοπολιτιστικές, πολιτικές, οικονομικές κ.λπ. Αυτό είναι πολύ έντονο στη λατινοαμερικανική παραγωγή, της οποίας η κατάσταση παρουσιάζει κάποιες ιδιαιτερότητες που είναι αδύνατον να αγνοηθούν. Για να έχουμε μια άποψη που να περιλαμβάνει και τα αισθητικά φαινόμενα, πρέπει πάντα να βλέπουμε το περιβάλλον μέσα στο οποίο συνέβησαν. Ένας συγγραφέας και κυρίως ένας Λατινοαμερικανός συγγραφέας είναι αδύνατον να ξεφύγει από την πραγματικότητα. Για παράδειγμα, ένας Βραζιλιάνος συγγραφέας δεν μπορεί να αποκρύψει ότι υπάρχουν 7.000.000 παιδιά που ζουν στο δρόμο, με τα τάγματα θανάτου να τους δολοφονούν». Χωρίς αυτή την προϋπόθεση δύσκολα μπορείς να κατανοήσεις πλήρως το έργο του Μαουρίσιο Ρόσενκοφ.

Ένα μεγάλο μέρος του έργου του το έγραψε στη φυλακή, παρά την απομόνωση, λόγω μιας συγκυρίας: «Έγραψα, και μάλιστα έγραψα πολύ, στη φυλακή. Στην αρχή στη μνήμη μου, γιατί δεν είχα ούτε χαρτί ούτε μολύβι. Έγραψα κάπου 7 ή 8 θεατρικά έργα, αλλά χάθηκαν πολλά, μόνο 4 τελικά μπόρεσα να διασώσω. Στο Paso de los Toros³, μια από τις φυλακές που περάσαμε, ήμασταν κάτω από τη γη. Η μοναδική και υποχρεωτική σίτιση ήταν εντόσθια από μια παρτίδα εξαγωγής που είχε επιστραφεί! Από το κελί έβγαίνες με τα τέσσερα. Όμως, μια μέρα, εισέβαλαν οι φύλακες στο κελί μου και με ρώτησαν αν εγώ ήμουν ο συγγραφέας. Μου είπαν ότι ο λοχίας με διατάζει να γράψω ένα γράμμα στη φίλη του. Από τότε όλοι ζητούσαν να γράψω στις φίλες τους και έτσι ειδικεύτηκα στις «πλαστικές» ακροστιχίδες... Η αξία αγοράς ενός τέτοιου γράμματος ήταν πολύ υψηλή: ένα τσιγάρο, ένα αβγό βραστό... Ένα γράμμα άξιζε ένα αβγό βραστό, ένα σονέτο 2 τσιγάρα... αυτό που εκτιμούσα πιο πολύ ήταν οι μύτες των μολυβιών για να γράφω, μάλλον όχι, εκείνες τις ώρες αυτό που περισσότερο εκτιμούσα ήταν το ψωμί και τα τσιγάρα. Έτσι έγινε δυνατό να γράφω με μια μύτη από σπιλό σε χαρτάκια για τσιγάρο. Μετά τα τύλιγα σε ένα νάιλον και τα έκρυβα στα ρούχα που έδιναν στην οικογένειά μου μια φορά το μήνα για πλύσιμο. Έτσι έγινε η "Margarita", ένα έργο με σονάτες για την αγάπη, που μελοποιήθηκε με μεγάλη επιτυχία από τον Jaime Roos».

Για κάποια από τα έργα του συνάντησα κάποιες δικές του παρουσιάσεις και κριτικές άλλων, τις οποίες παραθέτω:

«Το "Piedritas bajo de almohada" (Πετραδάκια κάτω από το μαξιλάρι) είναι μια αναφορά στα παιδιά όσων ήμασταν φυλακισμένοι και που

τα "βλέπαμε" να μεγαλώνουν από μακριά. Ένα κοριτσάκι κάποτε είπε: "Ο μπαμπάς δεν έχει χέρια", επειδή στο επισκεπτήριο είχαμε τα χέρια μας δεμένα κάτω από το τραπέζι και δεν μπορούσαμε να τους αγγίξουμε. Στο κελί μου έφτανε πολύ σπάνια κάποιο γράμμα. Ένα γράμμα από την κόρη μου, την Αλεχάντρα, μπορούσε να φωτίσει το κελί μου για μέρες και μέρες. Ο τοίχος του κελιού μου ήταν σοβατισμένος με άμμο από το ποτάμι κι εγώ έβγαλα μια στρογγυλεμένη πετρούλα, ένα άσπρο βότσαλο και τη λείανα υπομονετικά με τη γλώσσα μέχρι να την κάνω να λάμψει. Ζήτησα από τον αξιωματικό να την δώσει στην κόρη μου και πράγματι την έδωσε. Η Αλεχάντρα ήταν 6 ή 7 χρονών. Της έγραφα τότε το παραμύθι του Pulgarcito⁴, που άφηνε τα ψίχουλα του ψωμιού για να μη χάσει το δρόμο της επιστροφής, ώσπου ανακάλυψε ότι ήταν καλύτερα ν' αφήνει πετραδάκια. Της είπα ότι δύο από αυτά τα πετραδάκια βρίσκονται σε μουσεία της Ευρώπης και το τρίτο είναι αυτό που της έστειλα. Αυτή το έβαλε κάτω από το μαξιλάρι της και είπε στη μητέρα της ότι εκείνο το βότσαλο βρισκόταν εκεί "για να βρει ο μπαμπάς το δρόμο της επιστροφής στο σπίτι".

«Το τελευταίο βιβλίο, "Διάλογος με τον στρατηγό Seregni"⁵, είναι ένας βαθύς στοχασμός και κριτική σε αυτό που και οι δυο μας ζήσαμε. Ο Seregni είναι μια προσωπικότητα της Αριστεράς, ιδρυτής του Frente Amplio, μια αναφορά στην ακεραιότητα και τη δημοκρατία από όλες τις απόψεις. Η ιδέα για το βιβλίο γεννήθηκε σε ένα γεύμα, όταν αρχίσαμε να μιλάμε και να αναπολούμε το παρελθόν, ξεχνώντας τους υπόλοιπους προσκεκλημένους. Όταν βγήκαμε έξω στο δρόμο, η εκδότρια της Alfaguara, Elena Poniatowska, μας έπιασε από το μπράτσο και είπε: "Εδώ περπατά ένα βιβλίο!". Τότε αναζητήσαμε έναν τρίτο, τον Fernando Butazzoni⁶, επίσης σύντροφο, που θα έγραφε τις συζη-

τήσεις μας. Στο βιβλίο υπάρχει ένα κομμάτι που αναφέρεται στη Χιλή, στη συνάντησή μας με τον πρόεδρο Σαλβαδόρ Αλιέντε. Ο Αλιέντε μας επέδειξε με καμάρι ένα όπλο ΑΚΑ, που του το είχε χαρίσει ο Φιντέλ με την αφιέρωσή του. Κρατούσα στα χέρια μου το όπλο που ο Αλιέντε είχε στη Λα Μονέδα⁷. Θυμάμαι που ο Αλιέντε με ρωτούσε με απορία πώς μπόρεσε να φτιαχτεί ένα μέτωπο με σοσιαλιστές, χριστιανοδημοκράτες, κομμουνιστές και χριστιανούς. Του είπα ότι αυτό ήταν κατόρθωμα του Seregni, να πετύχει το όραμα της εθνικής ενότητας. Γιατί ένα κίνημα αντάρτικο, όπως ήμασταν εμείς, είναι έτοιμο να πάρει την εξουσία, όχι όμως και να κυβερνήσει. Σκέφτομαι σχετικά πώς να είχε νιώσει ο Τσε όταν έπρεπε να αναλάβει την Εθνική Τράπεζα της Κούβας».

Ο Μαουρίσιο Ρόσενκοφ δεν έχει εκδικητικά συναισθήματα. «Τις εμπειρίες μπορώ να τις χρησιμοποιήσω ως υλικά δράσης και κοινωνικού αγώνα. Έχω δουλέψει πολύ το θέμα των εξαφανισμένων, αυτά τα θέματα είναι κομμάτια ενός συνόλου. Στις χώρες μας υπήρξε πόλεμος, αλλά στα λάφυρα του πολέμου είναι και η μη επιστροφή των συντρόφων. Απέναντι σε αυτό που έζησα δεν έχω μίσος ούτε εχθρότητα ούτε επιθυμία εκδίκησης, απλά εξακολουθώ να είμαι ένας πολιτικός και κοινωνικός αγωνιστής, ένας συγγραφέας».

Ε.Γ.

Κανείς δεν δικαιούται να παραμείνει αμέτοχος...

Συνέντευξη του ΜΑΟΥΡΙΣΙΟ ΡΟΣΕΝΚΟΦ

στην Ε. Γραββάνη για τα «Σήματα Καπνού»

Μαουρίσιο Ρόσενκοφ: Θα ήθελα να πω δυο λόγια εισαγωγικά. Ακριβώς το ίδιο που οι Έλληνες νιώθουν για την Ουρουγουάη, τα κοινωνικά της κινήματα και τη μετάβαση από τη δικτατορία στη δημοκρατία, το ίδιο από την πλευρά μου ένιωσα κι εγώ. Ξεκίνησα ως μέλος της Κομμουνιστικής Νεολαίας και υπήρχαν από τότε προσωπικότητες που σχετίζονταν με τις δραστηριότητές που αναπτύσσαμε στο κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο. Μέσα σε ένα πνεύμα διεθνισμού, δίναμε μεγάλη έμφαση στον αγώνα για την απελευθέρωση του Ναζίμ Χικμέτ και του Μανόλη Γλέζου. Όπως και του Κώστα Γαβρά, τον οποίο συνάντησα πάλι στην Τουρκία. Μετά από το Ζ σχεδίαζε το γύρισμα της Κατάστασης Πολιορκίας και η οργάνωση έστειλε εμένα να τον συναντήσω, ικανοποιώντας το αίτημά του να έρθει σε επαφή μαζί μας. Κάναμε αρκετές συζητήσεις, γνώρισα και τον σεναριογράφο και, σύμφωνα με αυτόν, εγώ εμφανίζομαι ως ένας από τους χαρακτήρες.

–Ποια είναι η σχέση μεταξύ πολιτικής και λογοτεχνίας στη Λατινική Αμερική;

Στη Λατινική Αμερική συναντάται ένα πολύ ιδιαίτερο φαινόμενο: είναι πολύ δύσκολο να υπάρξει συγγραφέας που να μην είναι γειωμένος στην πραγματικότητα που βιώνει και να μην έχει στράτευση ατομική, μια άλλη δράση πέρα από το χώρο της λογοτεχνίας. Φτάνει να ανοίξεις την πόρτα του σπιτιού σου για να αντικρίσεις μια κοινω-

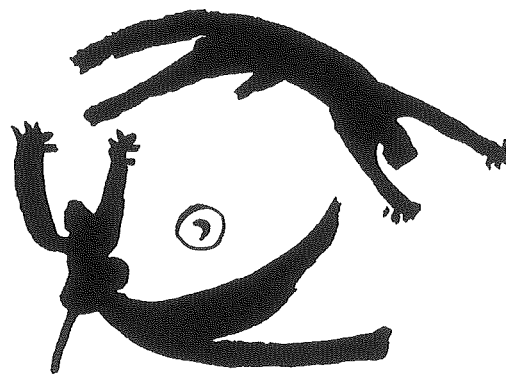
νική πραγματικότητα για την οποία οφείλεις να δράσεις. Στη Λατινική Αμερική η δέσμευση με τη λογοτεχνία είναι μια δέσμευση που δεν απομακρύνεται από την κοινωνική πραγματικότητα, στην οποία ο καθένας δραστηριοποιείται με τρόπο διαφορετικό. Ο Νερούδα υπήρξε γεροϋσιαστής και μέλος του Κομμουνιστικού Κόμματος. Άλλοι συγγραφείς επέλεξαν διαφορετικά μονοπάτια. Τα αντάρτικα της Λατινικής Αμερικής πλαισιώθηκαν από συγγραφείς και διανοούμενους. Δεν πρόκειται για μια αντινομία: αυτός που φαντάζεται τους ποιητές να ενατενίζουν τον ορίζοντα με ένα δάφνινο στεφάνι στο κεφάλι, δεν έχει στο μυαλό του τη λατινοαμερικάνικη πραγματικότητα. Στην Ουρουγουάη η δικτατορία προκάλεσε πολύ μεγάλη ρήξη. Υπήρξαν πολλοί συγγραφείς που κατέληξαν στη φυλακή. Κάποιοι παρέμειναν ελεύθεροι και αναγκάστηκαν να γράφουν με υπονοούμενα, ενώ άλλοι, όπως ο Ονέτι, ο Μπενεδέτι και ο Γκαλεάνο, αυτοεξορίστηκαν. Οι Ουρουγουανοί συγγραφείς, πρώτον, διαθέτουν ένα υψηλό λογοτεχνικό επίπεδο –ορισμένοι από αυτούς μπορούν να μεταφραστούν σε οποιαδήποτε γλώσσα– και, δεύτερον, είναι όλοι τους στρατευμένοι: ο Τομάς ντε Μάτος, ο Γκαλεάνο, ο Μπενεδέτι, ο Ντελγάδο Απαράιν κ.ά.

–Θα μπορούσαμε να σε χαρακτηρίσουμε ως έναν πρώην Τουπαμάρο;

Όχι. Πρώην, με τίποτα. Ορίζω τον εαυτό μου ως «τούπα, σιμαρόν⁸». Δεν είμαι μέλος της οργάνωσης. Κατά καιρούς έχω δεχθεί προτάσεις από συντρόφους για την ανάληψη καθηκόντων και ευθυνών, η ιδιότητα όμως του Τουπαμάρο υπερβαίνει κάθε δομή. Είναι ένα συναίσθημα, μία ηθική, μία ιστορία. Ο προσδιορισμός *πρώην* υπαινίσσεται ένα είδος εξωμοσίας. Εγώ, αντίθετα, αναλαμβάνω, ως μέλος της ηγεσίας που υπήρξα, την ευθύνη για όλη την πορεία, όλη τη δράση και όλους τους αγώνες.

–Ποια είναι η θέση του Κινήματος Εθνικής Απελευθέρωσης (MLN) - Τουπαμάρος στην Ουρουγουάη σήμερα;

Αυτοπροσδιοριζόμασταν ως ένα ένοπλο πολιτικό κίνημα. Ποτέ δεν παρασυστήσαμε από το δίλημμα της επιλογής ανάμεσα στην κοινοβουλευτική οδό και αυτή του ένοπλου αγώνα. Υπάρχουν στιγμές για τα όπλα και στιγμές για το κοινοβούλιο. Στην πραγματικότητα ήμασταν ένα κίνημα, στο οποίο συμμετείχαν και άτομα με χριστιανικές καταβολές (υπήρχε το «τάγμα των παπάδων»), αναρχικοί, αλλά και μια ολόκληρη γενιά που ξεκίνησε την πολιτική της δράση μέσα από την οργάνωση. Κατά τη γνώμη μας, αυτή η στιγμή είναι για το κοινοβούλιο. Σχημάτισαμε το *Ευρύ Μέτωπο*⁹ (εγώ

συμμετείχα άμεσα στη δημιουργία του), το οποίο έχει την τοπική κυβέρνηση του Μοντεβιδέο και έχει μεγάλες πιθανότητες να γίνει κυβέρνηση της Ουρουγουάης. Εμείς οι ίδιοι υποστηρίζουμε το *Ευρύ Μέτωπο* και θέλουμε μια αλλαγή. Όπως έλεγε ο Χοσέ Αρτίγας¹⁰, θέλουμε οι πιο δυστυχημένοι να είναι οι πιο προνομιούχοι. Έλεγε ακόμα ότι δεν πρέπει να ελπίζουμε σε τίποτα που δε θα προέρχεται από εμάς. Κανείς δε θα μας χαρίσει τίποτα.

–Τι σκέφτεται ένας Τουπαμάρο σήμερα σχετικά με τον ένοπλο αγώνα και τα αντάρτικα κινήματα στον κόσμο (Κολομβία, Παλαιστίνη, ETA κ.λπ.);

Εγώ έχω άποψη για ό,τι συμβαίνει εδώ. Προσπαθώ να μη τα βάζω όλα στο ίδιο σακί, γιατί είναι άλλο πράγμα ο βάσκιος εθνικισμός και άλλο η ιστορία Παλαιστίνιων και Ισραηλινών. Αυτό που κανείς επιθυμεί είναι να αποκτήσουν οι Βάσκοι τα δικαιώματά τους, το ίδιο και οι Παλαιστίνιοι και οι Ισραηλινοί. Ένα από τα γνωρίσματα της οργάνωσής μας, μέχρι να μας αιχμαλωτίσουν το 1971, ήταν ότι δεν αναμιγνυόταν σε ξένες υποθέσεις. Η αλληλεγγύη μας εκφραζόταν με τη μορφή υλικής βοήθειας. Η εξέγερση του «Τσάτο» Περέδο στη Βολιβία έγινε με τα όπλα που εμείς πήραμε από στρατόπεδο του Ναυτικού στην Ουρουγουάη. Το να κρίνουμε, όμως, ή να υποδείξουμε γραμμή, τη στιγμή που εμείς οι ίδιοι δεν είμαστε ικανοί να έχουμε μία γραμμή, δεν μπορούμε να το κάνουμε.

Στην Ουρουγουάη, η μεγάλη διαφορά ανάμεσα στο σήμερα και την εποχή που ξεκινήσαμε είναι ότι τότε η Αριστερά ήταν ανίσχυρη και είχε περιορισμένη επιρροή. Είχε τρεις κοινοβουλευτικούς εκπροσώπους σε ένα σύνολο 99. Σήμερα έχουμε την τοπική κυβέρνηση του Μοντεβιδέο, με την προοπτική να γίνουμε και εθνική κυβέρνηση. Αν το καταφέρουμε είναι σίγουρο ότι θα διαδραματίσουμε κεντρικό ρόλο στις τύχες της χώρας. Απομένει να δούμε αν είμαστε ικανοί να αντεπεξέλθουμε στις προσδοκίες που έχουν γεννηθεί απέναντι στο Μέτωπο, το οποίο είναι αυτή τη στιγμή σε απόλυτους αριθμούς η μεγαλύτερη δύναμη στη χώρα. Οι διαδικασίες στη Βραζιλία και την Αργεντινή είναι πολύ κοντινές, αλλά είναι υπόθεση των Βραζιλιάνων και των Αργεντινών.

–Υπάρχει στην Αριστερά της Λατινικής Αμερικής μια συνολική θεωρία που να συνενώνει όλες τις λατινοαμερικάνικες χώρες; Είναι δυνατή μία τέτοια θεωρία;

Αυτό δεν μπορεί παρά να αποτελεί την έκφραση μιας επιθυμίας. Η δομή της Λατινικής Αμερικής δεν ευνοεί την ιδέα μιας μπολιβαριανής Αμερικής, παρόλο που θα μπορούσε να επιχειρηθεί, όπως ο Φιντέλ και ο Τσάβες το έκαναν. Και αυτό βασίζεται σε μία μεγάλη γενίκευση. Η Αμερική δεν είναι λατινική. Υπάρχουν 40 εκατομμύρια μαύρων και 60 εκατομμύρια ιθαγενών, οι οποίοι δεν είναι λατινογε-

νείς. Η κυρίαρχη γλώσσα στην Παραγουάη είναι τα γουαρανί. Οι Μάγια έχουν τη δική τους γλώσσα και τη δική τους κουλτούρα. Δεν μπορείς να εξομοιώσεις όλη τη Λατινική Αμερική. Η Ουρουγουάη, για παράδειγμα, είναι πολύ διαφορετική από τις χώρες των Άνδων. Αντίθετα, ευδοκίμει η ιδέα μιας κοινότητας εθνών με όρους που εμπνέονται όχι τόσο από την μπολιβαριανή εμπειρία, όσο από αυτήν της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Διαθέτουμε εδώ τη *MERCOSUR*, η οποία έχει ένα χαρακτηριστικό πολύ ιδιαίτερο: ο Λούλα είναι ένας πολιτικός μεγάλης εμβέλειας, προέρχεται από το χώρο των αγωνιστών της εργατικής τάξης, συνειδητοποίησε όμως ότι για να κυβερνήσει πρέπει να κάνει κάτι παραπάνω από την αναπαραγωγή συνθημάτων. Στην Αργεντινή διαφαίνονται ορισμένες αλλαγές, δεν ξέρω όμως ποια θα είναι η συνέχεια. Ούτε και για τον Λούλα μπορώ να ξέρω, καθώς αντιμετωπίζει προβλήματα στο εσωτερικό του ΡΤ από μέλη που θεωρούν ότι θα πρέπει να είναι πιο ριζοσπαστικός. Είναι σημαντικό το παράδειγμα του Αλιέντε, με τον οποίο είχα συνομιλήσει αρκετές φορές. Μέσα στο κόμμα του υπήρχε μία ριζοσπαστική πτέρυγα που δεν ήθελε να χάσει χρόνο και προχωρούσε στην άμεση κατάληψη εκτάσεων. Το πρόβλημα είναι ότι αν δεν επιτευχθεί από την κυβέρνηση μία ισορροπία ανάμεσα στις ένοπλες δυνάμεις και τους άλλους πολιτικούς φορείς, η κατάσταση μπορεί να ξεφύγει από τον έλεγχο. Αυτό συνέβη στη Χιλή με τον Αλιέντε. Αν εμείς γίνουμε κυβέρνηση στην Ουρουγουάη πιθανόν να συμβεί και με εμάς το ίδιο.

– Ποια είναι η γνώμη σου για το αντιπαγκοσμιοποιητικό κίνημα; Πόρτο Αλέγκρε, Ινδία, υπάρχουν ελπίδες;

Όλα αυτά τα κινήματα είναι σημαντικά και πρέπει να υπάρχουν. Η αντίθεση που υπάρχει στην παγκοσμιοποίηση, στο ΔΝΤ, και στην Παγκόσμια Τράπεζα ανταποκρίνεται στην ευαισθησία του κόσμου που συσπειρώνεται ενάντια σε αυτούς που είναι, κατά μία έννοια, οι κύριοι του θησαυροφυλακίου του πλανήτη. Αυτό μου φαίνεται πολύ σημαντικό, όμως ακόμα πιο σημαντικό ή, τουλάχιστον, το ίδιο σημαντικό είναι να μπορέσεις να αναπτύξεις δράση και σε άλλο επίπεδο. Τα προβλήματα της Ουρουγουάης θα τα λύσουμε οι κάτοικοί της. Αν ποτέ χτίσουμε το σοσιαλισμό εδώ, θα έχει τα χαρακτηριστικά της Ουρουγουάης.

Το 1986, στη σύνοδο του ΔΝΤ και της Παγκόσμιας Τράπεζας στο Βερολίνο, οργανώθηκαν ορισμένες εντυπωσιακές διαδηλώσεις. Δέχτηκα τότε μία πρόσκληση για να πω δυο λόγια στην τελετή έναρξης και είπα κάτι που προσידίαζε στην περίπτωση. Ανέφερα το παράδειγμα του χαλίφη της Βαγδάτης Χαρούν Αλ Ρασίντ που ανέλαβε να εκδικάσει μια υπόθεση. Φθάνει, λοιπόν, στην πόλη ένας ζητιάνος που για μοναδική περιουσία κουβαλάει ένα ξεροκόμματο ψωμί και ένα νόμισμα. Πεινασμένος, περνά έξω από την κουζίνα ενός ξακουστού εστιατορίου απ' όπου βγαίνει ένας πυκνός, ευωδιαστός, γεμάτος γεύσεις καπνός. Ο ζητιάνος βγάζει το ψωμί του και το διαποτίζει με γεύσεις. Βγαίνει τότε οργισμένος ο ιδιοκτήτης του εστιατορίου και τον σέρνει στη φυλακή, απαιτώντας πληρωμή για τον καρυκευμένο καπνό. Παρουσιάζονται και οι δύο μπροστά στον χαλίφη, ο οποίος δικαιώνει τον εστιάτορα και ζητά από τον ζητιάνο το νόμισμά του. Ο χαλίφης παίρνει το νόμισμα, το χτυπά επάνω στο τραπέζι και απευθύνεται στον ιδιοκτήτη του μαγαζιού λέγοντας: "Ακούς τον ήχο αυτόν; Ο καπνός της κουζίνας σου πληρώνεται με τον ήχο αυτού του νομίσματος". Και το επιστρέφει στο ζητιάνο. Ήταν η πρόταση που μέσα από αυτή την ιστορία έκανα για το πρόβλημα του εξωτερικού χρέους: να τους πληρώσουμε τον καπνό που μας πούλησαν με τον ήχο από τα νομίσματά μας.

– Τη γνώμη έχεις για την Επιτροπή για την Ειρήνη (Coraz)¹¹;

Η συγκρότησή της ήταν ένα σημαντικό γεγονός γιατί έτσι το θέμα των εξαφανισμένων έπαψε να είναι το έμβλημα και η ανησυχία μονάχα όσων σχετιζόνταν με αυτούς. Η Επιτροπή συγκροτήθηκε με τέτοιο τρόπο ώστε να αντιπροσωπευθούν όλες οι πλευρές. Έφτασε μέχρι εκεί που μπορούσε να φτάσει και κατάφερε να πάρει από πολλούς στρατιωτικούς πληροφορίες που βοήθησαν να μάθουμε πώς πέθαναν οι εξαφανισμένοι σύντροφοι. Όταν μιλώ για συντρόφους αναφέρομαι σε όλους τους εξαφανισμένους και όχι μόνο σε αυτούς που ανήκουν στο δικό μου χώρο. Η Επιτροπή δεν είχε τη δέσμευση ή την εξουσιοδότηση να πάει πιο μακριά. Έφτασε μέχρι εκεί που μπορούσε να φτάσει και εμείς έπρεπε να αναγνωρίσουμε με μεγαλύτερη έμφαση ότι το έργο της *Coraz* ήταν σημαντικό.

– Πώς θα βγει η Ουρουγουάη από την κοινωνική και οικονομική κρίση που ζει;

Παλεύοντας! Απορρίπτοντας αυτή την πραγματικότητα και παλεύοντας! Ο καθένας με τα μέσα που διαθέτει και από τη θέση που βρίσκεται, μέχρι να καταφέρουμε να αλλάξουμε τα πράγματα. Δεν υπάρχει συνταγή. Το μόνο που δε δικαιούται κανείς είναι να παραμείνει αμέτοχος. Πάνω απ' όλα είναι ζήτημα ηθικής και μετά οικονομίας ή πολιτικής. Συνηθίζουμε στην εικόνα της φτώχειας και των παιδιών που ζητιανεύουν στο δρόμο. Αυτό μου θυμίζει μια φράση από την Καινή Διαθήκη: "Κάνε στους άλλους αυτό που επιθυμείς για τον εαυτό σου". Αυτή είναι η αρχή, όλα τα άλλα είναι λεπτομέρειες...

μετάφραση Κ.Π.

1. «...θυμάμαι τη μάνα μου να πλέκει για τις Διεθνείς Ταξιαρχίες».
2. Το Συνδικάτο της Βελόνας, το οποίο ήταν από τα πιο δυναμικά του κινήματος.
3. Πόλη της Ουρουγουάης.
4. Ο Κοντορεβιθούλης.
5. Ιδρυτικό στέλεχος του πολιτικού σκέλους του *Frente Amplio*.
6. Δημοσιογράφος.
7. Το Προεδρικό Μέγαρο της Χιλής.
8. Τούπα: λέξη αργκό για τους αντάρτες Τουπαμάρος. Σιμαρόν: άγριο, μη κατοικίδιο ζώο.
9. *Frente Amplio*.
10. Ήρωας του Πολέμου της Ανεξαρτησίας.
11. Συστάθηκε το 2001 για να ερευνήσει το θέμα των εξαφανισμένων κατά την περίοδο της δικτατορίας. Η συμφωνία ήταν να αποκαλυφθεί πού, πότε και πώς πέθανε κάθε ένας από αυτούς, χωρίς όμως να αποκαλυφθούν τα ονόματα των θυτών.

Ο Εδουάρδο Γκαλεάνο ξεκινά από την παραδοχή ότι μόνο κατανοώντας τις ρίζες ενός λαού, την πορεία της περιπλάνησής του, τη διαδρομή που επιλέγει, τα σφάλματα που διαπράττει, τις δυνάμεις και τις αδυναμίες του, με άλλα λόγια, γνωρίζοντας την ιστορία του, μπορούμε να οικοδομήσουμε ένα παρόν ευφυές και ένα μέλλον σοφίας. Για το λόγο αυτό, ο Ουρουγουανός συγγραφέας προσδίδει στη λατινοαμερικάνικη ιστορία μια ανεκτίμητη αξία. Αρμενίζει στα σκαμπανεβάσματα της ιστορίας της ηπείρου του και διαβεβαιώνει ότι αυτή είναι σμιλεμένη κατ' εικόνα και ομοίωση των νικητών, βιασμένη από την ακαδημαϊκή πειθαρχία, ταπεινωμένη και παραποιημένη στα βιβλία της Ιστορίας.

«Η ταλαίπωρη Ιστορία είχε πάψει να αναπνέει: προδομένη στα ακαδημαϊκά κείμενα, χαλκευμένη στις αίθουσες διδασκαλίας, κοιμισμένη στους επετειακούς λόγους, την είχαν φυλακίσει στα μουσεία και την είχαν ενταφιάσει με λουλούδινα αναθέματα κάτω από το χαλκό των αγαλμάτων και το μάρμαρο των μνημείων.

Η επίσημη λατινοαμερικάνικη ιστορία περιορίζεται σε μια στρατιωτική παρέλαση επιφανών αντρών, με στολές που μόλις βγήκαν από το καθαριστήριο. Εγώ δεν είμαι ιστορικός. Είμαι ένας συγγραφέας που θα ήθελε να συνεισφέρει στη διάσωση της μνήμης της Αμερικής που έχει απαχθεί, κυρίως όμως της Λατινικής Αμερικής, γης περιφρονημένης και λατρευτής· θα ήθελα να συνομιλήσω μαζί της, να μοιραστώ τα μυστικά της, να τη ρωτήσω από τι διαφορετικούς πηγούς γεννήθηκε, από τι ερωτικές πράξεις και βιασμούς προέρχεται».¹

Ο Γκαλεάνο δραπετεύει από τα θεμέλια της παραδοσιακής Ιστορίας ως επιστήμης αφιερωμένης στην αυστηρή και εμπειρική μελέτη, για να την αντικαταστήσει με μια άλλη Ιστορία, αυτή των νικημένων.

Μιλάμε για το Ξαναγράψιμο της Ιστορίας στον Γκαλεάνο γιατί αυτή επαναθεμελιώνεται στην ανάποδη όψη της ηγεμονικής Ιστορίας. Ανακτά και πολλαπλασιάζει την φωνή των πεινασμένων, των ανέστιων, των ταπεινωμένων και εξεγερμένων ενώ, παράλληλα, σμικραίνει το επίσημο βιογραφικό της Λατινικής Αμερικής.

Τα χαρακτηριστικά της Ιστορίας στο λογοτεχνικό έργο του Εδουάρδο Γκαλεάνο είναι ποικίλα:

Είναι εναλλακτική ως προς την επίσημη Ιστορία. Από τη μια πλευρά, ο συγγραφέας συλλέγει στιγμές που συγκροτούν ένα ιστορικο-πολιτισμικό αρχείο όλης της ηπείρου, προσφέροντας στέγη με την πένα του σε αυτούς που δεν υπήρξαν, δεν υπάρ-

Το Ξαναγράψιμο της

Αποσπάσματα από τη διπλωματική εργασία

της Silvia Fernández Gómez

χουν και δε θα υπάρξουν, στους βασανισμένους, σε αυτούς που θα επιστρέψουν μόνο μέσα από τη θύμηση. Από την άλλη, όσον αφορά στο ύφος, ο Γκαλεάνο, αφηγά τους κανόνες τόσο της Ιστορίας όσο και της λογοτεχνίας. Μόνο οι *Ανοιχτές Φλέβες της Λατινικής Αμερικής*² μπορούν να ταξινομηθούν στο είδος του δοκιμίου. Το υπόλοιπο της λογοτεχνικής του διαδρομής κινείται ελεύθερα και ήδη στις *Μνήμες Φωτιάς*³ ο Γκαλεάνο εγκαταλείπει το δοκίμιο ως είδος ευνοούμενο από την ιστοριογραφία για να προσχωρήσει στην προφορική παράδοση των παραμυθιών, των μύθων, των θρύλων, των λαϊκών τραγουδιών και των μαρτυριών.

Είναι μία Ιστορία επενδυμένη με τη λογοτεχνική φαντασία.

Είναι μία Ιστορία που τη μοιράζονται πολλοί· κατ' αυτόν τον τρόπο, αποκεντρώνεται και από-ιεραρχοποιείται η μορφή του παραδοσιακού ιστορικού.

Είναι μία Ιστορία διακειμενική και διεπιστημονική.

Το προϊόν όλων αυτών των συστατικών είναι μία Ιστορία που παίρνει θέση και αντιτίθεται, που απορρίπτει τον αντικειμενισμό της δυτικής Ιστορίας. Η παραδοσιακή Ιστορία, απρόσβλητη χάρη στην επιστημονική και εμπειριοκρατική επιχειρηματολογία που την κάλυπτε, απέναντι σε μία εναλλακτική Ιστορία νιώθει τα θεμέλιά της να κλονίζονται. Τόσο τα αξιώματα της Ιστορίας όσο και η προνομιά της θέσης του ιστορικού-φρουρού της αλήθειας, τίθενται σε αμφισβήτηση.

Ιστορίες στον Εδουάρδο Γκαλεάνο

Οι Ανοιχτές Φλέβες της Λατινικής Αμερικής

Κυριακή του 1967. Ο Γκαλεάνο παραμένει κλεισμένος σε ένα ξενοδοχείο της Γουατεμάλας, περιμένοντας τον σύνδεσμο που θα τον οδηγήσει στην περιοχή του αντάρτικου για να πραγματοποιήσει ένα ρεπορτάζ. Από αυτή την εμπειρία θα γεννηθεί ένα βιβλίο: *Guatemala, clave de Latinoamérica* (Γουατεμάλα, κλειδί της Λατινικής Αμερικής). Θα ξεπηδήσει επίσης μία λαμπρή ιδέα για τα επόμενα χρόνια: ένα βιβλίο δοκίμιο για την ιστορία και το παρόν της Λατινικής Αμερικής που θα εξηγή τις αιτίες της χρεοκοπίας της. Με αυτό τον ιδεολογικό οδηγό, ο Γκαλεάνο θα συγκεντρώνει για μήνες υλικό για να εκδώσει τελικά το 1970 το δοκίμιό του *Οι Ανοιχτές Φλέβες της Λατινικής Αμερικής*, έργο που θα αποτελέσει την αφετηρία για την αναζήτηση της Ιστορίας της ηπείρου του.

Ο τίτλος αυτού του έργου είναι όχι μόνο ενδεικτικός αλλά και παραστατικός. Φανερώνει πώς χώρες μεγάλες, πρωταγωνίστριες της παραδοσιακής Ιστορίας, εισχώρησαν σταδιακά στην ταυτότητα και την ψυχή της Λατινικής Αμερικής και πώς την αποίκισαν ρουφώντας της το αίμα και κλέβοντας τη ζωτική της δύναμη. Πώς κυρίεψαν τις αρτηρίες της και τους άνοιξαν χαρακίες αυτοκτονίας. Ήταν τότε που το αίμα άρχισε να κυλά στους λατινοαμερικάνικους δρόμους. Κάθε βασανισμένος ή δολοφονημένος, μια σταγόνα αίματος διασκορπισμένη. Ο δρόμος της εξέγερσης συμφιλιώνει τον Γκαλεάνο με την αισιόδοξή του ματιά. Οι *Ανοιχτές Φλέβες*... τελειώνουν με τη σταθερή πίστη στις αλλαγές και τους καιρούς που έρχονται.

«Διανοίγονται καιροί εξέγερσης και αλλαγής. Είναι μερικοί που πιστεύουν ότι η μοίρα αναπαύεται στα γόνατα των θεών, η αλήθεια όμως είναι ότι εργάζεται σαν μια φλογερή πρόκληση στις συνειδήσεις των ανθρώπων»⁴. [...]

Ο Γκαλεάνο στο δοκίμιο αυτό καταφεύγει σε μια συγχρονική αφήγηση των γεγονότων και όχι χρονολογική, όπως το παραδοσιακό ιστο-

ρικό μοντέλο θα έκανε, για να παρουσιάσει το πρόβλημα του ορुकτού πλούτου πλάι στην εκμετάλλευση των ιθαγενών, τις παραβιάσεις στην ύπαιθρο πλάι στη δουλεία των μαύρων και την αποτυχία της λατινοαμερικάνικης Ανεξαρτησίας συσχετισμένη με ποικίλα άλλα θέματα. [...]

Ο συγγραφέας βιώνει ως Λατινοαμερικάνος τις αδικίες που καταγγέλλει και αυτό το βαθύ συναίσθημα μαζί με την κοινωνική του στράτευση κάνουν το έργο τούτο μία πρόκληση απέναντι στην αδιαφορία, την παθητικότητα και την απάθεια. [...]

Το σημείο εκκίνησης του δοκιμίου αυτού είναι μία Αμερική αποδεκατισμένη από την απληστία των άλλων. Έτσι, ο αέρας που κανείς αναπνέει περιδιαβαίνοντας τις σελίδες του είναι διαποτισμένος από την αθωότητα των χαμένων και τη μοχθηρία των κερδισμένων. [...]

«Χάσαμε· κέρδισαν άλλοι. Αυτοί όμως που νίκησαν, νίκησαν ακριβώς επειδή εμείς χάσαμε: η ιστορία της υπανάπτυξης της Λατινικής Αμερικής, συνθέτει, όπως έχει ειπωθεί, την ιστορία της ανάπτυξης του παγκόσμιου καπιταλισμού»⁵.

Το βιβλίο αυτό είναι, κατά την άποψή μου, προλεγόμενο μιας ανώριμης διαδρομής στη λατινοαμερικάνικη ανατομία. Ξεχωρίζουν, για παράδειγμα, η απουσία της ετοιμοθάνατης οικολογίας και οι ανακολουθίες που ανάφύονται από τη νοσταλγική αναπόληση παραδόσεων και παλιών ιθαγενικών εθίμων, από τη μία, και την κριτική που ο συγγραφέας απευθύνει προς τον καπιταλισμό, από την άλλη, τη στιγμή που θαυμάζει το επίπεδο ανάπτυξής του και αναπαράγει το σχήμα «καθυστέρησης-προόδου». [...]

Μνήμες Φωτιάς

Αν στην προηγούμενη παράγραφο αναφερθήκαμε σε μία κάποια ανωριμότητα στις *Ανοιχτές Φλέβες*..., οφείλουμε να διαπιστώσουμε στις *Μνήμες Φωτιάς*, των οποίων η συγγραφή—με έναν λόγο ποιητικό, μαχητικό, γεμάτο μαρτυρίες—, κράτησε εννιά χρόνια, μία ανάπτυξη σύνθετη. Ο Γκαλεάνο εγκαταλείπει τις πολιτικές προτάσεις και τις οικονομικές αναλύσεις για να επικεντρωθεί σε μία αφήγηση επική, όπου η Ιστορία μετατρέπεται σε μύθο ή παραμύθι. Ο συγγραφέας, με μία πένα ιδεολογικά σμιλεμένη, αναμειγνύει το μύθο, το θρύλο και τις λαϊ-

κές δοξασίες –τα οποία ο συμβατικός ιστορικός λόγος θεωρεί υποκειμενικά και ανορθολογικά– με αληθινά ιστορικά γεγονότα αφηγούμενα με τον δικό του ιδιαίτερο τρόπο. [...]

Η τριλογία *Μνήμες Φωτιάς*, που περιδιαβαίνει την ιστορία της ηπείρου από τους προ-κολομβιανούς χρόνους μέχρι το 1984, αποτελείται από τρεις τόμους: *Los nacimientos* (Οι γεννήσεις), *Las caras y las máscaras* (Τα πρόσωπα και οι μάσκες) και *El siglo del viento* (Ο αιώνας των ανέμων).

«Δε θέλησα να γράψω ένα αντικειμενικό έργο. Δεν ήθελα, μα ούτε και μπορούσα. Δεν υπάρχει τίποτα το ουδέτερο σε αυτή την αφήγηση της Ιστορίας. Ανήμπορος να αποστασιοποιηθώ, παίρνω θέση: το ομολογώ χωρίς να μετανιώνω. Εντούτοις, κάθε κομμάτι του αχανούς αυτού μωσαϊκού θεμελιώνεται σε μία σταθερή τεκμηριωμένη βάση. Όσα εδώ διηγούμαι έχουν συμβεί, παρόλο που εγώ τα διηγούμαι με τον δικό μου τρόπο»⁶.

«Δεν πρόκειται για μία ανθολογία, αλλά για μία λογοτεχνική δημιουργία, που βασίζεται σε γεγονότα, αλλά κινείται με απεριόριστη ελευθερία»⁷.

Ένα στοιχείο που θα πρέπει να τονιστεί είναι ο καλά μελετημένος τίτλος του κάθε τόμου. Οι γεννήσεις συμβολίζουν την αφύπνιση του κόσμου πολύ πριν από το 1492. Μέσα από θρύλους και μύθους που εξιστορούν τη γέννηση του κόσμου, ο Γκαλεάνο καταρρίπτει την αντίληψη ότι η ήπειρος δημιουργήθηκε κατά την ανακάλυψη και την αποίκισή της. Τα πρόσωπα και οι μάσκες αποκαλύπτουν το ψεύδος της επίσημης εκδοχής (η μάσκα) γι' αυτό που στην πραγματικότητα αποτέλεσε η κατάκτηση (το πρόσωπο). Το βιβλίο συνεχίζει την ιστορική του περιπλάνηση με αφετηρία το 1700. Σε αυτήν δεν αναλύονται τα άμεσα αποτελέσματα της αποίκησης, αλλά εξετάζονται τα βαθιά σημάδια κοινωνικής, πολιτισμικής και οικονομικής κατωτερότητας που αυτή έχει κληροδοτήσει. [...] Ο Αιώνας των ανέμων αναδίνει έναν δροσερό αέρα. Ο συγγραφέας, μέσα από αυτές τις σελίδες, προβάλλει στο μέλλον τη λαχτάρα του για την οριστική απελευθέρωση των λατινοαμερικών λαών μέσω της επαναστατικής πάλης. [...]

Συμπεράσματα

Ο Εδουάρδο Γκαλεάνο, όπως ήδη ειπώθηκε, συμβάλλει στη δημιουργία μιας εναλλακτικής Ιστορίας που προσδίδει πρωταγωνιστικό ρόλο σε πρόσωπα άγνωστα και ξεχασμένα. Παράκαμπτει στα έργα του το ιστορικο-λογοτεχνικό είδος, αποφεύγει τον ακαδημαϊκό λόγο και δεν επιδεικνύει τον πρέ-

ποντα σεβασμό στα άτομα που πάντα κάλυπταν τα εξώφυλλα των βιβλίων Ιστορίας. Περιφρονώντας κάθε φορμαλισμό, αναδεικνύει είδη μη ταξινομήσιμα και παραχωρεί βήμα σε μία παρέλαση από αξιοπρέπειες τυλιγμένες με κουρέλια και σε ένα γέλιο περιπαικτικό απέναντι στον παραδοσιακό ιστορικό λόγο. [...]

Ο Γκαλεάνο καταδικάζει τις παραλείψεις της παραδοσιακής Ιστορίας. Ωστόσο, αποσιωπά τις μαύρες τρύπες που η Αριστερά έχει συντηρήσει ως προς τον ιθαγενικό πληθυσμό. Ο εναλλακτικός λόγος του συγγραφέα επιβάλλει τη δική του οπτική για τον κόσμο, έναν κόσμο νομιμοποιημένο και εξευγενισμένο από τη γραφή. Ο Γκαλεάνο υπερβαίνει όλα τα όρια εκτός από αυτά της Αριστεράς. Αυτή ποτέ δεν διολισθαίνει, παρά συνυπάρχει με το έργο του σε μία διακειμενικότητα θετική. Ο Γκαλεάνο στηρίζεται σε πολλαπλές οπτικές γωνίες, ιδιαίτερα στις *Μνήμες Φωτιάς*, οι οποίες συγκροτούν τον πολυφωνικό χαρακτήρα του κειμένου. Αντίθετα, η ιδεολογική του δομή είναι μονοφωνική, στηριζόμενη σε μία πρόθεση αντιαποικιακή και αντιιμπεριαλιστική στο πολιτικό, οικονομικό, πολιτισμικό και επιστημολογικό επίπεδο.

Αναφερόμενος στην Κούβα, ο Γκαλεάνο δεν κάνει λόγο για τα οικονομικά προβλήματα, αλλά πραγματοποιεί μία ακροθιγή κριτική για να εξάρει σύντομα το κουβανικό σοσιαλιστικό πνεύμα. Μνημονεύει σφάλματα της Επανάστασης χωρίς να τα διασαφηνίζει, παρουσιάζοντάς τα όμως ως ελαττώματα που επιβεβαιώνουν το σοσιαλιστικό της χαρακτήρα.

Με τη Νικαράγουα, ο Γκαλεάνο νιώθει την ελευθερία και τη φαντασία στην ανώτερή της έκφραση. Η επανάσταση της Νικαράγουας γεννιέται ενόσω αναπτύσσεται και, καθώς γεννιέται, στοχάζεται τον εαυτό της. [...]

Στο επόμενο απόσπασμα, η λέξη δημιουργία καθιερώνει έναν δεσμό ανάμεσα στη βιβλική και την επαναστατική δημιουργία. Ο συγγραφέας αντιλαμβάνεται την επανάσταση ως εξέγερση που επανακτά τη θρυμματισμένη ταυτότητα και επανοικειοποιείται τη λαϊκή σοφία με έναν κοινοτικό προσανατολισμό, εγγενή, σύμφωνα με το βλέμμα του Γκαλεάνο, στη φλογερή του Αμερική.

«Η κοινότητα, ο κοινοτικός τρόπος ζωής και παραγωγής, είναι η πιο μακρινή παράδοση της Αμερικής, η πιο αμερικανική από όλες: ανήκει στους πρώτους καιρούς και τους πρώτους ανθρώπους, αλλά επίσης ανήκει και στους καιρούς που έρχονται και προεικονίζουν έναν Νέο Κόσμο. Γιατί τίποτα στη γη μας δεν είναι λιγότερο ξένο από το σοσιαλισμό. Ξένος είναι, αντίθετα, ο καπιταλισμός: όπως η ευλογία, όπως η γρήνη, ήρθε απ' έξω»⁸.

Ο Γκαλεάνο ονειρεύεται για την ήπειρό του ένα καλύτερο μέλλον, μέλλον που είναι εφικτό μόνο μέσα από μια επανάσταση. Στην περίπτωση της Νικαράγουας, τις απογοητεύσεις τις προσφέρει η ίδια η Ιστορία: οι Σαντινίστας χάνουν τις εκλογές το Φεβρουάριο του 1990. Ο Γκαλεάνο, όμως, προβάλλει μέσα από τις στάχτες της ουτοπίας για να συνεχίσει να ονειρεύεται και δημιουργεί το αντι-σχολείο του *Ένας Κόσμος Ανάποδα*⁹, όπου εκθειάζει τους Ζαπατίστας ή το MST.

Κατά την άποψή μου, ο συγγραφέας αγνοεί την ύπαρξη ρωγμών στην Ιστορία γιατί νιώθει την ανάγκη, σχεδόν ζωτική, να πλάσει μία Αμερική συνενωμένη σε ένα κοινό σχέδιο και σε μία κοινή ταυτότητα. Προσπαθεί να ανακαλύψει συζεύξεις, δεσμούς, κοινούς τόπους. Για το λόγο αυτό, σε πολυάριθμες περιπτώσεις, υποστηρίζει την ιδέα της συλλογικής λατινοαμερικάνικης μνήμης.

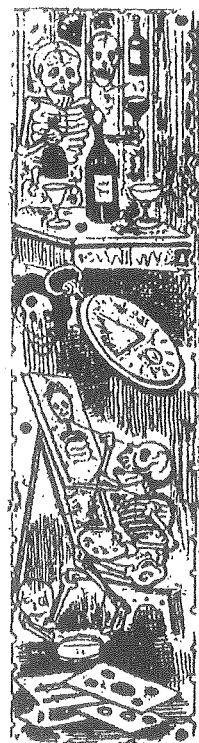
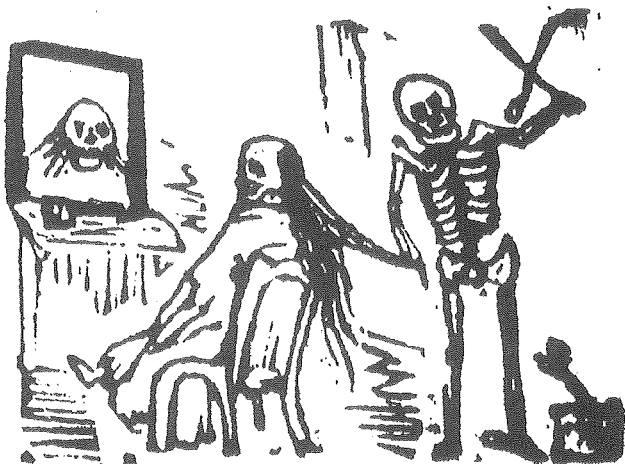
Το άλλο σου κεφάλι, η άλλη σου μνήμη

«**Ό**λοι έχουμε δύο κεφάλια και δύο μνήμες. Ένα κεφάλι από λάσπη που θα γίνει σκόνη, και ένα άλλο για πάντα άφθαρτο στις δαγκωματιές του χρόνου και του πάθους. Μία μνήμη που ο θάνατος αφανίζει, πυξίδα που στο τέλος του ταξιδιού σταματά, και μια άλλη μνήμη, συλλογική, που θα ζει όσο καιρό η ανθρώπινη περιπέτεια στον κόσμο παραμένει ζωντανή»¹⁰.

Είναι όμως αναγκαίος ένας ορισμός της συλλογικής μνήμης πιο συγκεκριμένος, καθώς αυτή δεν είναι ούτε μοναδική ούτε αδιάρρηκτη. Ο Γκαλεάνο την αντιμετωπίζει ως μία οντότητα ολοπαγή, αποσυνδεδεμένη από επιμέρους κοινωνικές ομάδες. Και η αλήθεια είναι ότι δεν υπάρχει μία συλλογική μνήμη ολόκληρης της ηπείρου. [...]

Ο Γκαλεάνο μετατρέπεται σε εκπρόσωπο των ιθαγενών. Μέσω της λογοτεχνίας της μαρτυρίας, αντηχεί τις φωνές τους για να δώσει χώρο στις ιστορίες τους. Ως προς αυτή τη λογοτεχνία, ωστόσο, ανακύπτουν ορισμένα ερωτήματα: είναι η λογοτεχνία της μαρτυρίας ένα νέο μέσο για την αποίκηση της φωνής των καταπιεσμένων; Στο *Historia de quién? La piratería postmoderna* (Ιστορία τίνος; Η μεταμοντέρνα πειρατεία), ο συγγραφέας Jean Franco κατηγορεί τον Γκαλεάνο ότι θεωρεί τον εαυτό του εμπεπλεγμένο σε μία επιχείρηση διάσωσης και ότι υιοθετεί τη φιγούρα του Λυτρωτή: «Πώς μπορεί να διασωθεί η μνήμη που έχει απαχθεί αν αυτή έχει ήδη μεταγραφεί από ανθρωπολόγους, εξερευνητές και ιεραπόστολους;»¹¹

Ανεξάρτητα από τις παρατηρήσεις αυτές που επιδιώκουν απλά να συνεισφέρουν στον εμπλουτισμό του προβληματισμού, είναι βέβαιο

ότι οι *Ανοιχτές Φλέβες της Λατινικής Αμερικής* και οι *Μνήμες Φωτιάς* είναι μία πηγή δημιουργίας νοήματος που προσφέρει εργαλεία για την κατανόηση του σύγχρονου κόσμου, και ιδιαίτερα του λατινοαμερικάνικου. Και τα δύο έργα με τον πλούτο και τις ελλείψεις τους, με τις εμφάνσεις και τις παραλείψεις, με τις πολυλογίες και τις σιωπές, μπορούν να βοηθήσουν τον αναγνώστη να σχηματίσει μια πληρέστερη θεώρηση της Ιστορίας της Λατινικής Αμερικής. Υπό την έννοια αυτή, το έργο που πραγματοποιεί ο Εδουάρδο Γκαλεάνο είναι θεμελιώδες.

μετάφραση Μ.Π., Κ.Π

1. E. Galeano, *Memoria del fuego I: Los nacimientos*, Μαδρίτη, Siglo XXI, σ. 15.
2. *Οι Ανοιχτές Φλέβες της Λατινικής Αμερικής*, εκδόσεις Θεωρία.
3. *Τριλογία Μνήμες Φωτιάς*, εκδόσεις Εξάντας.
4. E. Galeano, *Las venas abiertas de América Latina*, Κολομβία, Tercer Mundo Editores, σ. 359.
5. E. Galeano, *Las venas abiertas de América Latina*, ό.π., σ. 179.
6. E. Galeano, *Memoria del fuego I: Los nacimientos*, ό.π., σ. 16.
7. E. Galeano, *Memoria del fuego III: El siglo del viento*, Μαδρίτη, Siglo XXI, σ. 19.
8. E. Galeano, *El libro de los abrazos*, Μαδρίτη, Siglo XXI, σ. 121 (*Το βιβλίο των εναγκαλισμών*, εκδόσεις Κέδρος).
9. *Ένας Κόσμος Ανάποδα*, εκδόσεις Στάχυ.
10. E. Galeano, *Memoria del fuego II: Las caras y las máscaras*, ό.π., σ. 37.
11. J. Franco, *La historia de quién? La piratería postmoderna*, Revista de critica literaria latinoamericana, n° 33, 1991, σ. 11-20.

Για τη βραζιλιάνικη λογοτεχνία

ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΡΟ-ΜΟΝΤΕΡΝΙΣΜΟ ΣΤΟΝ ΜΟΝΤΕΡΝΙΣΜΟ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΠΟΛΥΜΟΡΦΙΑ

Ι. Ο προ-μοντερνισμός

Ο προ-μοντερνισμός, που σημάδεψε, στα τέλη του 19ου αιώνα και στις αρχές του 20ού, τη βραζιλιάνικη λογοτεχνία και τις διάφορες άλλες τέχνες (ζωγραφική, γλυπτική, αρχιτεκτονική, μουσική), στην πραγματικότητα εμπεριείχε δύο αντίθετα και αντικρουόμενα ρεύματα:

Το πρώτο ρεύμα είχε συντηρητικό χαρακτήρα: επιδίωξη και στόχος του ήταν η εξακολούθηση και η διατήρηση της κυριαρχίας των νατουραλιστικών, παρνασσιστικών και συμβολιστικών τάσεων στην ποίηση, την πεζογραφία, τις εικαστικές και τις άλλες τέχνες.

Το δεύτερο ρεύμα είχε ανανεωτικό χαρακτήρα που εκφραζόταν αισθητικά, στο λογοτεχνικό και το καλλιτεχνικό πεδίο, από τη διατυπωμένη με αισθητικούς όρους θέληση διαφόρων ποιητών, πεζογράφων και καλλιτεχνών «να αναλύσουν τη χώρα», να συνθέσουν «μία προσωπογραφία της Βραζιλίας».

Όσον αφορά τις τάσεις που συνυπήρχαν, παρά τις έντονες διαφορές τους, στο συντηρητικό ρεύμα, οφείλουμε να σημειώσουμε τα ακόλουθα στοιχεία:

Ο παρνασσισμός χαρακτηριζόταν και στη Βραζιλία από τις αυστηρές, αλλά αρκετά συμβατικές, φορμαλιστικές του αρχές, τη γλωσσική του ρητορικότητα και τον άμεσο συσχετισμό του με τους μύθους του παρελθόντος. Βασικοί του εκπρόσωποι ήταν ο ποιητής Olavo Bilac και ο πεζογράφος Coelho Neto. Και οι δύο αυτοί λογοτέχνες διαβάζονταν με πάθος, ιδιαίτερα ο δεύτερος, που δημοσίευσε ένα μεγάλο αριθμό μυθιστορημάτων και άλλων πεζών, με την ιδιότυπη γεμάτη από πυροτεχνήματα και φαντασμαγορίες γλώσσα του.

Ο συμβολισμός επηρεάστηκε άμεσα από ορισμένους γνωστούς Ευρωπαίους και κυρίως Γάλλους συμβολιστές ποιητές και συγγραφείς, αλλά ιδιαίτερα από τον Paul Verlaine. Στη Βραζιλία δεν

υπήρξαν πραγματικά αξιόλογοι εκπρόσωποί του, επηρέασε, όμως, στα πρώτα τους βήματα, μεταγενέστερους σημαντικούς ποιητές, όπως ο Manuel Bandeira, η Cecilia Meireles, o Mário Quintana κ.ά.

Ο νατουραλισμός, όταν συνέχιζε την παραγωγή μέτρων, απόλυτα συμβατικών έργων συμμετείχε ενεργά στο συντηρητικό ρεύμα. Πρέπει, όμως, να τονίσουμε εδώ ότι είχε, στις καλύτερες περιπτώσεις, μετεξελιχθεί ως τάση σ' ένα είδος νέου ρεαλισμού με ανανεωτικό χαρακτήρα, διευρύνοντας τον αισθητικό σχεδιασμό λίγο παλιότερων πεζογράφων και κυρίως του μεγάλου Machado de Assis. Ανάμεσα στους ρεαλιστές συγγραφείς που προέρχονταν από διαφορετικές στο κοι-

νωνικό και πολιτιστικό επίπεδο περιοχές ξεχώρισαν ο Monteiro Lobato και ο Simões Lopes Neto: και οι δύο, με τις καταγραφές που κατάφεραν να κάνουν των τοπικών τους γλωσσικών και κοινωνικοπολιτιστικών ιδιομορφιών επηρέασαν τη δεύτερη ιδίως μοντερνιστική γενιά των πεζογράφων, που, από τα τελευταία χρόνια της δεκαετίας του '20 και στις αρχές της δεκαετίας του '30, δημιούργησαν την πολύ κριτική στον κοινωνικό και πολιτικό τομέα, έντονα ριζοσπαστική αρκετές φορές, τάση του μοντερνιστικού ρεζιοναλισμού: Graciliano Ramos, Jorge Amado, Rachel de Queiroz κ.ά.

Το δεύτερο ανανεωτικό και προοδευτικό ρεύμα του προ-μοντερνισμού, στο αισθητικό επίπεδο, είχε ως στόχους:

- Την κριτική ανάλυση, σε όλα τα επίπεδα, της σύνθετης βραζιλιάνικης κοινωνικής πραγματικότητας: τάσεις, αγώνες, συγκρούσεις, αντιφάσεις εκείνης της εποχής.

- Τη δόκιμη χρήση της καθημερινής προφορικής γλωσσολαλίας των διαφόρων στρωμάτων του λαού.

- Μια καταγγελτική και αυθεντική έκφραση των αδικιών, των μεγάλων ανισοτήτων, των τρομερών πολιτικών λαθών, του ρατσισμού, της γραφειοκρατίας.

Σημαντικός είναι ο ρόλος που έπαιξαν, ως εκπρόσωποι αυτού του ανανεωτικού ρεύματος, τρεις συγγραφείς, που στα κείμενά τους επιχειρούν, με σχεδόν δοκιμιακό τρόπο, και προτείνουν μια όσο γίνεται πιο ολοκληρωμένη ερμηνεία της ιστορικής, κοινωνικής και πολιτισμικής καινούργιας πραγματικότητας της Βραζιλίας στη στροφή του αιώνα:

Ο Lima Barreto, ο οποίος στα μυθιστορήματα και στα διηγήματά του και ιδίως στο *Θλιβερό τέλος του Policarpo Quaresma* καταγγέλλει τις διάφορες αδικίες, τα χρόνια, άλυτα προβλήματα της βραζιλιάνικης κοινωνίας.

Ο Graça Aranha, ο οποίος στο μυθιστόρημά του *Canay* καταγράφει και αναλύει τα προβλήματα εγκατάστασης των μεταναστών στη Βραζιλία.

Ο σημαντικός, προδρομικός συγγραφέας Euclides da Cunha, ο οποίος, έχοντας ως πρότυπο το έργο του μεγάλου αρχαιοέλληνα ιστορικού -

του Αντρέα
Παγουλάτου*

* Ο Αντρέας Παγουλάτος είναι ποιητής και θεωρητικός του κινηματογράφου. Από το 1970 ως το 1988 έζησε στο Παρίσι, όπου συμμετείχε ενεργά, με πολλές δημοσιεύσεις ποίησης και δοκιμίων του, στη γέννηση και την εξέλιξη του γλωσσοκεντρικού ποιητικού κινήματος.

με «το κρυστάλλινο ύφος», όπως γράφει - Θουκυδίδη, με το δυσταξινόμητο έργο του *Os sertões* (Τα σερτάο), ανοίγει, τόσο στο γλωσσικό όσο και στο θεματικό, «νεομυθικό» επίπεδο, νέους δρόμους στη βραζιλιάνικη λογοτεχνία. Μια άλλη ξεχωριστή περίπτωση είναι αυτή του ποιητή Augusto dos Anjos, ο οποίος, στη μοναδική συλλογή που εξέδωσε, στα τριάντα μονάχα χρόνια της ζωής του, *Εγώ*, συγκεράζει, με μοναδικό τρόπο, τα διάφορα αισθητικά ρεύματα της εποχής του, χρησιμοποιώντας, σε πολλά του ποιήματα, τη «βάρβαρη», καθημερινή λαϊκή γλώσσα.

Μέσα σ' αυτό το αντιφατικό, αλλά γόνιμο κλίμα, με τις τόσο διαφορετικές λογοτεχνικές, καλλιτεχνικές και ιδεολογικές αναζητήσεις γεννήθηκε το πραγματικά ριζοσπαστικό κίνημα του μοντερνισμού, με τις διάφορες τάσεις του, που δεν είναι υπερβολή να πούμε πως συντέλεσε στην πολιτιστική και πολιτισμική αλλαγή της μεσοπολεμικής Βραζιλίας.

II. Ο μοντερνισμός

«Ο μοντερνισμός ήταν ένα χτύπημα συναγερμού. Όλοι ξυπνήσαμε

και είδαμε τέλεια την αυγή στον αέρα. Η αυγή συγκέντρωνε μέσα της

όλες τις υποσχέσεις της ημέρας, μόνο που δεν ήταν ακόμη η ημέρα.

Όμως είναι μια ικανοποίηση να βλέπεις πως η ημέρα ετήρησε με

μεγαλοπρέπεια και μέγιστη γονιμότητα τις υποσχέσεις της αυγής...

Να μένεις στις αιώνιες αυγούλες της παιδικής ηλικίας, δεν είναι υγεία,

είναι αρρώστια. Και η βραζιλιάνικη λογοτεχνία είναι εδώ, αρκετά

υγιής. Ενήλικη ήδη; Σχεδόν ενήλικη...

από άρθρο του 1940 του **Mario de Andrade**

Το κίνημα του μοντερνισμού, που μ' αυτό τον όρο-έννοια γνώρισε τρεις διαφορετικές φάσεις, άρχισε με την πραγματοποίηση της Εβδομάδας Σύγχρονης Τέχνης, που έγινε στο Δημοτικό Θέατρο του Σάο Πάολο, το Φεβρουάριο του 1922, στη διάρκεια της οποίας πραγματοποιήθηκαν απαγγελίες ποιημάτων κι άλλων κειμένων, εκθέσεις, συναυλίες και διαλέξεις, που σόκαραν το κοινό, με το προκλητικό και ριζοσπαστικό ύφος των έργων που παρουσιάστηκαν.

Αυτή η εβδομάδα, η τόσο καθοριστικής σημασίας για τις τέχνες και για τον πολιτισμό στη Βραζιλία, είχε προετοιμαστεί από το γενικότερο κοινωνικοπολιτικό κλίμα και από μια σειρά σημαντικών πολιτιστικών γεγονότων και εκδηλώσεων, όπως:

Η έκθεση έργων της ζωγράφου Anita Malfatti, που έλαβε χώρα στο Σάο Πάολο, το 1917, μετά την επιστροφή της από την Ευρώπη και τις ΗΠΑ, όπου είχε σπουδάσει. Τα έργα της έκθεσής της που, με ιδιαίτερη επινοητικότητα και φρεσκάδα, χρησιμοποιούσαν πρωτοπο-

ριακές τεχνικές, ξάφνιασαν πολύ και δίχασαν το κοινό. Από τη μια μεριά οι συντηρητικοί, με επικεφαλής τον Monteiro Lobato, που έγραφε, εκείνη την εποχή, κριτικές τέχνης στην εφημερίδα *Η Πολιτεία του Σάο Πάολο*, που μ' αφορμή την έκθεση έγραψε ένα λίβελλο, με τον τίτλο *Πάραινοια ή απάτη;*, που δε στρεφόταν μονάχα εναντίον της ζωγράφου, αλλά πιο γενικά, εναντίον της σύγχρονης τέχνης. Από την άλλη, διάφορες ομάδες καλλιτεχνών, ποιητών, συγγραφέων και διανοουμένων, που ενθουσιάστηκαν από τα έργα, τα υπερασπίστηκαν και άρχισαν να χρησιμοποιούν και οι ίδιοι τις μεγάλες δυνατότητες που υπήρχαν για μια πραγματικά σύγχρονη βραζιλιάνικη λογοτεχνία, τέχνη, μουσική κ.λπ.

Τρία ποιητικά έργα, που εκδόθηκαν και αυτά το 1917, αποδείχτηκαν *προδρομικά* για την εμφάνιση του μοντερνισμού: *Υπάρχει μια σταγόνα αίμα σε κάθε ποίημα* του Mario de Andrade, *Εμείς* του Guilherme de Almeida, *Στάχτη των ωρών* του Manuel Bandeira, και λιγότερο *Juca Mulato* του Menotti del Picchia. Προδρομική ήταν επίσης η σημασία της έκθεσης του γλύπτη Brecheret, το 1920, στο Σάο Πάολο.

Τελικά, το Φεβρουάριο του 1922, όπως είπαμε προηγουμένως, οργανώθηκε η περίφημη Εβδομάδα, με βασικούς στόχους το ξεπέρασμα και την καταστροφή, όπου ήταν απαραίτητο, των παγιωμένων παλιών μορφών, στη λογοτεχνία, τη μουσική, τις εικαστικές τέχνες, και παράλληλα τη γνωστοποίηση στους φίλους των τεχνών, αλλά και σ' ένα ευρύτερο κοινό, των αρχών και των κωδίκων της σύγχρονης τέχνης. Είναι ενδεικτικό για τη γεμάτη ενθουσιασμό και ηλεκτρισμό ατμόσφαιρα που επικρατούσε, αυτό που έγραψε ο Oswald de Andrade: *«Δεν γνωρίζαμε τι θέλαμε. Αλλά γνωρίζαμε τι δεν θέλαμε!»* Στη διάρκεια της Εβδομάδας, που διήρκεσε, όμως, μονάχα τρεις ημέρες, ακούστηκαν πρωτοποριακά, μοντερνιστικά ποιήματα και κείμενα των Oswald de Andrade, Mario de Andrade, Manuel Bandeira, συναυλίες με έργα του Villa-Lobos και του Guiomar Novaes, διαλέξεις που προκάλεσαν σκάνδαλο, εκθέσεις με έργα της Anita Malfatti, του Di Cavalcanti κ.ά.

Η Εβδομάδα έφερε έναν καινούργιο δημιουργικό αέρα, έναν ενθουσιασμό για τις σύγχρονες προχωρημένες αναζητήσεις και τους πειραματισμούς. Οδήγησε σχεδόν ομαλά σε μίαν εναρμόνιση με τις ευρωπαϊκές πρωτοπορίες, χωρίς, όμως, στείρες εξιδανικεύσεις, μυθοποιήσεις και αποκρύψεις των αισθητικών και πολιτισμικών διαφορών. Στην καλλιτεχνική και θεωρητική έρευνα για μίαν «εθνική δημιουργική συνείδηση που να την απασχολεί η έκφραση της βραζιλιάνικης πραγμα-

τικότητας», όπως έγραφε ο Mario de Andrade. Για ορισμένους ιστορικούς δεν είναι καθόλου τυχαίο το γεγονός ότι το 1922, μέσα σ' έναν αέρα αλλαγής που φυσούσε πολύ δυνατά -αλλαγής όχι μονάχα της γλώσσας, της σύνταξης και της φόρμας των έργων, αλλά και της ίδιας της κοινωνίας- ξέσπασαν επίσης πολλοί διεκδικητικοί αγώνες και δημιουργήθηκε το Κομμουνιστικό Κόμμα της Βραζιλίας.

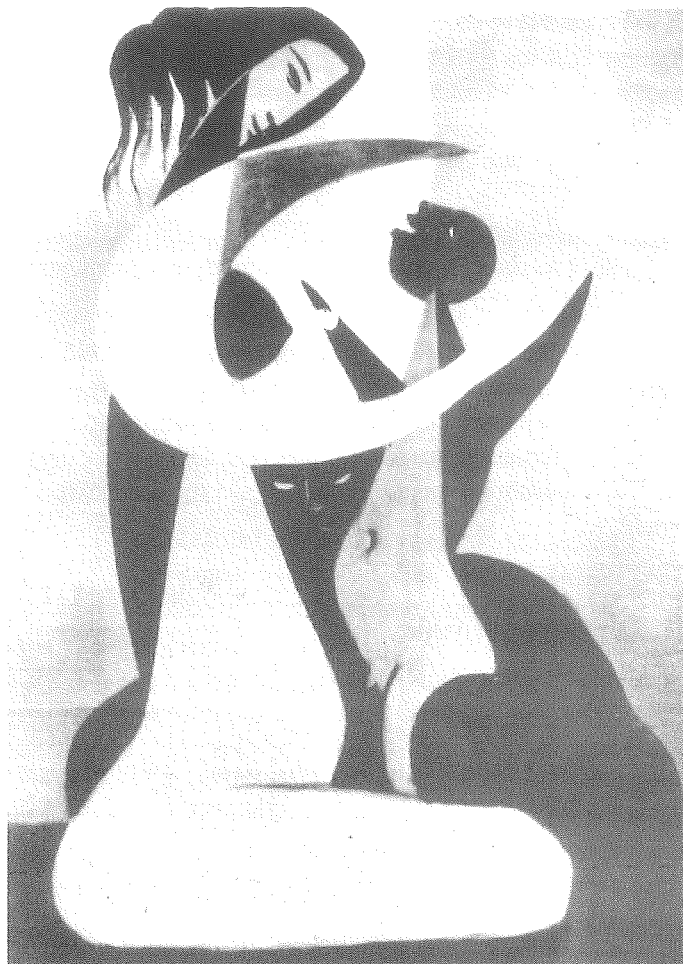
Οι πιο χαρακτηριστικές και σημαίνουσες σταθερές των διαφορετικών τάσεων του μοντερνισμού στη Βραζιλία είναι: η αξιοποίηση της καθημερινότητας, ο αντισυμβατισμός της γλώσσας και των θεμάτων, η ελευθερία έκφρασης, η αμφιβολία, η αμφισημία, η καταστροφή των διαφόρων δεσμών, λογικών, παραδοσιακών, κοινωνικών κ.λπ., η εμφάνιση της εσωτερικής συνειδησιακής ροής, ο ελεύθερος στίχος στις περισσότερες περιπτώσεις, η συνειδητή χρήση της παρωδίας.

Η πρώτη περίοδος του μοντερνισμού (1922-1930)

Η πρώτη περίοδος του μοντερνισμού διαρκεί από το 1922 ως το 1930, από την Εβδομάδα Σύγχρονης Τέχνης, δηλαδή, ως στην εμφάνιση μιας νέας γενιάς ποιητών και πεζογράφων, όπως ο ποιητής Carlos Drummond de Andrade, που η πρώτη συλλογή του *Κάποια Ποίηση* (1930), θεωρείται σημείο εκκίνησης της δεύτερης αυτής περιόδου.

Στην πρώτη αυτή περίοδο, που χαρακτηρίστηκε από ορισμένους ιστορικούς της λογοτεχνίας ως *η ηρωική περίοδος* του μοντερνισμού, εκδόθηκαν περιοδικά, μοντερνιστικές συλλογές ποίησης, πεζά και μανιφέστα καθοριστικής σημασίας για τη διασαφήνιση των αισθητικών και ιδεολογικών αρχών του κινήματος. Σημαντικά περιοδικά ήταν το *Klaxon* (Oswald de Andrade), που από το 1922 και ύστερα κυκλοφόρησαν εννιά τεύχη του ή η *Επιθεώρηση Ανθρωποφαγίας*, ξανά του Oswald de Andrade, που βγήκε τα τελευταία χρόνια της δεκαετίας του 1920.

Πράγματι, μετά από την Εβδομάδα, εμφανίστηκαν, μερικές φορές με τη μορφή μανιφέστων, ορισμένα κείμενα, που εξέφραζαν τις προτάσεις-θέσεις διαφορετικών ομάδων και τάσεων μέσα στο μοντερνιστικό κίνημα. Η τάση *Pau-Brasil* του Oswald de Andrade, που κάνει αναφορά στο πολυτιμο, εξαγωγήμο βραζιλιάνικο ξύλο (pau-brasil), είχε ως αρχές της: μέσα από τη *διαυγή επινοητικότητα* και τη *φαντασιακή έκπληξη* να εξάρει το Καρναβάλι του Ρίο ντε Ζανέιρο σαν μία «μυθική», *πριμιτιβιστική ιεροτελεστία*, που εκφρά-

ζει την εφευρετικότητα του βραζιλιάνικου λαού. Και, παράλληλα, να ανιχνεύσει τη σύγχρονη δυναμική ενός κριτικού και «δημοκρατικού» εθνικισμού, που ερχόταν φανερά σε σύγκρουση με τον συντηρητικό φασίζουσας νοστορπίας εθνικισμό της ομάδας *Verde-Amarelo* (*Πράσινο-Κίτρινο*) του Plínio Salgado, που μετεξελίχτηκε τα πρώτα χρόνια του 1930, σε καθαρά φασιστικής ιδεολογίας κίνημα. Άλλες τάσεις ήταν η *Ρεζιοναλιστική τάση*, που πρωτοεμφανίστηκε στο Recife και αποσκοπούσε στην ενότητα της βορειοανατολικής Βραζιλίας, και βέβαια η *Ανθρωποφαγική τάση*, που ο Oswald de Andrade πήρε την ονομασία της από έναν πίνακα της γυναίκας του, γνωστής ζωγράφου, Marsila do Amaral, με τον τίτλο *Abaporu* (ο άνθρωπος που τρώει). Η Ανθρωποφαγία πρότεινε τη συμβολική, βέβαια, καταβρόχηση των εισαγόμενων, κυρίως ευρωπαϊκών, πολιτιστικών έργων, που μέσα από μία καινούργια επεξεργασία, να μετατρέπονται σε εξαγωγήμα προϊόντα.

Στην ποίηση αυτής της περιόδου κυριαρχεί ένας αναρχικός, καταστροφικός των παγιωμένων, συντηρητικών μορφών χαρακτήρας, ο ελεύθερος στίχος, με μια εσωτερική μουσική, ανάλογη με την πολυμορφη σύγχρονη μουσική της δεκαετίας του 1920, επηρεασμένη από την τζαζ, τη νέγρική μουσική, το δωδεκαφθογγισμό ή την ατονική μουσική. Οι μοντερνιστές ποιητές επιδιώκουν ακόμη, με όλα τα μέσα, μια ρήξη με το παρελθόν, αλλά και την αποσπασματικότητα, όπως και τη λιτότητα. Επιθυμία τους είναι να προκαλέσουν και να σοκάρουν το κοινό. Η γλώσσα της ποίησής τους ταυτίζεται συνήθως με την καθημερινή, προφορική ομιλία, όπου «αναδείχνονται» οι ελεύθεροι συνειρμοί, μια φαινομενική έλλειψη λογικής, αντικρουόμενα, μερικές φορές, αισθήματα, αισθήσεις, εντυπώσεις και διαθέσεις. Το χιούμορ και η (αυτο)ειρωνεία βρίσκουν πρόσφορο έδαφος στην ετε-

ρογενή στρωματογραφία της γλώσσας των ποιημάτων τους. Σημαντικοί ποιητές αυτής της περιόδου είναι ο Oswald de Andrade, ο Mario de Andrade, ο Manuel Bandeira.

Η πρόζα κερδίζει σε πυκνότητα, πλησιάζοντας στα ποιητικά πρότυπα. Κυριαρχούν οι μεταφορές, οι σύντομες, μερικές φορές τηλεγραφικές, προτάσεις, οι κινηματογραφικές συνδέσεις και τα άλματα, η αποσπασματικότητα. Σημαίνοντα είναι τα πεζά του Oswald de Andrade (*Αισθηματικές μνήμες του João Miramar*), του Mario de Andrade (*Αγαπώ, Αμετάβато Ρήμα* και κυρίως το θεμελιακό έργο του *Macunaíma*), όπου γίνεται φανερός ο αγώνας του να βρεί την κατάλληλη γλώσσα για να καταγράψει παλιούς ινδιάνικους και άλλους μύθους.

Η δεύτερη περίοδος του μοντερνισμού (1930-1945)

Η δεύτερη αυτή περίοδος του μοντερνισμού, που την χαρακτήρισαν ως *εποικοδομητική περίοδο*, είναι, όντως, φάση ωρίμανσης στην ποίηση και έξαρσης του ρεζιοναλισμού στην πεζογραφία, με πολύ πλούσια επιτεύγματα στη λογοτεχνία και στις άλλες τέχνες.

Στην ποίηση, ο πειραματισμός, χωρίς να εγκαταλείπεται, υποχωρεί κάπως, μπροστά στο πηγαίο και τη γνησιότητα της έμπνευσης, που προϋποθέτουν, πάντως, την ενεργό αφομοίωση των πειραματισμών της προηγούμενης περιόδου. Μια ποίηση συνθετική, πολυεπίπεδη και πολύσημη, σε ελεύθερο, τις περισσότερες φορές, στίχο, κυριαρχεί στις σημαντικές συλλογές ποιητών με μεγάλο έργο, όπως ο Carlos Drummond de Andrade (*Κάποια ποίηση, Το αίσθημα του κόσμου, Το ρόδο του λαού*), ο Jorge de Lima, η Cecília Meireles, ο Murilo Mendes, ο Vinicius de Moraes. Μερικοί από αυτούς τους ποιητές *ανοίχτηκαν στον κόσμο*, καταγράφοντας την πραγματικότητα και παίρνοντας θέση δίπλα στα καταπιεσμένα λαϊκά στρώματα. Έδιναν μια όλο και περισσότερο πολιτική διάσταση στην ποίησή τους, με την εναντίωσή τους στο φασιστικό «Νέο Κράτος» του Getulio Vargas, στο χιτλερισμό και τον πόλεμο που προκάλεσε, με τις γνωστές ιμπεριαλιστικές του βλέψεις, εναντίωση στην κοινωνική αδικία και την εκμετάλλευση.

Στην πεζογραφία κυριαρχούν, αυτή την περίοδο, κυρίως τα έργα των *μοντερνιστών ρεζιοναλιστών πεζογράφων*. Ανάμεσά τους ξεχωρίζουν: ο Graciliano Ramos, η Rachel de Queiroz, ο Jorge Amado, ο José Lins do Rego, ο Erico Veríssimo. Όλοι αυτοί οι νέοι πεζογράφοι ρίχνουν, με τα έργα τους, για πρώτη φορά, ένα άπλετο φως στις τοπικές κοινωνίες και αναλύουν, με ιδεολογική οξυδέρκεια και ωριμότητα, τις πολύπλοκες και σύνθετες πραγματικότητες των διαφόρων περιοχών της χώρας, τις κοινωνικές αδικίες, τους αγώνες, τις συγκρούσεις, καθώς και τις *πολιτισμικές χειρνομίες και εκδηλώσεις του λαού*, κυρίως στις περιοχές της υπαίθρου, προσεγγίζοντας κρίσιμα προβλήματα, όπως η ξηρασία στη βορειοανατολική Βραζιλία και τα τραγικά αποτελέσματά της, οι κοινότητες των μαύρων και οι αγώνες τους. Ορισμένα έργα, όπως αυτά του Erico Veríssimo, καταγράφουν τις διάφορες όψεις της πραγματικότητας στις μεγάλες πόλεις, ιδίως του νότου. Στα μυθιστορήματα και τα διηγήματα της ωριμότητας του Graciliano Ramos (*Αϋπνία, Άγχος*) γίνεται φανερή η ουσιαστική επίδραση που άσκησε πάνω του η φροϋδική θεωρία. Άλλοι συγγραφείς που τους ενδιαφέρει η ψυχανάλυση είναι ο Lúcio Cardoso και ο Dionélio Machado.

Η τρίτη περίοδος του μοντερνισμού (1945 και ύστερα)

Με το τέλος του Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου, που το «επισφραγίζουν» οι Αμερικάνοι ρίχνοντας την ατομική τους βόμβα στη Χιροσίμα και το Ναγκασάκι, αρχίζει η τρίτη περίοδος του μοντερνισμού, που φτάνει σχεδόν ως τα τέλη του 20ού αιώνα. Μερικοί ιστορικοί χαρακτήρισαν αυτή τη φάση ως *περίοδο περισυλλογής* και συνεχών ανατροπών και αλλαγών. Ο ρόσημα αποτελούν η έκδοση του περιοδικού *Επιθεώρηση Ορφέας*, του οποίου εκδόθηκαν εννιά τεύχη, και κυρίως το ποιητικό έργο του João Cabral de Melo Neto, αρκετά διαφορετικό από άλλα έργα της γενιάς του 1945. Η ποίηση αυτής της γενιάς χαρακτηρίζεται από την αυστηρή κατασκευή και δομή, από φορμαλιστικές αρχές, από τη μερική τουλάχιστον επαναφορά της ομοιοκαταληξίας και της ρίμης ή διαφόρων παλιών ειδών ποίησης. Επηρεασμένοι από κάποια πρωτοποριακά στοιχεία της ποίησης του João Cabral de Melo Neto, αλλά και από το λεττρισμό και άλλα δυτικά πρωτοποριακά κινήματα, οι ποιητές Haroldo de Campos, Augusto de Campos, Décio Pignatari προετοιμάζουν, από τις αρχές κιόλας της δεκαετίας του 1950, το έδαφος για το κίνημα της *Συγκεκριμένης Ποίησης*, που άρχισε να υπάρχει από το 1956 και που πηγαίνει πιο πέρα από τις κατασκευαστικές και στυλιστικές κατακτήσεις του πρώτου μοντερνισμού. Πρώτα απ' όλα, με το πρωτοποριακό περιοδικό που εκδίδουν από το 1952, *Noigandres*, αλλά και δημοσιεύοντας επίσης ποιήματά τους, άρθρα και μανιφέστα στη μεγάλη εφημερίδα *Jornal do Brasil*, κάνουν γνωστό σε όλη τη Βραζιλία αυτό το κίνημα, την εποχή που χτίζεται η καινούργια πρωτεύουσα της χώρας, η Μπραζίλια, και αρχίζει να θριαμβεύει διεθνώς η bossa nova. Η Συγκεκριμένη Ποίηση κατάργησε, τουλάχιστον για ένα διάστημα, το στίχο, το λυρισμό, το θέμα και τη ρηματική, βέβαια, αφηγηματικότητα. Άνοιξε *το συγκεκριμένο κείμενο* στην επίδραση των εικαστικών τεχνών, χρησιμοποιώντας το λευκό, άδειο διάστημα της σελίδας και γενικότερα του χώρου, τη συντακτική ανασύνθεση και το ιδιότυπο μοντάζ των λέξεων. Εφήμερο ήταν το κίνημα του *νεοσυγκεκριμενισμού*, που πρότεινε ο ποιητής Ferreira Gullar, εγκαταλείποντας το κίνημα της συγκεκριμένης ποίησης. Άλλο κίνημα, που παρουσιάζει λογοτεχνικό ενδιαφέρον ήταν αυτό της *Ποίησης-Πράξης*, με βασικούς εκπρόσωπους τον Mário Chamie και τον Cassiano Ricardo, που στόχευαν σε μια ποίηση δραστική και δυναμική, με σημαίνον κοινωνικό περιεχόμενο, που να μπορεί να μετασχηματίζεται και να ξα-

να διατυπώνεται από τον αναγνώστη, επιτρέποντας έτσι *μιαν πληθυντική ανάγνωση*. Το κίνημα του *Ποιήματος-Διαδικασίας* (Wladimir Dias Pino), όπως μερικά, τουλάχιστον, και η *Συγκεκριμένη Ποίηση*, ανοίγεται στο οπτικό πεδίο και κάνοντας σχεδόν αποκλειστικά χρήση εικαστικών τεχνικών (κολάζ, διπλοτυπώματα και μη ρηματικά σημεία) καταλήγει σε έργα που δεν διαβάζονται, αλλά βλέπονται. Η *Κοινωνική Ποίηση* (Thiago de Mello, Geyr Campos), εξάλλου, επαναφέρει το στίχο και σκοπεύει σε μια ποίηση-προσωπογραφία της κοινωνικής πραγματικότητας.

Από τα τέλη της δεκαετίας του 1960 και τις αρχές της δεκαετίας του 1970, γράφεται και εξελίσσεται η λεγόμενη *Περιθωριακή Ποίηση*, που δίνει μεγάλη σημασία στην τετριμμένη, αποσπασματική γλώσσα της καθημερινότητας και σε στοιχεία από τις γλώσσες των διαφόρων κοινωνικών μειονοτήτων, ενώ εμφανίζονται ακόμη διάφοροι νέοι κλάδοι της ποίησης: *η μαύρη ποίηση, η γυναικεία αγωνιστική ποίηση, η λεγόμενη φεμινιστική ποίηση, η ινδιάνικη ποίηση*.

Στην πεζογραφία δεσπόζουν τα έργα της Clarice Lispector και του João Guimarães Rosa, που μεταφράσεις διηγημάτων τους και κάποια στοιχεία για το έργο τους παρουσιάζουμε στο Ανθολόγιο Λατινοαμερικάνικων Διηγημάτων. Σημαντικά διηγήματα, νουβέλες και χρονικά

έγραψαν, αυτή την περίοδο επίσης, ο μεγάλος ποιητής Carlos Drummond de Andrade, ο Fernando Sabino, η Lygia Fagundes Telles, ο Rubem Braga, όπου καταγράφονται οι σχέσεις του όλο και πιο μοναχικού, σύγχρονου ατόμου με την όλο και πιο παγκοσμιοποιημένη σύγχρονη κοινωνία, κυρίως μέσα στην πόλη, ενώ, παράλληλα, αναδεικνύεται μια

φανταστική λογοτεχνία (Murilo Rubião, José-J. Veiga) σε αντιστοιχία με τον ισπανόφωνο λατινοαμερικάνικο μαγικό ρεαλισμό, καθώς και το λεγόμενο *μυθιστόρημα-ρεπορτάζ*.

Ανάμεσα στους πεζογράφους αυτής της πλούσιας σε διαφορετικής τεχνοτροπίας έργα ξεχωρίζουν:

Ο Osman Lins, δύσκολος συγγραφέας, που εξέλιξε το ύφος του από ένα στραμμένο προς τα μέσα ρεζιοναλισμό (*Οι χειρνομίες*) σε μια πειραματική γραφή γεμάτη από ανατροπές και εκπλήξεις (*Avalovara*).

Ο Autran Dourado, που καταγράφει στα μυθιστορήματα και τα διηγήματά του, επηρεασμένα από τον João Guimarães Rosa, αλλά και από τον Φώκνερ, τη βαθμιαία παρακμή των Minas Gerais (*Η βάρκα των ανθρώπων, Τα σήματα της αγωγής*).

Η πεζογράφος και ποιήτρια Lia Luft, που γράφει πρωτότυπα στη σύνθεση και την κατασκευή τους χρονικά και ιδίως μυθιστορήματα (*Υλη του καθημερινού, Το κλειστό δωμάτιο*).

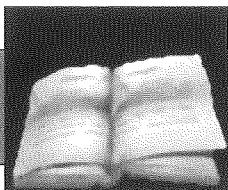
Ο πολύ επινοητικός πεζογράφος από τον νότο της Βραζιλίας (Rio Grande do Sul) Moacyr Scliar, που εισήγαγε στη βραζιλιάνικη πεζογραφία της εποχής του πολλά στοιχεία από τις πλούσιες και ιδιόμορφες «αφηγήσεις» που εκφράζουν τη μακρόχρονη ιστορία και τις παραδόσεις της εβραϊκής διασποράς.

Ο Rubem Fonseca, που σε διηγήματα και μυθιστορήματα γίνεται ο σκληρός και ευφυής ποιητής της Νότιας Ζώνης του Ρίο ντε Ζανέιρο, με βασικά πρόσωπα αργόσχολους αστούς και περιθωριακούς μέσα στο χάος της σύγχρονης πόλης (*Οι φυλακισμένοι, Η οργή του σκύλου, Η περίπτωση Μορέλ*).

Ο Dalton Trevisan, που καταφέρνει σε πολύ σύντομα διηγήματα, σε νουβέλες και μυθιστορήματα, που σημαδεύονται από τα πάθη των προσώπων (όπου γίνεται όλο και πιο σπουδαίος ο ρόλος των γυναικών) και τις τραγελαφικές καταστάσεις, να δώσει μυθικές διαστάσεις στη γενέθλιά του πόλη Curitiba.

Ο Ignácio de Loyola Brandão, που τα πεζά του έχουν μίαν έντονη πολιτική διάσταση, που εκφράζεται, όμως, με μια πρωτότυπη γλώσσα και σύνταξη και με μια ριζοσπαστική γραφή (*Από τον ήλιο, Μηδέν*, που απαγορεύτηκε από τη λογοκρισία και κυκλοφόρησε, πρώτα, η ιταλική μετάφρασή του, *Το πράσινο βίωσε τον τοίχο, Ο νικητής*).

Ο Fernando Gabeira, που τα πεζά του, με καταγγελτικό και αμφισβητητικό τόνο, καταγράφουν την κοινωνική και πολιτική ατμόσφαιρα και τις δυσκολίες εκείνης της σκληρής περιόδου (*Τι είναι αυτό σύντροφε;, Ημερολόγιο της κρίσης*).

Το Σπίτι των Συγγραφέων

«Καλώς ορίσατε στο "Σπίτι" που δεν υπάρχει, καλώς ορίσατε στην Ουτοπία, που είναι ο φυσικός τόπος της λογοτεχνίας».

Αυτό ήταν το καλωσόρισμα του Carlos Liscano, ποιητή και συγγραφέα, προέδρου του Σπιτιού των Συγγραφέων της Ουρουγουάης, σε όσους βρεθήκαμε την Κυριακή, 15 Ιουνίου 2003, στην εκδήλωση των λογοτεχνών της Ουρουγουάης, όπου συγγραφείς και ποιητές διάβασαν αποσπάσματα από το έργο τους. Η εκδήλωση πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια μιας σειράς δραστηριοτήτων που στόχο έχουν τη δημιουργία ενός πολιτιστικού κέντρου, του Σπιτιού των Συγγραφέων της Ουρουγουάης.

Η ιδέα για τη δημιουργία ενός τέτοιου χώρου γεννήθηκε όταν, τον Σεπτέμβριο του 2002, οι Ουρουγουανοί λογοτέχνες αυθόρμητα συναντήθηκαν ψάχνοντας τρόπο για να απαντήσουν στην επιδείνωση της οικονομικής κρίσης της χώρας και να δείξουν την αλληλεγγύη τους στον κόσμο της Ουρουγουάης που δοκιμάζεται από τη φτώχεια, την πείνα, την ανεργία. Κατέληξαν στην απόφαση να βοηθήσουν με αυτό που μπορούν, αυτό που ξέρουν καλά, αυτό που παράγουν: τη λογοτεχνία. Αλλά και να βοηθήσουν υλικά, άμεσα, χωρίς επιτροπές και χρονοβόρες γραφειοκρατικές διαδικασίες. Σε όλες τις εκδηλώσεις τους όρισαν ως αντίτιμο εισόδου ένα κιλό τρόφιμα, «Letras por Kilo», τα οποία στη συνέχεια μοιράζονται σε αυτούς που τα έχουν ανάγκη.

Λέει ο Carlos Liscano: «Πρόκειται για ένα σπίτι χωρίς σκεπή, τοίχους και έπιπλα. Είναι όμως ένα σπίτι που έχει βάση στη μέση των ερειπίων... Στην Ουρουγουάη υπάρχουν μωρά που πεθαίνουν από την ασιτία, ηλικιωμένοι που κοιμούνται νηστικοί γιατί δεν υπάρχει τίποτα να βάλουν στην κατσαρόλα.»

Στην εντυπωσιακή αίθουσα Zitarrosa, στο κέντρο του Μοντεβιδέο, λογοτέχνες διάβάζαν αποσπάσματα των έργων τους. Το ταμείο έχει γεμίσει με ρύζι, αλεύρι, ζάχαρη. Την Κυριακή συγκεντρώθηκαν 1.000 κιλά τρόφιμα που θα ενισχύσουν τη δράση «Πολικό Κρύο», μια πρωτοβουλία πολλών και διαφορετικών οργανώσεων που στόχο έχει να βοηθήσει τους πιο φτωχούς Μοντεβιδεάνους στη διάρκεια του χειμώνα. Τρόφιμα στάλθηκαν και από την επαρχία της Ουρουγουάης, αλλά και τη Γαλλία, τη Σουηδία, τη Γερμανία, το Μεξικό, τις ΗΠΑ.

Την ιδρυτική επιστολή και το καταστατικό του Σπιτιού των Συγγραφέων έχουν ήδη υπογράψει 80 Ουρουγουανοί λογοτέχνες.

Ε.Γ.

Ιδρυτική Επιστολή του Σπιτιού των Συγγραφέων

Πρώτον: Η 30η Ιουλίου του 2002 μπορεί να θεωρηθεί συμβολική ημερομηνία: αυτήν την ημέρα οι συγγραφείς αρχίσαμε να οργανωνόμαστε για να βοηθήσουμε τον κόσμο που περνούσε άσχημα. Η κρίση μάς βρή-

κε απομονωμένους και η αντίδρασή μας ήταν αυθόρμητη. Δεν ξέραμε τι να κάνουμε, αλλά αισθανόμασταν ότι ήταν απαραίτητο να κάνουμε κάτι. Ως ξεκίνημα, να μην είμαστε πια απαθείς.

Δεν ήμασταν οι μόνοι δημιουργοί που αντιδράσαμε. Η διαφορά έγκειται στο ότι οι συγγραφείς δεν είμασταν οργανωμένοι. Ούτε που γνωριζόμασταν, ούτε ξέραμε ποιοί ήμασταν, πόσοι, πού ζούσαμε.

Καταλήξαμε στη δράση «Letras por kilo». Τον Σεπτέμβριο του 2002 ζητήσαμε στον κόσμο να φέρει τρόφιμα για κατοίκους του Μοντεβιδέο που δοκιμάζονται από την πείνα με αντάλλαγμα αποσπάσματα από το έργο μας. Τα τρόφιμα που συγκεντρώσαμε δεν αρκούσαν να καλύψουν τις ανάγκες μιας βδομάδας των πεινασμένων μιας μόνο γειτονιάς του Μοντεβιδέο.

Δεύτερον: Το πιο προφανές και θετικό αποτέλεσμα ήταν ότι οι συγγραφείς γνωριστήκαμε, δουλέψαμε μαζί, αποδείξαμε ότι μπορούσαμε να κάνουμε κάτι για τους υπόλοιπους και ότι δεν είμαστε στο περιθώριο. Σε δύο μήνες, το Νοέμβριο του 2002, καταφέραμε να πραγματοποιήσουμε μια νέα συνάντηση με θέμα: «Τα γράμματα έχουν το λόγο». Καταλήξαμε ότι μπορούσαμε προωθήσουμε πιο επεξεργασμένες μορφές οργάνωσης. Καλέσαμε όλες και όλους τους συγγραφείς, χωρίς εξαιρέσεις. Καταλάβαμε ότι η μορφή που χρειαζόμασταν για εκείνη τη στιγμή απαιτούσε έναν χώρο, έναν δικό μας τόπο. Αυτή η ιδέα ήταν η καλύτερη: να δουλέψουμε για να έχουμε ένα σπίτι για τις και τους συγγραφείς της Ουρουγουάης.

Τρίτον: Ξεκαθαρίσαμε τι θέλαμε και επίσης διευκρινίσαμε ποιοί είμαστε. Οι συγγραφείς έχουμε μια θέση στην κοινωνία και το έργο μας είναι η δημιουργία, ο λόγος. Μια κοινωνία δεν υπάρχει χωρίς τον πολιτισμό, χωρίς την πνευματική δημιουργία. Όταν η χώρα κατέρρευσε, στοιχηματίσαμε στον πολιτισμό ως τρόπο για να επιβιώσουμε με αξιοπρέπεια.

Το 2002 κατέρρευσαν τα σημεία αναφοράς που μας ένωναν ως κοινωνία. Μπροστά στην αδυναμία και την αβεβαιότητα, ο λόγος οφείλει να βοηθήσει στην εύρεση νοημάτων. Δεν μπορεί να υπάρξει κοινωνία χωρίς την ύπαρξη λογοτεχνίας.

Είμαστε διατεθειμένοι να δουλέψουμε για τη δημιουργία ενός κατάλληλου χώρου που θα είναι μια πολιτιστική αναφορά και σημείο συνάντησης, επειδή θεωρούμε ότι η οργάνωση ενός χώρου διά-

δοσης του πολιτισμού είναι μια σημαντική και αποτελεσματική συνεισφορά, που ως συγγραφείς μπορούμε να δώσουμε στην κοινωνία.

Η θεμελιώδης δέσμευση είναι με τον πολιτισμό και ειδικότερα με τη λογοτεχνία. Η πολιτιστική δουλειά προϋποθέτει ανταλλαγή ιδεών. Η αλληλεγγύη είναι συνακόλουθη του τρόπου που είμαστε διατεθειμένοι να συνδεθούμε. Μας ενώνουν οι δραστηριότητές μας και οι δημοκρατικές αξίες της ανεκτικότητας, του σεβασμού της διαφορετικότητας, της απόρριψης της αυταρχικότητας και της υπεράσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ο λόγος διαμορφώνει τον συγγραφέα και αυτόν που τον εισπράττει. Η Ουρουγουάη είναι επίσης η ιστορία που διαδοχικές γενιές αντρών και γυναικών δημιούργησαν σαν παρηγοριά, επιθυμία, στοργή.

Τέταρτον: Το Σπίτι των Συγγραφέων, σύμφωνα με τη νομοθεσία μπορεί να προσφέρει ό,τι κι ένα συνδικάτο, δεν έχει όμως τον ίδιο σκοπό.

Είναι ένας φυσικός τόπος, αλλά είναι πάνω απ' όλα ένα πολιτιστικό κέντρο.

ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ

ΓΙΑ ΝΑ ΚΑΝΟΥΜΕ ΤΑ ΛΥΚΕΙΑ ΔΙΚΑ ΜΑΣ

Στην πρωτοπορία των μαθητικών κινητοποιήσεων που πραγματοποιήθηκαν στην Αργεντινή τους τελευταίους μήνες, βρέθηκαν οι μαθητές του 1ου τεχνικού λυκείου της Matanza, που, εκτός από τη συμμετοχή τους σ' αυτές, αποφάσισαν να παρέμβουν μέσα στη ζωή του ίδιου τους του λυκείου. Επιδεικνύοντας ένα σημαντικό βαθμό οργάνωσης, απαίτησαν και εξασφάλισαν ένα χώρο μέσα στο σχολικό τους συγκρότημα όπου λειτουργεί «το κέντρο των μαθητών». Εκεί οργανώνουν τα δικά τους εργαστήρια, από το εργαστήρι σκακιού μέχρι το εργαστήρι του κινηματογράφου, όπου, εκτός από κλασικές ταινίες προβάλλονται βιντεοταινίες αγώνα, όπως των εργαζομένων στα κατεϊλημένα εργοστάσια, για να επακολουθήσει πάντα μία συζήτηση. Συνεχώς ρίχνονται καινούργιες ιδέες για τη δημιουργία καινούργιων εργαστηρίων που θα αγκαλιάσουν το σύνολο των μαθητών του τεχνικού λυκείου. Όπως διακηρύσσουν οι ίδιοι, «κάνουμε τα πρώτα μας βήματα για να γίνει το σχολείο δικό μας».

Σ.Γ.

ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΟΥ ΤΕΧΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ MATANZAS

Μαθητές (alumnos) μας αποκαλούν οι εκπαιδευτικές αρχές. Sin luz (χωρίς φως), είναι μια λατινική λέξη.

Σβησμένοι, γκρίζοι, σύμφωνα με τις αρχές, ακόμη δεν έχουμε το φως για να σκεφτούμε μόνοι μας, να πάρουμε τις δικές μας αποφάσεις. Όχι, ακόμη δεν μπορούμε να επιδράσουμε στο παρόν. Πρέπει να μάθουμε, όχι να εκπαιδευτούμε. Να σιωπήσουμε και ν' ακούμε. «Είστε το μέλλον», μας λένε, αλλά για το παρόν μας μένει μόνο να σιωπούμε και ν' ακούμε.

Για τέχνη, για πολιτισμό δεν μιλάμε ακόμη, δεν έχουμε φως για τέτοια πράγματα.

Έτσι περνάει η μονότονη ζωή μας μέσα στο λύκειο. Και για να μας τρομοκρατήσουν και να συνεχίσουμε να είμαστε σιωπηλοί, μας έβαλαν μπάτσο στην πόρ-

Αυτό σημαίνει ότι το Σπίτι των Συγγραφέων δεν θα είναι μια οργάνωση συντεχνιακή, ούτε πολιτική, αλλά επίσης δεν απαγορεύεται στα μέλη της ατομικά, ούτε στο σύνολό τους να πάρουν θέσεις σε θέματα συντεχνιακά, πολιτικά ή κοινωνικά.

Το Σπίτι των Συγγραφέων θα έχει τη μεγαλύτερη ευρύτητα για να δεχθεί όποιους θα ήθελαν να συμμετέχουν σ' αυτό. Εξ ορισμού, βάσει των ιδρυτικών αρχών, δεν μπορούν να ενταχθούν μόνο όσοι υπερασπίζονται ιδέες ανταγωνιστικές με τις αρχές και τους σκοπούς που αναφέρονται παραπάνω.

Μπορούν να ενταχθούν στο Σπίτι των Συγγραφέων όλοι οι Ουρουγουανοί συγγραφείς που έχουν δημοσιοποιήσει τις δουλειές τους με οποιονδήποτε τρόπο.

Μοντεβιδέο,
15 Ιουνίου 2003.

τα του σχολείου.

Στο τέλος μας προετοιμάζουν... για να είμαστε σκλάβοι, για να συνεχίσουμε να σιωπούμε και ν' ακούμε στον επιστάτη αύριο, αν έχεις την τύχη να βρεις δουλειά, στον μπάτσο που σε καταπιέζει, αν βγεις να διεκδικήσεις τα αιτήματά σου. Έτσι καταπίεσαν τις εργάτριες του Brukman όταν θέλησαν να μπουν στο εργοστάσιο για να δουλέψουν.

Είναι τα σχολεία για τους φτωχούς.

Γιατί ξέρουμε πως υπάρχουν κι άλλα σχολεία όπου σπουδάζουν τα παιδιά των αφεντικών, των μπεμπέδων που δεν τους λείπει τίποτα. Σ' αυτά τα σχολεία επίσης προετοιμάζονται αυτοί που αύριο θα φωνάζουν: σώπα και άκου.

ΑΥΤΟΟΡΓΑΝΩΣΗ

Αλλά τώρα στο τεχνικό λύκειο οργανωνόμαστε. Θέλουμε να σπάσουμε τον πίνακα, κουρασθήκαμε να είμαστε μαθητές, θέλουμε ν' αλλάξουμε το παρόν μας, γιατί μόνο έτσι θα σιγουρέψουμε το μέλλον μας.

Τα λύκεια να γίνουν δικά μας!

Θέλουμε πρόσβαση στον πολιτισμό, στην τέχνη, στον αθλητισμό!

Τα λύκεία μας να γίνουν ένας τόπος εκπαίδευσης, αλλά επίσης και διασκέδασης και αναψυχής. Δεν θέλουμε να είμαστε μια γενιά εγωιστών και ηλίθιων, θέλουμε να ενωθούμε με τη νεολαία που αγωνίζεται για ένα μέλλον ελεύθερο από αλυσίδες.

Εμπιστευόμαστε μόνο τις δικές μας δυνάμεις.

Στους μαθητές των άλλων λυκείων με τους οποίους αγωνιζόμαστε μαζί, τους καλούμε ν' ακολουθήσουν το παράδειγμά μας.

Το λύκειο θα είναι πραγματικά δικό μας όταν όλα τα λύκεια θα είναι δικά μας.

ΟΙ ΠΕΙΡΑΤΕΣ της Καραϊβικής

Οι ρομαντικοί πειρατές και οι κουρσάροι με τους οποίους όλοι μεγαλώσαμε μπορεί να έχουν μικρή σχέση με την πραγματικότητα, ωστόσο ο μύθος που γέννησε το «Νησί των Θησαυρών» του Ρόμπερτ Λούις Στίβενσον παραμένει πάντα γοητευτικός και αναλλοίωτος. Εξωτικά νησιά, θησαυροί θαμμένοι σε άγνωστες στεριές, θαλασσινές μάχες, τρικάταρτα σκαριά στο λίκνισμα του ανέμου, πράξεις ηρωισμού και γενναιότητας, αλλά και ανατριχιαστικές τιμωρίες και αγριότητες, όλα είναι αναπόσπαστα κομμάτια της πειρατικής μυθοπλασίας. Αυτής που αιώνες τώρα μένει σχεδόν ίδια και απaráλλαχτη να μας συντροφεύει στα παιδικά μας παραμύθια και που συνεχίζει να μας μαγνητίζει με τη δύναμη που μόνο ο μύθος μπορεί.

Ήταν, μια φορά κι έναν καιρό, μια μυθική εποχή που γενναίοι και ριψοκίνδυνοι πειρατές όργωναν τις θάλασσες σε αναζήτηση πλούτου και δόξας. Τότε που φτωχοδιάβολοι μασκαράδες κατάφεραν να γίνουν διάσημοι και, άνθρωποι σαν τον Μαυρογόνη, τον Κάπτεν Κιντ, τον Κάπτεν Ίβερι και τον Κάπτεν Μόργκαν, θρύλοι.

Υπήρξε, επίσης, μια ιστορική περίοδος, μεταξύ 1680-1730, όταν μεγάλος αριθμός ναυτικών πέρασε στην πειρατεία, καταδιώκοντας ισπανικούς ή άλλους πλούσιους στόχους στα νερά του Ατλαντικού. Η μεγάλη πρόκληση για τους σύγχρονους μελετητές είναι να διαχωρίσουν την πραγματικότητα από τη φαντασία, καθώς η μυθική και η ιστορική διάσταση της Χρυσής Περιόδου της Πειρατείας είναι άρρηκτα δεμένες τόσο στις γραπτές πηγές όσο και στη συλλογική συνείδηση του πολιτισμού μας.

Πειρατές υπήρχαν σε όλες τις ιστορικές περιόδους, από τότε που ο άνθρωπος πρωτοταξίδεψε στη θάλασσα. Από την αρχαιότητα και τους Περσικούς πολέμους, όπως τους κατέγραψε ο Ηρόδοτος, μέχρι τις μέρες μας, στις ακτές της νότιας Κίνας, της Ινδονησίας και της Καραϊβικής. Στη Μεσόγειο της αρχαιότητας, η πειρατεία συνδεόταν στενά με την εμπορική ναυτιλία και, τόσο οι Φοίνικες όσο και οι Έλληνες και οι Ρωμαίοι, ήταν πολύ δραστήριοι και στις δύο. Στα χρόνια του Μεσαίωνα, οι πιο διάσημοι και άγριοι πειρατές ήταν οι Βίκινγκς του Βορρά και οι Μαυριτανοί του Νότου. Με το τέλος των ευρωπαϊκών πολέμων, από τους αναγεννησιακούς χρόνους και μετά, τα πολεμικά πλοία σταδιακά δένουν στα λιμάνια και οι πειρατές στρατολογούν άνεργους ναύτες από τα διαλυμένα τους πληρώματα. Από τον 16ο μέχρι τις αρχές του 18ου αιώνα, η πειρατεία γνώρισε μεγάλη άνθιση και το διάστημα αυτό έμεινε γνωστό ως η Χρυσή Περίοδος της Πειρατείας. Η αποικιακή επέκταση δημιουργεί μεγαλύτερα, ταχύτερα και καλύτερα πλοία για να μεταφέρονται το χρυσάφι και τα άλλα αγαθά από τις αποικίες στην Ευρώπη. Τα ανταγωνιστικά συμφέροντα και οι φιλοδοξίες των αποικιοκρατικών δυνάμεων διευκολύνουν τους παράτολμους ναυτικούς της εποχής να βρίσκουν τρόπους νομιμοποίησης της δράσης τους. Έτσι, η κλασική πειρατεία γίνεται πιο σύνθετη υπόθεση και διαφορετικών ειδών πειρατές κάνουν την εμφάνισή τους. Ενώ υπάρχουν πάντα οι παραδοσιακοί πειρατές που δρουν με μόνο στόχο το προσωπικό κέρδος, άλλες δύο διακριτές κατηγορίες πειρατών εμφανίζονται: οι πριβατιέροι (privateers) και οι μπουκανιέροι (buccaneers).

Οι πριβατιέροι είναι πειρατές χρηματοδοτούμενοι από επιχειρηματίες και επενδυτές και οι καπετάνιοι τους προσλαμβάνονται και δουλεύουν για λογαριασμό του ιδιοκτήτη του πλοίου. Σε καιρό πολέμου εξουσιοδοτούνται επίσημα (με επιστολή εξουσιοδότησης – letter of Marque) από τις κυβερνήσεις τους να κυριεύουν ή να καταστρέφουν εμπορικά και πολεμικά πλοία του εχθρού με σκοπό την αποδυνάμωσή του. Πολλοί συνέχιζαν αυτή τη δραστηριότητα και σε καιρό ειρήνης, οπότε περνούσαν στην παρανομία. Έτσι, σε καιρό πολέμου ήταν νόμιμο τμήμα του στόλου και, αν συλλαμβάνονταν, είχαν τη μεταχείριση αιχμαλώτων πολέμου, ενώ σε καιρό ειρήνης ήταν παράνομοι και, αν πιάνονταν, είχαν τη μοίρα του κοινού εγκληματία, τον απαγχονισμό.

Οι μπουκανιέροι ήταν μια κατηγορία πειρατών ανάμεσα στις δύο. Αρχικά ήταν κυνηγοί βοδιών και χοίρων στο νησί Ισπανιόλα, που σήμερα αποτελείται από την Αϊτή και τη Δομινικανή Δημοκρατία. Πήραν το όνομά τους από τη γαλλική λέξη *boucan*, που σημαίνει ψησταριά, επειδή συχνά στο πλοίο έψηναν κρέας πάνω σε σχάρες (μέθοδο που έμαθαν από τους ινδιάνους Αραουάκ). Οι διωγμένοι από τους Ισπανούς κυνηγοί ενώθηκαν με δραπετές σκλάβους, λιποτάκτες του στρατού και ξυλοκόπους, κυρίως από το Μεξικό, και έφτιαξαν πειρατικές ομάδες που επέδραμαν εναντίον εμπορικών πλοίων στις ισπανικές αποικίες. Αργότερα, στις τάξεις των μπουκανιέρων εντάσσονται Άγγλοι, Ολλανδοί και Γάλλοι θαλασσοπόροι τυχοδιώκτες, που άλλοτε λειτουργούν ως πειρατές κι άλλοτε ως πριβατιέροι, σπάνια όμως έχοντας επίσημη κυβερνητική εξουσιοδότηση για τη δράση τους. Από την άλλη, διαφέρουν από τους παραδοσιακούς πειρατές που επιτίθενται αδιάκριτα σε πλοία όλων των εθνικοτήτων. Η λέξη σύντομα έγινε κοινή για όλους και τον 17ο αιώνα χρησιμοποιούνταν για να περιγράψει πειρατές και πριβατιέρους που δρούσαν με βάση τις Δυτικές Ινδίες. Αρχικά, το επιχειρησιακό τους κέντρο ήταν το νησί Τορτούγα, έξω από τη βορειοδυτική ακτή της Ισπανιόλας (νυν Αϊτή). Αργότερα χρησιμοποίησαν ως ορμητήριό τους την Τζαμάικα.

Στους μπουκανιέρους ανήκουν και οι λίγες μεν, σπουδαίες δε, γυναίκες πειρατές της Καραϊβικής που ήταν επτά, με πιο γνωστές τις Μαίρη Ριντ και Αν Μπόνεϋ. Η Μαίρη Ριντ αιχμαλωτίστηκε από πειρατές κατά τη διάρκεια ενός ταξιδιού και εξαναγκάστηκε να γίνει πειρατής, πράγμα όμως που μάλλον της άρεσε και στη συνέχεια παρέμεινε με τη θέλησή της και διακρίθηκε για τη γενναιότητά της. Λένε, μάλιστα, πως «έβριζε και σημάδευε το ίδιο καλά με οποιονδήποτε άντρα». Στο ίδιο αυτό πειρατικό στο οποίο ήταν αρχικά αιχμάλωτη η Μαίρη Ριντ, έτυχε να βρίσκεται και η Αν

Μπόνεϋ, ερωμένη του καπετάνιου «Καλίκιο Τζακ» Ράικχαμ, αλλά και παράτολμη και γενναία πολεμίστρια και η ίδια.

Οι μπουκανιέροι εμπνεύστηκαν σε μεγάλο βαθμό από το παράδειγμα των πριβατιέρων του 16ου αιώνα, όπως ο Σερ Φράνσις Ντρέικ, και υπό την καθοδήγηση του Κάπτεν Μόργκαν οργανώθηκαν σε ισχυρές ομάδες και κατάφεραν να καταλάβουν το Πορτομπέλο στα 1668 και τον Παναμά στα 1671. Καθώς η συνθήκη της Μαδρίτης (1670) είχε μόλις πρόσφατα υπογραφεί για την επίλυση των αγγλο-ισπανικών διαφορών σε εκείνα τα μέρη, η είδηση της επιτυχίας στον Παναμά δεν έγινε δεκτή με ευχαρίστηση. Ο Μόργκαν συνελήφθη και μεταφέρθηκε πίσω στην Αγγλία, αλλά με την ανανέωση των εχθροπραξιών με την Ισπανία απελευθερώθηκε, χρίστηκε ιππότης και τοποθετήθηκε κυβερνήτης της Τζαμάικα. Από τα τέλη του 17ου αιώνα και μετά και με το ξέσπασμα του πολέμου της Μεγάλης Συμμαχίας, οι περισσότεροι μπουκανιέροι έγιναν νόμιμοι πριβατιέροι στην υπηρεσία των αντίστοιχων εθνών τους και η δράση των μπουκανιέρικων ομάδων έλαβε τέλος.

Υπάρχουν κάποιες βασικές διαφορές ανάμεσα στις κατηγορίες των πειρατικών ομάδων. Η σπουδαιότερη είναι ότι οι πριβατιέροι κυβερνούν πλοία άλλου ιδιοκτήτη, ενώ οι πειρατές και οι μπουκανιέροι κυβερνούν δικά τους πλοία, που τα έχουν, φυσικά, αποκτήσει με παράνομα μέσα. Το γεγονός αυτό έχει άμεσο αντίκτυπο στον τρόπο διακυβέρνησης των πλοίων αυτών. Οι μεν πριβατιέροι έχουν έναν διορισμένο καπετάνιο, που εξυπηρετεί συγκεκριμένα οικονομικά ή/και πολιτικά συμφέροντα και κυβερνά το πλοίο με τη σιδηρά πειθαρχία και αυστηρή ιεραρχία των εμπορικών και πολεμικών πλοίων της εποχής. Οι πειρατές και οι μπουκανιέροι από την άλλη, έχουν ένα μοντέλο διακυβέρνησης αξιοσημείωτα δημοκρατικό για την εποχή τους: Ο καπετάνιος εκλέγεται από τα μέλη του πληρώματος και είναι ανακλητός. Όλες οι αποφάσεις πάνω

Οι όροι που ίσχυαν πάνω σε κάθε πειρατικό πλοίο γίνονταν ξεκάθαροι από την αρχή σε όλα τα μέλη του πληρώματος. Δεν υπήρχε καμία αμφισβήτηση των κανόνων αποδεκτής συμπεριφοράς και όταν κάποιος νόμος καταπατιόταν κανένα μέλος του πληρώματος δεν είχε συμπάθεια ή τύψεις για την

ΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΗΣ ΠΕΙΡΑΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ

ποινή που έπρεπε να επιβληθεί στον παραβάτη. Ωστόσο, σε περιπτώσεις ιδιαίτερα χρήσιμων μελών του πληρώματος, όπως οι ικανοί πολεμιστές, αναπόφευκτα γίνονταν κάποιες εξαιρέσεις.

Ιδού ένα δείγμα κανόνων συμπεριφοράς:

- Όλοι οι άντρες θα υπακούν στο νόμο του πλοίου. Ο καπετάνιος θα έχει ενάμιση μερίδιο σε όλα τα κέρδη. Ο υποπλοίαρχος, ο ξυλουργός, ο λοοτρόμος και ο κανονιέρης θα έχουν ένα και ένα τέταρτο του μεριδίου.
- Αν κάποιος επιδιώξει να εγκαταλείψει το πλοίο ή κρατήσει μυστικό από την εταιρεία, θα εγκαταλειφθεί με ένα μπουκαλί πυρίτιδα, ένα μπουκαλί νερό, ένα μικρό όπλο και βόλια.
- Αν κάποιος κλέψει οτιδήποτε ανήκει στην εταιρεία ή κάτι από

στο πλοίο παίρνονται πλειοψηφικά, εκτός από τις περιπτώσεις που το πλοίο βρίσκεται σε κίνδυνο ή σε κατάσταση μάχης. Πριν ακόμη σαλπάρουν, όλα τα μέλη του πληρώματος υπογράφουν τα λεγόμενα «άρθρα» που καθορίζουν τους όρους του συμβολαίου τιμής που θα ισχύει στο καράβι και με τους οποίους όλοι θα συμμορφώνονται. Τα λάφυρα από τις επιδρομές διανέμονται επίσης αρκετά ισότιμα. Έτσι, οι καπετάνιοι έχουν ελάχιστα προνόμια ή παραπάνω δικαιώματα από τα κοινά μέλη του πληρώματος και μπορούν να αντικατασταθούν ανά πάσα στιγμή με μια απλή ψηφοφορία. Ο Μαυρογένης ήταν παράνομος και εκλεγόταν από το πλήρωμά του. Ο Χένρι Μόργκαν και ο Ουίλιαμ Κιντ ξεκίνησαν ως πειρατές, έχασαν και οι δύο τη διακυβέρνηση του πλοίου τους από το δυσσχεστικό πλήρωμα, για να γίνουν στη συνέχεια πριβατιέροι για λογαριασμό εμπορικών συμφερόντων και μπουκανιέροι σε πατριωτική υπηρεσία.

Πού οφείλεται η άνθιση της Χρυσής Περιόδου της Πειρατείας;

Ένας λόγος ήταν ο μεγάλος βαθμός «νομιμότητας» που είχε η πειρατεία εν γένει στην Αγγλία. Είναι αξιοσημείωτο ότι ένα ναυτικό κράτος όπως η Αγγλία δεν διέθετε ισχυρό πολεμικό στόλο για πάρα πολλά χρόνια. Αντίθετα, η ναυτική της δύναμη βρισκόταν στον εμπορικό της στόλο, που σε καιρό πολέμου καλούνταν να αναλάβει υπηρεσία μαζί με τους πριβατιέρους πειρατές για την προάσπιση των εθνικών συμφερόντων. Η παράδοση αυτή ξεκινά από το 1243 όταν ο βασιλιάς Ερρίκος III εξουσιοδοτεί τρία εμπορικά πλοία να ξεκινήσουν πόλεμο με τη Γαλλία. Μεταξύ 1570 και 1587, η εθνική υπερηφάνεια αλλά και ο πλούτος του αγγλικού στέμματος τονώνονται σημαντικά από την πειρατική δραστηριό-

τα λάφυρα ως την αξία ενός νομίσματος των 8, θα εγκαταλειφθεί ή θα εκτελεστεί.

- Αν συναντηθούμε με άλλον πειρατή και κάποιος υπογράψει μαζί του χωρίς τη συγκατάθεση της εταιρείας, θα τιμωρηθεί όπως θεωρηθεί κατάλληλο από τον καπετάνιο και την εταιρεία.
- Όποιος χτυπήσει άλλον κατά την ισχύ αυτών των άρθρων, θα λάβει την τιμωρία του Μωυσή (δηλαδή 40 βουρδουλιές μείον μία) στην πλάτη.
- Όποιος σπάσει το όπλο του ή καπνίσει ταμπάκο στο κύτος χωρίς κάλυμμα στην πίπα του ή κρατήσει αναμμένο κερί χωρίς φανάρι, θα λάβει την ίδια τιμωρία όπως στο προηγούμενο άρθρο.
- Όποιος δεν καθαρίζει τα όπλα του όπως πρέπει για να είναι ετοιμοπόλεμο ή παραμελεί τις δουλειές του, θα στερηθεί το μερίδιό του και θα λάβει την τιμωρία που θα αποφασίσουν ο καπετάνιος και η εταιρεία.
- Αν κάποιος χάσει μια άρθρωση σε ώρα μάχης, θα λάβει 400 νομίσματα των 8. Αν χάσει ένα άκρο θα λάβει 800.
- Αν κάποιος συναντήσει μια γυναίκα και θελήσει να μηρδευτεί μαζί της χωρίς τη συγκατάθεσή της, θα θανατωθεί.

τητα του Σερ Φράνσις Ντρέικ, ο οποίος χρίζεται ιππότης για τις υπηρεσίες του αυτές.

Ένας άλλος καθοριστικός παράγοντας ήταν η επέκταση και ο οικονομικός ανταγωνισμός μεταξύ των ευρωπαϊκών αυτοκρατοριών. Από την εποχή του Κολόμβου, οι Ισπανοί είχαν το μεγαλύτερο μερίδιο στην εκμετάλλευση του πλούτου της Καραϊβικής, του Μεξικού και της Κεντρικής Αμερικής. Η Αγγλία, η Ολλανδία και η Γαλλία ζήλευαν αυτό που είχαν οι Ισπανοί και προσλάμβαναν πειρατές και πριβατιέρους για να δημιουργήσουν αποικίες στην Καραϊβική και να κλέψουν λίγα από τα πλούτη των Ισπανών.

Από τα χρόνια ακόμα του Κάπτεν Ντρέικ, ένας άλλος βασικός παράγοντας διαμάχης ήταν ο θρησκευτικός ανταγωνισμός μεταξύ Αγγλίας και Ισπανίας (προτεστάντες εναντίον καθολικών), ως προκάλυμμα για την κοινωνική αποδοχή της διαμάχης τους για την οικονομική κυριαρχία. Το 1688, ο βασιλιάς Ουίλιαμ III γίνεται ταυτόχρονα μονάρχης της Αγγλίας και της Ολλανδίας και στα 1689 κηρύττει τον πόλεμο εναντίον της Γαλλίας. Έχοντας τις δύο αυτές προτεσταντικές χώρες σε εμπόλεμη κατάσταση με τις σύμμαχες καθολικές Γαλλία και Ισπανία, η πειρατεία εναντίον γαλλο-ισπανικών στόχων αποκτά ακόμη μεγαλύτερη νομιμοποίηση ως μέρος του ευρύτερου θρησκευτικού πολέμου.

Τα οικονομικά οφέλη των αποικιών από τους πειρατές ήταν επίσης πολύ σημαντικά. Η αποικιακή κυβέρνηση της Βόρειας Καρολίνας, για παράδειγμα, απολάμβανε μια σειρά επωφελών συμφωνιών μαζί τους. «Είναι αλήθεια ότι όσο οι μπουκανιέροι επιτίθενται σε ισπανικά πλοία και ξοδεύουν το χρυσό και το ασήμι τους στο Τσάρλεστον, είναι καλοδεχούμενοι εδώ, τουλάχιστον από αυτούς που επωφελούνται». Ένας από τους πρώτους πειρατές που έχαιρε μιας τέτοιας ασυλίας ήταν ίσως και ο πιο διάσημος από όλους, ο Έντουαρντ Τιτς (ή Θας), ο

επονομαζόμενος Μαυρογένης, που είχε καλή σχέση με τον κυβερνήτη της Βόρειας Καρολίνας. Ο τελευταίος, του πρόσφερε καταφύγιο και ασφαλές πέρασμα από τα λιμάνια της δικαιοδοσίας του, με τον όρο να αφήνει τα εγγλέζικα πλοία στην ησυχία τους. Παρόλα αυτά, ωστόσο, ο Μαυρογένης δεν γλίτωσε και τελικά καταδιώχθηκε και δολοφονήθηκε από έναν αξιωματικό του Βρετανικού Ναυτικού.

Όμως, και στρατιωτικά, οι αποικίες χρειάζονταν τους μπουκανιέρους για προστασία. Οι ακτές της Καραϊβικής και της Κεντρικής Αμερικής αποτελούσαν το κέντρο των εμπορικών δρομολογίων της εποχής, αλλά βρίσκονταν στα όρια του γεωγραφικού ελέγχου του Βασιλικού Ναυτικού. Έτσι, πολλοί κυβερνήτες καλοδέχονταν τη στρατιωτική προστασία που μπορούσαν να τους προσφέρουν οι πειρατές και δεν μπορούσε το Ναυτικό. Μετά το 1730, η ενίσχυση της παρουσίας του Βρετανικού Στόλου στην Καραϊβική και οι προσπάθειες περιορισμού της πειρατείας οδήγησαν σε σταδιακή μετακίνηση των πειρατών σε άλλα επιχειρησιακά κέντρα στον Ινδικό και Ειρηνικό Ωκεανό. Κατά τη διάρκεια του Πολέμου της Ανεξαρτησίας οι πειρατές έπαιξαν επίσης καθοριστικό ρόλο, και αρκεί γι' αυτό να λάβει κανείς υπόψη του ότι, μεταξύ του 1776 και του 1782, τα πειρατικά πλοία των μπουκανιέρων που πήραν μέρος στον πόλεμο ξεπερνούσαν αριθμητικά τα πλοία του Στόλου κατά έναν παράγοντα 11 προς 1. Το Ηπειρωτικό Κογκρέσο, μάλιστα, είχε εκδόσει μια επίσημη διακήρυξη με την οποία έδινε την άδεια για μεγάλης κλίμακας πειρατική δράση εναντίον των εγγλέζικων πλοίων.

Η επιρροή των πειρατών στις αναπτυσσόμενες Ηνωμένες Πολιτείες δεν σταμάτησε με τον Πόλεμο της Ανεξαρτησίας. Είκοσι οχτώ χρόνια αργότερα, στον πόλεμο του 1812, μία από τις σημαντικότερες μάχες κρίθηκε από τα κατορθώματα ενός διάσημου πειρατή και του ασκεριού του. Ο Ζαν Λαφίτ ήταν πολύ δραστήριος και πετυχημένος στα νερά

του κόλπου του Μεξικού, κοντά στη Νέα Ορλεάνη. Ηγήθηκε πολλών επιδρομών ενάντια σε ισπανικά και γαλλικά πλοία στην Καραϊβική για πολλά χρόνια και είχε αποκτήσει μεγάλα πλούτη. Διοικούσε περισσότερους από 100 πειρατές με ορμητήριο το αυτοαποκαλούμενο Βασίλειο της Μπαρταρία, κρυμμένο σε κάτι ξεχασμένα νησιά στις ακτές της Λουιζιάνα. Τα κλεμμένα αγαθά από τους Άγγλους και τους Γάλλους τα πούλαγε στους Αμερικανούς στη μαύρη αγορά. Ο τοπικός πληθυσμός τον θεωρούσε ήρωα, καθώς «με τη δραστηριότητά του αυτή, οι κάτοικοι της πόλης έχουν έναν σταθερό και σχετικά φτηνό ανεφοδιασμό σε τρόφιμα, κρασί, εργαλεία και σίδηρο». Ήταν, επίσης, ένθερμος πατριώτης. Όταν οι Βρετανοί έβαλαν στόχο να καταλάβουν την πόλη της Νέας Ορλεάνης στα 1812, προσέγγισαν πρώτα τον Λαφίτ και προσπάθησαν να τον δωροδοκήσουν να τους βοηθήσει. Ο Λαφίτ αρνήθηκε και πήγε στον κυβερνήτη της Λουιζιάνα για να τον πληροφορήσει και να προσφέρει τις υπηρεσίες του στους Αμερικανούς. Ο κυβερνήτης Κλέιμπορν δεν τον πίστεψε και διέταξε να τον φυλακίσουν μαζί με πάνω από 80 από τους Μπαρταριανούς πειρατές του. Όταν ο Άντριου Τζάκσον ήρθε να υπερασπιστεί την πόλη, τον απελευθέρωσε και δέχτηκε τη βοήθειά του. Ο Λαφίτ τους εφοδίασε με αρκετά όπλα, πυρομαχικά και προμήθειες, ώστε το αμερικανικό πυροβολικό να διατηρήσει έναν πυκνό βομβαρδισμό των βρετανικών δυνάμεων και να τους εμποδίσει να φτιάξουν οχυρώσεις. Πολέμησε και προσωπικά, οδηγώντας ομάδες ανιχνευτών μέσα από τους βάλτους και τα ποτάμια εναντίον των Βρετανών. Χωρίς τη βοήθεια του Λαφίτ, είναι βέβαιο ότι οι ΗΠΑ θα είχαν χάσει τότε τον έλεγχο της Νέας Ορλεάνης.

Γιατί γινόταν κανείς πειρατής;

Είναι μάλλον ασφαλές να πει κανείς ότι το βασικό κίνητρο για έναν πειρατή ήταν πάντοτε η αναζήτηση του πλούτου. Οι πειρατές μπορούσαν να αποκτήσουν αμύθητους θησαυρούς από τις εξορμήσεις τους. Ήταν γνωστό σε όλους ότι ο ισπανικός στόλος έκανε τακτικές επισκέψεις στο Πορτομπέλο για να φορτώσει θησαυρούς από το Περού που ήταν δυο φορές το ετήσιο εισόδημα του αγγλικού θρόνου και συχνά περιλάμβανε 25 και πλέον εκατομμύρια πέσος με τη μορφή ασημένιων ράβδων και νομισμάτων. Ταυτόχρονα, ωστόσο, με την ελπίδα του πλούτου, πολλοί από τους πειρατές ήταν και πατριώτες και δεν δίσταζαν να μπουν στην υπηρεσία του έθνους τους όταν το καλούσαν οι περιστάσεις, με το αζημίωτο φυσικά. Σε καιρό πολέμου οι πριβατιέροι μπορούσαν να συνδυάζουν τον πατριωτισμό τους με την αναζήτηση λείας και μάλιστα χωρίς να κινδυνεύουν να απαχονιστούν γι αυτό, καθώς ήταν σε διατεταγμένη υπηρεσία. Σε περιόδους ειρήνης, όμως, όταν τα πλοία έδεναν και το πλεόνασμα του ναυτικού δυναμικού έριχνε τους μισθούς, πολλοί από αυτούς -που είχαν συνηθίσει να ζουν πλουσιοπάροχα- στρέφονταν ξανά στην παράνομη πειρατεία. Αυτή η προσέγγιση του πειρατή-πατριώτη είναι αυτή που υιοθετεί ο Ουίλιαμ Τόμας Μόργκαν στη μελέτη του *Οι βρετανικές Δυτικές Ινδίες κατά τον πόλεμο του βασιλιά Ουίλιαμ (1689-97)* του 1930. Ο Μόργκαν εξετάζει την πειρατική δραστηριότητα ως βοηθητικό

μηχανισμό στην οικοδόμηση και κυριαρχία της –όποιας– αυτοκρατορίας απέναντι στους εχθρούς της και προσδίδει στους πειρατές και πατριωτικά κίνητρα.

Ο Μάρκουσ Ρέντικερ, στο βιβλίο του *Ανάμεσα στον Σατανά και τη βαθιά γαλάζια θάλασσα* (1987), δίνει μια άλλη ερμηνεία. Εξετάζει το φαινόμενο της πειρατείας από μια κοινωνικο-οικονομική σκοπιά και εστιάζει στις άθλιες κοινωνικές και εργασιακές συνθήκες υπό τις οποίες δούλευαν οι ναυτικοί της εποχής. Για τον Ρέντικερ, η ιστορία της πειρατείας δεν οδηγείται από τον πατριωτισμό και τα ανδραγαθήματα γενναίων ανδρών, αλλά από τις κοινωνικές και οικονομικές δυνάμεις που κάνουν τις κατώτερες και πιο καταπιεσμένες τάξεις των ναυτεργατών και άλλων πληβείων της εποχής να εξεγερθούν ενάντια στην αυταρχική ιεραρχία των εμπορικών και πολεμικών πλοίων και να αναζητήσουν τη σχετική ελευθερία (και τα πιθανά πλούτη) της παράνομης πειρατείας. Έτσι εξηγεί και τη δημοκρατική διακυβέρνηση των πλοίων, ως προϊόν της εργατικής εξέγερσης απέναντι στην άρχουσα τάξη.

Μια άλλη ιστορική προσέγγιση είναι αυτή της πειρατείας ως μέσου στην υπηρεσία της κοινωνικής κινητικότητας του τέλους του 17ου και των αρχών του 18ου αιώνα. Οι ναυτικοί της εποχής είναι η λιγότερο ισχυρή κοινωνική ομάδα, σε ένα πλαίσιο σκληρών κοινωνικών δομών. Έτσι, κάποιοι από αυτούς επενδύουν τόσο στη δημοτικότητα της πειρατείας όσο και στην προοπτική του πλουτισμού για να ανέλθουν από τη χαμηλότερη κοινωνική τάξη στην οποία βρίσκονταν σε μια υψηλότερη. Επιλέγουν και καλλιεργούν το πρότυπο του υπερ-αρσενικού και του λαϊκού ήρωα που συμπυκνώνονται στη φιγούρα του πειρατή για να κερδίσουν εξουσία και κύρος στην κοινωνία. Ο Χένρι Μόργκαν, για παράδειγμα, που φτάνει να γίνει κυβερνήτης της Τζαμάικα, ή ο Ουίλιαμ Κιντ, που από ναυτεργάτης αποκτά μεγάλα πλούτη, αλλά και πολιτικές διασυνδέσεις στα υψηλότερα κλιμάκια του κόμματος των Τόρις του Λονδίνου.

Όποιοι κι αν ήταν οι λόγοι που επέλεγε κανείς να βγει στην πειρατεία, θα ήταν άδικο να πει κανείς ότι οι πειρατές ζούσαν μια αμέριμνη ζωή. Εκείνα τα χρόνια, ο θάνατος ήταν συχνά αιφνίδιος και μπορούσε να έρθει πάνω στη μάχη, σε ένα ναυάγιο, σε έναν καβγά μέσα στην ταβέρνα ή σε μια αρρώστια. Υπήρχε, όμως, πάντα και ο απαγχονισμός ή ο αργός θάνατος στα υγρά και ανθυγιεινά μπουντρούμια των φυλακών. Χειρότερα ίσως κι από το θάνατο, υπήρχε ο κίνδυνος του τραυματισμού και η αναπηρία ήταν ο μεγαλύτερος φόβος του πειρατή. Αν ο τραυματίας επιζούσε του ακρωτηριασμού και λάμβανε κατάλληλη ιατρική φροντίδα (πράγμα μάλλον απίθανο πάνω σε ένα πειρατικό καράβι), του έφτιαχναν κάποιο είδος προσθετικού μέλους για το χέρι ή το πόδι. Οι πειρατές αυτοί αποζημιωνόνταν για την απώλειά τους (ανάλογα με το μέλος που θα έχαναν) και συχνά παρέμεναν στο καράβι για τις βοηθητικές δουλειές.

Και η ζωή τους η ίδια, όμως, δεν ήταν εύκολη. Στη θάλασσα περνούσαν εβδομάδες ολόκληρες αδράνειας και ανίας, που έσπαγαν μόνο τις στιγμές του ρεσάλτου και της ευφορίας που ακολουθούσε μετά από ένα καλό πλιάτσικο. Τρέφονταν με γαλέτες και κρέας

χελώνας και έπιναν σχεδόν αλμυρό νερό. Οι καβγάδες και τα μαχαιρώματα πάνω στο πλοίο ήταν πολύ συνηθισμένα. Αλλά και όταν έπιαναν στεριά, οι μέρες της κραιπάλης και των απολαύσεων μετά από τη στέρηση του καραβιού κρατούσαν λίγο. Ένας πειρατής, για να είναι πετυχημένος, έπρεπε να δουλέψει σκληρά για να προετοιμάσει το επόμενο ταξίδι του: το πλοίο έπρεπε να καθαριστεί και να συντηρηθεί, τα ξάρτια και τα πανιά χρειάζονταν επισκευή ή αντικατάσταση και το πλοίο έπρεπε να ανεφοδιαστεί με φρέσκο νερό και τρόφιμα. Ωστόσο, η ελευθερία της πειρατικής ζωής και η προοπτική του πλούτου ήταν κίνητρα ισχυρότερα από τις δυσκολίες.

Μεγάλο μέρος του θρύλου της Χρυσής Περιόδου οφείλεται στην ίδια την περιοχή στην οποία έδρασαν οι πειρατές: την Καραϊβική. Καθώς εκδιώχτηκαν από τις ακτές της, η Χρυσή Περίοδος σταδιακά τελείωσε, αν και η πειρατεία στο περιθώριο του κυβερνητικού ελέγχου συνεχίστηκε για πολλά χρόνια ακόμη. Υπεύθυνα για τη δημιουργία του μύθου του πειρατή της Καραϊβικής είναι τα πρώτα δύο βιβλία που γράφτηκαν για την πειρατεία, το *Οι μπουκανιέροι της Αμερικής* του Τζον Εσκούιμλινγκ (1678) και το *Γενική Ιστορία των ληστειών και δολοφονιών των πιο διαβόητων πειρατών* του Τσαρλς Τζόνσον (1724). Η Χρυσή Περίοδος της Πειρατείας υπάρχει κυρίως γιατί υπάρχουν αυτά τα δύο βιβλία-ορόσημα που έπλασαν τη μυθιστορηματική εικόνα των ηρωικών αυτών καπετάνιων της Καραϊβικής, που μας συνοδεύει μέχρι σήμερα.

M.X.

Πηγές στο Διαδίκτυο:

<http://www.piratesinfo.com/main.php>
<http://www.legends.dm.net/pirates/>
<http://www.inkyfingers.com/pyrates/flags/index.html>
<http://blindkat.hegewisch.net/pirates/pirates.html>
<http://www.pibburns.com/pirates.htm>
<http://www.sonic.net/~press/#piracy>
<http://www.cln.org/themes/pirates.html>
<http://www.vleonica.com/pirates.htm>
<http://www.aschulze.net/pirates/>

Ο Εδουάρδο Γκαλεάνο στην Αθήνα!

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 14 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2003, 7 Μ.Μ.

**Ανοιχτή συζήτηση στο ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ,
Μεγάλο Αμφιθέατρο Χημικών (ΜΑΧ)**

- Περιοδικό **ΣΗΜΑΤΑ ΚΑΠΝΟΥ**
- Καμπάνια **ΕΝΑ ΣΧΟΛΕΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΣΙΑΠΑΣ**

Δέκα λατινοαμερικάνικα διηγήματα

Χεθιδόνια

Πτανιέλ Μογιάνο (Αργεντινή)

Ο Αφέντης

Αμπεδάρδο Καστίγιο (Αργεντινή)

Η κόλαση που τόσο φοβόταν

Χουάν Κάρλος Ουέτι (Ουρουγουάη)

Παρουσία

Χουάν Κάρλος Ουέτι (Ουρουγουάη)

Φρενοκομείο με θέα τη θάλασσα

Μάρκο Τούδιο Αγκιδέρα Γκαρραμούνιο (Κολομβία)

«Μην της πεις ότι την αγαπάς»

Σευέλ Πας (Κούβα)

Η μεγάλη Κόλαση

Γκιγιέρμο Μαρτίνες (Αργεντινή)

Το μυστήριο της σράχνης

Πάκο Ιγνάσιο Τάιμπο (Μεξικό)

Σορόκο, η μάνα του, η κόρη του

Ζοάο Γκιμαράες Ρόζα (Βραζιλία)

Αγάπη

Κλάρισε Λισπέκτορ (Βραζιλία)

**Θα κυκλοφορήσει
στο τέλος Νοεμβρίου 2003
από τα Σήματα Καπνού**